Галина Лозко

Рідні імена

слов'янський іменослов

Галина Лозко

РІДНІ ІМЕНА

Слов'янський іменослов

Тернопіль
Мандрівець
2011

ББК 63.5(4Укр)
Л72

Наукові рецензенти:
С. О. Караман – доктор філологічних наук, професор;
О. І. Предко – доктор філософських наук, професор.

Лозко Г. С.
Л72 Рідні імена. Слов'янський іменослов. — Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 368 с.
ISBN 978-966-634-606-6

У цій унікальній книжці зібрано близько 4 тисяч слов'янських історичних та міфологічних імен, що складали рідний іменослов (словник імен) наших Пращурів.

Словник є переконливим свідченням того, що до прийняття світових релігій слов'яни вже мали багатющий запас власних, рідних і зрозумілих усім імен – не запозичених і не нав'язаних силоміць чужоземцями. Нині, коли, здавалося б, все мало потонути в морі глобалізму, наша ідентичність і далі утверджується як самобутній феномен, що існував у житті наших Предків і житиме в наших нащадках.

ББК 63.5(4Укр)

ISBN 978-966-634-606-6

Слово світить, як Сонце,
горить, як Вогонь,
сяє, як Зоря.

Українське прислів'я

І се Роду і Рожаниць імена –
до серця ввійдуть
і захистять нас од ворогів.

Велесова Книга, дошка 28

ВСТУП

Наукове окреслення проблеми

У своїй першій книжці “Українське язичництво” (1994), крім визначення терміну етнічної релігії й опису пантеону рідних Богів, я зробила й свою першу спробу укласти хоча б коротенький слов’янський іменослов (близько 600 імен). Вже в той час він був дуже потрібний, бо ми почали повертатися до віри Предків, а це – шлях довжиною в тисячоліття... Після виходу тої невеличкої книжки я не припинила збирати рідні імена. Друзі з нетерпінням чекали нового доробку й казали: “Став крапку”. А я знаходила все нові й нові імена... Нарешті книжка під назвою “Іменослов. Імена слов’янські, історичні та міфологічні” (Київ, 1998) вийшла. Видання містило 2 150 слов’янських імен людей, Богів та міфологічних постатей. Сьогодні вона вже стала бібліографічною рідкістю, тому виникла потреба в перевиданні словника, матеріали до якого з того часу збільшилися вдвічі.

Отже, “Рідні імена” – доповнене і допрацьоване видання, яке містить близько чотирьох тисяч імен. Насамперед потрібно окреслити жанр цісі книжки: вона є науково-популярним словником, що зумовлено головною метою праці – повернути рідні імена українському та іншим слов’янським народам. Причому повернути не просто на книжкову полицю, а саме в живе середовище народу, щоб через них оживити генетичну пам’ять роду, дати впевненість у можливості самозбереження етнічної самобутності навіть у жорсткому глобальному оточенні.

Моя мета, на відміну від цілей багатьох моїх колег-мовознавців, не стільки дослідити семантику, етимологію чи морфологію імен, скільки дати практичний словник, поясни-

ти імена зрозумілою, не переобтяженою спеціальною термінологією мовою. Бажання ввести автентичний слов'янський антропонімічний матеріал швидше в практику щоденного слововживання, ніж у науковий обіг, спонукало мене не давати загальноприйнятих у словниках скорочень, не перевантажувати його великою кількістю іноземних слів (хоча й без цього не обійшлося). Однак це не означає, що імена й факти, викладені в книжці, є моєю фантазією. Матеріали я збирала багато років з різних історичних джерел, літописів, документів, грамот, лексикографічних праць, фольклорних взірців, причому не тільки українських, а й болгарських, сербських, словенських, чеських, польських, російських, білоруських тощо (вказані в кінці праці). Є серед них і новотвори – це цілком природно.

Незважаючи на те що словник укладено як популярне видання, я використовувала наукову методологію: описовий, порівняльно-історичний, зіставний та порівняльно-релігієзнавчий методи. Мовні явища розглядала як у синхронічному, так і в діахронічному аспектах. Синхронічний аналіз антропонімії слов'янських народів – це дослідження *горизонтального* (географічного) ареалу її функціонування, а діахронічний аналіз – *вертикальне* (часове) дослідження. Такий методологічний підхід дає змогу простежити історичний шлях рідних імен від природного їх побутування в середовищах слов'янських народів через тисячоліття офіційних заборон, зневаги та знецінення панівною церквою до сучасного відродження автентичних народних імен у громадах рідної віри.

Описовий метод дав мені змогу зробити своєрідну "інвентаризацію" та систематизацію конкретних мовних одиниць, а саме власних імен Богів та людей виключно слов'янського походження, не змішуючи їх із чужомовними, як це подається в усіх типових словниках антропонімів. Щоправда, в словник увійшли й такі імена, що в транслітерації іноземних запису-

вачів можуть видаватися не слов'янськими, однак деякі імена вдалося реконструювати (наприклад, скіфські в записах Геродота або візантійців). Така реконструкція не суперечить лінгвістичній науці, виходячи з теорії автохтонного походження слов'ян у Європі, зокрема й українців на рідній землі.

Порівняльно-історичний метод використовувався для виявлення законів і закономірностей, за якими розвивався іменослов (сукупність імен) генетично споріднених народів та встановлення їхньої етимології. Зіставний метод допоміг виявити спільні та відмінні особливості звукової, лексемної та морфемної систем.

Порівняльно-релігієзнавчий метод дозволив виявити ті негативні іноетнічні впливи, які з насадженням християнства не тільки деформували рідне світосприйняття, а й спричинили значні ментальні та поведінкові зміни етнопсихології, що нерідко ставали причиною історичних катаклізмів, втрати державності, довготривалого національного колапсу.

Наукова новизна моєї праці полягає в тому, що, на відміну від уже існуючих багатотисячослівних словників, де подається строката інтернаціональна суміш сучасних імен, в одній книжці зібрано близько чотирьох тисяч лише рідних імен (з їхніми варіантами), які репрезентують виключно слов'янський етнокультурний іменослов без інтернаціонально-релігійних домішок чужорідних антропонімів, що вже давно втратили контури зрозумілої народові семантики. В цьому виданні також значно розширена джерельна база, що надає праці іншої якості щодо осмислення феномену слов'янської ономастики загалом і когнітивної ономастики (галузі, що вивчає власні назви у ментальному лексиконі людини зокрема). А це важливо з огляду на те, що чужа релігія, нав'язавши слов'янам "інші" словоформи, не тільки деформувала природне функціонування рідної мови, а й спричинила радикальні зміни ментальності.

Теоретичне значення цієї праці полягає в тому, що вона підтверджує неспростовний феноменологічний факт – рідна мова, зокрема рідні імена, зберігають енергію нації, живлять її тією духовною силою, яка дає наснагу до самовідтворення навіть у небезпечних для життєдіяльності обставинах, запобігають нейролінгвістичному програмуванню народу, виробляють імунітет проти глобалізму та забезпечують життєстійкість етносу.

Практичне значення праці полягає в істотному розширенні лексичної та джерельної бази рідних імен для вивчення автентичної слов'янської антропонімії; в можливості використання словника насамперед у практичній діяльності слов'янрідновірів, а також у лінгводидактиці як вищої, так і середньої школи: під час викладання мовознавчих, культурологічних та релігієзнавчих курсів, історії слов'янських літературних мов; у вихованні патріотизму, любові до рідного слова, рідних святощів. Словник-реєстр може бути використаний і для подальшого укладання інших слов'янських антропонімічних словників – як наукових, так і науково-популярних.

Чому я взялася за цю роботу? На початку 90-х років XX ст. я та інші українці, звільнені від імперських кайданів, дійшли висновку, що засилля чужої культури й релігії в слов'янських землях спричинило деформацію світогляду та цінностей. Однією з форм етнокультурної деформації стали й чужинські імена, примусово нав'язані нашим народам через християнську церкву. Більшість сучасних антропонімічних словників містить лише 3–5 % власне слов'янських імен. Нині вже нікого не дивує, що ми "привласнили" грецькі, латинські, єврейські імена, меншою мірою – скандинавські. Стало нормальним явищем те, що пересічна людина нічого не знає про власне ім'я, про його походження, тлумачення. Це так, ніби ми замість імен носимо порядковий номер, який для нас не має ніякого значення. Мусимо знати, що взяте з чужої мови ім'я перестає позначати

внутрішню сутність людини (старослов'янське "воймя" – дослівно "в мене", всередину себе), перетворюючись у незрозумілу кличку, прізвисько, беззмістовний ідентифікаційний код.

Давньогрецький філософ Платон стверджував, що чаклуни й цілителі мусять користуватися в своїх магічних заклинаннях лише справжніми родовими іменами людей, інакше їх лікування буде неефективним. Адже ім'я, перекладене чужою мовою, незрозуміле Богам і Духам, до яких звертається чародій чи знахар. Ця мудрість була відома нашим Пращурам. Саме тому вони так довго чинили опір насильницькому охрищенню та називанню людей незрозумілими іменами.

Відомо, що першою прийняла чужинські імена саме феодальна знать: князі, бояри, князівські дружинники. Народ дуже довго утримувався від церковних християнських "таїнств" та ритуалів (про це маємо багато документальних свідчень, церковних приписів, попівських скарг, царських указів, грамот тощо). Наприклад, у грамоті польського короля Сигізмунда зазначено, що він отримав скарги на людей київських, які "жони собі поймучи, не вінчаються і дітей христити не хотять".

Впровадження християнських (переважно юдейського походження) імен почалося з прийняття на Нікейському соборі (325 р.) правила під номером 30, згідно з яким заборонялося надавати християнам язичницькі імена (Бесіда 12 Іоанна Золотоуста на І послання до коринтян). Уже з V ст. це правило виконувалося всіма християнськими служителями. Охрищуваним (пишу це слово через *и*, бо хрищення походить від імені *Христос*, а не від слова *хрест*) надавали імена на честь християнських "святих", які, як відомо, були здебільшого греками та євреями, адже перші християнські громади виникали як секти юдаїзму. У них були свої священні імена, серед яких понад 80 % мали основу, похідну від імені юдейського бога Ягве (Єгова, Елох – бог, Елохім – бог, господь, всевишній тощо) й різних його синонімів

та епітетів: Азарій – “допоміг Ягве”, Іоанн – “Ягве помилував”, Еммануїл – “з нами Елогім”, Ілля – “мій бог Ягве”, Ісай – “допомога Ягве”, Йосафат – “Ягве судив”, Йосиф – “Ягве розмножить”, Лазар – “Елохім допоможе”, Матвій – “дарунок Ягве”, Михайло – “подібний до Елохіма”, Авдій – “раб Ягве”, Яким – “Ягве спорудив”, Яків – “п’ятка Ягве” тощо.

Гортаючи словники, можемо з подивом відзначити, що сучасні власні імена є дивовижною мішаниною не тільки імен, прізвиськ, кличок, а й просто безглуздих каламбурів, які вживалися у різні часи в Ізраїлі, Греції та Римі: Адам – болото, глина, Роман – римлянин, Аркадій – пастух, Агнеса – вівця, Марія – має в єврейській мові понад 60 значень, серед яких “бідолаха, затята, настирлива, вперта” тощо, Влас – грубіян, Петро – камінь, Лія – телиця, Антон – вступаю в бій, Артур – ведмідь, Григорій – не сплю, Кіндрат – чотирикутний, Корній – кизил, Марко – молоток, Омелян – суперник, Онуфрій – маю віслюка, Охрім – назва давньоізраїльського племені, Панас – безсмертний, Пахом – товстоплечий, Пилип (Філіп) – любитель коней, Інна – плаваю, Нонна – дев’ята, Секлета – член державної ради, Тамара – фігове дерево (смоковниця), Ксенія – чужоземка, Алла – “одміна” (так називали дитину, яку нібито “підмінила нечиста сила”), Цецилія – сліпа, Клавдія – кривонога, кульгава, Анастасія – оживлений мрець. Чи треба більше прикладів?

Хай там як, але з часом ці безглузді для слов’ян імена прижилися і стали вважатися “справжніми”, на відміну від рідних родових. Адже з XIV ст. велося справжнє переслідування язичницьких імен. Тому майже кожен українець-русич мав по два імені: одне – рідне, що за традицією давали батьки після народження немовляти, а друге – церковне, яке давав піп під час охрищення. Так співіснували офіційні й народні імена. Про це знаходимо згадки в документах ще з часів Русі: “князь

Михайло, зовомий Святополк". Або: "Ім'я йому хресне Яков, а мирське – Творимир".

Народ довго не міг ні вимовити, ані запам'ятати деякі чужинські словоформи, якими називали новонароджених у християнських церквах та костелах. Втім українці й тут знайшли вихід: вони намагалися надати чужим іменам власного фонетичного та морфологічного забарвлення. Так Прокофій став Прокопом; Базилій – Василем, Васильком; Даниїл – Данилом, Даньком; Димитрій – Дмитром, Митьком; Гавриїл – Гаврилом; Агафія – Гапкою; Агрипина – Горпиною; Анастасія – Настею тощо. Як відбувалися подібні перетворення імен, маємо чимало взірців у нашому красному письменстві. Класичним прикладом тут може слугувати повість Івана Нечуя-Левицького "Микола Джеря", де автор описав таку ситуацію: "Ту дівчину звали Нимидорою. Піп був сердитий на її неслухняного батька й надавав його дітям таких йменнів, що всі люди на селі ніяк не могли убгати їх собі в голову, а баба-повитуха ніколи не могла донести в своїй голові того йменння додому й губила його на поповому порозі. Тій дівчині піп дав йменння Минодора, а люди на селі звали її Нимидорою". Подібний вибір імені описав і Микола Гоголь у повісті "Шинель".

Такі факти відзначали й етнографи. А. Малинка в праці "Родини і хрестини" (1898 р.) писав: "Ім'я дитині звичайно дається на честь святого, якого пам'ять святкується в цей день; якщо ім'я попадається незручне для вимови, то баба просить перемінити його: «Ой, батюшко, дайте інше яке, а то сього й зроду не донесу». І дійсно, такі випадки, коли баба не в силах «донести» імені й перебріхує його до невпізнанності, не поодинокі, тому священикам і передписано давати більш вживані серед народу імена".

А чого варті християнські міфи про так званих "святих"? Згадаймо, наприклад, Віру, Надію й Любов, яких шанують усі слов'янські народи. Жінок з такими іменами ніколи не

існувало в історії, не кажучи вже про достовірність легенди. Християнська церква досі розповідає про нібито замучених за християнську віру трьох дочок Софії, які насправді мали імена Фіда, Спеса та Харіта. Їхні імена були дослівно перекладені слов'янськими мовами! Ймовірно, в язичництві дійсно побутувала подібна трійця жіночої доброчинності, яку й запозичили творці християнського сонму "святих". Розумію, що деяким набожним християнкам важко розпрощатися з "гарними" та слізними міфами про "святих мучениць". Однак що ж вдієш – лінгвістичний факт не завжди є доказом історичного факту!

Очевидно, що описаний стан сучасної антропоніміки сьогодні вже не може задовольнити мислячу частину суспільства, особливо тих громадян, які розуміють значення нерозривної єдності рідної землі, рідної мови й рідної віри. Саме слов'яни-рідновіри й спонукали мене до цієї праці. З часу публікації мого першого іменослова минуло 16, другого – 12 років, і читачі нового покоління знову шукають цю книжку. Адже нині тисячі людей в Україні, в інших слов'янських державах обирають для себе й своїх дітей рідні імена. Результати своєї праці я побачила в реальному житті суспільства двох десятиліть. Зростає кількість рідновірів, зростає популярність родових імен, деякі люди навіть офіційно змінюють свої християнські імена на рідні язичницькі – з цими фактами потрібно рахуватися. Серед певних освічених верств, які зрозуміли сутність нав'язаної силоміць релігії, стає все незручніше бути християнином, носити на шиї хрест-розп'яття, мати юдейсько-християнські імена – справджуються передбачення Ф. Ніцше, В. Шаяна, Я. Стахнюка, Ванги. За останнє десятиліття в слов'янських країнах уже позначилася тенденція до переосмислення багатьох імен, які досі вважалися неслов'янськими.

Прагнення пізнати рідне коріння й знайти своє місце у світі рідної культури спонукає багатьох шанувальників мови займа-

тися "народною етимологією". Деякі з таких взірців я подала у своїй книжці, звичайно, з відповідними поясненнями, оскільки вважаю, що народ таки має рацію, і можливо, що деякі народні знахідки згодом будуть обґрунтовані наукою. Наприклад, сербський філолог Александра Маринкович-Обровська констатує факт, що представники нової сербської школи вважають ім'я Александер (Лесандар, Сандар) слов'янським, бо воно має давні арійські корені; серед язичницької молоді ім'я Андрій пов'язують із ведійським Індрою, Артур – з Яр-Туром, Василь – із селянином (від давнього *весь* – село), Іван – з деревом *іва* (верба), дехто навіть Давида пояснює через українське *давати* (що скоріше сумно, ніж смішно...). Мотивацію цих людей можна зрозуміти, адже наші академічні установи досі не мають ґрунтовних словників рідних імен і, на жаль, навіть не ставлять перед собою такого завдання. Мета цього словника:

1) повернути в народне середовище рідні імена;

2) допомогти слов'янам з'ясувати деякі імена й прізвища, які вже стали мало- або й зовсім незрозумілими.

Саме це й зумовило появу мого доповненого та уточненого видання "Рідних імен" і стало стимулом до праці.

Рідні імена в словесній магії

Перебуваючи тисячоліття в полоні чужої культури, слов'яни мало не втратили свою внутрішню сутність (своє "воймя"). Сьогодні, завдяки поверненню рідного світогляду, стають зрозумілими політичні маніпуляції словом як ідеологічною зброєю; стає зрозумілим і намагання деяких провідних мовознавців затемнити світлу назву слов'ян. Наприклад, російський вчений О. М. Трубачов, доктор філологічних наук, професор пише: "Если мы обратимся к современной научной

литературе с вопросом: каков тип славянского этнонима? – мы не получим ответа" (Трубачев О. Н. "Ранние славянские этнонимы – свидетели миграции славян"). Дивовижно! Скільки наукоподібних гіпотез треба витворити, щоб у багатослів'ї втопити зерно істини.

На мою думку, з багатьох науково-лінгвістичних версій потрібно віддати перевагу найпростішій: *слов'яни* – люди, слово яких нам зрозуміле, які розмовляють по-нашому (зрозумілою мовою) на відміну від німців ("німих"), чия мова незрозуміла. Водночас не варто нехтувати й міфологічною етимологією: *слов'яни* (*слав'яни*) – знамениті люди, *слово* яких і *слава* про яких поширюється всюди. Досить доказовою також може бути версія гідронімного походження від назви Дніпра-*Славути* та інших рік, таких як: Слуя, Слава, Sława, Sławica тощо. Хоча назви річок швидше були похідними від на́зв племен, які надавали їм ці імена. Та сама ж основа досі лишилася в етнонімах *словени*, *словаки*, *словенці*. Етнонімом *словене* позначали себе ільменські словени – автохтонні мешканці Новгородської Русі.

Слов'яни "стали славними від славлення Богів" – так пояснена назва споріднених племен у Велесовій Книзі. До речі, цю книгу розглядаємо як високохудожнє літературне джерело богословського змісту, не вдаючись до дискусій щодо його автентичності. Адже тоді треба було б започаткувати аналогічний дискурс і стосовно авторства Біблії, яка попри свою відверту ворожість до всього білого світу, аморальність давніх племен ізраїлевих, релігійний екстремізм "богообранців" та інші псевдокультурні цінності, досі вважається культовою книгою майже третини людства.

Отож, повертаючись до слов'ян, скажемо, що слов'яни – це загальна назва багатьох сучасних націй, які походять від давніх слов'янських племен і народів. Чи може бути сумнів у

тому, що перед нами самоназва споріднених народів? Слов'яни називали так самі себе; це тільки греки й римляни кликали їх *скіфами*, а германці – *склавенсами*, *склавинами* тощо. Отже, автохтонність назви *слов'яни* незаперечна. Саме необмежені природні словотворчі можливості основи *слав-* стають переконливим доказом самоназви, що відображає найпотаємніші глибини нашої внутрішньої сутності. Компонент *слав* є найбільш плідним у словотворенні двоосновних імен людей: Славибор, Славобой, Славогост, Славолюб, Славомил, Славомир, Славомисл, Славоніг, Святослав, Ярослав, Мирослав, Мстислав, В'ячеслав, Доброслав тощо. Не менше й похідних та пестливих імен на *Слав-*: Славата, Славен, Славер, Славір, Славин, Славко, Славлян, Славута, Славята, Славян, Славиша, Словиша та ін. До речі, і *слово,* і *слава* етимологічно близькі. Адже слава (вона ж водночас і *молва*, *мова*) поширюється, як правило, через слово. Було б абсурдом виводити нашу самоназву з іноземного лексикону. Це також далеко не другорядний факт для з'ясування внутрішньої сутності слов'янства й слов'янського менталітету. Слава – не матеріальна, а духовна цінність. Славу не купиш ні за які гроші. Слава неухильно слідує за тим, хто її уникає, але тікає від того, хто її прагне. Воїни вирушали в похід, шукаючи князеві слави, а собі – честі.

Мабуть, друге місце за поширеністю посідають імена на *Бог-* та *Род-*: Богдан, Богуслав, Боголюб, Богомил, Богумир, Богород, Божеслав, Божидар, Божимир, Божич, Божко, Божен, Богусь, Родак, Родомир, Родослав, Родик, Родько, Благород, Домород, Живород. Ці імена засвідчують високу духовну культуру наших Предків, засновану на цінностях шанування рідних Богів та родини. Навіть у деяких сучасних українських прізвищах досі чуємо відгомін давніх язичницьких імен Богів та святощів: Велес, Волос, Леляк, Русаль, Перун, Керечун, Дажбогович, Віщун, Чортулинець, Ворожко, Дідух тощо.

Науково доведено, що імена виникли в часи, коли люди почали говорити. Український мовознавець Олександр Потебня писав: "Чим далі в старовину, тим звичніша й міцніша віра в здатність слова однією своєю появою творити те, що ним означено". Для слов'ян слово було священним, бо вважалося не просто звуком, а особливим станом світу і людини, коли можливо вести діалог із Богами (людини з космосом).

В усіх індоєвропейських народів *слово* і *дія* первісно були синонімами, тобто слово (молитва) теоретично має здатність стати дією, дійсністю. Для цього треба тільки практично увійти в той стан, який відкриває шлях до такого спілкування з Богами. Наші Пращури знали, коли і де це можливо. Вони мали досить точний астрономічний календар, за яким встановлювали терміни молінь. Саме поєднання слова і часу давало чудодійні результати їхньої магії. Тому під час народження дитини треба було уважно слухати довкілля, які звуки вловлює слух, звідки вони долітають (з якої сторони світу, з лісу, річки чи з поля, тощо), дивитися, під якими зорями (сузір'ями) народилася дитина, а також враховувати багато інших прикмет. Усі вони були важливим засобом для розуміння (передбачення, пророкування) не просто майбутньої долі дитяти, але, в першу чергу, з'ясування його внутрішньої сутності (того, що становить його "воймя"), тобто сутність самого об'єкта називання іменем. За такого підходу до вибору імен забезпечувалася гармонія (лад, духовний комфорт) людини та її імені. Отже, ім'я не суперечило особистісним характеристикам людини.

Ось як книжник XVI століття описує вибір імені дитини у давніх слов'ян: "Перших родів та часів люди... і до недавнього часу давали дітям своїм імена, як отець або мати забажає: або від вигляду і єстества дитяти, або від часу, або від речі, або від притчі... Також і слов'яне перед хрищенням їх давали імена дітям як: Богдан, Бажен, Первой, Вторий, Любим та інші такі ж".

Тому серед імен язичницької доби знаходимо чимало таких, які вказують на особливості зовнішності (Білян, Боголіп, Гожий, Гладиш, Здоровега, Краса, Прикраса, Синьоока, Світлана, Ясна); особливості характеру (Безсон, Будило, Веселун, Буян, Завид, Жадько, Забава, Лагода, Ладомира, Милоніга, Несміяна, Услада, Шепетуха); час, місце чи погоду при народженні дитини (Годовик – на новий рік, Громовик – під час громобою, Гуляйвітер – у вітряну погоду, Дорога – в дорозі, Дюдько – в холоднечу, Зажинок – перед початком жнив, Квітан – у квітні, Новак – на молодику, Озим – на початку зими, Сніжана – під час снігопаду, Полада – після весняних свят Лади); порядок народжених у сім'ї або кількість дітей (Первак, Одинець, Третяк, Осмак).

Наші Пращури надавали величезного значення правильності вибору імені. Якщо після наречення (називання) дитина плакала або виявляла інші ознаки невдоволення, то вважали, що ім'я вибране невдало, що воно не відповідає природі новонародженого, може зашкодити йому в майбутньому. Обряди наречення дитини вважалися обрядами найвищого рівня святості, тому батьки старанно готувалися до них. Вірогідно, в найдавніші часи ці обряди виконували священики язичницьких культів – волхви, відуни, віщуни, пізніше – знахарки, бабибранки, повитухи (архаїчний спадок служительок рожаничного культу), згодом цю роль взяли на себе самі батьки. Досі в народі існує чимало повір'їв, пов'язаних із називанням дітей. Так, на Півдні України вважають, що ім'я немовляті найліпше може дібрати наймолодший член сім'ї (бо діти ще не втратили природного зв'язку з космосом), подекуди – думають навпаки: ім'я має давати найстарший представник родини (як наймудріший). Звичне для нас нині слово *іменини* означає саме обряд надання імені, який за старих часів називався нареченням, ім'янареченням.

Старослов'янське рѣкти – говорити, промовляти – тісно пов'язане з язичницьким світоглядом давніх слов'ян. Слово уявляли як швидкого птаха, який вилітає з-за паркану (горотьби) зубів і вражає ворогів, як гостра стріла. Слово світить, як Сонце, горить, як Вогонь, сяє, як Зоря. Слово струменить, як гірський потік, пливе, як річкова течія, ллється, як дощова злива. Саме звідси уявлення про подібність мовлення й річкової течії (порівняймо такі вислови, як "течія розмови", "розмова протікає", "плавна мова" тощо). Мовознавці роблять висновок, що старослов'янські рѣчь і рѣка походять з одного кореня. Дуже вірогідно, що найдавніші обряди наречення первісно здійснювали біля води. До нас дійшла цікава писемна згадка Г. Дяченка про обряд освячення дитини, під яким потрібно розуміти наречення з купіллю й введення дитини у віру (показ Богам): "родився увечері, а вранці *божат забожив* його в купелі". Отже, людина, яка, побожившись (присягнувши), взяла на себе відповідальність за виховання чужої дитини в релігійних традиціях рідної віри, у наших Пращурів називалась *божат* (до речі, *кум* також язичницьке слово й поняття). За українською традицією, куми зверталися один до одного шанобливо тільки на "ви". Як видно, стародавній обряд освячення й наречення дитини був пов'язаний із магічними заклинаннями над водою, що мали здійснюватися на світанку, а також символічною купіллю дитини, після якої здійснювався урочистий показ дитяти Богам – винос на природу (надвір) до Сонця-Дажбога. Якими словами супроводжувався цей обряд, ми можемо тільки здогадуватися, бо словесна язичницька магія з прийняттям чужої релігії зазнала нищівних утрат.

Крім словесної магії, під час освячення дитяти застосовували ще й речову магію, що символізувала обмін подарунками між трьома світами. З приходом душі в Яву (проявлений світ) треба поінформувати світ Прави (Божественного закону, який

правує Всесвітом) та світ Нави (потойбічний світ Предків) про те, що послана ними душа втілилася (отримала нове тіло). Для цього необхідно показати матеріалізовану частину тіла новонародженого – звичайно волосся, яке можна без шкоди відрізати, щоб подати знак (через вогонь, воду, землю) світам Прави і Нави. Обряди з волоссям збереглися до наших днів, їх використовує й християнська церква під час охрищення, але вже з іншим смисловим навантаженням. Ці знаки через спотворення чужовір'ям не завжди передаються правильно. Потрібно зрізане пасмо волосся ритуально закопувати, спалювати або пускати на воду, щоб в обмін на цей знак дитина отримала від духів Пращурів і від Богів добру долю, здоров'я, витривалість, духовність.

Обмін інформацією, що налічує сім поколінь (від пращура, прадіда, діда, батька – синові, внукові, правнукові), між поколіннями нині значно послаблений. Причини цього відомі, але, на жаль, сучасні люди не хочуть звертати на те уваги. Якщо ігнорується цей життєвий принцип передачі інформації в діахронії (в часі, в Яві), то що вже казати про духовний обмін (позачасовий, у Праві, Яві й Наві). Наслідки такого збайдужіння даються взнаки вже не одному поколінню українців: втрата державності, руйнація навколишнього середовища, яким опанували чужинці, погіршення здоров'я, розмивання генетичного коду через змішування націй, а звідси – й духовні лінощі, що живлять рабську психологію слабких індивідів. Розслабленість індивіда призводить до втрати своєї самості, перетворення людини на звичайного біоробота. Якщо моє слово до вас не доходить, то ви вже не слов'янин, бо "Славони суть от Геліса", тобто Сонця-Дажбога. Якщо ви почепили на шию шибеницю (символ страти), то знайте, що він вже є певним маркером (породи, інтелекту, менталітету). Тоді цей іменослов не для вас.

Він для тих, хто ще вірить у Божественне походження народу. Віра в рідних Богів – це духовна метрика народу. Так пи-

сав великий український Волхв і професор Володимир Шаян, так мислили наші Пращури, так мусимо мислити й ми – нащадки Славних. Душа слов'янина – часточка Сонця, яку Боги Права посилають на Землю для матеріалізації її в людському тілі. Саме до Сонця душа й повертається після смерті тіла, – тому, хто забруднив душу за життя в Яві, нема повернення до Божества. Через це ніякі замолювання гріхів, ніяке каяття, ніякі свічки, пожертви та індульгенції для світу Богів не мають жодної сили. Вони придатні хіба що для кишень попівства та церковних скриньок.

Велесова Книга нагадує нам: "Будете синами своїх Богів, і сила їхня перебуватиме з вами до кінця". Не потрібно забувати, що й звичаї наречення слов'янських дітей є нічим іншим, як обрядами поєднання з рідними Богами, тобто прилученням до етнічної енергії космосу, створеної багатьма поколіннями українського народу.

Ім'я людини як частина її сутності з давніх часів приховувалося від ворога або просто незнайомої людини. Боялися, що, взнавши ім'я, злий чаклун може наслати хворобу, зурочити, а то й завдати шкоди самому життю людини. До речі, слово *уроки* також походить від старослов'янського **рѣкти** – говорити, тобто заклинати словом. Отже, поняття *зурочити* – це не тільки "зглаз" (укр. *пристріт*), що означає зашкодити недобрим поглядом (очима), а й негативна словесна магія. Знахарки, які виганяють такі хвороби, промовляють "чи ти сказане, чи погадане, чи помислене, чи подумане", тобто називають всі види негативної магії, якими могла бути викликана хвороба. У своїх заклинаннях цілителі обов'язково мали назвати ім'я людини, яку лікують. Це мало бути родове ім'я, а не християнське. Нашою давньою словесною формулою, ймовірно, було: "рождений, *речений Дажбожий онук* Славомир", що через християнізацію світогляду народу, церковнослов'янізацію та

русифікацію все частіше почало замінятися на "рождений, *хрищений раб божий* Миколай".

Імена людей потребують захисту. За давніх часів назвати своє ім'я – це те саме, що розкрити таємницю. Жерці, волхви та інші служителі слов'янських культів часто приховували свої справжні імена (їх знало тільки вузьке коло посвячених), а решта людей називали їх іншими (дублікатами імен) або епітетами. Негативний вплив на ім'я шкодить носієві цього імені. Колись вважали: щоб знищити чари недоброго слова, треба сплюнути. Як би смішно це не виглядало сьогодні, мусимо зазначити, що слина, як форма води, здавна використовувалася у лікуванні багатьох хвороб. Тільки втративши своє природне відання, люди відмовилися від таких архаїчних засобів. Зазначимо, що такі природні інстинкти має увесь тваринний світ: кицька, собака чи корова облизує своє маля не тільки з гігієнічною метою, а й з охоронною. Слина нейтралізує злу енергію недобрих побажань, зло, спричинене Словом.

Українці-русичі, як і всі слов'яни загалом, протиставляли лихослів'ю добру позитивну словесну магію (чари) – хвалу, славу (славослів'я), величання, віншування, слово-здравицю, благословення та слова-обереги: "будь здоровий", "ходи з Богами", "що сказане, те збудеться", "твої слова – та Богу в вуха", "Слава Богу!" тощо. Це стало прекрасною традицією й дожило до наших днів.

Багато звичаїв давніх русичів християнство адаптувало до своїх церковних вимог, адже не мало ні власної обрядовості, ні термінології. Однак дехто даремно думає, що можна мирно поєднати традиції наших Пращурів із традиціями чужих народів, які пройшли через наші одвічні слов'янські терени. Існує навіть нав'язувана інтернаціоналістами крамольна думка, що ми нібито ще й збагатилися, сприйнявши чужу культуру чи синкретизувавши її зі своєю.

Наприклад, російський історик В. Татіщев наводив складні язичницько-християнські (рідно-чужинські!) імена: Петромир, Павлослав, Андрієсвят, Любомар'я. Як бачимо, такі гібриди, на щастя, не прижилися. Однак повага до чужинського, насаджувана в офіційному державному порядку, "приліпилася" до нашого народу досить міцно, так що нині й відрізнити чуже від свого неспроможні. Дехто й Ісуса Христоса ладен вважати українцем, бо йому хтось(?!) сказав, що Ісус дуже хороший чоловік (бог). А грузини вважають Ісуса грузином, а негри малюють матір божу чорношкірою! Однак факти – вперта річ, і кожен охочий може заглянути в словник або в Біблію, щоб самому переконатися, що ім'я Ісус у перекладі з давньоєврейської означає "Єгова спасе". Чи "спасе" юдейський бог слов'ян, які втратили рідне слово й рідну віру?

Передбачаю, що мої опоненти одразу ж почнуть обурюватися: мовляв, до минулого немає вороття, навіщо витрачати зусилля на таку безнадійну справу. Знайдуться й ті, хто скаже, що нібито не можна міняти людські імена, шукатимуть якісь аргументи на підтвердження своєї позиції.

Тож розглянемо й ми деякі історичні факти. З прийняттям християнства слов'яни стали називатися іноді трьома й навіть чотирма іменами: 1) дане одразу після народження; 2) хрестильне; 3) по батькові; 4) прізвище. Однак зміни імені були відомі ще в дохристиянські часи. Вони були пов'язані з переходом в інший віковий період або соціальний статус: до семи років дитина могла носити дитяче ім'я, а в семирічному віці під час обряду пострижин їй давали доросле ім'я або прізвище. Нові імена або по батькові надавали під час вступу в шлюб, отримання княжого престолу, посвячення у волхвівський або воїнський стан тощо. Наприклад, княгиню Ольгу під час шлюбу з князем Ігорем Рюриковичем нарекли Прекрасою. Проте цей факт залишився маловідомим, бо цим ім'ям вона ніде не користувалася. Рогнеда після віроломного шлюбу з князем Во-

лодимиром отримала ім'я Горослава, а Інгігерда, одружившись з князем Ярославом, стала зватися Іриною. Майже до XV ст. більшість князів та знатних людей вже мали християнські імена, але не користувалися ними. Древні імена вважалися ліпшими навіть у княжих родинах, тому звичним іменем для князя завжди вважалося родове, а не христильне. Навіть сам хреститель Русі не користувався ім'ям Базилій, яке отримав під час хрищення, що церква зазвичай замовчує (насправді треба було б називати його "святим рівноапостольним Базилієм", а не святим Володимиром). Така традиція зберігалася дуже довго як в Україні, так і в Московщині. Наприклад, посланець римського імператора при цареві Алексієві Михайловичу в 1661 р. зазначав, що багато хто з придворних ще мав по два імені (родове й христильне). З "Історії Русів" та Реєстру Війська Запорізького бачимо, що досить часто українські козаки носили слов'янські язичницькі імена ще в XV–XVIII ст.

Нагадаємо, нарешті, й такий звичай: коли людині дуже не таланило в житті, вона пробувала "обдурити Долю", тобто міняла ім'я. Звичайно ж, існував і певний обряд зміни імені. Побутує думка, що негарні, відлякувальні імена виконували роль оберега, захисту від ударів долі (Некрас, Крив, Блуд, Гніваш, Безобраз тощо), хоча така версія суперечить сучасній логіці, адже ніхто з батьків не хоче, щоб його дитина мала негарне ім'я. Могло бути й так, що негативне ім'я чи прізвисько, власник якого цілком заслуговував його, впродовж життя витіснило родове ймення, яке дали батьки, наприклад: Упир, Обалдуй, Олух (відомі в Московщині). Доросле гідне ім'я давали людині після досягнення повноліття й згідно із її заслугами перед родом і народом: Ратибор, Вогневід, Святослав, Миролюб та ін. Ті, хто нічим себе не прославив, і ніяк не виявив своїх достойних якостей, могли залишитися зі своїми дитячими іменами на все життя: Неждан, Первак, Плаксій, Батюта, Дитята тощо.

Структура словника та його джерельна основа

У нашому іменослові подаються популярно розтлумачені імена, пояснення, що вони означали чи могли означати у давніх слов'ян. До деяких подано один або кілька можливих варіантів тлумачення. Імена зібрані переважно зі східнослов'янського регіону, але в цьому виданні вони доповнені великою кількістю західно- і південнослов'янських імен (болгарські, словенські, сербські джерела, серед яких Дечанська грамота, польський Іменослов тощо). Є також імена давніх мешканців Подніпров'я, що були предками племен Русі. Наприклад, імена скіфів і скіф'янок, яких Геродот називає гіпербореями, тобто мешканцями північних земель; імена антів, відомі з візантійських хронік; трохи менше слов'янських імен подано з мусульманських джерел. Ці імена, хоч і через грецьке та інше посередництво, часто в дещо видозміненому фонетичному вигляді дійшли до нас як пам'ять про наших Предків. Більшість імен взято з писемних джерел: літописів, берестяних грамот, кабальних і судових книг, словників, творів давніх істориків, (Літопис Руський, Густинський літопис, "Історія Русів"), етнологічних та мовознавчих праць Юрія Венеліна, українських та російських лінгвістів, які досліджують антропоніміку. Деякі джерела зазначаються безпосередньо в тексті, решта – в списку використаної літератури в кінці словника. Коротко подано біографічні дані деяких історичних осіб або те, чим була знаменита людина, яка носила відповідне ім'я. Вказуються і ймовірні мотиви надання того чи іншого ймення дитині – залежно від положення зірок (народного зодіаку), погодних умов, часу чи місця народження.

Крім власних імен людей, до іменослова також увійшли *теоніми* (імена Богів та релігійно-міфічних осіб), які пізніше

ставали твірними основами для слов'янських прізвищ, наприклад, Дажбогович, Перунич, Велесич тощо. Ці імена мають позначки "Бог", "Богиня", "міфологічна постать" тощо, отже, їх нині з етичних міркувань надавати людям недоречно. Йдеться про те, що іноді в сучасній рідновірській практиці зустрічаємо людей з ім'ям Сварог або Велес, що викликає певне непорозуміння. На мій погляд, якщо людина найбільше шанує саме цього Бога, то варто брати імена Сварожич, Велесич, що відповідатиме внутрішній сутності його носія й "не ображатиме" Божество. На сторінках цієї книжки читач також ознайомиться з деякими архаїчними звичаями та обрядами наших Предків, що стосуються наречення людей, тих чи інших святкувань і пророцтв. Зазначимо принагідно, що в Україні словник рідних імен видається вперше після довгих століть забуття. І хоча це видання науково-популярне, воно все ж має як наукову, так і літературну новизну.

Цікаво, що вже на початку XIX ст. серед українського письменства з'являлися перші спроби повернутися до рідних слов'янських імен, що, наприклад, зробив гурток "Руська Трійця": Маркіян Шашкевич узяв ім'я Руслан, Іван Вагилевич – Далібор, а Яків Головацький – Ярослав. Цей факт переважно замовчують, однак їхній альманах "Русалка Дністрова" свідчить про симпатії авторів до давньої віри Предків.

Оскільки мова кожного народу має право безперервно розвиватися власним еволюційним шляхом, то було б закономірним і природне поповнення слов'янського іменослова новими іменами, які диктує саме життя. Та цей процес через тисячолітнє духовне рабство, накинуте нашим народам світовою антикультурою, виявився досить кволим.

У 1968 р. в Мюнхені вийшов словник українця Василя Ірклієвського "Наші ймення, їх походження та значення", в якому автор чи не вперше за довгі століття спробував поруч із

загальновживаними іноземними іменами подати й слов'янські новотвори, які виникли внаслідок бажання значної частини інтелігенції повернутися до рідних предківських імен. І хоча деякі з цих імен виявилися дещо штучними й незграбними (Допомогомир, Веселослав, Вірномир, тим паче, що слов'янські мови вже мали простіші й природніші варіанти імен з відповідним значенням: Допомога, Веселун, Веселик, Віромир, Вірослав), але загалом поповнення іменослова за рахунок новотворів мало б розглядатися як позитивне й закономірне явище. Словник В. Ірклієвського показав причини негативного впливу чужої культури, виявив недолугість чужомовних імен, жалюгідність їхніх значень для слов'янських народів. Наприклад, якому слов'янинові приємно було б носити ім'я, що дослівно означає "Слава Ягве" (Бенедикт), або "Ягве подасть" (Єремій), чи, скажімо, "Роди, розмножайся, Ягве" (Йосип)? Такий стан речей, коли людина не знає значення свого імені, є принизливим і ганебним. Другою вагомою працею В. Ірклієвського став 900-сторінковий "Етимологічний словник українських прізвищ: прізвищезнавство", виданий у Мюнхені в 1987 році. Хоча книга й залишається малознаною в Україні, а етимологія прізвищ часом досить далека від наукових лінгвістичних міркувань, на що, може, й справедливо вказували рецензенти, все ж віддамо належне авторові, який зібрав тисячі українських прізвищ, зробив їх номінацію, увів до наукового обігу.

В Україні фундаментальні наукові праці з антропоніміки були написані відомим мовознавцем професором Павлом Чучкою ще в 60-х роках XX століття. Однак через упереджену радянську цензуру та заздрість наукових номенклатурників вони також не були доступні широкому загалу. Його докторську дисертацію, захищену в Києві ще 1969 року, привласнили плагіатори. В інтерв'ю з нагоди свого 80-літнього ювілею професор сказав: "Мені розповіли, що від тих кількох примірників

дисертації, які зберігалися в університетах, залишилися лише обкладинки. Спритні людці майже все звідти повирізали. Дійшло до того, що нині цитують не мене, а моїх учнів. Бо моєї дисертації ніде нема!" Нещодавно професор Павло Чучка нарешті видав свою 700-сторінкову "Антропонімію Закарпаття", але… накладом всього 300 примірників (через брак коштів). Він же сказав журналістові, що в 2006 р. у Києві видано "Словник українських імен", автором якого став простий донецький учитель Іван Трійняк. У цьому словнику подано дві тисячі імен, але з них слов'янських – менше сотні. Решта – грецькі, єврейські, латинські тощо. У словнику ж самого П. Чучки подано 2000 саме слов'янських імен (Олександр Гаврош. Закарпаття онлайн. 17.11.2008). Однак, на мою думку, в контексті імен різномовного походження у тому ж 700-сторінковому фоліанті знайти наші рідні імена досить непросто. До речі, й мені як авторові "Рідних імен" ознайомитися з працею закарпатського вченого не вдалося із зазначених вище причин.

У своєму іменослові я подаю деякі нові слов'янські імена, які виявилися органічними для нашої мови та стали вживаними серед народу. Ці імена мають позначку "новотвір". Зрозуміло, що збирання та упорядкування подібного словника – практично невичерпна праця. Саме тому цей словник і не може претендувати на повноту. Звичайно, на першому етапі відновлення етнічних взірців культури і релігії така праця є необхідною. Хочеться сподіватися, що в подальшому і цей іменослов буде доповнено, враховано більше джерел, уточнено дати, персоналії історичних осіб, такі важливі для виховання патріотизму, відновлення того незбагненного зв'язку поколінь, який ледьледь пульсує в наших жилах, але дається взнаки, коли починаємо мислити про минуле й майбутнє свого роду.

Одним з цікавих давніх джерел виявилася Велесова Книга, де зафіксовано понад сто рідкісних слов'янських імен простих

людей, прабатьків і героїв слов'янських племен та імен Богів. Вони цілком узгоджуються з фонетичними та морфологічними законами слов'янських мов, а деякі мають аналоги й в інших джерелах. Наприклад, ім'я Костиря (хранитель дому Вогнебога) перейшло в українські прізвища: Тимко Костира, Іван Костирка (згадуються в Реєстрі Війська Запорізького; 1649 р.), а також полковник Миргородський Костиря (згадка 1651 р.).

У цій книжці використані також роботи моїх колег із Сербії (Александри Маринкович-Обровської, Александри Баіч, Слободана Филиповича), Росії (Вадима Казакова та Александри Баженової) та інших слов'ян, за що їм усім висловлюю вдячність.

Треба наголосити, що в різних, навіть близьких мовах, одне й те саме ім'я може мати не однакове значення, оскільки в різних діалектах однієї мови етимологія слів має місцеві відмінності.

У давньослов'янські часи, коли між нашими народами ще існували міцні плем'яні зв'язки, рідні імена були спільними для всіх слов'ян (відрізнялися хіба що фонетичним оформленням, залежно від діалектних особливостей вимови в тому чи іншому краю). На жаль, жіночих імен у писемних пам'ятках збереглося менше, ніж чоловічих (хіба що в болгар до сьогодні існує група жіночих імен, що є похідними від назв квітів). Все те, що вдалося зібрати, сподіваюся, становитиме інтерес для кожного свідомого слов'янина, зокрема українця. Адже власне ім'я – то не порожній звук: у ньому пам'ять поколінь, безцінна та незнищенна спадщина минулого, без якого ми не матимемо майбутнього.

Галина ЛОЗКО

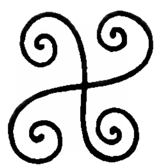
ЧОЛОВІЧІ ІМЕНА

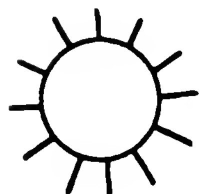
А

АБАРИС – ім'я подано в грецькій транскрипції, можливе походження імені від слов'янського *Оборис* (пізніше Борис, руське Обор) – богатир, переможець; історична особа, скіфський жрець храму Аполлона, кудесник і легендарний герой. Лікар, вчений, віщун-ясновидець, сучасник Піфагора (VI ст. до н. ч.). Абарис – автор поеми про подорож Аполлона до гіпербореїв. Його згадують Плутарх, Порфирій, Ямвліх та ін. Діодор Сицилійський повідомляє, що Абарис встановив дружні стосунки між скіфами і греками-делосцями. Абарис – своєрідний "олімпійський чемпіон", який обніс по всій землі (в Елладі) стрілу, при цьому нічого не їв (за Діонісієм). Геродот же висловив сумнів щодо історичності Абариса.

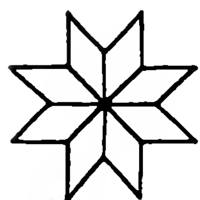
АВСЕНЬ – див. *ОВСЕНЬ*.

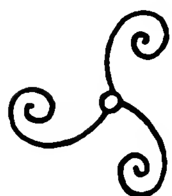
АГАТІРС – значення не з'ясоване, можливо, ім'я перекрутив Геродот (пор. *БАГАТИР*, *БОГАТИР*; в кінці слов'янських імен греки за аналогією до своїх імен часто додавали S, IS); за скіфською легендою – син Геракла і Змієногої Богині, дочки Борисфена-Дніпра; родоначальник одного зі скіфських племен. Варіант імені Агафірс.

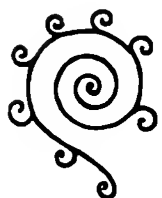
АЗБУКА – азбука (в значенні *письменний*, той, хто знає азбуку); руський боярин у Литві, згадується в 1466 р.; мешканець Чорнобильського замку, згадується в грамотах 1552 р.

АКАМИР (ОКОМИР) – дослівно *мирне око*; або *довколишній мир*; слов'янський князь племені верзитів у Македонії та Південній Фесалії, згадується в 791 р. у візантійських хроніках.

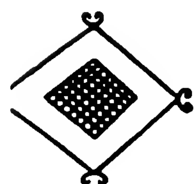

АЛЕКСАНДЕР, ОЛЕСАНДЕР, ЛЕСАНДЕР, САНДЕР – загальноприйняте тлумачення: з грецького *alexo* – захисник і *andros* – чоловік; представники нової сербської школи схильні вважати слов'янським (версія А. Маринкович-Обровської). Це слов'янське ім'я означає *дарунок лісу* або походить з ще давнішого арійського *сонця дар*. Ім'я поширене у слов'ян, особливо у південно-західних, ще задовго до християнізації; воно було відоме вже пелазгам; найдавніший власник цього імені – троянський королевич.

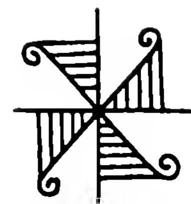

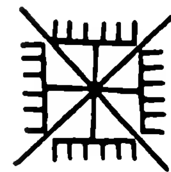
АЛЕНЬ – олень, лань; сербське, згадується в 1370 р.

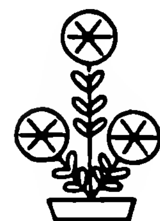
АНАХАРСІС (АНАХАРСІЙ) – грецька транскрипція імені скіфського вождя, мудреця, філософа, який отримав освіту в Греції та в інших країнах, де подорожував. Анахарсіс зробив свій філософський внесок у розвиток

концепції походження й розвитку світу, з'ясував основні риси скіфського національного характеру (чесність, природність, витривалість, простота). Він мав свої філософські праці та листи, які грецькі мудреці цитували ще довгий час після його смерті, зараховуючи його до числа семи мудреців світу. Про нього писав Діоген Лаертський та ін. Анахарсія убив із лука скіфський цар (його брат) за те, що, повернувшись додому, філософ нібито хотів завести в Скіфії іноземні звичаї й обряди. Насправді логічнішою є версія, що ґрунтується на записах і спогадах сучасників: під час морської подорожі з Греції в Скіфію, боячись потонути під час шторму, Анахарсіс звернувся до Богині Землі (Геї) з проханням дістатися берега, обіцяючи віддячити Богині за порятунок життя. Саме під час обряду вдячності, який він здійснював на самоті, скіфи підгледіли й донесли царю. Варіанти імені – Анахар, Анахор, Анъхор, Онохарко. Значення імені за А. Зінуховим – *багатослівний*; за А. Баженовою – *він – сонце* (рос. *он – Хорс*).

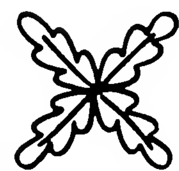

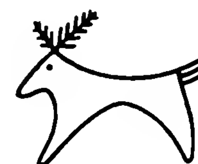
АНТІР – припущення – від племені *антів*; цар Антір (гр. скіфський Ідантірс) успішно розгромив війська перського царя Дарія 512 р. до н. е. (Свод древнейших...).

АРАТА, АРЕТА – старосербський Бог Рата (за С. М. Филиповичем – пор. арійські *Марути*); див. ще *АРЕЙ, АРЕС*.

АРДАГАСТ – див. *ЯРДАГАСТ*; князь слов'янських племен на Дунаї, згадується в 585 р.

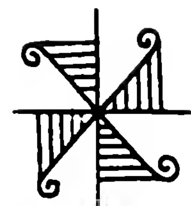
АРЕЙ, АРЕС – ім'я грецького, та ймовірно і скіфського, Бога Воїнської доблесті (Геродот не перекладає даного

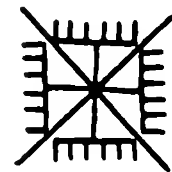

імені), якому скіфи будували величні дерев'яні храми з символом цього Бога – старим залізним мечем. Існує припущення, що кожна волость скіфської землі приносила в святилище свої мечі для освячення. Геродот описав святилище досить примітивно, археологічні дослідження нині дають значно ґрунтовнішу картину цього культу. Міфологема чарівного меча, який поборює всіх ворогів, існувала в Слов'янщині кілька тисячоліть, а відгомін її й досі живий у народних казках, легендах та билинах. Сюжет пошуку непереможного меча використав Іван Білик у своєму романі "Меч Арея". Щодо походження імені цього Бога, то мовознавці його просто зігнорували: у словниках української мови нема ніяких згадок про це слово. Однак в народній Зодії (яка, вірогідно, має свої витоки з язичницьких "Звіздочотів") збереглася назва сузір'я Арес (за часом близьке до Овна), в якому Сонце перебуває з 18 квітня по 14 травня. Ареєм також в народі називають планету Марс, день якої – вівторок. Виходячи з цього, можемо припустити, що в основі імені Арей – корінь *Ар-*, *Яр-* або *Ор-*, що цілком узгоджується зі слов'янською мовною і міфологічною системою. У скіфській мові до нього близьке слово *аріма* – один (В. Абаєв).

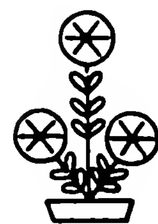
АРІАНТ – ім'я скіфського царя, передане за посередництвом греків; ймовірне походження – Арій-ант. У 650 р. до н. е., щоб порахувати кількість скіфського населення, Аріант наказав кожному принести по наконечнику стріли. Наконечників виявилося так багато, що ніхто не міг їх полічити. Тоді цар наказав ці наконечники

переплавити і виготовити величний пам'ятник – ритуальний казан для святилища в місцевості Ексампай. За словами Геродота, цей казан в шість разів більший за ритуальний посуд, який він бачив у Греції. Казан уміщав шістсот амфор священного напою. Вважають, що ця місцевість розташована на сучасній Миколаївщині, поблизу річки Мертвовод (шлях, яким відправляли скіфських царів до місць вічного спочинку).

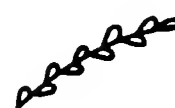

АСКОЛЬД – вірогідно, ім'я балтійсько-слов'янське, литвинське, ятвязьке, жмудське (не варязьке); за А. Баженовою "ас + ольд" означає *небесний герой*); варіант імені (за "Історією Русів") Оскольд – київський князь; народна форма – Ясько; за ВК, Аскольд у греків був охрищений.

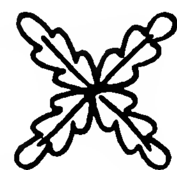

АРІАПЕЙТ – грецька транскрипція імені скіфського царя, батька Скіла. Варіант імені – Аріапіф; оскільки чужоземці передавали слов'янські імена на *Яр-* через грецьке *Ар-*, варто звернути увагу на варіант етимології: Ар + пейт = Яр + полк.

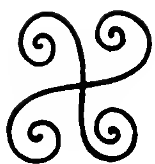
АРПОКСАЙ – син Таргітая, родоначальника скіфів (легенду про них див. *ТАРГІТАЙ*).

АРТАМИР – згадується у південних слов'ян в значенні *прагни до миру*. Санскритське *artha* – мета, прагнення, смисл. Існувала також назва обрядового хліба *артос*, яка й сьогодні побутує в церковному обрядодійстві.

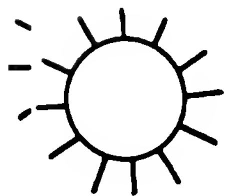

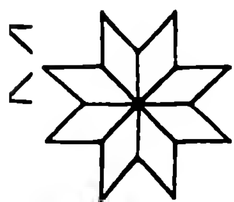
АТЕЙ, ОТАЙ – таємничий; скіфський цар Атей (бл. 249–339 до н. е.); за Страбоном, Атей об'єднав більшість племен Причорномор'я та частину Фракії у першу скіфську державу, впровадив першу карбовану моне-

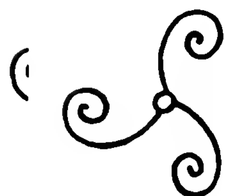

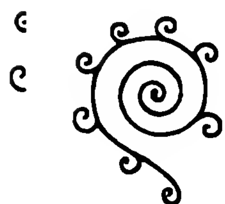
ту на території України; за його царювання Скіфське царство досягло найбільшого розквіту в IV ст. до н. е. – укріпилася влада та виросло багатство скіфської аристократії, збільшилася чисельність осілого населення. Місто на Дніпрі, відоме археологам як Кам'янське городище, було столицею Скіфського царства, головним центром ремесла й торгівлі. Атей навіть відправив лист із погрозою місту Візантії: "Не шкодьте моїм прибуткам, щоб мої кобилиці не пили вашої водиці". Зовнішня політика Атея була наступальною і дуже активною. Підкоривши частину фракійських племен на Балканах, цар Атей загинув у вирішальній битві з Філіппом II Македонським (батьком Олександра Македонського); імена Атей, Атай, Отай були відомі й серед слов'ян періоду Київської держави.

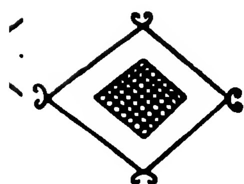

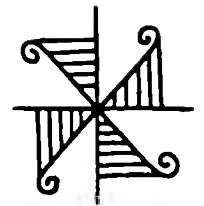

АТИЛА, АТТІЛА – ім'я видатного царя-воєначальника союзу племен гунів, скіфів, слов'ян (з 434 року), який зайняв значну територію в Європі та вів переможні війни. Народна версія імені – Гатило. Його ім'я пояснюють як *бич Божий*. Володів територіями на схід – до Волги, на захід – до Рейну, на північ – до островів Данського архіпелагу, на південь – за Дунай. Його війська спустошували землі Східної Римської імперії, північні Італії, доходили до самого Риму і Галлії. Багато народів вбачали в Аттилі представника саме свого етносу. Крім відомої версії Івана Білика про князя Гатила, сербський автор Слободан М. Филипович обстоює думку про руське походження Атили: "Історично Атила був великий князь київський і цілої Русі. Батько його Мі-

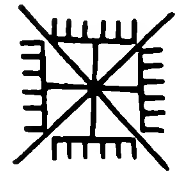

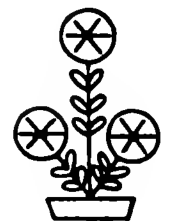

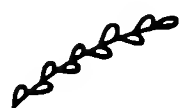

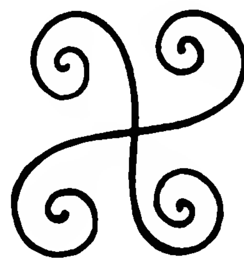
лош, стрий Остоя, брат Влад, а сестра Браниця" (ст. 16); Атилу називали також царем Скіфії та Германії (451 р., Свод древнейших...).

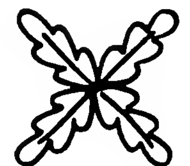

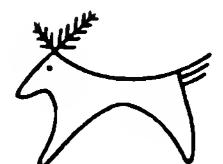
АХІЛ – брат Змієногої Богині слов'ян; "О, Ахілесе, владико землі Скіфської!" – так писав грецький поет кінця VII – початку VI ст. до н. е. У Північному Причорномор'ї існує чимало графіто з подібними славословʼями. Існує думка, що всі імена, які мали корінь *Ах-*, пов'язані з потойбічним царством; на о. Левкас (нині о. Зміїний у Чорному морі поблизу гирла Дунаю) було святилище Ахіла, куди, за повір'ями, відправлялися душі загиблих героїв. Пізніше місцем культу Ахіла став о. Березань (поблизу сучасного м. Очакова), а також – Кінбурнська коса. Ахілу присвячене дерево – срібляста тополя. Дотичність до символіки зміїності вказує на його близькість до слов'янського культу Велеса. Пор. *Ахілес – Велес*. Саме з цим культом пов'язані уявлення про острів Вирій. Див. також: *ЗМІЄНОГА БОГИНЯ, ІРІЙ*.

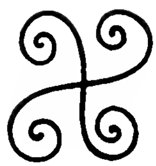

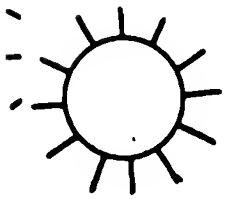

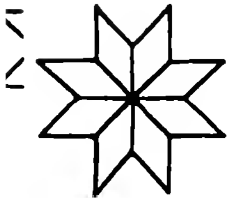

Б

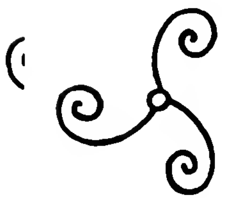
БАБАЙ – аналогічно до *баба* (*дід*); похідні імена: Бабайко, Бабанко, Бабеня, Бабич, Бабурко, Бабоша, Бабошко, Бабуха тощо. Міфологічний Бабай – волохата істота, якою страхають дітей; стереотипна думка про татаро-монгольське походження імені необґрунтована; полянин Бабай згадується в 526 р., у IX–XV ст. ім'я популярне у Моравії та Богемії; Бабайко – у писарських книгах XV–XVII ст. ім'я популярне в Білорусі, Україні, Росії; за ЕСУМ – предок, прадід, домовик.

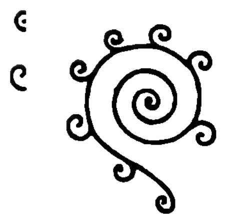
БАБОТА – сербське (М. Гркович).

БАБУНЕЦ – сербське (М. Гркович).

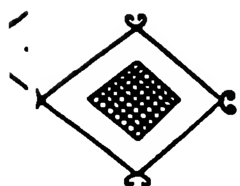
БАВА – від укр. *бавити* – гратися, забавлятися. Див. ще *БОВА*.

БАДНЯК – у болгар і сербів утілення Рода; боже дерево із породи дубів, символ різдвяного вогню. Дубову колоду привозять з лісу, вдягають у чоловічу сорочку, посипають зерном, поливають вином і жертвують вогню; вдаряють по палаючому Бадняку, після чого з нього сиплються іскри. За їх кількістю судять про майбутній врожай. Сербські імена, похідні від Бадняка, – Будна, Абудна, Баднар (за С. Филиповичем).

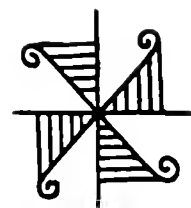

БАЄСЛАВ – від *баяти славу*, тобто той, хто співає про славу.

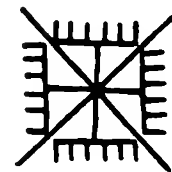
БАЖАН – бажаний; поширене як ім'я в Русі та Україні: трапляється як ім'я козака (Бажан Динченко та ін.) в

Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.; згодом перейшло в українські прізвища.

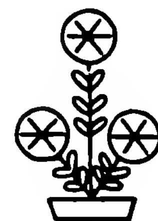

БАЖКО – те саме, що й *БОЖКО*; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

БАЙКО – той, хто знає байки (від *баяти* – співати або заколисувати казками).

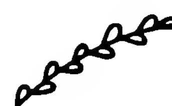
БАКОТА – від *бачити* – видющий, прозірливий; ім'я згадується в Іпатіївському літописі 1255 р.; XIII–XIV ст. Бакута – киянин. Назва язичницького скельного храму на березі Дністра (Хмельницька область України), існує донині.

БАКУН, БАКУНЯ – говіркий, красномовний; козацьке ім'я Бакун Горбаченко (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.); в 1579 р. згадується міщанин з Луцька Бакуня.

БАЛАБАН – сокіл; язичницьке ім'я, яке пізніше стало прізвищем.

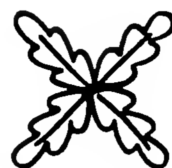
БАЛАМУТ – легковажний, невгамовний; той, хто постійно затіває веселощі, сварки.

БАЛАЧКА – балакучий.

БАЛКО – сербське (М. Грковић); ймовірно, молодий хлопець.

БАЛОЄ – сербське (М. Грковић); те саме, що й *БАЛКО*.

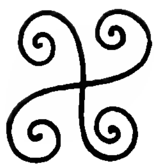

БАЛОМИР – значення не з'ясоване; західнослов'янське.

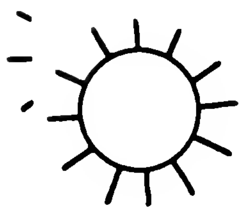
БАЛУЙ – дитяче ім'я від *балувати* – пестити; розбещений, вередливий; сотник Переяславського полку.

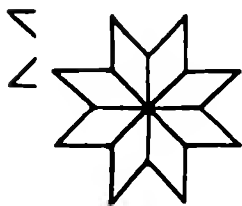
БАННИК – дух-господар лазні (див. ще *ЛАЗЬНИК*); після миття в лазні йому залишають теплу воду, віник, рушник, іноді їжу. Це вірування, вірогідно, пов'язане із давнім слов'янським звичаєм поминати Предків у Чис-

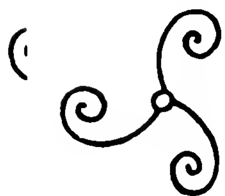

тий четвер (Навський Великдень) у лазні; перед купанням просять у Банника дозволу (як благословення), а після миття дякують; не дозволяється митися вночі або після третього пару. Християнство перекрутило й затемнило образ Банника, змалювавши його страшним, однак його зв'язок із духом Предка – незаперечний. Одна з народних легенд розповідає, як Банник захистив чоловіка від чужого духа, який хотів того задавити: він наказав чоловікові скинути з себе хрест і бити злу силу, чоловік зробив так, як радив Банник, після чого все зникло (М. Власова). Звернімо увагу на те, що чужу силу можна здолати, скинувши чужий символ. Такі легенди, в яких значення хреста подається ще за язичницькою традицією, непоодинокі (див. *КРЕСТНИЙ*).

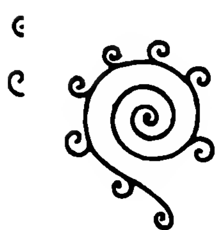

БАРАБАШ – барабанщик; ім'я Чорнобильського міщанина; ім'я барабанщика Запорізької Січі, ім'я Чигиринського полковника ("Історія Русів") тощо.

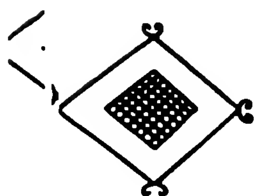

БАРВИН – кольоровий, барвистий, барвінковий.

БАРВІР – ймовірно, те саме, що й *БАРВИН*; козацьке прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

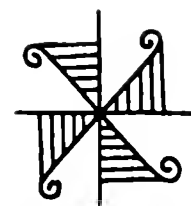

БАРМА – 1) глина з домішкою залізної руди, що дає червоний колір (форма слова *барва*, *фарба*); 2) коштовне опліччя для княжого та царського убору; 3) з московської дослівно *той, хто бубонить*, що сумнівно; ім'я одного з будівничих московського храму Василя Блаженного, якого осліпили християнські попи, щоб він більше не міг збудувати подібного храму; ім'я другого будівничого, з яким вчинено те саме, – див. *ПОСТНИК* (XVI ст.).

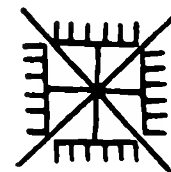
БАРНИМ – 1) від слов'янського *бурий*, *барнавий* – ко-

ричневий; 2) повільний; той, хто *бариться*. Згадується в XII–XIII ст. на о. Рюген; 1207 р. в Померанії тощо.

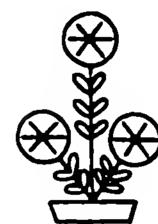
БАРОВИД (BAROVIT) – слов'янський Бог-покровитель торгівлі, як у римлян Меркурій, згадується з посиланнями на латинські джерела у Ю. Венеліна.

БАСАРА, БАСУРА – архаїчне сербське *Бог Сонця*; витязь, герой – "б'асвара" (за С. Филиповичем); за ЕСУМ, *басаран* – айстра.

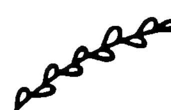
БАСЕНОК – казковий; той, хто розповідає басні.

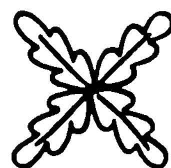
БАСКО – 1) дитяче ім'я: від *басувати* – ставати дибки, скакати, пустувати; 2) красень (з давньоіндійського *bhasah* – світло, блиск; діал. *баса* – краса).

БАСМАН – чеканка, тиснення; *басманний* – ритуальний хліб із печатками. Ім'я ловчого литовського князя 1536 р.; ім'я общинника переяславського 1622 р.

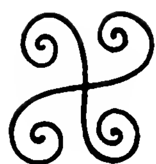
БАСТАР, БАСТАРН – вірогідно, з дуже давнього пелазгійського дієслова *bastare* – бути достатнім. Ім'я руського княжича згадується у ВК (дощ. 17-А). Іоакимівський літопис (через В. Татіщева) подає: "Один із князів Словен з братом Скіфом, маючи численні війни на сході, звернулися на захід і тут, численні землі вздовж Чорного моря і Дунаю підкоривши, народ прозвали своїми іменами слов'янами і скіфами. Потім Словен, лишивши у Фракії та в Іллірії сина свого князя Бастарна, пішов на північ, де збудував Великий Город, назвавши його на свою честь Славенськ, неподалік від Новгорода, що знаходиться поблизу озера Ільмень".

БАТАК – 1) дослівно *той, хто хитає ногами* (від *батати*); 2) *батавний* – задерикуватий, упертий; 3) україн-

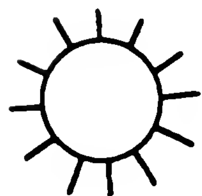

ське діалектне *батати*, *батувати* – збивати, розривати, розпанахувати.

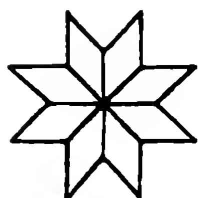
БАТАШ – сербське (М. Гркович).

БАТИЛО – сербське (М. Гркович).

БАТМАН – міра ваги.

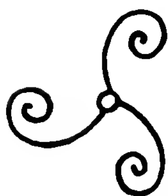

БАТУРА – 1) впертий; той, хто б'є, рве (від слов'янського *бат* – битва); 2) великий батіг (за Словником Б. Грінченка); богатир.

БАТЮТА – дитинний (вірогідно, за аналогією до *мамин синок* – батьків синок).

БАХТІЯР, БАХТЕЯР – одягнутий в панцир; ім'я відоме в Росії; за ЕСУМ, ймовірно циганське *обдурювати при продажу коня*.

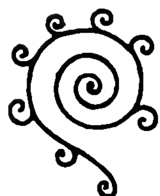
БАЯ – старосербське ім'я Бога страху (пор. *боятися*); небезпека.

БАЯН – оповідач, ворожбит; див. ще *БОЯН*.

БДИГОСТ – дослівно *поважай гостей*.

БДИНА, БДИЧ, БУДИН, БУДИЧ, БУДНА, БУДНИК – імена, похідні від *бдити* (бути готовим, бути на чатах); санскритське *budh* – бадьоритися, пильнувати, не спати.

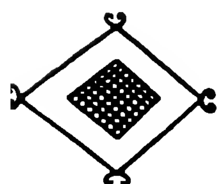
БЕБРЬ – див. *БОБР*.

БЕЗВЕРХ – переносно *безверхий*, *безголовий*.

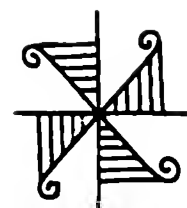
БЕЗДІДОК – безрідний; дослівно *без дідів*.

БЕЗМЕН – міра ваги (близько 1,02 кг, або 1/16 пуда). Ім'я поширене в Мозирському повіті.

БЕЗНОС – безносий; переносно: *з маленьким носом*. Ім'я поширене на Вінниччині, Житомирщині, Переяславщині, Московщині.

БЕЗОБРАЗ – некрасивий (ім'я-оберіг). Згадується в Московщині.

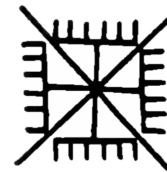
БЕЗПРЕМ – незмінний, неодмінний; від *безпременно* – неодмінно.

БЕЗРУК – невмійко, від переносного *безрукий*.

БЕЗСОН – той, хто не спить ночами. На Рівненщині згадується в 1586 р.

БЕЛ, БЕЛА – від *білий*; ім'я короля Іллірії.

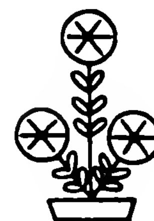

БЕЛЕН – див. *БІЛУН*.

БЕНЬ – 1) той, хто гудить, бубонить; 2) можливо, від *бенчати* – гудіти, дзижчати (про комах).

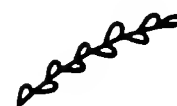
БЕР, БЕРА, БЕРАК – сербське (М. Гркович); від *брати*.

БЕРДИШ – сокира з довгим держаком, зброя.

БЕРДО, БЕРДНИК – той, хто виготовляє деталі ткацького верстату; від *бердо* – гребінь для верстата.

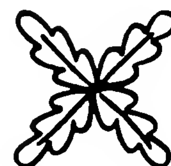
БЕРЕЗА – 1) березове дерево; 2) провідник колядницького гурту, що первісно називався Пережа; називали хлопчика, який, імовірно, народився в пору святкувань, пов'язаних із вшануванням берізки (коляда, веснянки, русалії, водіння Куста тощо); загалом береза – жіночий символ.

БЕРЕНДА, БЕРЕНДЕЙ, БЕРИНДА – від *бренний*, *глиняний*. Назва племені *берендеї*.

БЕРИВОЙ, БЕРИЛО – сербське (М. Гркович).

БЕРИМИР – бери мир (мир в значенні *громада*, *люди*).

БЕРИСЛАВ – від наказового дієслова й іменника – *бери славу*; сербське (М. Гркович).

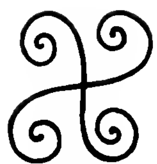
БЕРИХНА – сербське (М. Гркович).

БЕРКО, БЕРОЄ, БЕРУЙ – сербське (М. Гркович).

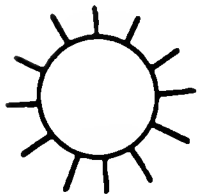
БЕРКУТ – порода орла (вірогідно, саме слово тюркського походження).

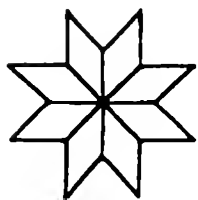
БЕРМЯТА – важкий; від *брем'я* – тягар.

БЕРОН, БЕРУН – словенське Перун (Ю. Венелін прочитав латинський напис на словенському вотивному камені: "Юпітеру Беруну Громовержцю", також Граматика Словенсько-Країнська 1783 р. перекладає Берун як Юпітер).

БЕСКО – 1) від *бес*, *біс* – чаклун, чарівник; пор. назви отруйних рослин: *бесиво*, *бесіжник*, *бісина*, які використовувалися у лікуванні й чарах; 2) від *бесіда* – розмова вірян із волхвом; від санскритського кореня *bhasha* – розмова і обрядова братчина (обід) одночасно.

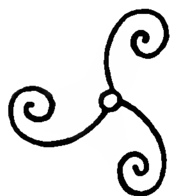

БЕСТУЖ – безсоромний; від *стоуж* – сором; без стиду.

БЄЖАН – від старослов'янського *ізбѣжать* – уникнути (небезпеки).

БИВОЙ – той, хто *б'є воїв*; боєць.

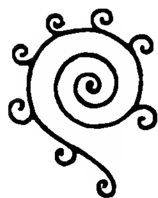
БИК – 1) бик (у значенні *здоровий*, *міцний*); 2) народжений під знаком Бика (у травні).

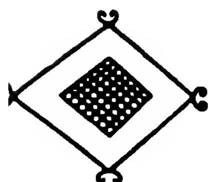
БИРЮК, БИРЮЧ – 1) вовк; 2) глашатай, який зачитував на майдані грамоти князя, укази тощо.

БИСЛАВ – скорочене від *ЗБИСЛАВ* (дуже славний; від *ізбиток* – надмірна слава).

БІДА – бідовий, бравий.

БІДАЙ, БЄДАЙ – у словенській міфології дух, тотожний нашому Корочуну, болгарському Бадняку, подоби яких спалюють на Різдво. Ю. Венелін із посиланням на М. Катанчича, зазначає, що Бідай у словенців був опікуном війни, стрілянини, здобичі, мисливства й руйнування. Він мав своїх підлеглих ловнів (єловців, можливо, ловців). На Різдво Бадняка (привезену з лісу дубову колоду, часто вдягнену в чоловічу сорочку) спа-

люють, при цьому, вдаряючи кочергою, намагаються викресати побільше іскр, і промовляють заклинання: "Щоб стільки було корів, коней, всілякого багатства..." Переважно це робив перший "полазник", якого обдаровували хусткою, шкарпетками й обов'язково колачем.

БІДОСЛАВ – дослівно *бідою славний.*

БІЛАН – білий, світлий, святий; західнослов'янське; козацьке ім'я і прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

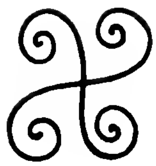
БІЛИЙ ВОВК – втілення духу воїна; "вовки" – назва військової касти русів.

БІЛИЙ ПОЛЯНИН – 1) належний до вищої (військової) касти племені полян; 2) ім'я казкового лицаря, який, за билиною, навчає царевича військовій справі.

БІЛИК – 1) світловолосий; 2) самець білки.

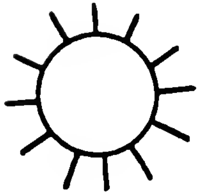
БІЛОБОГ – Бог Білого (світлого) дня, добра, щастя; згадується у ВК; від старослов'янського кореня *біл-*, індоєвропейського *bhol*, *bha* – сяяти, блищати, що асоціативно завжди пов'язувалось із вищим, божественним світлом. Тотожний Світовидові. Виступає переважно в парі з Чорнобогом, як два протилежні начала. На думку багатьох дослідників, Білобог тотожний грецькому Аполлону. Геродот записав у V ст. до н. е., що Аполлон прийшов із Гіперборейського краю на о. Делос, тобто із Скіфії в Грецію. Кілька італійських писемних згадок також вказують на тотожність Аполлона з Білуном, Білобогом: *Apollini Beleno, Belts, Belenus, Belinus*. Див. ще *БІЛУН*.

БІЛОВОД, БІЛОВОЛОД ПРОСОВИЧ – дружинник князя Ігора Святославича (IX ст.), за Густинським літопи-

сом; дослівно *володар святості* (білий колір – символ святості).

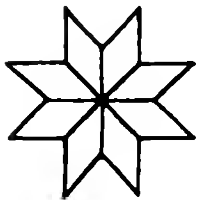
БІЛОГОР – біла (священна) гора.

БІЛОГОСТЬ – священний гість.

БІЛОГУБ – 1) блідогубий; 2) може означати *надто білий*, пор. *ТРИГУБ* (3).

БІЛОДІД – білий дід.

БІЛОДАН, БІЛОДАНЧИК – персонаж весняної обрядової пісні ("Русалка Дністрова", 1837 р.).

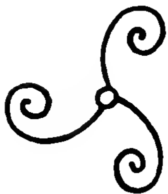

БІЛОЗІР, БІЛОЗОР – 1) красень, епітет Місяця; 2) білий сокіл; 3) світлоокий; 4) назва рослини *гадай-зілля*.

БІЛОКУР – білий півень (символ світанку).

БІЛОМИР – білий мир.

БІЛОСЛАВ – славний святістю.

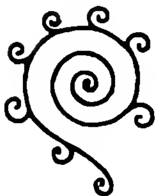
БІЛОТА – священний, білий.

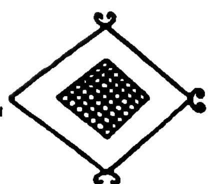

БІЛОТУР – білий тур (тотемна тварина; можливо, народжений під знаком Тура – Тільця).

БІЛОУС – той, хто має *білі вуса*.

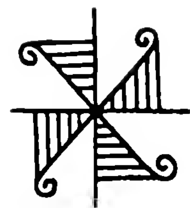
БІЛОЯР – священна сила, мужність, звитяга; ім'я князя-будівника міста Сурожа, згадується у ВК (дощ. 4-В, 9-Б).

БІЛУГ – венедський князь 1256 р.

БІЛУН – тотожний Білобогу; слов'яни уявляли його сивим дідом з довгою бородою, в білому вбранні, з білою палицею в руці. Він виводить з лісу тих, хто заблукав, допомагає тим, хто працює в полі. У білорусів Білун – покровитель хліборобства: він підходить до бідняка, тримаючи торбу на носі й просить втерти йому носа, якщо чоловік не злякається й утре, Білун висипає йому всі гроші з торби й зникає.

БІЛЯЙ – скорочене від імен на *Біл-*.

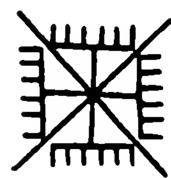
БІЛЯН – скорочене від імен на *Біл-*.

БІС – від індоєвропейського *бгаса* – блиск, світло.

БЛАГИНЯ – благий, добрий, похідне від *благо* – добро.

БЛАГОВИД – гарний на вигляд; благовидний.

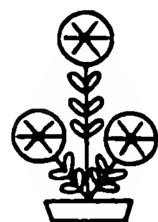
БЛАГОВІСНИК – блага вість; епітет Перуна; перший весняний грім 24-25 березня.

БЛАГОЛЮБ – той, хто *любить благо* (добро).

БЛАГОМИЛ – благий, милий; ім'я-новотвір.

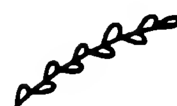
БЛАГОМИР – 1) благий (добрий) і мирний; 2) благо для людей (миру); ім'я згадується у ВК (дощ. 22), за якою Благомир одержав від Сварги повчання, що подарований Квасурі священний напій потрібно назвати *суринією*.

БЛАГОРОД – добре народжений, благородний.

БЛАГОСЛАВ – славний добром або той, хто славить благо (добро); те саме, що *БЛАГОВІСНИК*.

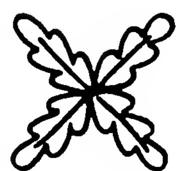
БЛАГОТВОР – той, хто *творить добро*; ім'я-новотвір.

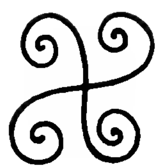
БЛАГОЯР – добре родючий, потужний.

БЛАЖКО – скорочене від імен на *Благо-*; ім'я поширене в Київській державі, залишилося й в українських козаків XVII ст. (Реєстр Війська Запорізького).

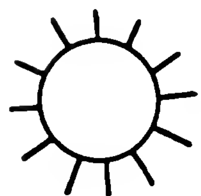
БЛУД, БЛУДЕК, БЛУДИЛО, БЛУДЕНЬ – 1) дух, який примушує людину блукати в лісі, в дорозі тощо, бо цей дух "водить"; причиною блукання може бути галас чи інші негативні дії людини в лісі, входження в ліс без "дозволу" Лісовика або коли людина потрапила на "слід Лісовика", на його дорогу тощо; рятуватися від Блуда можна, вдягнувши одяг навиворіт або помінявши черевики (лівий на праву ногу й навпаки); 2) *блудливий*;

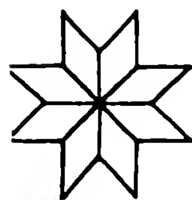

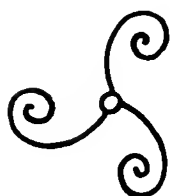
ім'я воєводи, який зрадив князя Ярополка Святославича і допоміг князю Володимиру вбити свого брата; подія описана в літописі під 980 р.; 3) історична особа воєвода руський Блуд – воював у об'єднаному руськолитовському війську князя Гедиміна з христоносцями та татарами ("Історія Русів").

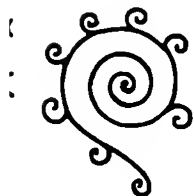
БОБР, БОБРЕЦЬ – бобер; ім'я воєводи, згадане у ВК (дощ. 18-А): по смерті отримав Чин Перунь, тобто звання хороброго воїна.

БОБРОК – ім'я воєводи, учасника Куликівської битви 1380 р. Боброк Волинський – українець, онук литовського князя Гедиміна, зять і воєвода Дмитрія Донського; із засідки вдарив по татарах і розбив їх ущент, внаслідок чого Куликівська битва завершилася перемогою русів і московитів. Від Боброка Волинського походять роди Волинських і Вороних. У 1552 р. згадуються Бобр і Бобруєвич – мозирські селяни.

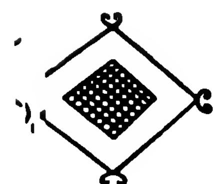

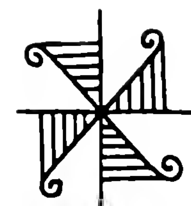
БОВА – від староруського *забава, забавний*; красень; герой середньовічної літератури Бова Королевич; варіанти імені *БАВОР*, *БАВОРКО*, *БАВРИК*; згадується в XII–XIV ст. в Моравії, Сербії, Чехії; в 1574 р. – Баврик – киянин.

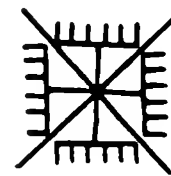

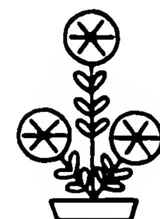
БОГ – від старослов'янського *Богъ*, південнослов'янського *Bogъ*, давньоіндійського *Bhagah* – той, хто наділяє, податель, пан, господь, владика; основа *Бог-* стала надзвичайно словотворчою для особових імен людей і Богів. Див. ще *БОГИНЯ*, *БОЖИЧ*. Многопроявність Божественної сутності отримала у слов'ян велику кількість імен Бога і, відповідно, множину слова Боги. Серед імен слов'янських Богів є багато найменувань

одного й того ж Божества (імена-синоніми), які часто можуть виявитися давніми епітетами, що пізніше стали сприйматися як імена власні: Вишень – Всевишній, Світовид – Світлий, Миродержець – Миробог, Мокоша – Мокра та ін. З приходом інтернаціональних світових релігій відбулося спрощення релігійного світогляду, примітивізація розуміння Божественного. Християнська церква жорстоко боролася з етнічними іменами Богів, називаючи їх "лжеіменнії Боги", однак і вона, не змігши викорінити народне розуміння багатопроявності Бога, вимушена була замінити давніх Богів на своїх "святих": Власа замість Велеса, Іллю замість Перуна, Богородицю замість Рожаниці тощо.

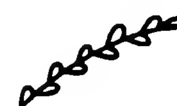

БОГАТИР – міцний, сильний.

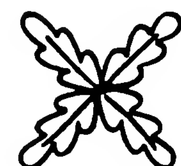
БОГДАВЛАД – дослівно: 1) *Бог дав лад* (порядок, згоду); 2) *Бог дав владу* (володіння).

БОГДАЖДЬ – одна з форм імені Даждбога: "Яко же виділи не дав Богдаждь будучини смертним, тож восславимо премудрість його. А старе спом'янемо і, що відаємо, речемо" (ВК, дощ. 8-А).

БОГДАН – 1) даний Богом; 2) присвячений Богам.

БОГОВІД – знаючий (той, хто відає) Богів; ім'я-новотвір.

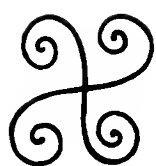
БОГОДІЙ – дослівно *той, хто діє для Бога* – той, хто діє на догоду Богам, або Богослужитель.

БОГОЙ – божий, набожний; сербське.

БОГОЛІП – від *Бог* і *ліпий* (вродливий, ліпший) – гарний, богоподібний або Богові приємний красою.

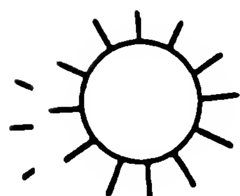
БОГОЛЮБ – 1) той, хто *любить Богів*; 2) той, кого *люблять Боги*; 3) набожний.

БОГОМИЛ – дослівно *Богові милий*; історична особа – жрець Богомил Соловей, відомий як захисник Рідної Віри в Новгороді у 990 р.

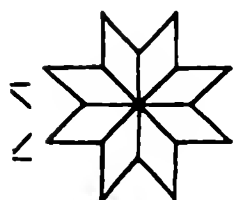
БОГОМОЛ – той, хто *молиться Богам.*

БОГОНОС – дослівно *той, хто несе знання про Бога*; завжди з Богом.

БОГОРИС – форма імені *БОРИС;* історична особа – болгарський цар 843 р.

БОГОРОД – 1) дослівно *Богом народжений* – народжений після прохання Богів; 2) нащадок Божественного роду.

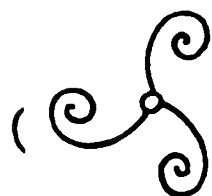

БОГОСЛОВ – священик; той, хто знає *слово Боже.*

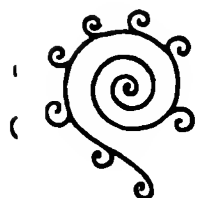
БОГОСУД – суд Божий; моравське, богемське.

БОГУМИЛ – милий Богу.

БОГУМИР – той, хто живе *в мирі з Богами* (один з прабатьків слов'ян за ВК (дощ. 9-А, 10, 22)).

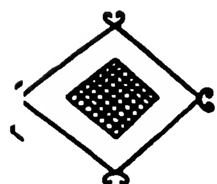

БОГУН – від старослов'янського *Богъ*, південнослов'янського *Bogъ*, санскритського *Bhagah*; скорочене від імен на *Бог-*. Історично відомі імена: полковник у війську Богдана Хмельницького – український герой XVII ст., урядник, генеральний осавул ("Історія Русів"); Богун Іванович (сотня Маркова) згадується в Реєстрі Війська Запорізького, 1649 р.

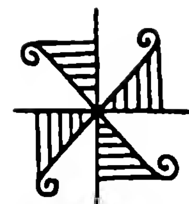

БОГУНЕЦЬ – козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

БОГУСЛАВ, БОГУСЛАВЕЦЬ – той, хто *славить Богів*; історично відоме ім'я запорізького писаря ("Історія Русів").

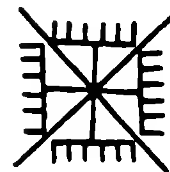
БОГУСЬ, БОГУШ – скорочене від *БОГУСЛАВ*; поширене козацьке ім'я згадується близько десятка разів у Реєстрі

Війська Запорізького, XVII ст.: Богуш Костачка (сотня Петрашкова), Богуш Бобонщенко (сотня Волинця), Богуш Лебединський (полк Корсунський) та ін.

БОГУХВАЛ – той, хто *хвалить Богів.*

БОГША – скорочене від імен на *Бог-*. У 1224 р. згадується Богша – мешканець Старої Руси (Болгарія).

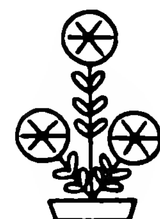

БОДАН – колючий; історична особа – сербський князь XI ст.

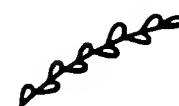
БОДАЛО – спис.

БОДИСЛАВ, БУДИСЛАВ – від *будь славний.*

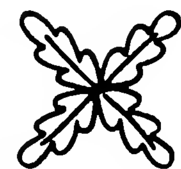
БОДРИК, БАДРИК – бадьорий.

БОЖ – від *Бог*; князь русів (антів), воював із готами в Північному Причорномор'ї; розгромив війська короля Вінітара, але під час підписання мирної угоди його підступно розіп'яли разом із синами та 70 старійшинами на хрестах у 376 році; у ВК згадується, що молодший руський князь Вендеслав зібрав військо і жорстоко помстився готам (дощ. 32). Див. також *БУС.*

БОЖАТ, БОЖАТКО – чоловік, який забожив (здійснив давній обряд ім'янаречення) новонародженій дитині: "Родился увечеръ, а утрясь *божатъ* забожилъ его у купели" (за Г. Дяченком); по відношенню до батьків дитини – кум.

БОЖЕДОМ – Божий дім (можливо, той, хто служить у храмі – Божому домі).

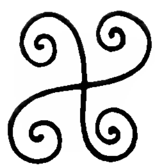
БОЖЕЙ – чеське ім'я XI ст.

БОЖЕН – скорочене від імен на *Бож-*.

БОЖЕСЛАВ, БОЖИСЛАВ – той, хто *славить Богів.*

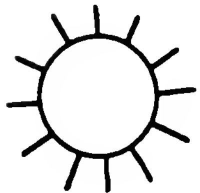
БОЖЕТІХ – Божа втіха.

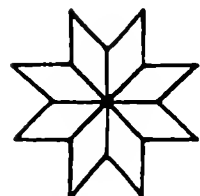
БОЖИДАР, БОГУДАР – Божий подарунок.

БОЖИМИР – Божий мир (люди).

БОЖИН ВНУК – історичне ім'я новгородського боярина, скинутого християнами в річку Волхов у 1404 р. (А. Баженова).

БОЖИЧ – Божий син; в Рідній Вірі Божества мисляться як родина: Батько-Небо, Матінка-Земля, син-людина; або сім'я небесних світил: Бог-Сонце (батько), Богиня-Луна (Місяць, мати), Зірки (діти). В праукраїнській релігії Божич – Різдвяне світло Дажбога (народжується 21-22 грудня, зимове сонцестояння). Див. також *КОЛЯДА*.

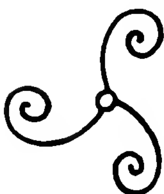

БОЖОК, БОЖКО – скорочене від імен на *Бож-*.

БОЖУРКА – назва рослини *божур*; болгарське ім'я.

БОЖУШКО – зменшено-пестливе від імен на *Бог-*, *Бож-*.

БОЙ – воїн, боєць.

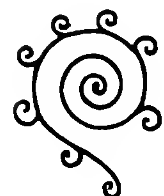

БОЙДАН – войовничий (дослівно: *даний в бою* або *для бою*).

БОЙМИР, БОЙОМИР – боєць за мир.

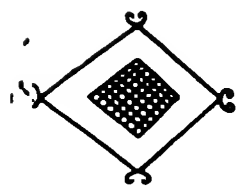
БОЙСЛАВ – славний боєць.

БОЛЕБОР – найбільший борець, сильніший вояк.

БОЛЕГНІВ, БОЛЕГНЄВ – дуже гнівливий, палкий; старослов'янське *гнѣв* етимологічно близьке до *огнь* – вогонь (пор. *гнітити* – розпалювати – ЕСУМ); ім'я поширене в Богемії.

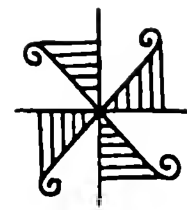
БОЛЕГОСТ – дуже гостинний, згадується в 977 р. в Богемії.

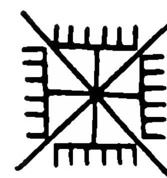
БОЛЕМИЛ – миліший.

БОЛЕСЛАВ – славніший; дослівно *більш славний*; історичне ім'я польського князя Болеслава І Хороброго

(992–1025) – сина князя Мєшка. Його дочка була одружена з руським князем Святополком; Болеслав кілька разів нападав на Київ, грабував та вбивав киян.

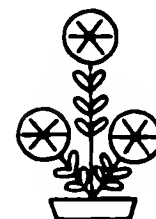

БОЛИК, БОЛИН, БОЛКАН, БОЛЯН, БОЛЯШ – від *большой* – великий; у сербів, поляків, росіян та ін. слов'ян. Скорочене від *БОЛЕМИЛ, БОЛЕСЛАВ* та под.

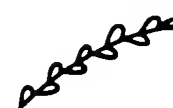
БОЛОРЕВ – не з'ясоване; ім'я воїна чи воєводи, згадується у ВК (дощ. 8, 27); ймовірно, *більш ревний*, *старанний*.

БОЛОТЯНИК – дух болота, який намагається затягнути неуважну людину в трясовину; близький до Водяника.

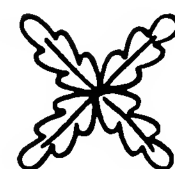
БОРАЙ – 1) Божий Рай (Вирій, Ірій – місце перебування Богів); 2) скорочене від імен на *Бор-* (корінь від *боротися*); 3) від слова *бір*, пор. *БОРОВИН*, *БОРОВИК*; 4) див. також *БОРЕЙ*.

БОРЕВЕН – переможець в боротьбі; ім'я князя, який переміг еланів на морському узбережжі; згадується у ВК (дощ. 18-Д).

БОРЕВЛАН – оборонець земель; ім'я правнука князя Боревена; згадується у ВК (дощ. 18-Б).

БОРЕЙ – ім'я одного з Вітрів: швидкий, сильний (пор. *борше* – швидше); тотожний Стрибогу – Богу Вітрів; згадується у ВК (дощ. 5-Б).

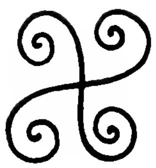
БОРЕЙКО – зменшено-пестливе від *БОРЕЙ*.

БОРЖИВОЙ, БОРЗИВОЙ – від *борзий* – швидкий воїн, польське.

БОРЗОМИСЛ – той, хто швидко (борзо) мислить; згадується в слов'янському фольклорі.

БОРЗОХОД – той, хто швидко (борзо) ходить.

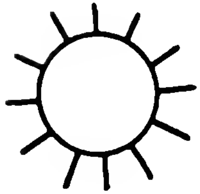

БОРЗЯТА – швидкий (можливо, скорочене від *БОРЗОМИСЛ*).

БОРИВОЙ – переможець воїнів.

БОРИГНІВ – той, хто *поборов гнів*.

БОРИЛО – борець.

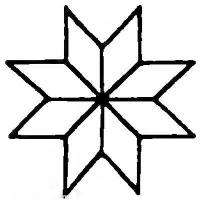

БОРИМ – скорочене від *БОРИМИР*.

БОРИМИР – борець за мир або той, хто бореться мирними засобами.

БОРИНЯ – борець, вояк; скорочене від імен на *Бор-*.

БОРИПОЛК – переможець полків.

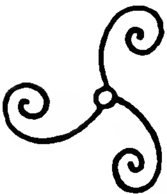

БОРИС – скорочене від *БОРИСЛАВ*; імена слов'янських і руських князів.

БОРИСЛАВ – уславлений в боротьбі.

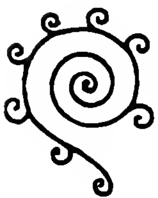
БОРИТА – борець; польське.

БОРИЧ – боровий, лісовий (живе в лісі); ім'я руського купця в посольстві князя Ігора у Візантію 944 р.

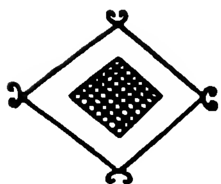

БОРНА – борня, боротьба; князь Борна I з Хорватської династії (810–821).

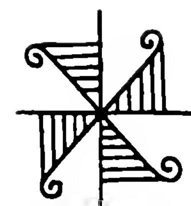
БОРОВИК – дух бору; уявляється у вигляді маленького дідка, який завідує грибами, живе під грибами й харчується ними; молодший лісовий дух, підлеглий головному, старшому Лісовику.

БОРОВИН, БОРОВИТ – боровий, лісовий (або походить від назви ягоди *боровина* – брусниця, чорниця); згадується у ВК як ім'я проповідника, який намовив венедів відійти на захід: "Боровин бо мовить, яко сильний, а люд той віру має до тих слів" (дощ. 36-А). Автор дощечки стверджує, що ми не повинні уподібнюватися венедам, які хибну віру взяли, а тепер "перед ворогами зем-

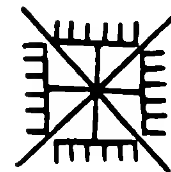

лю упорядковують", бо "ми не дурні, не безумці". В цій дощечці звучить оптимістичний заклик: "Відродити маємо Рускень нашу з Голуном і трьомастами городів і сіл. Вогнищ дубових дим там, і Перун наш є, і земля..."

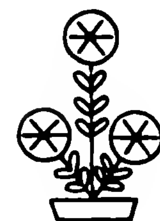
БОРОДАЙ – бородатий, колючий, гострий.

БОРОНЛЮБ – старослов'янське *заступник за інших*, той, хто *любить боронити* когось.

БОРОНМИР – оборонець миру. Див. також *БРАНИМИР*.

БОРУСЛАВ – те саме, що й *БОРИСЛАВ*; ім'я князя згадується у ВК (дощ. 25).

БОРУТ, БОРУТА – лісовий чаклун; той, хто в *бору*, в лісі; у 745 р. згадується історичне ім'я Карантанського (тепер Словенія) князя Борути, який воював із Аварським каганатом; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.), також українське прізвище.

БОРШЕ – швидше; швидкий.

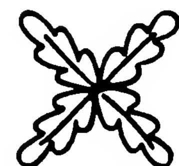

БОРЯТА, БОРЯНТА – борець (в Богемії, Моравії).

БОСИЛКО – назва чарівної рослини; болгарське.

БОХВАЛ – той, хто *вихваляє сам себе*.

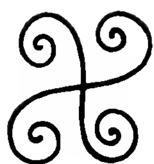
БОШКО – сербське; історичне ім'я героя Косовської битви 1389 р.

БОЮН – боєць; ім'я полковника, жорстоко закатованого католиками за свою віру, відомий з "Історії Русів".

БОЯН – 1) оповідач, співець, казкар, ворожбит, поет. Віщий Боян згадується в "Слові о полку Ігоревім", де він називається Велесовим онуком; він наділений здатністю перекладати мову птахів і звірів на мову людей і укладати їх у пісні, вміє чути пророцтва птиць Гамаю-

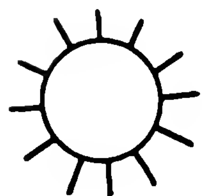

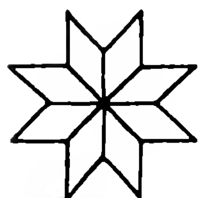

на, Алконоста і Сирина; 2) історичне ім'я болгарського царевича.

БОЯТА, ВОЯТА – боєць, вояк.

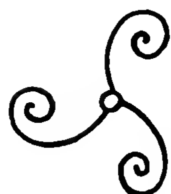
БРАВЛИН – бравий, хоробрий, зухвалий; історичні імена князів згадуються у літописах та ВК (дощ. 28); Бравелен, Боровлень – новгородський князь, згадується в "Житії Стафана Сурозького": "Прииде рать велика русскаа из Новограда. Князь Бравлин силен зело. Плени от Корсуня и до Корча, с многою силою прииде в Сурожу, за 10 дней билася зле междоу себе, и по 10 дний вниде Бравлин, силою зломив железнаа врата, и вниде в град и земь меч свой..."; згадується також у візантійських хроніках як Бравлін 790 р. Вважають, що в руському билинному епосі він – Буревой.

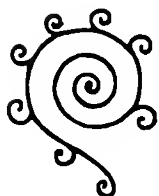

БРАЖНИК – любитель випити.

БРАЗД – походить від старослов'янського *бразна* – борозна.

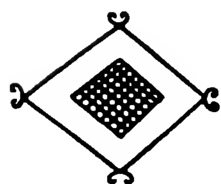
БРАН – 1) дослівно *взятий* (у значенні *прийнятий на світ*); пор. *баба-бранка* – повитуха; 2) *бранець*, полоняник; 3) народжений для *борні*, *брані* – битви; західнослов'янське.

БРАНИБОР – той, хто бореться на полі бою (брані); історичне ім'я князя слов'ян-гаволян, на честь якого названо місто Бранибор IX ст.

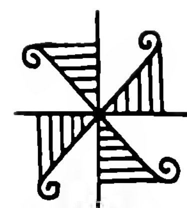
БРАНИМ – скорочене від імен на *Бран-*.

БРАНИМИР – той, хто *боронить мир* (людей); історичні імена болгарських князів IX-X ст., ім'я хорватського князя 979–892 рр.; ім'я словацького воєводи.

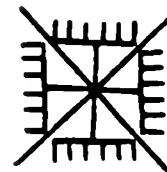
БРАНИПОЛК – від *брань* – боротьба, битва і *полк* – вій-

ськовий похід, військо (можливо: полководець або взагалі хоробрий воїн).

БРАНИСЛАВ, БРОНИСЛАВ – 1) оборонець слави; 2) воїн, що *прославився в боях;* чеські, словацькі, польські, сербські імена.

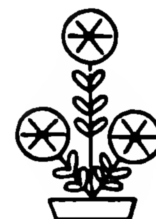
БРАНИША – скорочене від імен на *Бран-* (оборонець).

БРАНКО – скорочене від імен на *Бран-*.

БРАСЛАВ – від *боронити славу*; Браслав I – князь Хорватської династії (880–887 рр.).

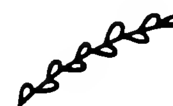
БРАТАН, БРАТАНИЧ – 1) племінник (син брата); 2) побратим ("побратаний"); походить від давньоіндійського кореня *ber, bra* – родити, приймати пологи.

БРАТИВОЙ – воїн-побратим.

БРАТИЛО – скорочене від імен на *Брат-*.

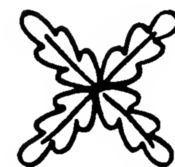
БРАТИМИР, БРАТОМИР – той, хто *бере* (бореться) *мир* (людей), або дослівно *братній мир*; так могли називати синів, щоб між братами був мир (магія, що прикликає сказане); сербські імена.

БРАТИНА – 1) побратим або скорочене від імен на *Брат-*; 2) назва кругової ритуальної чари.

БРАТИНКО – скорочене від імен на *Брат-*.

БРАТИСЛАВ, БРАТОСЛАВ – первісне значення: родова слава, *братня слава.*

БРАТКО – зменшено-пестливе від імен на *Брат-*.

БРАТОЛЮБ – любий брат, люблячий братів.

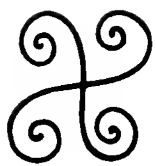
БРАТОМИЛ – милий брат.

БРАТУНЬ, БРАТША – зменшене від імен на *Брат-*.

БРАЦЛАВ – див. *БРЯЧИСЛАВ*.

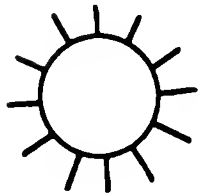

БРЕНКО – від *брень* – бриніти; відоме як ім'я боярина Дмитра Донського.

БРЕСЛАВ – скорочене від *БРЕТИСЛАВ*.

БРЕТИСЛАВ – той, хто надбав славу (від слов'янського *обрести* – знайти, придбати); документальне ім'я чеського князя XI ст.

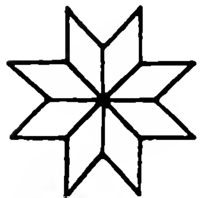

БРОНЕБОР – старослов'янське *той, хто все поборює*.

БРОНЕТВОР – оборонець творчості; ім'я-новотвір.

БРОНИСЛАВ – той, хто боронить славу.

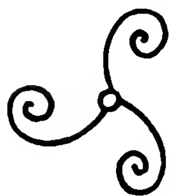
БРОНЬКО, БРОНЯ – скорочене від *БРОНИСЛАВ*.

БРЯЧИСЛАВ, БРЕЧИСЛАВ – той, хто дзвенить (бряжчить) славою; документальне ім'я князя полоцького Брячислава Ізяславича 1044 р., Брецислав – князь польський 1045 р.; Брячислав II – чеський князь; ім'я Брячислав згадується в Новгородському літописі.

БУВАЛ, БУВАЙЛО – бувалий, бувалець.

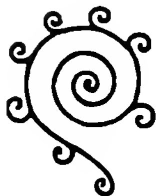
БУДАЙ – 1) той, хто *будить*, пробуджує; 2) будівник; 3) скорочене від імен на *Буд-*.

БУДАНКО – зменшено-пестливе від імен на *Буд-*.

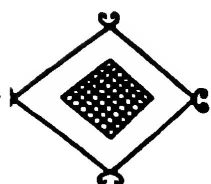
БУДИВИД, БУДИВИТ – той, хто *пробуджує* воїнів, *витязів*; пор. *СВІТОВИТ*.

БУДИВОЙ – спонукальне: *будь воїном!*

БУДИВОЛНА – той, хто піднімає хвилі; той, хто хвилюється.

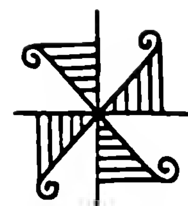
БУДИГОСТ, БУДОГОЩ – 1) те саме, що *БДИГОСТ*; 2) побажальне ім'я: дослівно *будь гостем!*; згадується в XVII ст. у Болгарії.

БУДКО, БУДЬША, БУДИВИД, БУДИВОЙ – похідні від *будити, бути*.

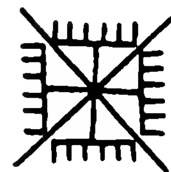
БУДИЛО – скорочене від імен на *Буд-*; відомі новгородці з таким ім'ям.

БУДИМИЛ – побажальне *будь милий.*

БУДИМИР – півень; той, хто *пробуджує мир* (людей); імена відомі в XIII ст. в Галицько-Волинському князівстві; 854, 880 рр. – король Далматський; 1126 р. – король Боснійський; 1330 р. – серби.

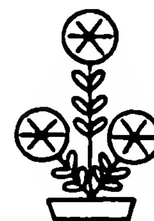
БУДИСЛАВ – той, хто *пробуджує славу*; *будь славним!* ім'я відоме в Новгороді.

БУДКО, БУДУТА – скорочене від імен на *Буд-*.

БУЄСЛАВ – 1) бойова слава; 2) буйний славою (уславлений буйством, молодецтвом).

БУЙ – 1) тотожне *Яру* – буйний, нестримний, плодючий, збуджуючий (пор. *БУЙ-ТУР* і *ЯР-ТУР*); 2) історичне ім'я білоруського князя.

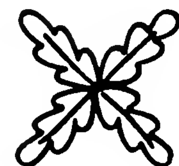
БУЙВИД – буйний вид.

БУЙНІС – буйний, нестримний; ім'я генерального хорунжого Війська Запорізького.

БУЙ-ТУР – дикий бик із великими рогами; буйний тур (прізвисько князя Всеволода).

БУКА, БУКАН, БУКОНЯ – 1) Бука – дух, яким лякають неслухняних дітей; можливо, від *бук* – палиця; уявлення про нього різноманітні: волохатий, темний, страшний; етимологи пов'язують значення із звуконаслідуванням *бу!* – ревіти, плакати, кричати тощо; 2) бук, дерево, ліс взагалі.

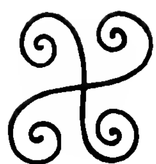
БУЛЬБА – товстун, бульбашка (можливо, круглий, кулястий; пор. діал. *бульба* – картопля).

БУНКО – від *бути*; див. ще *БУТКО.*

БУРЕВИН – див. *БУРИВОЙ*; імена династії венденських князів (за Ю. Венеліним).

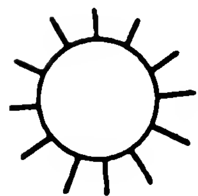

БУРЕВІЙ, БУРЕЙКО – див. *БУРИВОЙ.*

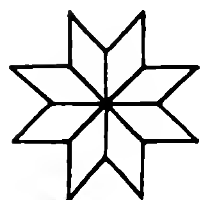
БУРИВОЙ – 1) воїн бурі; 2) від *бурий* – рудий, червонуватий. Ім'я новгородського князя кінця IX ст. – батька князя Гостомисла, прадіда Рюрика; український варіант імені – Буревій.

БУРКА – від *бурий*; ім'я шляхтича ("Історія Русів").

БУРЛІЙ – від *бурхливий*; полковий осавул Війська Запорізького ("Історія Русів").

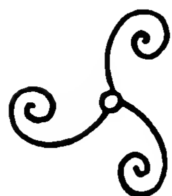
БУС – 1) туман; народжений в негоду; сірий; 2) від українського *бусол* – лелека; історичне ім'я князя антів IV ст. (варіанти імені: *БОЖ*, *БОЗ*). Згадується у ВК (дощ. 32).

БУСЛАВ, БУСЛАЙ – будь славним!

БУСОЛ – син лелеки (бусла); лелека – тотемний птах слов'ян ще з VI-III тис. до н. е.

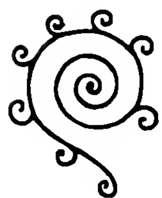
БУТКО – 1) від дієслова *бути* (в значенні *жити*; пор. *набутися* – нажитися); 2) східнослов'янське *бувалець, досвідчений.*

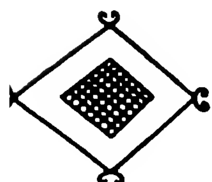
БУЧКО – 1) від *буча* – буйний; 2) від *бук* – дерев'яна (букова) палиця.

БУШУЙ – той, хто *бушує*, шумливий.

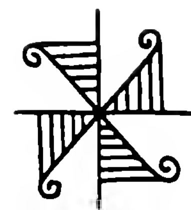
БУЯК – буйний, нестримний.

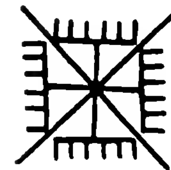
БУЯН, БУЯНКО – буйний, нестримний, розбишака; назва острова Буян (або Руян) – сучасний о. Рюген у Німеччині, де була святиня Аркона, або о. Березань поблизу м. Очакова (Україна), де існували язичницькі храми античного періоду.

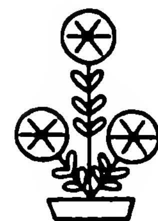
В

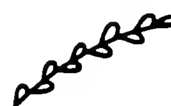
ВАВДИШ, ВАВУЛА – краснобай, покровитель скоморохів; імена новгородців згадуються в 1137 р.

ВАВРИК – чеське ім'я, дослівно *той, хто наслідує бій перепела* (у середньовіччі існували перепелині бої як вид розваг заможної знаті, так само як соколине полювання); варіанти імені Вавра, Ваврата, Ваврикон, Вавринець згадуються в 1080, 1088, 1208 рр. у Богемії та Моравії; Вавринець із Бржезови – чеський поет, хроніст, автор Гуситської хроніки латинською мовою (1370–1437); у 1574 р. – згадується Баврик – киянин (див. ще *БОВА*). Ян Вавер – подвижник лужицько-сербської культури 1672 р.

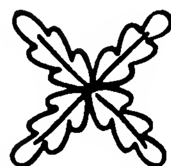

ВАДИМ – скорочене від *ВАДИМИР*; історична особа Вадим Хоробрий підняв повстання в Новгороді проти Рюрика і його дружини, але повстання зазнало поразки, ватажка стратили (ПВЛ, 864 рік).

ВАДИМИР – той, хто *веде мир* (людей), провідник громади.

ВАДИСЛАВ – той, хто *приваблює славу*; водить славу.

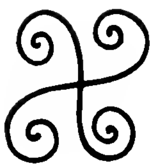
ВАДКО – скорочене від *ВАДИМИР*.

ВАЖИН – поважний.

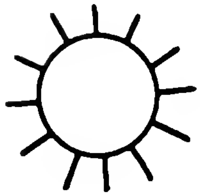
ВАКЛАВ – добрий промовець; король Чехії, 930 р.

ВАКО, ВАКОЛ, ВАКЛАВ – від санскритського *vac* – голос, промова; в Рігведі є Богиня красномовства Вач; імена Вак, Вакей відомі в Моравії, Богемії.

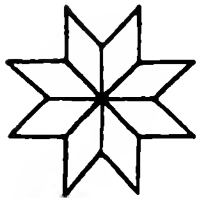
ВАКУЛА – старослов'янське Вукол (Воуколъ) складається з двох частин: бик і коло – дослівно *доглядаю, випасаю, культивую корів, рогату худобу* (ЕСУМ); козацьке ім'я Вакула Маценко (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.); поширене українське ім'я вживане ще в XIX ст., зокрема в творах М. Гоголя.

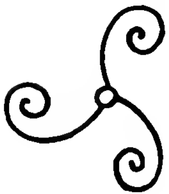
ВАЛИБУК – від *валити бук*; велетень зі словацької казки, близький до нашого Вернидуба.

ВАЛИГОРА – від *валити гору*; казковий богатир у слов'ян.

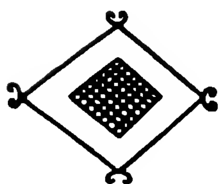
ВАЛЛУК – від *валити з лука*; князь племені вінідів, які в 663 р. врятували й прийняли до себе частину болгар (Свод древнейших...).

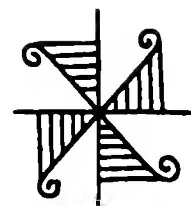
ВАНДАЛ – з племені вандалів; з кінця X ст. серед європейських істориків були спроби асоціювати вандалів із поляками, пізніше – з русами. В 990 р. Герхард з Авгсбурга назвав польського князя Мешка I – dux Wandalorum. Хроніст XI ст. Адам Бременський уточнив, що за давніх часів вандалами називали всіх слов'ян. Історичні особи на ім'я Вандал згадуються в різних середньовічних хроніках. Густинський літопис (с. 13) подає дві версії походження імені: чи то від назви ріки Вісли (друга назва – Вандал, див. легенду про королеву Ванду), чи то від назви племені; Вандалом літопис називає Венда – хороброго вождя слов'яно-германського племені (змішаного з германцями), прадіда новгородського князя Гостомисла; Ісидор Севільський згадує короля Вандала й описує його війни проти римлян та іспанців у V ст.; В. Татіщев в "Історії російській" вандалами називав поморських слов'ян у Польщі.

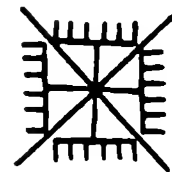

ВАНДИШ – ймовірно, зменшене від *ВАНДАЛ*.

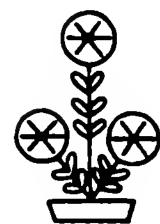

ВАРЯЖКО – від *варяг*; історична особа – боярин князя Ярополка Святославича.

ВАЦЛАВ – чеське ім'я; те саме, що й давньоруське *ВЯЧЕСЛАВ*.

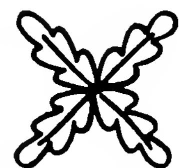

ВЕЗИМИР, ВЕЖАМИР, ВЯЖИМИР – ймовірно, ім'я вандальського (або венденського) короля, який близько 340 р. збудував на Балтійському узбережжі слов'янське місто Візмар, що стало столицею союзу слов'янських племен (Ю. Венелін з посиланнями на латинські джерела).

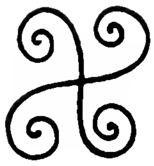
ВЕЙДАВУТ, ВЕЙДЕВУТ – "пруський цар"; за Густинським літописом, перший верховний пруський язичницький жрець, який жив майже 500 років, установив релігійні закони, розробив культ, велів спалити себе живцем в жертву Богам. Літописець вважає, що "і русь, тобто енети, чи слов'яни там жили. Усі ті народи, як я вище казав, у єдиний народ і єдину мову змішалися і прусами нареклися. А од них по тому пішли литва, жмудь, інфлянти, курлянди, ятвяги, печеніги, половці" (ст. 16). Вейдавут мав 12 синів, між якими розділив своє царство, серед них був Литвос, від якого й назвалася Литва. Можливо, він заснував святилище Ромова.

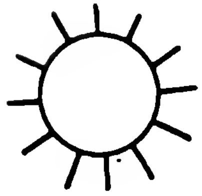
ВЕЛЕС – Бог таємних знань, покровитель музики й поезії; опікун домашніх тварин; зв'язковий світів Яви і Нави. Походження імені: від південнослов'янського *vels-, *vols-, що пов'язане з *volstb – власть, влада, *voldeti – володіти; існує також припущення, що в основі *веле-* криється значення *великий*, а також *воля* – повелитель. Велесу присвячувалися окремі храми, де на жертовнику

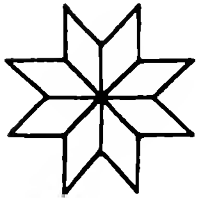
підтримувався вічний вогонь. Культ Велеса – один з найрозвинутіших у Східній Слов'янщині, пов'язаний насамперед із господарською діяльністю наших Предків.

ВЕЛЕСИК – син Велеса; нині існує прізвище Велесик (Рівненщина).

ВЕЛЕСИЧ – син Велеса.

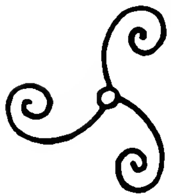
ВЕЛИКОСАН – 1) можливо, від *косан* – великий косак (козак), така форма існує й нині; 2) довговолосий; ім'я давньослов'янського князя; 3) етимологія *великий сан* (як подає В. Казаков) не відповідає часу побутування імені.

ВЕЛИМИР – 1) дуже мирний; 2) той, хто *повеліває миром* (людьми).

ВЕЛИМОЖ – дослівно *великий муж*; вельможа.

ВЕЛИН – можливо, від *веліти* або від *вельми* – дуже; західнослов'янське.

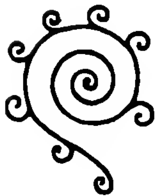

ВЕЛИСАР – ймовірно, *великий цар*; західнослов'янське.

ВЕЛИСЛАВ – вельми славний.

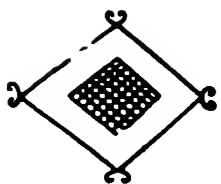
ВЕЛИМУДР – людина великої мудрості.

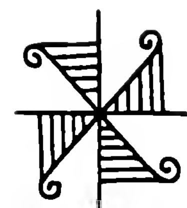
ВЕЛИЧКО – від *великий*, *величний*, *величавий*; син великого.

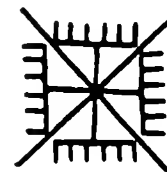
ВЕНДЕСЛАВ – дослівно *уславлений венед*; у ВК (дощ. 32): князь, який розбив готів і помстився за те, що вони розіп'яли князя Буса і сімдесят руських старійшин.

ВЕНЕД, ВЕНЕТ – за походженням *венед* (слов'янин); венеди (венети) – жителі північного берега Адріатичного моря, на північ від р. По і р. Еча; Геродот відносить їх до іллірійських племен; були підкорені римлянами; їхнім головним містом була Патавія (Густинський літопис).

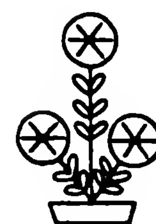

ВЕНЦЕСЛАВ – уславлений вінцем (короною); історична особа – уроджений руський (український) князь Венцеслав Світольдович – герой переможних битв із христоносцями на початку XV ст.; пізніше його назвали гетьманом руського воїнства.

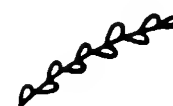

ВЕРГУН, ВЕРГУНЕЦЬ – синонім до Перун; згадується у ВК (дощ. 30): "Се Бога Ондере маємо, який є інший Перунець", "Вергунець Ондере упаде на нас і зростить віна і злаки"; тотожний індійському громовержцю Індрі. Козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.). Від імені Вергун утворилися українські прізвища Вергунець, Вергуненко (там само).

ВЕРЕН – скорочена форма від *вірний*; "Верен був родом із Великограддя і княжив у Києві після Києвого сина Славера двадцять літ" (ВК, дощ. 36-Б).

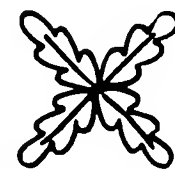
ВЕРНИГОРА – від *вернути гори*; казковий богатир, що може звернути гору.

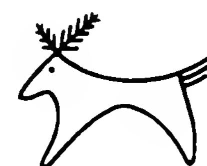
ВЕРНИДУБ – від *вивертати дуба*; казковий богатир, що може вивернути дуба.

ВЕРХУСЛАВ – той, хто досяг вершини слави.

ВЕРШИГОРА – буквально *вершина гори*; високий, великий, здоровий; або те, що й *ВЕРНИГОРА*.

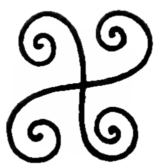

ВЕСЕЛИК – веселий; журавель (породжене часовим табу на слово *журавель*): коли вперше прилітають журавлі, їх називають *веселики*, щоб позбутися журби й бути веселими; якщо назвати журавлями, то "будеш журитися".

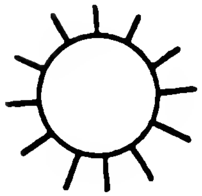

ВЕСЕЛИН – веселий.

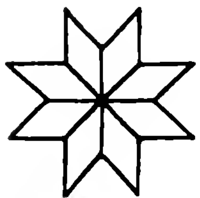
ВЕСЕЛУН – веселий; той, хто розвеселяє.

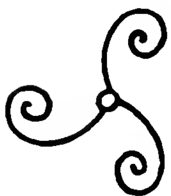
ВИБОР – 1) вибраний; 2) виборений; це ім'я новгородського князя IX ст. – сина Гостомисла, на честь якого батько заснував місто на березі моря.

ВИД, ВИТ – Бог західних слов'ян (напр., чехів, сербів), тотожний Світовиту; в дохристиянські часи його вшановували 15 червня, в цей день приносили в жертву чорного півня; відомі звичаї "показувати" Сонечку весь гарний одяг, рушники, все, що є в скрині, виносили на подвір'я, щоб Вид "видів" і примножував добро. Саме у Видів день 1168 р. християни зруйнували слов'янську святиню Світовида Аркону на острові Руян (нині Рюген належить Німеччині).

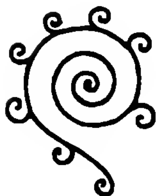
ВИЛКО – вірогідно, пов'язане з Вилами (русалками): дослівно *син Вили*; можливо, так називали народжених у час Русалій. Русальний тиждень за календарем наших Предків нині припадає на початок або середину травня.

ВИТОМИР – те саме, що *ВІТОМИР*.

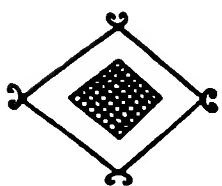
ВИТОСЛАВ – те саме, що *ВІТОСЛАВ*.

ВИХОР – одне з імен Бога Посвистача (ця форма імені вжита в "Хронографі" Л. Боболинського в XVII ст.).

ВИШАН – високий; той, хто живе на горі (у вишині); західнослов'янське.

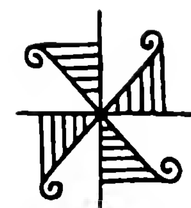
ВИШАТА – скорочене від *ВИШЕСЛАВ*; ім'я воєводи згадується в літописах під 1043 р.; у Густинському літописі Вишата Остромирич – воєвода і тисяцький Ярослава Володимировича.

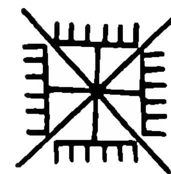
ВИШЕЗОР – народжений під високими зорями.

ВИШЕНЬ – язичницьке ім'я Бога Всевишнього; згадується у ВК (дощ. 15-Б).

ВИШЕСЛАВ – 1) дослівно *вищий славою*; 2) той, хто славить Всевишнього; Вишеслав I – князь Хорватської династії (пом. 803 р.); документальне ім'я одного з синів князя Володимира-христителя від чехині.

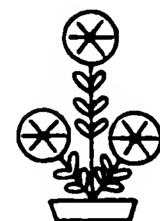
ВИШНЯК – 1) скорочене від *ВИШЕНЬ* – син Вишня; 2) вишневий сад.

ВІДОГОНЬ – душа; духовний вогонь, який живе в тілесній людській оболонці (віра у Відогонь існує в Чорногорії та в сербів).

ВІРКО – південнослов'янське від жін. *ВІРА*.

ВІРОСЛАВ – 1) той, хто *вірує у Богиню Славу*; 2) той, хто *славить віру*; ім'я-новотвір.

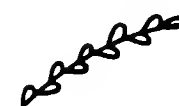
ВІТЕНЬ – князь литовський, батько Гедиміна.

ВІТЕР – від *вітер*.

ВІТОМИР – привітний з людьми (миром).

ВІТОСЛАВ – дослівно *славний своєю привітністю*, привітний; ім'я-новотвір.

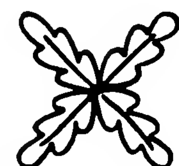
ВІЩЕСЛАВ – 1) той, кому *віщують славу*; 2) славний віщун.

ВЛАД – скорочене від імен на *Влад-*, *Волод-*.

ВЛАДИБОР – 1) той, хто *виборює владу*; 2) той, хто *володіє боротьбою*.

ВЛАДИЛО – від *влада*.

ВЛАДИСЛАВ – той, хто *володіє славою*; князь Владислав I (821–835) з Хорватської династії.

ВЛАДИЯР – той, хто *володіє ярістю* (за В. Казаковим).

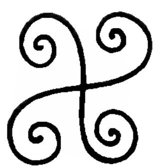
ВЛАДКО – скорочене від *ВЛАДИСЛАВ*.

ВЛАДОБОР – той, хто *бореться за владу* або *з владою*.

ВЛАДУЛ – від *влада*; західнослов'янське.

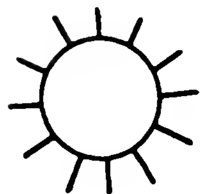
ВЛАДУХ – володар духу; князь венедів у VIII ст.

ВЛАСЛАВ – скорочене від *ВЛАДИСЛАВ*; згадується у Краледворському рукописі.

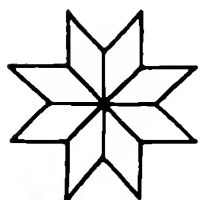
ВЛАСТ – володар.

ВЛАСТИБОР – той, хто *бореться за владу* (*власть*) або з владою; російське ім'я.

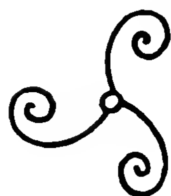
ВЛОТКО – від *волот* – велетень; ім'я з берестяної грамоти.

ВОВА – міфічна істота, якою лякають дітей; подібний до Буки; пор. українське *Вовка* – вовк.

ВОВК – належний до касти воїнів; ім'я-оберіг; чоловік із племені лютичів (вовків); документальне ім'я воєводи князя Святослава Ігоровича; згадується у Ю. Венеліна; козацьке ім'я та прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ВОВЧИЙ ХВІСТ – воєвода Володимира Святославовича і Святополка Ярополчича.

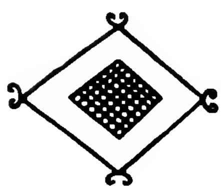
ВОВЧОК – маленький вовк, вовченя; ім'я з новгородської берестяної грамоти.

ВОГНЕБОГ – синонім Симаргла: "Цьому Богу Вогнику Семурглі речемо показатися і стати на Небі і так бути до блакитного світа. Наречемо його ім'ям Вогнебога і йдемо трудитися, всяк день молитви творячи" (ВК, дощ. 3-А). Вогнебог – посередник між Богами і жертводавцем, богомольцем.

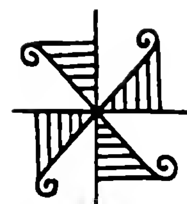
ВОГНЕВІД – той, хто *відає* (знає і завідує) священним *вогнем* – священнослужитель; ім'я-новотвір.

ВОГНЕДАР – той, хто *дарує вогонь*; ім'я-новотвір.

ВОГНЕМИР – вогонь для миру (людей); вогонь, який горить на громадському жертовнику під час язичницької Богослужби; ім'я-новотвір.

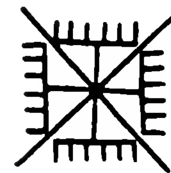
ВОГНЕСЛАВ – той, хто *славить вогонь*.

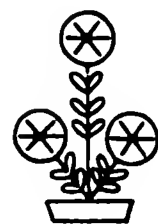
ВОГНИК – зменшено-пестливе від імен на *Вогне-*.

ВОДАН – слов'янський Бог води і моря, якому поклонялися мешканці міста Воліна. Як зазначав Ю. Венелін, Водан не тотожний скандинавському Одіну.

ВОДЯНИК – чоловічий дух води; уявляли його у вигляді Царя Річного в короні й з тризубом, як грецький Посейдон, римський Нептун. Йому приносять жертви рибалки (першу пійману рибину), пасічники (перший мед), мірошники (перше борошно з нового врожаю) тощо, щоб був добрий промисел.

ВОЄГОСТЬ – військовий гість; гостинний воїн.

ВОЇМИР – воїн світу.

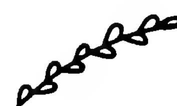
ВОЇН – боєць; давньоруське ім'я.

ВОЙБОР – старослов'янське *войовничий*.

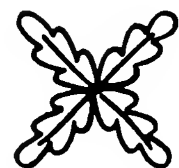
ВОЙГНІВ – воїн гнівний, запальний.

ВОЙКИНА – отрок, молодший дружинник.

ВОЙКО, ВОЙТКО – 1) зменшене від імен на *Вой-*; 2) міський голова або сільський староста; козацькі імена Войтко Лях (сотня Куришкова) і Войтко Стасенко (сотня Іржищівська) є в Реєстрі Війська Запорізького, XVII ст.

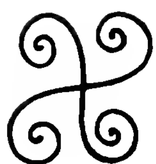

ВОЙНА – війна; козацьке ім'я Война Тирченко з полку Корсунського (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

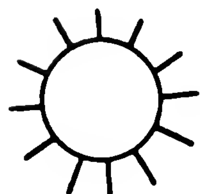
ВОЙНИМИР – той, хто *воює за мир*; історичне ім'я Карантанського князя Войнимира, який спільно з германцями зруйнував столицю Аварського каганату, внаслідок чого в 803 р. Аварська держава припинила своє існування.

ВОЙНІГ – войовничий.

ВОЙНОМИР – той, хто *воює за мир*; хорутанський князь Войномир І з Хорватської династії в Паннонії (791–810) згадується в 796 р. (Свод древнейших...).

ВОЙНЯТА – син воїна; або зменшене від *ВОЇН*.

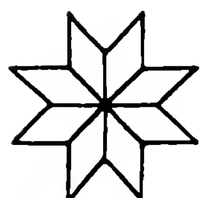
ВОЙСВІТ – світлий воїн, воїн світла.

ВОЙСИЛ, ВОЇСИЛ – воїн сильний.

ВОЙСЛАВ – уславлений воїн.

ВОЙТЕХ – міський голова; згадується в 997 році.

ВОЙТИША – зменшене від *ВОЙТЕХ*.

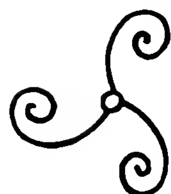
ВОЙЦА(-Я) – войовничий; ім'я з берестяної грамоти.

ВОЙЦЕХ, ВОЙШЕК – те саме, що й чеське *ВОЙТЕХ*.

ВОЛЕГ – від *воля*; див. також *ОЛЕГ*.

ВОЛЕЛЮБ – той, хто *любить волю*; ім'я-новотвір.

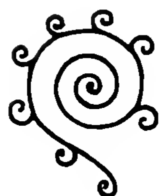
ВОЛЕМИР – 1) вільний і мирний; 2) воля для людей (миру); 3) той, хто прагне миру; ім'я-новотвір.

ВОЛЕСЛАВ – той, хто *славить волю*.

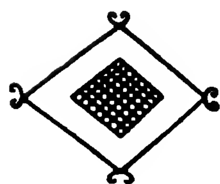
ВОЛЕТВОР – той, хто є *творцем* (здобувачем) *волі*; ім'я-новотвір.

ВОЛОБУЙ – той, хто *воює за волю*; від *воля* і *боєць*.

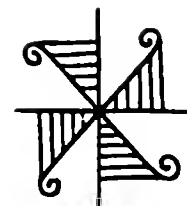

ВОЛОДАР – 1) власник; 2) той, кому *подарована влада*; ім'я ватажка, який в 1000 р. боровся проти силоміць впровадженого християнства.

ВОЛОДИМИР – 1) той, хто *володіє людьми* (миром, громадою); 2) думка сучасних мовознавців про те, що це ім'я нібито є запозиченням з готського Вольдемар (знаменитий владою), видається непереконливою; 3) на думку С. Наливайка, друга частина слов'янських імен на *-мир* походить від індоіранського *mitra* (мир, світ);

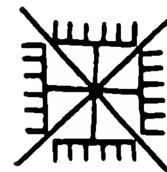

отже Володимир – слов'янське ім'я (форми імені: Владимир, Ладимир – від *влада над миром* або *ладувати мир*). Ім'я Волхва Рідної Віри – професора Володимира Шаяна, який відновив Віру Предків (книга "Віра Предків Наших").

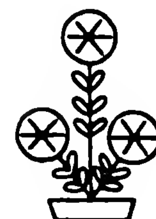

ВОЛОДИСЛАВ – див. *ВЛАДИСЛАВ*.

ВОЛОС – див. *ВЕЛЕС*.

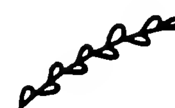

ВОЛОТ – велетень, богатир; є легенда про перших людей-велетів, які населяли слов'янську землю. Вони поховані в курганах, що називаються *волотками*; синонім до *волот – могут*, *могута*; пор. також чол. *МОГУТА*, жін. *ВОЛОТКА*.

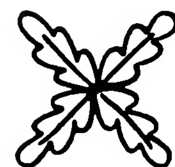

ВОЛУЙ – крикун (від *волати*).

ВОЛХВ – 1) із санскритського *volva* – світлий, блискучий; литовське *volho* – той, що палає; наділений чарівною силою (волхв); жрець; провісник; 2) старослов'янське *влъхвъ* – маг, ворожбит, лікар, знахар; 3) язичницький священик. Див. також жіноче *ВОЛХВА*; від професійної назви утворилося власне ім'я і прізвище (Реєстр Війська Запорізького, 1649 р. згадує козака Ситницької сотні Гриня Волхового); Волх Всеславич – герой українського епосу.

ВОЛХОВЕЦЬ – молодий волхв або син волхва.

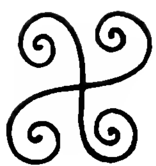

ВОЛЬГА – 1) скорочене від *ВОЛЬГОСТ*; 2) одна з версій – тотожне з *ОЛЕГОМ* (пор. *ОЛЬГОСТ*, *ВОЛЕГ*); 3) похідне від *ольха*, *вільха* (див. також *ОЛЕХ*, *ОЛЕШКО*).

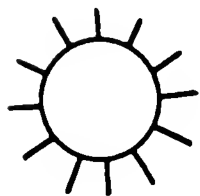
ВОЛЬГОСТ – дослівно *воліти гостей;* бути прихильним до гостей.

ВОЛЯ – скорочене від імен на *Воле-*.

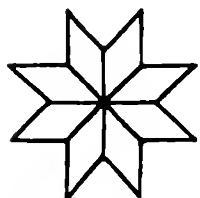

ВОРОБЕЙ – горобець; ім'я новгородського посадника, який намовляв людей охриститися.

ВОРОЖБИТ – знавець язичницької магії, чаклун; історичне ім'я – сотник Війська Запорізького, страчений католиками 1638 р. (його прибили цвяхами до дощок, облитих смолою, і спалили на повільному вогні – "Історія Русів"); козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.); від нього утворені українські прізвища Ворожбитко, Ворожбитенко.

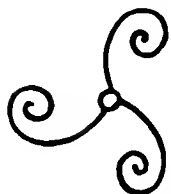
ВОРОНІГ(Ж) – чорний, чорнявий; від *ворон*.

ВОРОНКО – скорочене від *ВОРОНІГ*.

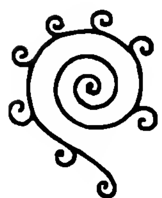
ВОРОПАЙ – 1) від давньоруського *вороп* – напад; епітет молодого у весільному обряді (парубок, який за давнім язичницьким обрядом викрадає дівчину); 2) весільний коровай.

ВОРОТИСЛАВ – той, хто повернув славу; ім'я згадується в 945 р.

ВОЯТА, ВОЯЧЕК – скорочене від імен на *Вой-*.

ВПАРУНА – можливо, те саме, що *ПЕРУН* (ВК, дощ. 31): "Слава Впаруні, Богу нашому, який нас охороняє і здоров'я дає!"

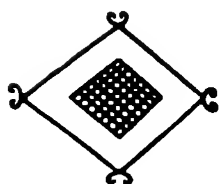

ВСЕБОР – той, хто *все поборює*; історична особа – гетьман князя польського Болеслава, воєвода Краківський.

ВСЕВИД – той, хто *все бачить*, передбачливий.

ВСЕВІД – той, хто *все відає*, все знає, передбачливий.

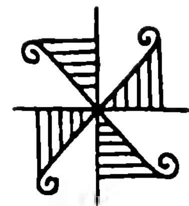
ВСЕВОЛОД – 1) володар села (від давньоруського *весь* – село); 2) власник всього (володар).

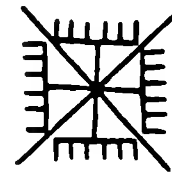
ВСЕМИЛ – всім милий.

ВСЕМИР – 1) той, хто *всіх мирить*; 2) той, хто живе для всіх людей (миру).

ВСЕСЛАВ – 1) той, хто *прославив село* (старослов'янське *весь* – село); 2) всім славний; ім'я князя Всеслава Полоцького, якого в народі називали віщим, бо він був народжений матір'ю від волхвування.

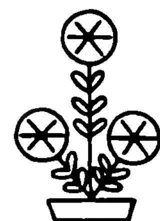

ВСЕТВОР – дослівно *все вміє творити*; здалий, умілець; слов'янське ім'я.

ВТОРАК – другий син у сім'ї.

В'ЯТКО – легендарне ім'я одного з братів-ляхів (Радим і В'ятко); обидва стали прабатьками племені радимичів і в'ятичів.

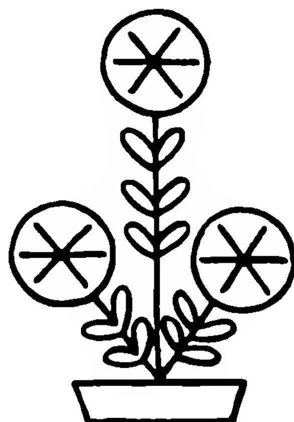

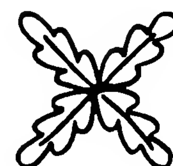
ВЯЧЕСЛАВ – 1) славніший (від *вяче* – більше); 2) старший у славі (від *вятше* – старіше); 3) варіант імені – *ВЯЩЕСЛАВ*, словацьке і чеське – *ВАЦЛАВ*; пор. також *ВЕНЦЕСЛАВ*.

В'ЯЧЕСЛАВ – українське від давньоруського *ВЯЧЕСЛАВ*.

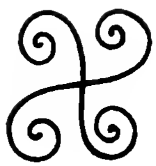

ВЯЧКО, В'ЯЧКО – скорочене від *ВЯЧЕСЛАВ;* діал. закарпатське *в'ячати* – плакати, скиглити (ЕСУМ).

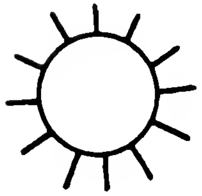

Г

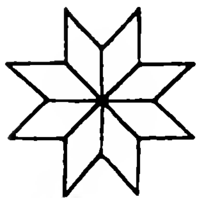

ГАЛАН – 1) українське *півень* (символ сонця); 2) південнослов'янське *гал* – чорний; 3) старослов'янське *гал* – кулястий.

ГАЛАЙКО – крикун, галасливий.

ГАЛАТА – можливо, від *гал* – круглий, кулястий.

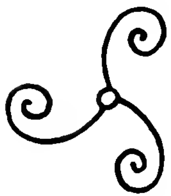
ГАЛАШ – 1) від *гал* – круглий; 2) можливо, від *галас* – крик, шум.

ГАЛИК – від *гал* – круглий, кулястий; ім'я козака Галик Щербиненко в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

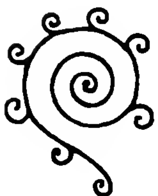
ГАЛКО – похідне від *галка* – назва птаха в значенні *чорний*.

ГАЛЮТА – 1) те саме, що й *ГАЛКО*; 2) можливо, похідне від *гал* – круглий, кулястий.

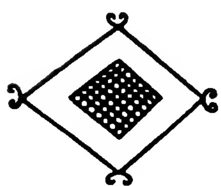

ГАМАЮН – 1) балакучий; 2) ім'я казкової птиці-віщунки (пор. українське *гомін* – тихий звук; *гомоніти* – вести тиху розмову).

ГАРАЗД – від українського *гаразд* – добре; в значенні *здібний*, *ладний*, *кмітливий*; див. ще *ГОРАЗД*.

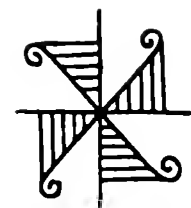

ГАТАЛ – від *гатити* (битися); сарматський цар Гатал згадується у Полібія в 179 р. як правитель Північного Причорномор'я; оскільки не існує археологічних пам'яток, які б свідчили про присутність сарматів у цей час в Причорномор'ї, то припускають, що під сарматами візантійці зазвичай мали на увазі слов'ян.

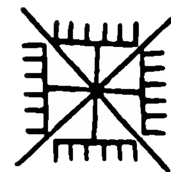

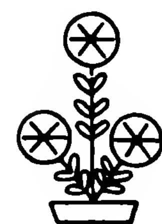
ГАТИЛО – 1) довбня для трамбування гаток, гребель (Іван Білик); 2) той, хто *воює*, добре б'ється, пор. укра-

їнське *гатити* – гамселити, бити. Версія українського письменника Івана Білика: Гатило – слов'янське ім'я полководця Аттіли, V ст. ("Меч Арея").

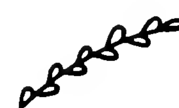
ГЕЛОН – відтопонімне ім'я: мешканець Гелону, скіф, один із синів слов'янського Геракла і Змієногої Богині, дочки Борисфена-Дніпра. У ВК: "відродити маємо Рускень нашу з Голуном і трьомастами городів і сіл" (дощ. 36-А); Гелон згадує Геродот як дерев'яне місто слов'янського племені будинів, розташоване на північному сході від гирла Дунаю; відоме археологам городище Гелон на Полтавщині (Україна) дійсно розташоване в північно-східному напрямку від гирла Дунаю.

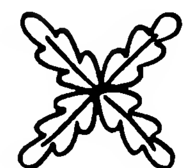

ГЕНЕТ – стародавня назва венетів (венедів); представник племені венетів.

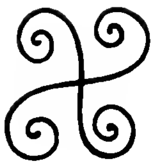
ГЕННІЛЬ – Бог-покровитель пастухів у балтійських слов'ян: від *гнати* – погонщик череди, отари. Його символом був кий з навершям у вигляді руки, що тримає кільце. Його носив з хати в хату пастух, який промовляв: "Бди, Генніль, бди!", тобто пильнуй, доглядай. Після цього починався загальний бенкет, усі були переконані, що їхня худоба перебуває під охороною Бога-захисника тварин і пастухів. Свято Генніля у слов'ян припадало на середину травня, супроводжувалося спеціальними пастушими піснями. Див. ще *ГОНИДЛО, ГОНИГЛІС.*

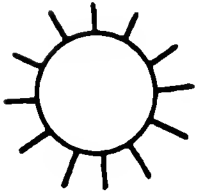

ГЕРАКЛ – ймовірно, від слов'янського *Ґерлак* – лоша, ягня, свійська тварина (пор. міф про табун коней Геракла); ім'я скіфського героя, родоначальника скіфських племен, якого греки включили до свого пантеону; на

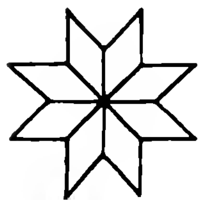

деяких грецьких кам'яних пам'ятниках він називається "Тереклес Склавенс" (Геракл Слов'янський). Дослідники припускають, що Геракл тотожний Таргітаю. Докладніше легенду про нього див. в жіночих іменах: *ЗМІЄНОГА БОГИНЯ*.

ГЕРОВИТ – див. *ЯРОВИТ*.

ГІЛІМЕР – за Густинським літописом (с. 13), цар слов'янського племені (вандалів), яке осіло в Африці в 429–438 р. Їх із цих земель вигнав Велізарій (воєвода імператора Юстиніана).

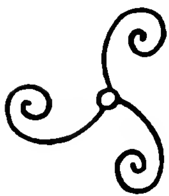

ГЛАДИШ – яйце; в значенні *круглий*, *гладкий*.

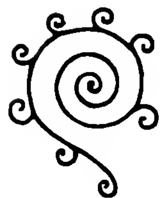
ГЛАДУН – те саме, що й *ГЛАДИШ*.

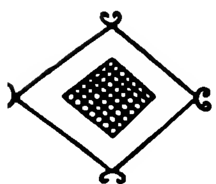
ГЛАЗКО – негативне значення: той, хто здатний зурочити (*зглазити*); в позитивному значенні вживали слово *око*.

ГЛАС ОРІЇВ – згадується у ВК як ще одна форма імені Отця Ора: "І наказав отець Глас Оріїв трьом синам своїм поділитися на три роди і йти на південь і на захід сонця. А то були Кий, Щек і Хорив" (дощ. 31).

ГЛІБ – 1) слов'янське не з'ясоване: можлива етимологія від *хліб*; пор. ще *глина*, *глевкий*; 2) сучасні лінгвісти вважають ім'я Гліб раннім запозиченням зі скандинавської (від Готліб), що видається не досить переконливим (у скандинавів *гот* – Бог, *лефр* – нащадок, дослівно *нащадок Бога*). Це ім'я серед слов'ян настільки давно вживається (згадується в писемних джерелах вже з V ст.), що нема підстав вважати його християнським.

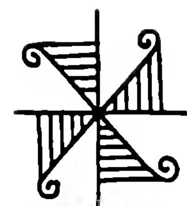

ГЛОБА – 1) клин, зігнуте дерево; 2) *глобити* – гнути, ламати, завдавати болю.

ГЛУЗД – розум, свідомість.

ГЛУШАТА – 1) глухий, тихий; 2) той, хто *заглушує* своїм голосом, перекрикує.

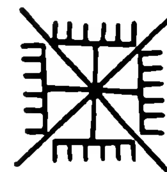

ГЛУШКО – зменшене від *ГЛУШАТА*.

ГЛЯД – скорочене від *ГЛЯДОТА*.

ГЛЯДІЙ – скорочене від *ГЛЯДОТА*.

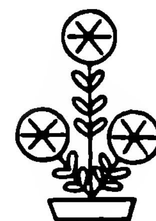
ГЛЯДКО – скорочене від *ГЛЯДОТА*.

ГЛЯДОТА – 1) від *глядіти* – дивитися; 2) від *глядило* – дзеркало; 3) від *глядіти* – доглядати.

ГНІВАШ – гнівливий (венедське ім'я); запальний, пор. *гніт*, *огниво*.

ГНІЗДИЛО – багатодітний (пор. *Всеволод Велике Гніздо*).

ГНУР – не з'ясоване; ім'я скіфа, батька Анахарсиса.

ГОВСЕНЬ – див. *ОВСЕНЬ*.

ГОДИМИР – 1) народжений в мирну годину (*година* загалом означає *добрий час*); 2) угодний людям.

ГОДИСЛАВ – 1) народжений у славну годину; 2) той, хто догодив Богині Славі.

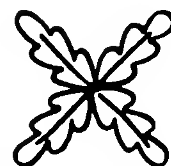

ГОДОВИК – народжений на Новоліття (Новий рік).

ГОДОСЛАВ – те саме, що й *ГОДИСЛАВ*; історичне ім'я князя бодричів (початок IX ст.).

ГОДОТА – повільний.

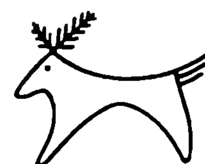
ГОДУН – 1) годувальник; 2) горщик для їжі.

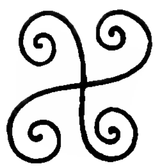
ГОЄМИСЛ – 1) від *гойний* – сильний, дужий і *мислити*, думати; 2) дослівно *той, хто зцілює думками* (від *гоїти* – лікувати, зцілювати).

ГОЖИЙ – гарний, вродливий, приємний.

ГОЖІЙ – те саме, що *ГОЖИЙ*.

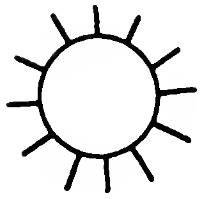

ГОЙ, ГОЙКО, ГОЙНИК, ГОЙЯН – чоловіча сила; гуцульське *гойний* – сильний, плідний; вигук *гой, єси*! – приві-

тання до Богів, духовних сил; імена князів, дружинників з коренем *гой-* відомі у сербів, болгар, чехів, русів.

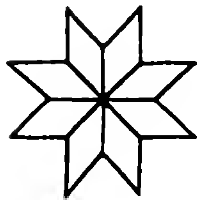
ГОЙМИР – гойний мир; згадується в Моравії 850 р.; у сербів ("Дечанські хривосулі" у виданні Милоєвича).

ГОЙСЛАВ – гойна слава; відомі імена сербських князів; 1018 р. згадується князь хорватський Гойслав; в 1050 р. в Далматії.

ГОЙТАН – скорочене від імен на *Гой-*.

ГОЙТОСІР, ОЙТОСІР – значення не з'ясоване; скіфський Бог, подібний грецькому Аполлону; він поєднує воєдино Небо, Землю і Підземний світ, тобто, за слов'янським світоглядом, є зв'язківцем світів Прави, Яви і Нави. Має деякі риси Велеса, Симаргла, Ярила та ін.

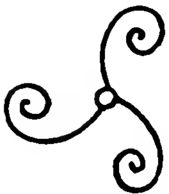

ГОЙША, ГОЇША – скорочене від імен на *Гой-*.

ГОЛЕЦЬ – 1) гладенький, добре поголений; 2) бідний.

ГОЛИК – те саме, що й *ГОЛЕЦЬ*.

ГОЛІБО – див. *ГЛІБ*.

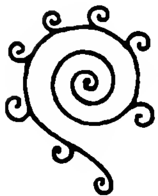

ГОЛОБ, ГОЛУБ – назва птаха; болгарське ім'я.

ГОЛОВАНЬ – головатий, головний, розумний.

ГОЛУБЕЦЬ – зменшене від *ГОЛУБ*.

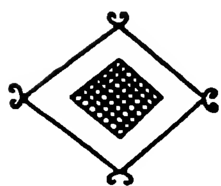
ГОЛУБКО – пестливе від *ГОЛУБ*.

ГОЛЯШ – зменшене від *ГОЛЕЦЬ*.

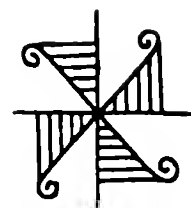
ГОНИГЛІС – у литвинів (українців-сіверян і білорусів-поліщуків) Бог-покровитель пастухів; див. ще *ГЕННІЛЬ* (за О. Фамінциним).

ГОНИДЛО – у поляків і лужицьких сербів Бог-покровитель пастухів; див. *ГЕННІЛЬ*. Українська форма імені – *ГОНИЛО*.

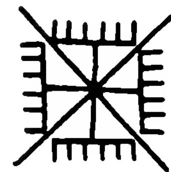
ГОПКО – танцюрист; той, хто *гопає*, скаче, танцює.

ГОРА – високий, як гора.

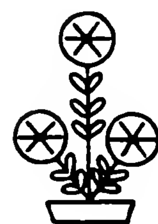
ГОРАЗД – добрий; той, у якого все *гаразд*; історичне ім'я сина карантанського (словенського) князя Борути.

ГОРАН – горішній; той, хто *живе на горі*; південнослов'янське ім'я.

ГОРДА – гордий; цар слов'янських племен із Приазов'я, згадується в 528 р., загинув під час насильницького хрищення язичників імператором Юстиніаном I (Свод древнейших...).

ГОРДАН – гордий; південнослов'янське ім'я.

ГОРДИНЯ – гордий; ім'я боярина, згадується у ВК (дощ. 6-Д).

ГОРДОСЛАВ – той, хто *гордиться славою*; ім'я-новотвір.

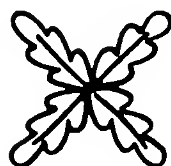
ГОРДУН, ГОРДЯТА – гордий.

ГОРЕСЛАВ – дослівно *вгору слава*; ім'я сина Ярослава Мудрого – Олег Ізгой Горeслав – переосмислено як призвідця загального *горя*.

ГОРИМИСЛ – 1) той, хто має *високі думки*; 2) той, хто *горить думками* (запальний).

ГОРИНИЧ – 1) той, хто живе *на горі, в горі* (в печері); 2) той, хто приносить *горе*; міфологічний персонаж – Змій Горинич.

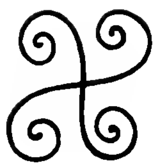
ГОРИНЯ – казковий гірський велетень.

ГОРИСЛАВ – той, хто *горить* (сяє) *славою*; згадується у ВК.

ГОРЛАЧ – крикун (горластий).

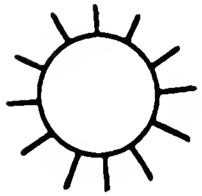

ГОРОБЕЦЬ – назва птаха; пізнє (первісне Воробець, Воробей: сталася заміна літери "в" на "г").

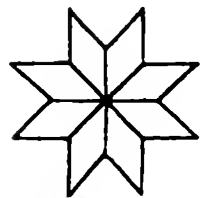

ГОРОВАТО – ототожнюється з Хоривом; означає *верхній*, буквально *горувати* – підвищувати, керувати; історична особа (згадується у ВК (дощ. 4-Г), як один з трьох братів: Кий, Пащек, Горовато).

ГОРОГЛЯД – 1) той, хто *дивиться вгору*; 2) той, хто доглядає (глядить) гору (можливо, святилище на горі).

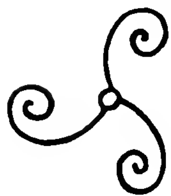

ГОРОХ – ім'я міфічного царя Гороха: "це було за царя Гороха, коли людей було троха"; слово *горох* (польське *groch*, сербське *грах*, *грашах*) одного походження зі словами *грім*, *гриміти*, *грохати*. Цар Горох у східних слов'ян – символ Бога грому Перуна; щоб позначити події незапам'ятної старовини, використовують вираз "згадати царя Гороха".

ГОРОШКО – від *горох* (пор. українське *КОТИГОРОШКО*; казковий лицар *Горошко*).

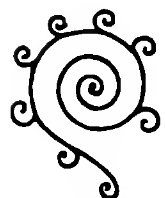
ГОРУН – 1) високий; 2) горець (той, хто живе на горі); можливо, скорочене від *ГОРОВАТО*.

ГОРЮТА – гарячий, палкий; князь із династії Драговита.

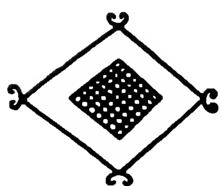
ГОРЯЙ – 1) той, хто живе *на горі*; 2) той, хто *горить*, палкий; документальне ім'я улицького князя (1462–1492).

ГОРЯСІР – не з'ясоване; можливо, *гарячкуватий і сердитий* (варіант: Горясер); ім'я воєводи князя Святополка Ярополковича, який убив Гліба (1015 р.).

ГОСТАН – гість; у сербів (згадується в Дечанській грамоті).

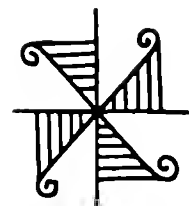
ГОСТЕНІГ – дослівно *той, хто ніжить* (надто піклується) *гостей* (купців).

ГОСТИВИТ – той, хто *вітає гостей* (купців).

ГОСТИЛО, ГОСТИША – гість; ім'я з новгородської берестяної грамоти; сербське ім'я з Дечанської грамоти.

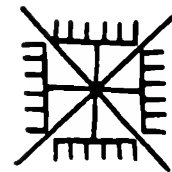
ГОСТИМ – скорочене від *ГОСТИМИР*.

ГОСТИМИР – мирний з гостями (купцями).

ГОСТОМИСЛ – той, хто *думає* (мислить, дбає) *про гостей*; документальне ім'я новгородського князя (дід Рюрика) IX ст.

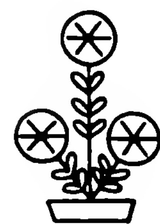
ГОСТУН – гостинний; цар приазовських болгар, згадується у візантійців у 626 р.

ГОСТЯТА – скорочене від імен на *Гост-*; ім'я з берестяної грамоти.

ГРАДА, ГРАДАН, ГРАДИЛО – від *городити*, *огороджувати*; у сербів – згадується в Дечанській грамоті.

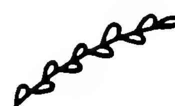
ГРАДИМИР – той, хто *огороджує* (зберігає, будує) *мир*.

ГРАДИСЛАВ – той, хто охороняє *славу* (*загороджує*).

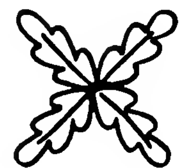
ГРАДОЄ, ГРАДЕН – сербські імена з Дечанської грамоти.

ГРАНИСЛАВ – 1) від *грань* – розжарене вугілля (палаюча слава); пор. чеське *граніце* – багаття; 2) від *границ* – межа (загороджена, захищена слава); пор. ще звичай на кордонах запалювати охоронні вогнища.

ГРЕМИСЛАВ – 1) той, хто *гримить славою*; 2) громова слава (від *грім*).

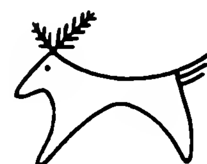
ГРЕМИЧ – від *грім*; історичне ім'я військового обозного згадується в "Історії Русів" у 1633 р. під час українсько-польської війни.

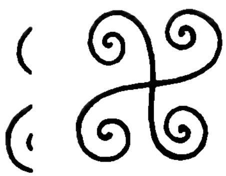
ГРІМ – від *грім*; ім'я боярина, посла, якого князь Ігор послав до греків.

ГРІМКО – 1) народжений під час грому; 2) зменшене від імен на *Грім-*, *Грем-*.

ГРОДАН – містобудівник.

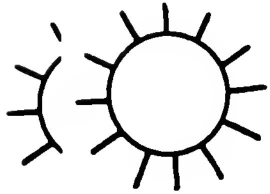
ГРОЗА – народжений під час грози; є також жіноча пара імені.

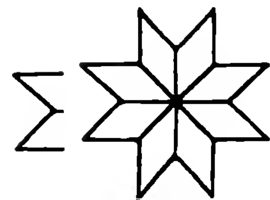
ГРОЗДАН – гроно винограду; болгарське.

ГРОМАШКО – див. *ГРІМКО*.

ГРОМВАЛ – 1) від *грім* і *валити*, подібний сильному грому; 2) друга частина, ймовірно, від польського *валка* – війна; історична особа – руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князів Венцеслава Світольдовича та Гедиміна, Громвал воював із христоносцями і татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

ГРОМИКА – той, хто *громить*, або скорочене від імен на *Грім-*.

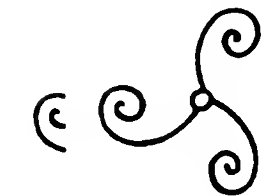

ГРОМКО – те саме, що й *ГРІМКО*.

ГРОМОБОЙ – народжений під час громобою.

ГРУБАН, ГРУБЕ, ГРУБЕЦЬ, ГРУБША – від *грубий*, *великий* (товстий?); сербські імена з Дечанської грамоти.

ГРУДЕНЬ – народжений у грудні.

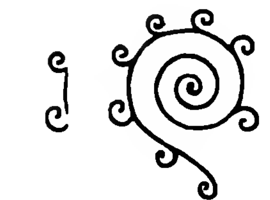

ГРУНЬ – пагорб, вершина гори.

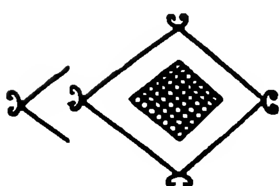
ГУБАР, ГУБЕР – губатий.

ГУБАЧ – те саме, що й *ГУБАР*.

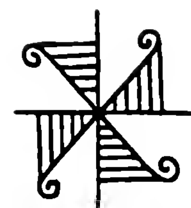
ГУДА – від *гудіти*; історична особа – боярин, посол Олега Віщого до імператорів візантійських Лева і Олександра.

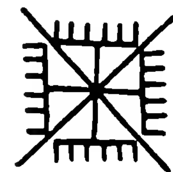
ГУДИМА – 1) музикант (від *гудіти* – грати на гуслях, дудках тощо); 2) від литовського *Гедимін* – відважний, хоробрий; 3) є припущення, що Гудима, можливо, походить від гебрайської самоназви *єгудим*; 4) ймовірне скорочення від *ГУДИМИР*. Історичне ім'я руського полковника Гудими, учасника битви з турками під Варною 1444 р.

ГУДИМИР – той, хто *гуде для миру* (людей), тобто грає на гуслях; пор.: гудіння птахів символізує сватання (голуб гуде до голубки), тому й молодий наречений гуде на гуслях для своєї милої; пісні з цим мотивом виконуються на весіллях. Гудимир – епітет молодого, що сватається.

ГУДИСЛАВ – грає (співає) про Славу (співець).

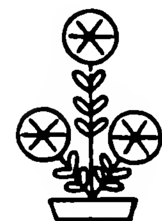

ГУКАЛО – той, хто *гукає*.

ГУЛЯЙВІТЕР – народжений у вітряну погоду.

ГУЛЯЙПОЛЕ – народжений у полі.

ГУНЯ – той, хто носить *гуню* (тип одягу).

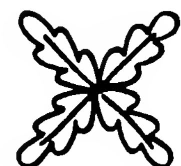

ГУРИБРАД – сербське ім'я; реконструкція з патроніма (А. Маринкович-Обровська).

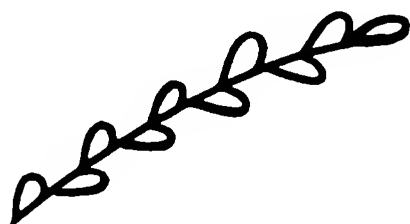
ГУРЯТА – твірна основа імені: слов'янське *юрь* – відкрите підвищене місце; *ярь* – крута гора, обривистий берег; *яр* – пристрасть, збудження; польське *jury* – пристрасний. Початкове "г" з'явилось в деяких діалектах (як наприклад, *очі* – *гочі*). Ім'я поширене в Київській Русі: Гурята Рогович здійснив третю редакцію ПВЛ та інформував літописця про події у північних землях Русі; в Київському посольстві Ростислава Мстиславовича був посол Гурята Семкович.

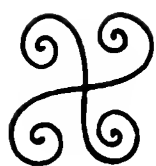
ГУСЛАН – від музичного інструмента *гуслі*; ймовірно, Бог веселощів у словенців (за Ю. Венеліним).

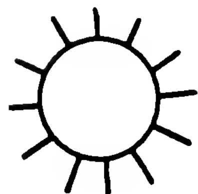
ГУСЛЯ – гусляр, співець, ворожбит.

D

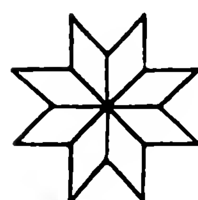
ДАБА, ДАБЕ, ДАБИША – ймовірно, скорочене від *ДАЙБОГ*, *ДАБОГ*; сербські імена з Дечанської грамоти.

ДАБОГ – болгарська форма імені *ДАЖБОГ*.

ДАБОЄ, ДАБЕЦЬ – сербські імена з Дечанської грамоти.

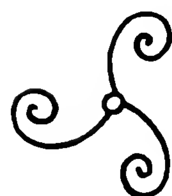
ДАВИЛО – від *давити* – тиснути, переносно – *силач*.

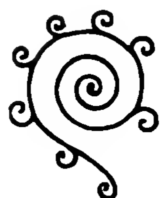
ДАВОР – той, хто *дає*; київсько-руське ім'я.

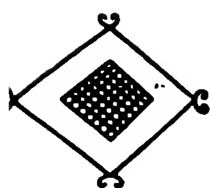

ДАГОН, ДАГУС – ймовірно, від основи *давати*; венедське ім'я згадує Саксон Граматик; князь Дагон в Гнєзно 944 р.

ДАЖБОГ – слов'янський Бог літнього Сонця, син Сварога, Прабатько русичів-українців: "Дажбожі внуки ми – улюбленці Богів, і Боги свої десниці тримають на ралах наших", "Славимо Дажбога, і буде він наш по крові тіла (кровний) заступник від Коляди до Коляди" (ВК, дощ. 3-А, 31). За В. Шаяном, Дажбог – це животворче горіння в душі нації, Дажбог – Батько людського щастя, добра, блага, любові, Добростану, саме в цьому розумінні – багатства. Дажбог – творець земного буття: "Се бо Дажбог створив нам яйце, що є світ-зоря, яка нам сяє, і в тій безодні повісив Дажбог Землю нашу, аби тая удержана була. Так се Душі Пращурів суть, і ті світять нам зорями од Іру" (ВК, дощ. 1).

ДАЖБОЖИЧ – нащадок Дажбога; ім'я зафіксоване в словниках староукраїнської мови XIV–XVII ст. уже як прізвище.

ДАЙБОГОВИЧ, ДАЙБОЖИЧ – варіанти імені *ДАЖБОЖИЧ*.

ДАКША – сила, могутність; ім'я ведійського Бога, який дає блага, пов'язане з вогнем Агні та жертвопринесенням; похідні від нього імена відомі у сербів: Дак, Дако, Дайша; Дашко відоме у Києві та в поляків;

ДАЛЕБОР – 1) далекий воїн (здалека); 2) той, хто *поборює далеко*.

ДАЛЕВИД – передбачливий; ім'я-новотвір.

ДАЛЕМИР – 1) далекий від людей (миру); 2) дослівно *той, хто дає мир* чи *даний миру*.

ДАЛЕСЛАВ – прославлений далеко; ім'я-новотвір.

ДАЛИМИЛ – 1) милий вдалині; 2) дослівно *той, хто дає милість*.

ДАЛКО – зменшене від імен на *Дал-*.

ДАЛЯТА – скорочене від *ДАЛЕМИР*.

ДАМИР – той, хто *дає мир*.

ДАН – тотожне жіночому *ДАНА*; чеське.

ДАНЕСЛАВ, ДАНИСЛАВ, ДАНЬСЛАВ – даний для слави, данина Богині Славі; відомий боярин київський Даньслав, воєвода новгородський Даньслав Лазутич (1167, 1169 pp.); Данслав Рекполт в Червоній Русі (1393 p.).

ДАНЕЦЬ – від *давати данину*; можливо, від *данець* (мешканець Данії); козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ДАНКО, ДАНЬКО – зменшене від *ДАНЕСЛАВ*; південнослов'янське; популярне в дохристиянські часи, пізніше вживалося як зменшене від християнського Даниїл (Данило).

ДАНЬША – зменшене від *ДАНЕСЛАВ*.

ДАХНО – похідне від *давати*, той, хто *дає* – давалець (ЕСУМ); див. ще *ДАВОР, ДАШКО, ДАЯН*; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ДАШКО, ДАЯН – той, хто *дає;* давалець.

ДБАЙЛО – дбайливий; ім'я-новотвір.

ДВИНЕЦЬ – 1) вірогідно, від старослов'янського *двизати* – рухати; 2) похідне від назви річки *Двіна*; ім'я з берестяної грамоти.

ДЕВ'ЯСИЛ – 1) дуже сильний (*дев'ять сил*); 2) назва цілющого зілля – бот. *оман високий* (лат. *Inula helenium*).

ДЕДЯТА – схожий на свого діда.

ДЕРЖИКРАЙ – володар країни; історичне ім'я галицького князя 1223 р.

ДЕРЖИСЛАВ – володар слави.

ДЕРКАЧ – назва птаха; походить від звуконаслідувального слова *дер*, що імітує звук птаха (пор. *деркати*).

ДЕРМЕЛА – вірогідно, від *дерти* і *молоти*: пор. *дерти крупи* – перетворювати зерно в крупу з допомогою жорен (у Б. Грінченка).

ДЕСА, ДЕСАН, ДЕСАНКО, ДЕСКО – скорочене від імен на *Дес-*.

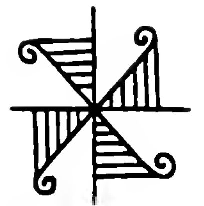
ДЕСИБОР, ДЕСИБОРКО – від сербського *десно* – право – і *боротьба.*

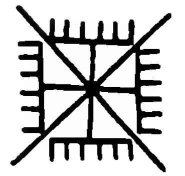
ДЕСИМИЛ – від сербського *десно* – право – і *мила.*

ДЕСИМИР, ДЕСИМИРКО – від сербського *десно* – право – і *мир.*

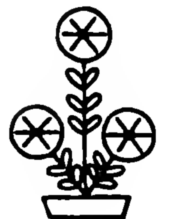
ДЕСИСАВ, ДЕСИСЛАВ – від сербського *десно* – право – і *слава.*

ДИВ – слов'янський Бог Ясного Неба, Денного світла. Слова *диво* – чудо і *дивний* – незвичайний – були близькими до *божественний*. У "Слові о полку Ігоревім" вислів "уже вержеся Див на землю", мабуть, означає "настав день", тобто світло. В ранніх "Поученіях" проти язичництва згадується "Диєва служеніє і кладення треб", що означали вранішню Богослужбу. Пізніше християнство перетворило Дия на Диявола, якого оголосило антиподом свого бога (Ісуса-Ягве). За Г. Дяченком, Див, Дій тотожний римському Юпітеру; давньоіндійське *devah* – Бог (ЕСУМ).

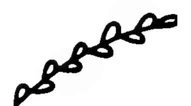

ДИВІЙ – первісно: божественний, належний Диву; за Густинським літописом – дикий, неприручений, незайманий (про природу); білоруське *дзивый* – лісовик (ЕСУМ).

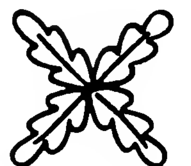
ДИВОЗОР – від *диво* і *зір*: 1) спостерігати небесне світло; 2) народжений на світанку (*диво* – вранішнє світло, світанкова зоря).

ДИЙ – те саме, що *ДИВ*.

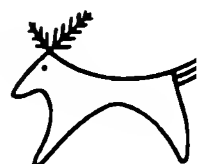
ДИТЯТА – дитинний.

ДІД – північнослов'янське уявлення про Бога як про діда, який підтримує сонячний вогонь; по його велінню починається день і настає ніч. В Україні Дід тотожний білоруському Білуну, який наділяє людей багатством.

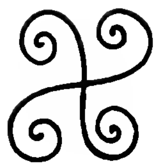

ДІДИЛЕЦЬ – зменшене від *ДІДОСЛАВ*.

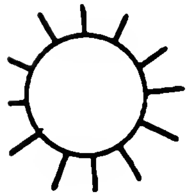
ДІД-ЛАДО – чоловіча персоніфікація Ладу; Предок; інші варіанти імені *ДИВ-ЛАДО, ДИВО-ЛАДО*; у західних слов'ян *Didis Lado*.

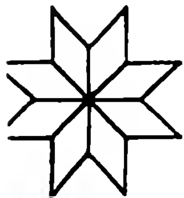
ДІДОСЛАВ – славний Предками (дідами).

ДІДУХ – дослівно *дідів дух*; мотиви називання – схожість із дідом, час народження на Різдво Божича, коли сніп жита вносять у хату як священний символ єднання з духами Пращурів. Про ритуальне призначення Дідуха оповідає ВК: "Це Велес навчив праотців наших орати землю, і засівати цілини, і жати снопи колосисті на струджених полях, і ставити снопа при вогнищі у хаті, і шанувати його, як Отця Божого".

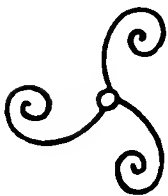
ДІЕС – можливо, похідне від *ДІЙ, ДИВ*; у ВК це ім'я отця Дієса, який був замучений обрами (дощ. 32).

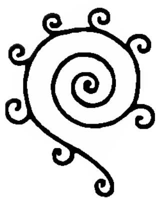

ДІЙ – те саме, що *ДИВ, ДИЙ*.

ДІЙКО – зменшене від *ДІЙ, ДИЙ*; західнослов'янське.

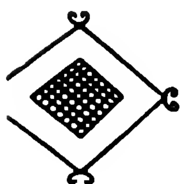
ДІР – не з'ясоване; можливо, від *діра* або *дерти* (за ЕСУМ, т. II); є гіпотези про варязьке, кельтське, грецьке походження імені. "Повість врем'яних літ" про Аскольда та Діра повідомляє: "І було в нього (Рюрика) два мужі, Аскольд і Дір, не його племені, а бояри". ВК називає його: "Дірос Еллінський" (дощ. 6-Е, 29). Б. Рибаков писав: "особистість князя Діра нам не зрозуміла. Відчувається, що його ім'я штучно приєднано до Оскольда, тому що під час опису їхніх спільних дій граматична форма дає нам одиничне, а не подвійне число, як то мало би бути при описі спільних дій двох осіб". За Густинським літописом, Дір – князь київський (полянський) з династії Києвичів.

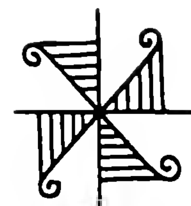
ДІЯН – діяльний; можливо, від *ДІЙ, ДИВ*.

ДНІСТРЯН – від назви ріки *Дністер*; закарпатське, українське.

ДОБРЕНТ – добрий; князь придунайських слов'ян, згадується в 575 р. (Свод древнейших...).

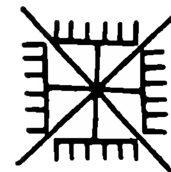
ДОБРИК – скорочене від імен на *Добр-*.

ДОБРИЛО – скорочене від імен на *Добр-*.

ДОБРИНЯ – скорочене від імен на *Добр-*; Добриня Малкович – дядько Володимира-христителя; по батькові *Добринич* також зафіксоване у документах.

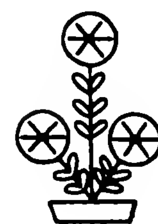
ДОБРИША – скорочене від імен на *Добр-*.

ДОБРИЯН – 1) можливо, поєднання язичницького *добрий* і християнського *Ян* (*Іван*); 2) той, хто *добре себе хвалить* (від *янь* – самохвал, версія В. Казакова).

ДОБРО – добро; західнослов'янське.

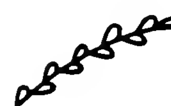
ДОБРОБОЙ – добрий боєць.

ДОБРОВИТ – 1) добрий витязь; 2) дослівно *той, хто в добрі перебуває* (від *витати* – перебувати в повітрі, виталище – місце перебування душі).

ДОБРОГНІВ – запальний; пор. *добре огниво* (гніт).

ДОБРОГОСТ – добрий купець; добрий до гостей (купців); гостинний.

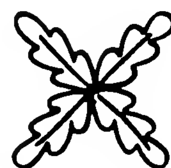
ДОБРОДІЙ – той, хто *діє добро*.

ДОБРОЖИР – багатий добром; ім'я з берестяної грамоти.

ДОБРОЛЮБ – той, хто *любить добро*.

ДОБРОМИЛ – від *добрий* і *милий*.

ДОБРОМИР – добрий до миру (людей).

ДОБРОМИСЛ – добро мислить; той, хто *добре мислить*.

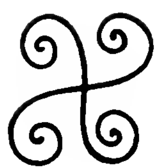
ДОБРОСЛАВ – той, хто *славить добро*; той, хто має *добру славу*.

ДОБРОТВОР – той, хто *творить добро*; ім'я-новотвір.

ДОБРОХОД – той, хто *добре ходить* або *ходить з добром*.

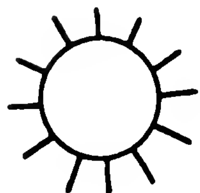

ДОБРЯН – добрий, добряк.

ДОВБНЯ – від *довбати*; вид бойової палиці; козацьке ім'я і прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ДОВБУШ – 1) дятел; 2) той, хто *б'є в литаври* (козацьке); Олекса Довбуш – ватажок опришків у Карпатах.

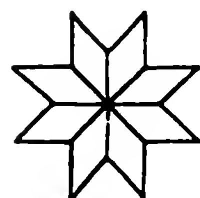

ДОВГАЛЬ – 1) назва ковальського молотка; 2) високий, довгий.

ДОВГАНЬ – 1) назва одного з видів змій; 2) високий, довгий.

ДОВГУШ – високий, довгий.

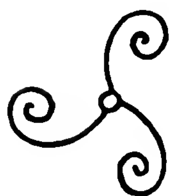
ДОГОДА – те саме, що *ПОГОДА*; давньослов'янський Бог, тотожний із грецьким Зефіром.

ДОГОДЬКО – той, хто *догоджає*.

ДОЛЯ – 1) той, у кого покровителька – Богиня Доля; 2) частина.

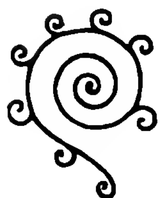
ДОМАБОГ, ДОМАБОЖ, ДОМОБОЖ – домашній Бог; польські, чеські імена.

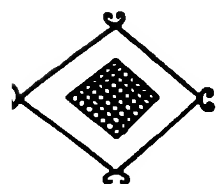
ДОМАГОЙ – те саме, що *ДОМАГОСТЬ*; князь Хорватської династії (кінець IX ст.).

ДОМАГОСТЬ – вдома гість.

ДОМАЖАР – домочадець, від *дім* і *жар* – дослівно *домашнє вогнище*.

ДОМАЖИР – домовитий, багатий домом (домашнім достатком); ім'я боярина Галицького, посла Романа Мстиславовича до Константинополя; *домажирич* – дворецький, значна посадова особа при княжому дворі (Іван Білик).

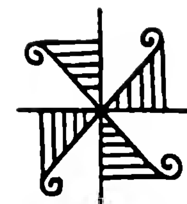

ДОМАЙ, ДОМАК – скорочене від імен на *Дом-*.

ДОМАНКО, ДОМША – скорочене від імен на *Дом-*.

ДОМАСЛАВ, ДОМИСЛАВ, ДОМОСЛАВ – славити дім;

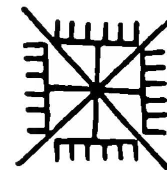
руські, сербські, чеські, польські імена; відомі також в новгородських берестяних грамотах. Згадується старійшина чехів Домаслав при княгині Лібуше.

ДОМАШ – домашній; князь із династії Драговита.

ДОМЕЦЬ, ДОМКО – скорочене від імен на *Дом-*.

ДОМОРАД – 1) домашня радість; 2) той, хто *приносить додому радість.*

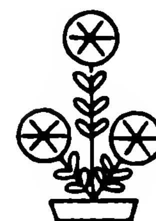
ДОМОСЛАВ – див. *ДОМАСЛАВ.*

ДОННИК – дух дна моря, тотожний *ВОДЯНИКУ.*

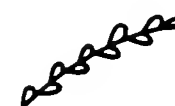
ДОПОМОГА – помічник.

ДОРОГА – народжений в дорозі.

ДОРОГОКУП – дорого куплений. Відомий спеціальний обряд "викупу" немовляти, який застосовували у випадку частого вмирання дітей в родині: "продавали" дитину через вікно прийомним батькам, щоб вберегти від смерті; див. ще подібний обряд: *ПРОДАН.*

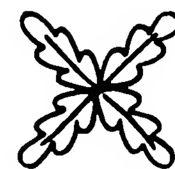

ДОРОГОМИЛ – від *дорогий* і *милий*; писемна згадка імені у 1299 р.

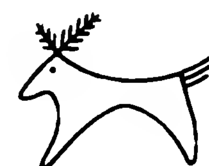

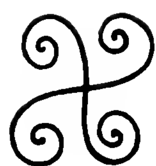
ДОРОГОСИЛ – той, хто *дорожить силою.*

ДОРОЖ, ДОРОШ – 1) народжений в дорозі; 2) скорочене від *дорогий*; писемна згадка імені на Русі в 1238 р.; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ДРАГОВИТ – дорогий витязь; князь венедів відомий з 738 р.; став найвпливовішим у конфедерації прибалтійських слов'ян, у 789 р. боронив рідну віру від натиску франків і насильницької християнізації слов'ян. Династія Драговита пов'язана з містом Ковель, відомі князі цієї династії: Ян, Матей, Горюта, Домаш, Жирохно, Перята, Прохно, Сміхно (Свод древнейших...).

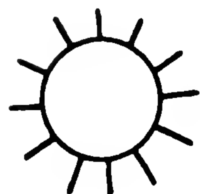

ДРАГОЛЮБ – дорогий, любий; південнослов'янське.

ДРАГОМИЛ – форма імені *ДОРОГОМИЛ*; південнослов'янське.

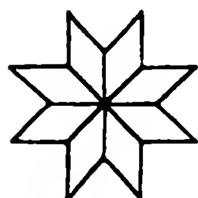
ДРАГОСИЛ – дорога сила.

ДРАГОСЛАВ – дорога слава.

ДРАГОТА, ДРАГОШ – західнослов'янське, скорочене від *дорогий*.

ДРАҐАН – південнослов'янське; від *дорогий*.

ДРАЖКО – вірогідно, скорочене від імен на *Драг-* і *Дорог-*; ім'я князя бодричів, згадується у 808 р.

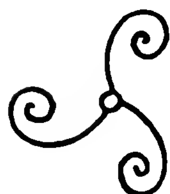

ДРЕВАН, ДРЕВЛЯН – нащадок священного дерева; можливо, *древлянин* – людина з племені древлян.

ДРЕВОСЛАВ – той, хто *славить священні дерева*.

ДРОЗД – птах.

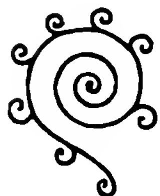
ДРУЖЕЛЮБ – дружній, дружелюбний; болгарське.

ДРУЖИНА – друг, дружинник.

ДУБИКА – похідне від *дуб*.

ДУБКО – похідне від *дуб*.

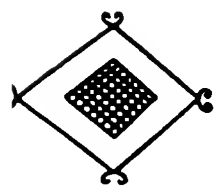
ДУБОВИК – присвячений дубу (або Перуну, бо дуб – Перунове дерево); міцний, як дуб; козацьке ім'я та прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ДУБОК – молодий дуб, міцний хлопчик; дуб у фольклорі – символ чоловіка (пор. *береза* – жіночий символ).

ДУБУН – син дуба.

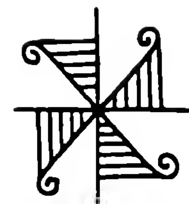
ДУДАР – гравець на дудці.

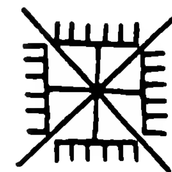
ДУДИКА – гравець на дудці; переносно *балакун*.

ДУДКО – гравець на дудці.

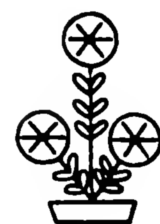
ДУЖЕСЛАВ – дуже славний; славний силою (дужий); ім'я-новотвір.

ДУКА – багач, від *дукат* – червінець. Образ билинного богатиря відомий у галицьких українців. Дука іде з Галича до Києва, де вихваляється своїм багатством і красою, якої в Києві не бачили. Навіть Чурило Пленкович не зможе зрівнятися з ним. Тоді князь наказує обом богатирям міняти щодня вбрання іншої барви й оздоби та брати іншого коня впродовж трьох з половиною років. Виграє Дука, ім'я якого стало символом багатства й розкоші. Див. ще ім'я *ДЮК*. Пор. також *дукач* – золота монета і жіноча прикраса.

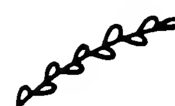

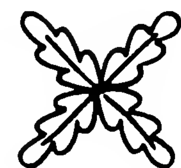
ДУЛЕБ – представник племені *дулебів* (*дулібів*); ім'я згадується в VI ст.

ДУЛІПА – легендарний родоначальник племені дулібів (лучан, бужан, волинян) за Густинським літописом.

ДУНАЙ – за В. Шаяном, Дана – жіноча персоніфікація води, Дунай – чоловіча; основа міфів, що означає *потужний*, *переможець*, *завойовник* (пор. *Дунаєць* – менший від Дунаю). Ім'я воєводи волинського князя Володимира Васильковича XIII ст.; драматичний образ билинного героя Дуная, який на догоду цареві змагається зі своєю любою жінкою Поляницею (польською королівною) у стрільбі з лука, під час чого гинуть обоє, їхня кров тече в дві ріки – Дунай і Дніпро.

ДУХЕН – належний духам; чеське.

ДУШАН – душевний, добрий, лагідний.

ДУШКО – від *душа*; болгарське.

ДЮДЯ – від дитячого *дюдя* – холод; див. ще *ЗЮЗЯ*.

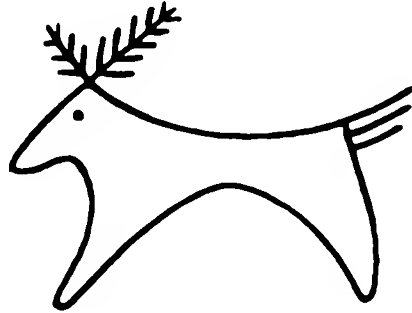
ДЮДЬКО – народжений в холоднечу; від дитячого *дюдя* – холод.

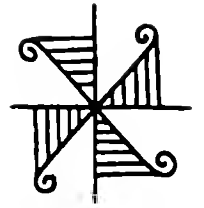
ДЮК – багач; див. *ДУКА*.

ДЯТЕЛ – птах; історичне ім'я волхва-віщуна (за В. Казаковим).

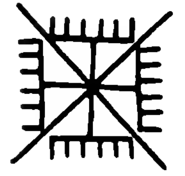
ДЯТИНА – жертвопринесення третього дня Великоднього тижня (вірогідно, так називали народженого в цей день).

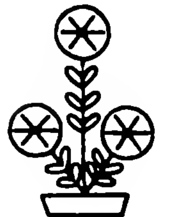

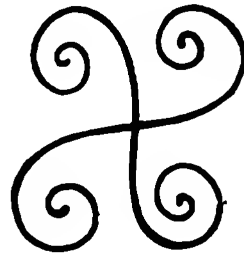
Е

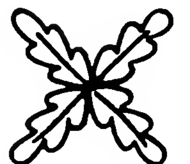
ЕНЕЙ – *венед*, *європеєць*; від давньої назви Європи – *Енея* та її аборигенів *енетів*, *венедів* (слов'ян); ім'я, що після "Енеїди" Вергілія стало популярним у літературі багатьох європейських народів, в тому числі й українців (І. Котляревський). Історична особа Еней Сильвій жив у Чехії, працював у канцелярії імператора Фрідріха III, де в 1485 р. написав "Історію Богемії".

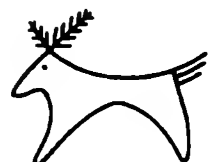

Є

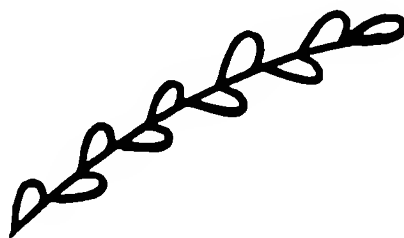
ЄВНИК – див. *ОВИННИК*.

ЄЛАН – ім'я відетнонімного походження – представник племені *єланів*, *аланів* (згадується у ВК); 1) від слов'янського *єлань* – рівнина, луг, степ, неозора долина, яка ще називається *алань* (за Г. Дяченком); 2) від *єлень* – олень; в Україні кілька сіл мають назву з цим коренем: Ялан, Єлан, Яланець, Єланець тощо.

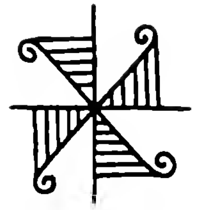
ЄЛЕНЯ – олень.

ЄРЕЙ – варіант імені отця Орія (ВК, дощ. 35-А).

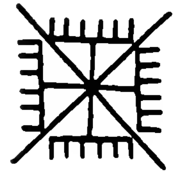
ЄРЕМИС – ім'я покровителя мандрівників, торгівлі, мистецтва, який вважався посланцем Богів. Про нього пам'ятають старі люди в Україні як про назву планети Меркурій. В українському народному зодіаку йому присвячена середа. Близький до грецького Гермеса, який прийшов до них від пелазгів (найдавніші відомі племена Європи, що поширилися з Подніпров'я). Єремис – Бог таємних знань (герметичних, закритих).

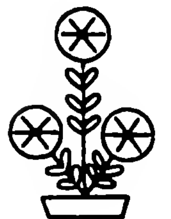
Ж

ЖАВР – вірогідно, від *жайвір*, *жайворонок*; писемна згадка імені 1266 р. в джерелах з литовської історії.

ЖАДАН – очікувана дитина, жаданий; ім'я широко вживалося в Київській Русі, а також було популярним ще й за Козаччини: Жадан, Ждан згадуються десятки разів у Реєстрі Війська Запорізького, XVII ст. – Жадан Левченко, Жадан Гришаєнко, Жадан Варганенко, Жадан Василенко, Жадан Кіт, Жадан Крунченя (Полк Корсунський) тощо.

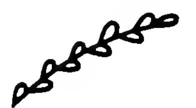

ЖАДИМИР – той, хто *жадає* (прагне) *миру*.

ЖАДИСЛАВ – той, хто *жадає* (прагне) *слави*.

ЖАДОК, ЖАДЬКО – жадібний.

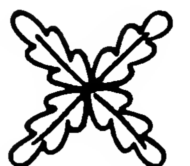
ЖАНЬ – не з'ясоване; можливо, те саме, що західнослов'янське *ЯН* (християнське *ІВАН*), отже, це слов'янізована форма чужоземного імені; сербське.

ЖАР – жаркий, гарячий; народжений в спеку.

ЖАРКО – жаркий; південнослов'янське.

ЖАРОК – те саме, що й *ЖАР*; з берестяної грамоти.

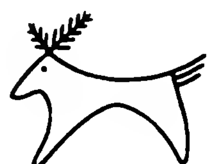
ЖДАМИР – очікуваний миром (людьми).

ЖДАН – те саме, що й *ЖАДАН*.

ЖДИГОД – той, хто *чекає на добру* годину.

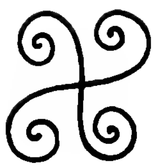
ЖДИМИР – той, кого *чекає мир* (люди).

ЖДИСЛАВ – той, хто *чекає славу* або на кого *чекає слава*.

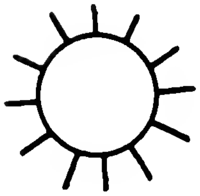
ЖЕЛАН – бажаний.

ЖЕЛЄЗАН – залізний; болгарське.

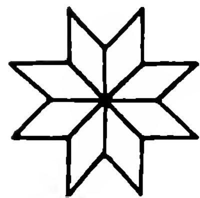

ЖЕЛИСЛАВ – дослівно *жалощами славний*; пор. жіноче *ЖЕЛЯ*; ім'я Володимир-Волинського воєводи.

ЖЕНЧИК – 1) від слов'янського *жнива*, *жати*, *жнець*; українське пестливе – *женчик*; 2) від давньоруського *жень* – драбинка для вилізання на дерево для добування дикого меду; 3) від індоєвропейського *ген*, *жен* – носій спадковості, рід; називали хлопчиків, які народилися під час жнив.

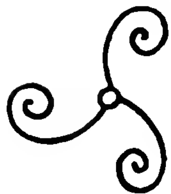
ЖИВАН – чоловіче ім'я-пара до жіночого *ЖИВА*; південнослов'янське.

ЖИВ'Є – польський Бог Життя; пор. жін. *ЖИВА*.

ЖИВИНБУД, ЖИВИБУНТ – ймовірно, слов'янське від *Жива* і *будити*; ім'я князя литовського, сина Керна, що платив данину руським князям.

ЖИВКО – скорочене від імен на *Жив-*; західнослов'янське.

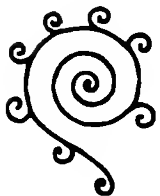

ЖИВОДАН – данина життю (присвячений Богині Живі).

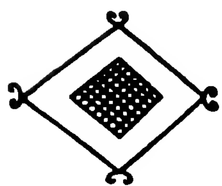
ЖИВОДАР – подарований Богинею Живою.

ЖИВОРОД – народжений для життя, нащадок живучого роду.

ЖИВОТОК – 1) джерело Живої води; 2) течія життя; писемна згадка імені в XI ст.

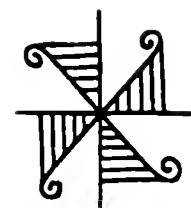

ЖИДИСЛАВ – дослівно *той, хто славить жидів*; документальне ім'я батька московського воєводи Бориса Жидиславича, який грабував Київ 8 березня 1171 р. за вказівкою Андрія Боголюбського.

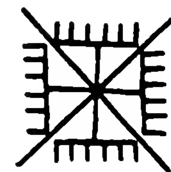

ЖИДОБОЙ – дослівно *той, хто б'є жидів* (за В. Казаковим); ймовірно, новотвір.

ЖИДОБОР – дослівно *той, хто поборює жидів* (за В. Казаковим). На нашу думку, імена Жидобой і Жидобор є прізвиськами-новотворами.

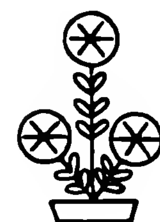

ЖИДЯТА – скорочене від *ЖИДОСЛАВ*; документальне: писемна згадка 1036 р. – ім'я християнського єпископа; Лука Жидята писав християнські твори.

ЖИЖ – дух вогню; пор. дитяче *жижа* – гаряче; так застерігають дітей від опіків; білоруси кажуть "жиж унадзівся", коли засуха.

ЖИЗНОМИР – той, хто *живе мирно*; ім'я з берестяної грамоти.

ЖИЛА – жилистий.

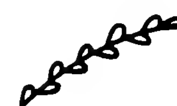
ЖИЛЕЦЬ – зменшене від *ЖИЛКО*; живучий.

ЖИЛКО – живучий, народжений для життя.

ЖИЛЯТА – форма імен на *Жил-*.

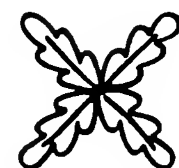
ЖИРОВИТ – той, хто *живе в достатку*, багатстві.

ЖИРОМИР – від *жир* – багатство, достаток і *мир*.

ЖИРОСЛАВ – славний багатством і достатком; ім'я поширене серед боярської верстви, відомо кілька воєвод з цим іменем, посадників Київських, Володимир-Волинських та ін.

ЖИРОХНО – багатий; князь із династії Драговита.

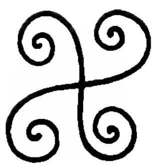
ЖИРЯТА – 1) скорочене від імен на *Жир-*; 2) жертводавець.

ЖИТКО – скорочене від імен на *Жит-*.

ЖИТО – 1) хліб, зерно; 2) від слов'янського *жити*, *життя*;, історичне ім'я чеського волхва.

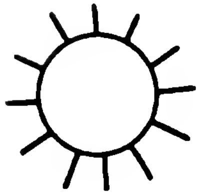
ЖИТОВАБ – той, хто *приваблює життя*, достаток.

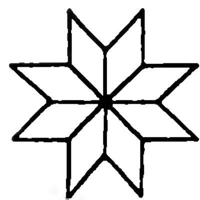

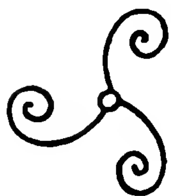

ЖИТОМИЛ – життя миле.

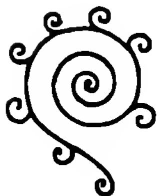
ЖИТОМИР – 1) від *жито* – хліб, багатство і *люди* (*мир*); 2) життя для миру (людей). Назва міста та ім'я воїна в Україні; за легендою, записаною в XIX ст., місто започатковане близько 884 року, свою назву одержало від імені руського дружинника київських князів Аскольда й Діра – Житоми́ра, що нібито відмовився служити Олегові, сховався в древлянських лісах і оселився на високій скелі, у підніжжі якої зливаються ріки Кам'янка й Тетерів, тут над глибоким урвищем в 30 м збудував дерев'яний замок (М. Трипольський). Відомий чеський славіст Павел Шафарик припускав, що древнє городище виникло як центр племені житичів, що входило в плем'яний союз древлян. Назва міста означає *мирні житичі*, бо основним заняттям племені було хліборобство; культура жита культивується тут із незапам'ятних часів. Житомир – це символ мирного спокійного життя.

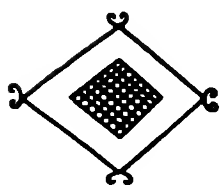

ЖОЛУДЬ – плід дуба; первісно означало чоловічу плідність (пор. символіку *дуба* – Перунового дерева, захисника воїнів); давньоіндійське *gulah* – жолудь, пеніс, фалос. Мотиви називання – народження на Перунові святки (20–27 липня).

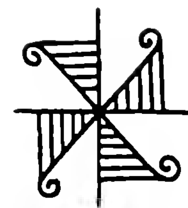

ЖУК – від *жук*; вірогідно, в значенні *чорний*.

ЖУЛЯВА – 1) українське діалектне *жулявка* – щучка; 2) від польського *zul* – намул, болотиста місцевість; у Києві є місцевість Шулявка, що розташована на берегах прадавньої річки Либеді; тут же був Шулярський млин та Шелвовий бір. Припускають, що назва місце-

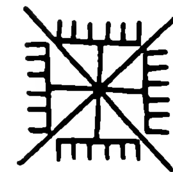

вості походить від імені якогось невідомого першопоселенця. Перехід **шул-** у **шел-**, а також зміна початкового **ж – ш** дають змогу припускати і кореневе *жел-* (пор. жін. *ЖЕЛЯ* – журба).

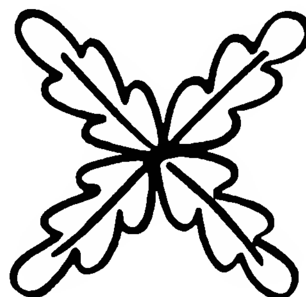

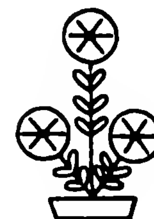
ЖУРАВ – журавель.

ЖУРИЛО – див. *ЧУРИЛО*, *ЯРИЛО*; на нашу думку, ім'я Журило не слід пов'язувати з журбою.

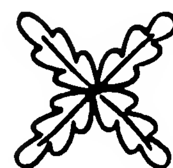

ЖУРОК – похідне від *жур* – обрядова страва (вівсяний кисіль); ім'я з берестяної грамоти.

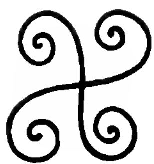

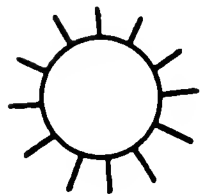

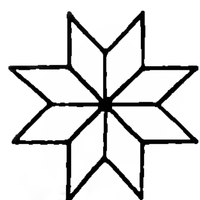

З

ЗАВИД – 1) заздрісний; 2) той, кому *заздрять*; документальне ім'я князя 1125–1132 р.; ім'я боярина київського Володимира Мстиславовича.

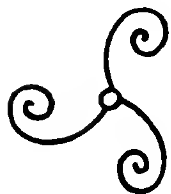
ЗАГНИБІДА – дослівно *той, хто переміг біду*; історичне ім'я хорунжого Запорізького, якого розтерзали католики 1638 р. ("Історія Русів").

ЗАДЗЕВИТ, ЗАДЗИК – задній, останній син; південнослов'янське; князь литовський Задзевит Ольгердович 1378 р.

ЗАДОРА – 1) бадьорий, енергійний; 2) задерикуватий.

ЗАДРАГ, ЗАДРАГОВИК, ЗАДРАГОВИТ – дуже дорогий; сербське.

ЗАЄЦЬ, ЗАЙКО, ЗАЙЧО, ЗАЯЦЬ – заєць; похідне від індоєвропейського *зай* – той, що скаче, стрибає; ім'я зафіксоване в багатьох слов'янських джерелах, починаючи з берестяних грамот.

ЗАЖИЛ, ЗАЖИТЬ – побажальне в значенні *жити довго;* чеське.

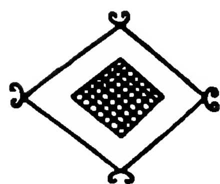
ЗАЖИНОК – народжений перед початком жнив.

ЗАЙДА – захожа людина, мандрівник.

ЗАЙДИСВІТ – мандрівник, бродяга.

ЗАЛЮБ – улюблений; в Богемії.

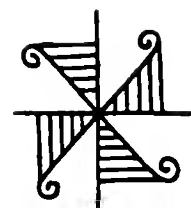
ЗАМАНТ – те саме, що *ЗЕМОВИТ*.

ЗАПІЧНИК – Домовик, що живе за піччю.

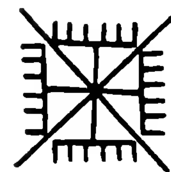
ЗАРЕБОГ – Бог Зорі, згадується у ВК (дощ. 26).

ЗАСЛАВ – те саме, що *ІЗЯСЛАВ* (Густинський літопис).

ЗБИҐНІВ – 1) надмірно запальний (гнівливий); 2) скорочене від *ІЗБИҐНІВ* – ізбиток (надмір) гніву (вогню); ім'я польського князя Збіґнєв (XII ст.).

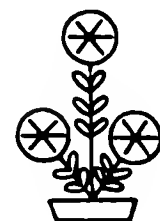
ЗБИСЛАВ – 1) дуже славний (від *ізбиток*); 2) той, хто *збирає славу*.

ЗБРАСЛАВ – той, хто *обрав славу*; вживане у південних слов'ян, сербів, в Богемії та Моравії; варіанти імені – Сбраслав, Срослав.

ЗВАН – покликаний.

ЗВАРОГ – те саме, що *СВАРОГ*; Ю. Миролюбов записав на українському Подніпров'ї назву свята Зворожини (Діди осінні) і вважав, що первісна назва – Сварожини; словоформу *Зварог* подав також О. Фамінцин.

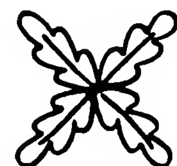
ЗВІЗДАН – від *звізда*.

ЗВІЗДОЧОТ – 1) той, хто *знає* (*читає*) *зоряне небо*; той, хто шанує зорі (від *чтити* – шанувати, поважати); 2) корінь **зв-**, **дзв-** первісно означав *яскравий*, *дзвінкий* (сильне світло і сильний звук виражалися однаково); пор. *дзеніти*, *звук*, *свист* (перехід **з** – **с**).

ЗВІРОПОЛК – можливо, *мисливець* (в основі поняття *війна на звірів*), або в значенні *дуже войовничий*.

ЗВОНИМИР – оголошувач вісті про мир.

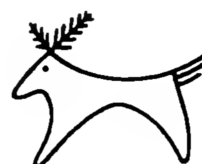
ЗВЯГА – дзвінкий, голосний.

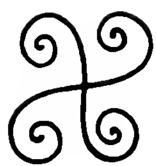
ЗДЕБОР – той, хто *здобуває у боротьбі*.

ЗДЕНЕК – скорочене від *ЗДЕБОР*.

ЗДЕРАД – той, хто *здобуває радість*.

ЗДЕСЛАВ – те саме, що *ЗБИСЛАВ*; Здеслав I – князь Хорватської династії (кінець IX ст.).

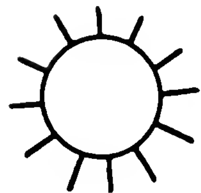

ЗДИСЛАВ – те саме, що *ЗБИСЛАВ*; ім'я боярина Київського Здислава Жирославовича.

ЗДОРОВЕГА – велетень, здоровило.

ЗДРАВКО – від назви рослини *здравець*; болгарське.

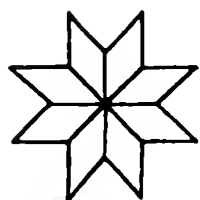
ЗДРАВОМИР – від *здоровий* і *мирний*.

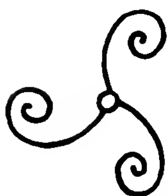
ЗДРАВОСЛАВ – той, хто *прославляє здоровий* спосіб життя; ім'я-новотвір.

ЗДРАВОТВОР – лікар (дослівно *творець здоров'я*); ім'я-новотвір.

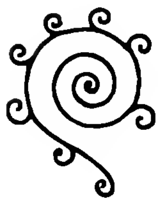
ЗЕЛЕНЯ – молодий.

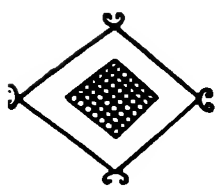

ЗЕМЕБОГ – 1) ім'я Бога Землі, згадується у ВК (дощ. 36-А): "Се бо Ор-отець іде перед нами, і Кий іде з русами, і Щек веде плем'я своє, а Хорев хорватів своїх. І Земебог радіє з того, які то ми внуки Божі"; 2) від старослов'янського *зємя* – низький, первісно як відповідник чоловічого роду (пор. сучасне: *чорнозем*, *глинозем*).

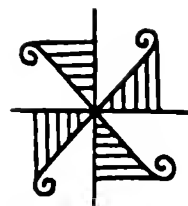

ЗЕМЕННИК – Бог Землі – чоловіча пара Богині Земіни (у литви і жмуді). Стрийковський у своїй "Хроніці" описує осінні жертвопринесення Земеннику, які відбувалися наприкінці жовтня. Мешканці кількох поселень сходилися в громадський будинок (вірогідно, первісно святилище), накривали спільний стіл із хлібом, пивом. На подвір'ї різали бичка і телицю, барана і вівцю, козла і козу, кабана і свиню, півня і курку, гусака і гуску – всіх по парі, тут же готували їх. Записана також молитва віщуна: "Тобі, Земенник, Боже наш, приносимо ми жертву і дякуємо тобі за те, що ти зберіг нас у минулому році в доброму здоров'ї, дарував нам в достатку всяких

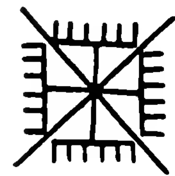

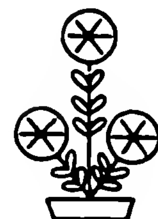
благ, хліба і добра і уберіг нас від вогню, заліза, мору і всяких ворогів наших". Далі кидали на землю, під стіл, в кутки хати шматочки жертовного м'яса і закликали Земенника скуштувати, щоб вберіг громаду й далі, в наступному році.

ЗЕМИСЛАВ – дослівно *той, що славить Землю*; ім'я польського князя.

ЗЕМЛЕДУХ – дух землі; мотивація наречення таким іменем: вірогідно, *народжений на землі, на ріллі* тощо; в Україні існує назва рослини *земледух* (лікарська назва *медведка звичайна*).

ЗЕМОВИТ – 1) від *земля* і *витязь*; 2) хто живе на землі; син П'яста; документальне ім'я князя Польського, князя Черського і Мазовецького (Земовит – Сомовит); Земовит, князь Добжинський.

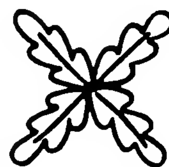
ЗЕМОМИЛ – милий землі, землероб, що любить землю.

ЗЕМОМИСЛ – той, хто *мислить про землю*; документальне ім'я – син легендарного польського князя Лешка, батько князя Мечислава I (Мєшка), який охристив Польщу.

ЗЕРНО, ЗЕРНЬКО – від *зерно*; ім'я воїна князя Данила Романовича. Див. також жін. *ЗЕРНЯ*.

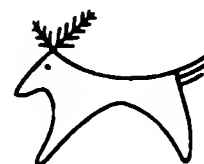
ЗИМА – народжений взимку; холодний.

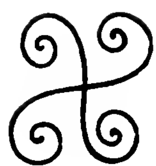
ЗИМОРОД – народжений взимку (пор. також сучасну назву птаха *зимородок*).

ЗЛАТАН – золотий; болгарське; українське *золотий* походить від старослов'янського *жолтий*.

ЗЛАТИМИР – золотий мир.

ЗЛАТКО – скорочене від імен на *Злат-*.

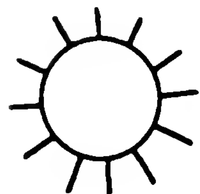

ЗЛАТОВЛАС – золотоволосий.

ЗЛАТОДАР, ЗЛОТОДАР – 1) золотий дарунок; 2) той, хто *дарує золото*.

ЗЛАТОЗАР – золота зоря.

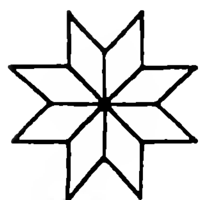
ЗЛАТОСВІТ – золотий світ, сонячний.

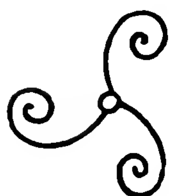
ЗЛАТОСЛАВ – золота слава; той, хто *має золоту* (осяйну) *славу*; згадується в 1224 р. у південних слов'ян Борут Златослав.

ЗЛАТОУСТ – красномовний.

ЗЛАТОЯР – епітет Бога Вогню (дослівно *золотий* і *ярий*).

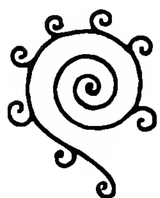

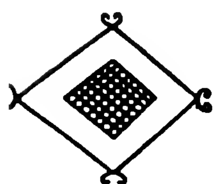
ЗЛИДЕНЬ – уособлення бідності; уявлявся у вигляді худого, обірваного чоловічка, який поселяється за піччю і "поїдає" всі запаси сім'ї; позбутися злиднів можна, піймавши їх у якусь посудину чи коробку й віднісши подалі від дому; є спеціальний обряд вигнання злиднів з допомогою хлібного колобка.

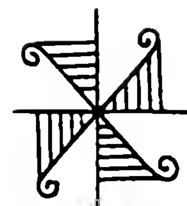
ЗМАГОЛЮБ – дослівно *той, хто любить змагання, боротьбу*; ім'я-новотвір.

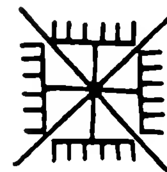
ЗМІЙ – від старослов'янського *змія*, південнослов'янського *земея*, що означає *земля* і пов'язане з давньою забороною (табу) називати імена священних тварин, тобто "земна істота". Змії за трипільської доби були символом земноводної стихії, оберегами родючості. Як ім'я людини, первісно несло позитивну інформацію. Символіка вогняного змія – жар кохання (пор. *ПЕРЕЛЕСНИК*, що уявлявся в образі літаючого змія). Змій – первісно Божество, пізніше – символ язичництва (згадаймо постійне "змієборство" християн).

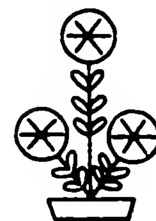

Змієві-Дракону поклонялися новгородські словени на Ільмень-озері, в VI ст. вони носили бронзові застібки з його зображенням. У білорусів є повір'я: коли Зміїний цар веде своїх зміїв у Вирій, можна вимолити в нього щастя, якщо поклонитися йому до землі й розстелити білу скатертину з хлібом-сіллю, то Зміїний цар на знак подяки скине один золотий ріжок зі своєї золотої корони. Хто матиме цей ріжок, буде мудрим ясновидцем, знатиме чужі думки, виходитиме з будь-якої скрути і не боятиметься отрути. Див. також жіночі імена *ЗМІЯ*, *ЗМІЄНОГА БОГИНЯ*.

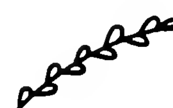

ЗНАМЕН – знаменитий; знаменний; від *знамено*; болгарське.

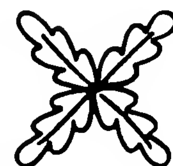

ЗОЗУЛЕЦЬ – самець зозулі (пор. ще народне *зозуль*), мотивація називання – народження на свята Живи (або Солов'їний Великдень – 2 травня).

ЗОРЕМИЛ – 1) милий для зору; 2) зорям милий; 3) той, хто *милується зорями*. Слово *зоря* походить від індоєвропейського *жер* – сяяти, споріднене з литовським *zarija* – жаринка.

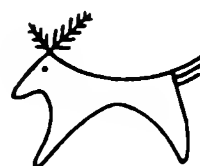
ЗОРЕСЛАВ – 1) дослівно *озорений славою*; 2) дослівно *зором славний* (той, хто має променисті очі); 3) той, хто *славить зорі*; 4) народжений на зорі (на світанку).

ЗОРІЯНКО – лагідне, зменшено-пестливе від імен *ЗОРЕСЛАВ*, *ЗОРЯН*.

ЗОРЯН – скорочене від *ЗОРЕСЛАВ*.

ЗОРЬ – від *зорі*; ім'я легендарного праслов'янського волхва, якого Перун забрав до Лук Сварожих (літературна версія Зоряна Рекухи).

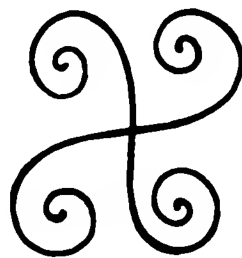

ЗУБ – від сл. *зуб*; ім'я відоме у всіх слов'ян; в Реєстрі Війська Запорізького: Зуб Кондратенко та ін. (1649 р.).

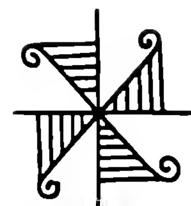
ЗУБАНЬ, ЗУБКО – 1) дослівно *зубатий* (народжений із зубами); 2) переносно *той, хто вміє добре говорити.*

ЗУХ – 1) з польської *zuch* – молодець; 2) скорочене від українського *зухвалий.*

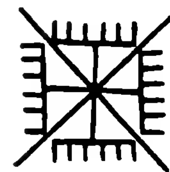
ЗЮЗЯ – дитяче *холод*, народжений в мороз. За народними переказами, нібито існувало таке Божество як Дюдя (почуте в Києві). У білорусів Зюзя (Дюдя) – те саме, що Дід Мороз: "Зюзя на дворе – кутья на столе".

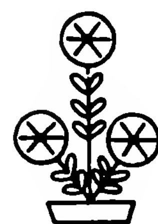

I

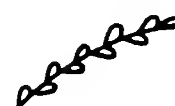
ІВА, ІВАН – верба, вербовий; те саме, що *ЯН*; те саме, що *ІВОР* – вербовий (від *іва* – міфологічне Дерево Життя); Яньов-день – Купайло – свято шлюбу, продовження роду, в центрі якого сакралізоване дерево *вербиця* і символ родючої сили Купайло (Ярило). Пор. з грецьким *Янус* (святкують теж в день літнього сонцестояння). Історична особа має документально зафіксоване ім'я – галицький боярин Ізбигнів Івачевич. Не має нічого спільного з давньоєврейськими *Іоанн*, *Іоханаан*.

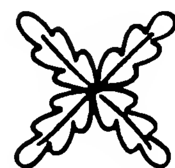

ІВАЙЛО – від *вити*, *звивати*, *завивати*; болгарське; називають народжених на свято Вербиці; ім'я поширилося завдяки авторитету болгарського царя Івайла (1277–1280), який упорядкував праболгарський календар.

ІВЕРЕНЬ – від *івер* – зарубка на дереві; осколок Сонця чи Місяця (золота і срібла).

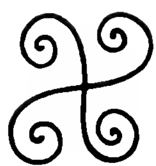

ІВОР – 1) від *іва* – сорт верби (дерево роду); 2) див. *ІВЕРЕНЬ*; тріска, осколок священного дерева; можливо, одна з архаїчних форм пізнішого імені Іван. Історично відомі імена: Івор Мирославович – боярин суздальський, Івор Молибогович – боярин галицький тощо.

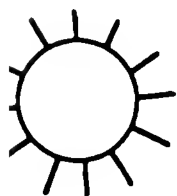
ІГОР, ІНҐВАР – загальноприйняте в мовознавстві пояснення: Інґвар – раннє запозичення зі скандинавської: від імені Бога *Ingvi* та іменника *varr* – заступник; дослівно *охоронець Бога Достатку*. Однак можливе і по-

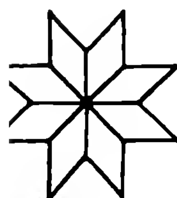

ходження від слов'янського *гравець* (пор. *ігрець* – той, хто грає на музичних інструментах).

ІДАНТІРС – значення не з'ясоване через грецьку транскрипцію; ім'я скіфського царя, сина Савлія. Він відомий своєю військовою хитрістю і перемогою над військом перського царя Дарія. Ідантірс застерігав Дарія: "Я досі нікого не лякався і не тікав ні від кого, ні в минулому, ні тепер від тебе... Але спробуй тільки зруйнувати отчі могили, тоді взнаєш, чи будемо ми з тобою воювати, чи ні!"

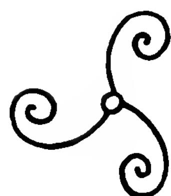
ІЗБИҐНІВ – див. *ЗБИҐНІВ*; відоме ім'я боярина галицького Ізбиґнів Івачевич.

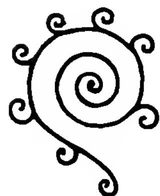
ІЗБОР – вибраний; ім'я сина князя Славена.

ІЗОК – назва місяця червня; народжений у червні.

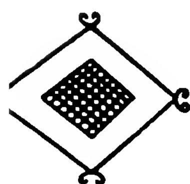
ІЗЯСЛАВ, ІЗ'ЯСЛАВ – від старослов'янського дієслова *із'ять* – вилучити, відібрати, тобто той, хто відібрав славу. Ім'я багатьох князів у Русі. Один з них – онук Володимира-христителя, старший син Ярослава Мудрого, який виступив проти Києва з найманим польським військом і безславно загинув у братовбивчій війні.

ІЛАР – іллірієць (людина з племені іллірійців, що жили в південно-західній частині Балканського п-ва, від середньої течії Дунаю до східного узбережжя Адріатичного моря); згадується у ВК.

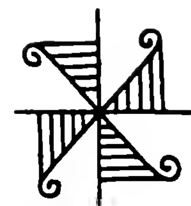

ІЛЬМЕР – мешканець місцевості біля озера Ільмень (озеро, з якого бере початок річка Волхов, тут жили ільменські слов'яни, Новгородщина).

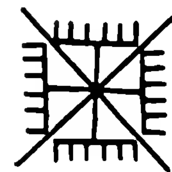

ІНГО – не з'ясоване; ім'я хорутанського князя, можливо, близьке до *ІГОР* (*ІНҐВАР*).

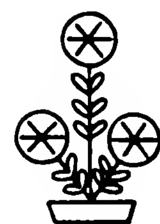
ІНДРА, ІНТРА – арійський Бог-громовержець, ідентичний слов'янському Перуну; кілька разів згадується у ВК (дощ. 7-В тощо).

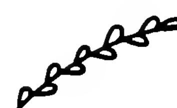

ІНДРИК – син Індри-громовержця, Бог підземних вод, джерел; у слов'янській міфології відомий як Індрик-звір, що прочищає "ключі істочниє", тобто джерела.

ІРІЙ – варіант імені отця Оря (див. ВК, дощ. 38-А); пор. українське діалектне жіночого роду *ириця* – дуже стара жінка, відьма – що, вірогідно, походить від давнішого *вириця* (пов'язане з *вирій*); знахар, чаклун, ворожбит; той, хто спілкується зі світом Вирію (Раю). Слов'янський Рай уявляли місцем, де перебувають душі померлих Пращурів і звідки приходять душі новонароджених дітей. З Раю прилітають віщі птиці, щоб віщувати долю народження, шлюбу і смерті. В цю теплу священну країну за морем-океаном відлітають на зиму птиці, там же знаходиться і терем Сонця, і його чудесний сад, де б'ють джерела Живої води і достигають молодильні яблука.

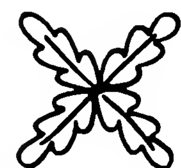

ІРІЙСЛАВ – той, що *славить ірий*; ім'я-новотвір.

ІРОГОСТЬ – гість з Ірію (Вирію); Райський гість.

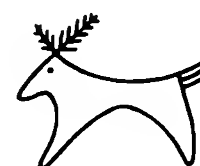
ІСКРА – від *іскра*; історичне ім'я полтавського полковника, корсунського полковника тощо, стало прізвищем.

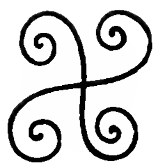

ІСТИСЛАВ – той, хто *шукає славу* (від *іскати* – шукати).

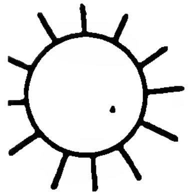
ІСТОМА – той, хто *втомлює*, *томить* (мучить, бентежить).

ІСТР – від назви річки (сучасне Дунай); в 945 р. ім'я посла до Царгороду.

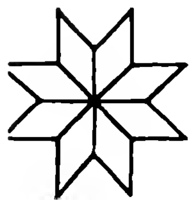

К

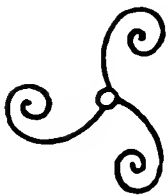

КАДМ – значення не з'ясоване; можливо, від давньослов'янського *кадити*; історична особа – син Скіфа, про якого згадує Геродот. Відзначався високою порядністю й почуттям обов'язку, виконав доручення Гелона під час війни з греками.

КАДЮК – від давньоруського *кадити* – курити, диміти пахучими рослинами під час язичницьких Богослужб; кадило – назва ефіроносної рослини, квітки якої розкриваються вночі й приємно пахнуть (лат. назва *Melittis L*).

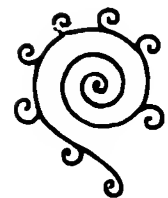
КАЗИМИР – від *казати про мир*, тобто передбачати, провіщати мир; ім'я багатьох польських королів і литовських князів.

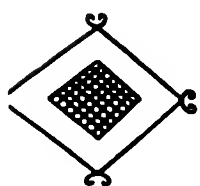
КАЗКА – оповідач, казкар.

КАЛИНКА – від *калина*; ім'я знахаря, якого закатували християни в Москві 1677 року за "чародійство".

КАМЕН – кам'яний (в значенні *міцний*); болгари називають народжених на петрівку (мотивація частково християнізована; пор.: *Петро* – камінь).

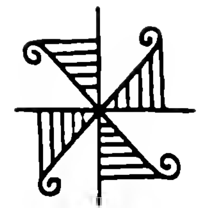

КАПИЦЯ – вірогідно, від *капище* – слов'янський храм, місце поклоніння Богам; пор. український південний діалект *кабиця* – невеличка пічка, що її будують на подвір'ї для приготування їжі в теплу пору року; мовознавці вважають тюркським.

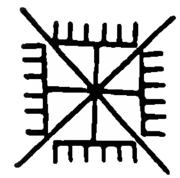
КАРИСЛАВ – покірний славі.

КАРН – можливо, від *кара*; ім'я згадується в літописах – посол Олега Віщого до греків. Див. жіноче *КАРНА*.

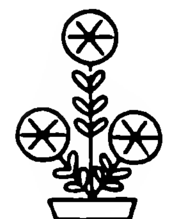
КВАСУРА – дослівно *той, що квасить суру* (готує священний напій); ім'я з ВК (дощ. 22): Бог Ладо відкрив Квасурі таємницю приготування священної сури.

КВІТАН – народжений у квітні.

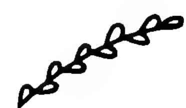

КВІТКА – квітка; козацьке ім'я Квітка Гуляницький є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Горкушина); перейшло в прізвища (напр., український письменник Квітка-Основ'яненко; фольклорист Климент Квітка).

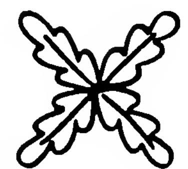
КЕЛАГАСТ – можливо, Кологаст; згадується як представник племені антів у візантійських джерелах в 565 р. (Свод древнейших...).

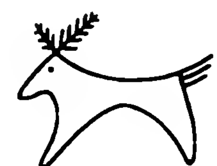
КИЙ – кий, клейнод (палиця з мистецьким навершям) – атрибут князівської влади; історичне ім'я князя-засновника міста Києва; згадується у літописах та ВК (дощ. 7-Б, 15-Б, 31, 38-А та ін.); історики вважають, що Кий, князь полянський, жив у кінці VI – на початку VII ст.

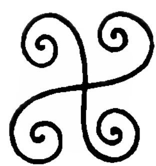
КІСЕК, КИСЬКО – 1) похідне від *кіска* – коса (пор. варіант назви *косак* – козак); 2) похідне від *кіт*; ім'я зафіксоване у ВК: один з прабатьків слов'ян, названий сином Даждбога, Кишек Великий, внук Бастарна, правив у Голині (Голуні) – столиці Руськолані, яку руси залишили через прихід гунів і осіли в Києві (дощ. 17-А, 17-В, 19, 25, 35-А та ін.); варіанти імені – Кісте, Киська, Кишек.

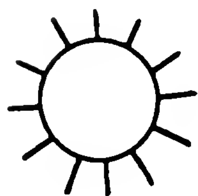
КІТ – ім'я зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р. – козак Кіт Костенко (Черкаський полк).

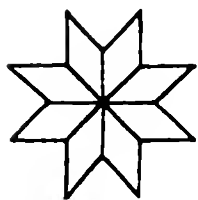
КЛЯ – закляття; ім'я з берестяної грамоти.

КОБА, КОБЯ – поширена думка, що це ім'я тюркського походження за аналогією до імені половецького хана Кобяка; однак є припущення, що ім'я утворене від слов'янського *кобник* – ворожбит; той, хто ворожить за польотом птахів; цікаво також порівняти зі словацьким *коблина* – податок священикові, що сплачується міркою зерна (міра сипучих речовин взагалі); *кобь* – ворожба; *коба* – капюшон в одязі волхвів, пізніше монахів.

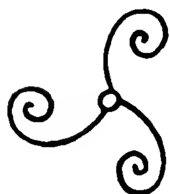

КОВ, КОВА – чари; звідси *коваль* вважався чарівником; уявлення про Сварога як коваля, що вміє перетворювати старі металеві речі в нові вироби (міфологема перетілення душ).

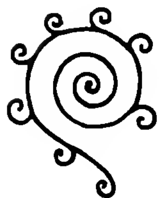
КОВАЛЬ, КОВАЧ – коваль.

КОЗА – від *коза* (можливо, народжений на Коляду, коли водять "козу", або під сузір'ям Козоріг; астрономічно для нашого часу – від 19 січня до 16 лютого).

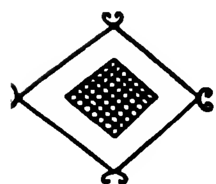
КОЛ – кілок; ім'я згадується у ПВЛ – боярин, посол князя Ігора до греків.

КОЛА, КОЛО – можливо, від *коло* – сонце, а також небо (подібне до грецького *polos* – вісь, полюс, небо, оберт; пор. слов'янське *Сварга*, *коловорот*); один із прабатьків слов'янорусів (пор. з ім'ям *КОЛОКСАЙ* – сина першого скіфа Таргітая).

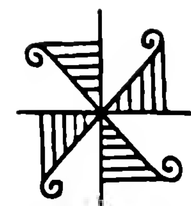
КОЛЕН, КОЛЕНКО, КОЛІНКО – від *коліно*; можливо, *покоління*, потомство, нащадок.

КОЛИВАН – ім'я казкового велетня, під яким коливається земля.

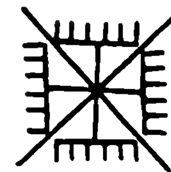
КОЛОБ, КОЛОБОК – круглий, круглобокий.

КОЛОБРОД – той, хто *бродить навколо.*

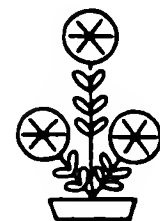
КОЛОБУД – 1) той, хто *будує коло* (в старовину поселення будували колом); 2) той, хто *пробуджує коло* (сонце).

КОЛОВЕРША – дух, що допомагає відунам накопичувати багатство; уявляють у вигляді зайця або чорної кішки, що живе під підлогою чи під піччю, має спеціальний мішок для припасів, які приносить господареві (господині). Інша форма імені – Коловертиш; значення імені – швидкий, вертлявий.

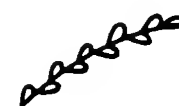
КОЛОВР – коловорот, свастя; Коловр – полководець болгарського царя Крума в 812 р.

КОЛОВРАТ – коловорот (знак Сварги, Сварога); Коловрат – документальне ім'я хороброго русича, що відзначився в битвах з полками Батия в Рязані та Суздалі.

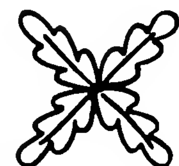

КОЛОГАСТ – сонячний гість, від *коло* – сонце; згадується в 560 р. під час повстання слов'ян проти римлян, батько посла антів Мезамира.

КОЛОДІЙ – дослівно *коло діє*; назва весняного Божества чоловічої сили та свята на його честь; молодиці виготовляють "колодки" (фалічні символи) й чіпляють неодруженим парубкам, щоб спонукати до вибору нареченої та одруження.

КОЛОДКА, КОЛОДКО – те саме, що *КОЛОДІЙ.*

КОЛОКСАЙ – можливо, Сонце-цар; ім'я скіфського царя, наймолодшого сина першочоловіка Таргітая, який успадкував батьківський трон і став родоначальником племені паралатів. Див. легенду про це: *ТАРГІТАЙ*. Грецький поет VII ст. до н. е. Алкман писав: "Швидконогі Колоксаєві коні", – де коні є метафорою

Сонця. Колоксай – не тільки культурний герой скіфів, але й астральне Божество, пов'язане зі святом весняного воскресіння Сонця.

КОЛОТ – можливо, скорочене від *сколот* (представник племені сколотів).

КОЛОТИЛО – 1) від *колотити* – розмішувати, збивати масло тощо; 2) від *колотити* – бити.

КОЛЯДА – 1) у Густинському літописі так називається Бог зимового Сонця (це досі єдине писемне джерело, що вказує на Бога Коляду, бо решта належать до усної народної міфології); 2) слово *коляда* багатозначне: Святий Вечір, обряд славлення на Різдво, сама пісня, винагорода за колядування, різдвяний подарунок; значення слова сучасне мовознавство пов'язує з нижньолужицьким *колода*, праслов'янським *коленда*, *колокол*, латинським *calendae* тощо; 3) так називали хлопчиків, народжених на свято Коляди (21, 22 грудня). Див. ще жіноче *КОЛЯДА*; також поширене українське прізвище, напр. Лук'ян Коляда є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

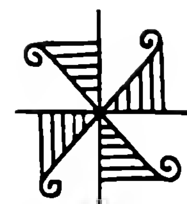
КОЛЯДИЧ – від *свята Коляди*; історична особа – руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князів Венцеслава Світольдовича і Гедиміна, Колядич воював із христоносцями і татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

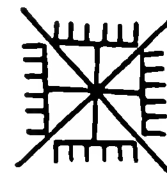
КОМОНЕБРАНИЧ – кінний воїн (від старослов'янського *комонь* – кінь і *брань* – битва, боротьба); ім'я князя згадується у ВК (дощ. 25).

КОМОНИК – кіннотник.

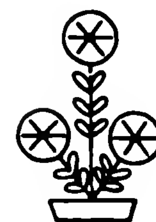
КОНША – кінь.

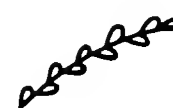
КОПИР, КОПИРИН, КОПИРЯ – ймовірно, від *копати*, *прокопати*; географічна назва місцевості в стародавньому Києві – Копирів кінець (Копирів посад), ймовірно, названа за ім'ям власника – охоплює територію сучасної Академії мистецтв, Кудрявські схили та вул. Обсерваторну; львівський літописець передає цю назву як *Капирев конець*, що дає певні натяки на капище (ЕСГЛНПР).

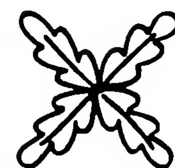

КОРИБУТ, КОРИБУД – дослівно *будь підкорювачем*; Корибути – старовинний волинський шляхетський рід, до якого належав Дмитро Вишневецький, засновник Запорізької Січі. Родоначальником цього роду був Великий князь Литовський Гедимін. Нащадки цього роду стали засновниками багатьох шляхетських родин, серед яких польська королівська династія Ягеллонів, польські, литовські та українські князівські роди Збаразьких, Вишневеньких, Сангушків, Несвицьких, Ровенських, Порицьких, Воронецьких, Чорторийських, Корецьких, київські князі Олельковичі, а також московські роди Голіциних, Куракіних, Хованських та Трубецьких.

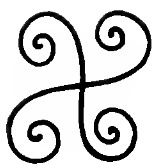
КОРІНЬ, КОРЕНЯ – корінь; символіка кореня глибока – зв'язок з родом, міцність, джерело росту: "Де є коріння, там виросте й гілля".

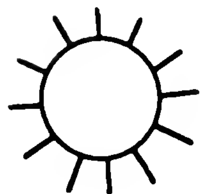
КОРОТАН, КОРОТЕНЬ, КОРОЧАН – ймовірно, близьке до українського *КОРОЧУН*; згадується в сербів Коротан в 1100–1200 р.; Корочан Людич – на службі у візантійців; Кратош – в Моравії.

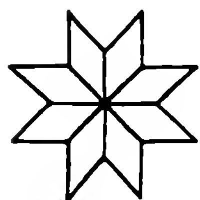

КОРОЧУН – є припущення, що Корочун (Карачун) – одне з імен давньослов'янського Бога зимового Сонця,

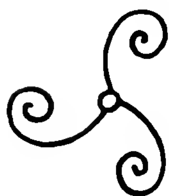

однак писемних відомостей про нього не маємо; дослівно *короткий день*; назва різдвяного пряника у вигляді вісімки, яким пригощають колядників; найбільш доведеним є його значення як періоду часу від осіннього рівнодення до зимового сонцестояння. В Україні, вірогідно, тотожним обрядовому болгарському Бадняку і словенському Бідаю був Дідух. Дідуха (в якому перебувають духи предків) вшановують на Різдво пирогом, схожим на великодній кулич, але якого називають *крачуном*: його випікають і ставлять на рушник (первісно – на солому) з різними колачами, підколачами, колачиками і підколачиками. Від порога до столу йому сиплють найліпшу солому. Поруч із Дідухом на стіл урочисто ставлять кутю. Підкидати ложку куті до стелі намагаються так, щоб крихти посипалися на сніп. Див. також *КРЕЧУН*, *КУЦЕНЬ*, *БІДАЙ*.

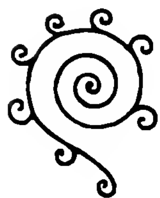

КОСАК, КОСАН – чоловік із косою, козацьким чубом; воїн, козак; вживане в українців, білорусів, сербів, болгар.

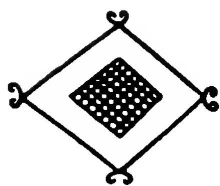
КОСНЯТА – скорочене від *КОСНЯТИН*.

КОСНЯТИН – 1) українське *запізнілий* від діалектного *косніти* – зволікати, затримуватися; ім'я зафіксоване в 1018 р. 2) нерішучий, небалакучий (пор. також московське *косноязичний*).

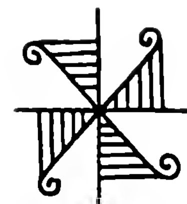

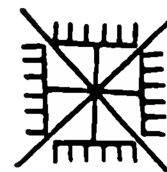
КОСНЯЧ, КОСНЯЧКО – те саме, що й *КОСНЯТИН*. Ім'я боярина київського, воєводи Ізяслава Ярославовича.

КОСТИРА, КОСТИРКА, КОСТИРЯ – 1) від *костер*, *костирище* – дрова, спеціально складені для вогнища; 2) від *костриця* – давня назва рослини *стоколос житній* (кукіль). Відомий давньоруський волхв Костиря –

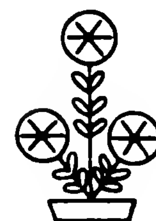

хранитель святині Огнебога: "Аскольд і пізніше Дир усілися на землях наших, як непрошені князі, і почали князювати. Над ними досі ж були отці. По сьому Костиря, хранитель дому Огнебога, відвернувся від них, бо були вони охрищені у греків" (ВК, дощ. 6-Е); перейшло в українське прізвище: Тимко Костира, Іван Костирка (Реєстр Війська Запорізького, 1649 р.); 1651 р. – полковник миргородський Костиря.

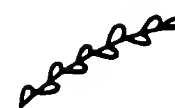

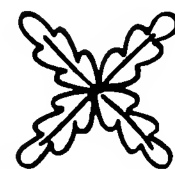
КОСТРУБ – вірогідно, *близький до Ярила* – втілення чоловічої пристрасті; після Купальських свят його солом'яне опудало "хоронили" із спеціальними жартівливими обрядами. Це символізує спад продукуючої сили природи після літнього сонцевороту.

КОТИГОРОШКО – похідне від *котиться горошина*; ім'я казкового велетня – героя українських казок; див. також *КОТИШКО*. Міфологема народження дитини чарівним способом, коли мати з'їла горошинку і народила сина-богатиря; як бачимо, сюжети "непорочного зачаття" відомі не тільки у християн, – вони є в казках багатьох народів світу, але ніхто не додумався з того робити релігію та ще й накидати її іншим народам.

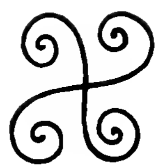

КОТИМИР – ймовірно, те саме, що й *ХОТИМИР*.

КОТИШКО – 1) можливо, скорочене від *КОТИГОРОШКО*; 2) від *котитися* – народжувати потомство; 3) від *кот* (кіт); польський землероб Котишко – батько П'яста, дід Земовита – князя Польщі; саме Земовит вигнав з Польщі представника іншого роду – Попеля (в українських казках – Іван Попелян, в російських – Іван Попялов).

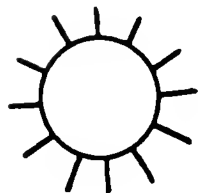

КОТЬКО – похідне від *кіт* або від *котитися*.

КОТЯН – похідне від *кіт* або від *котитися*.

КОЦЕЛ – не з'ясоване, можливо, тотожне іменам на *Кот*-; документальне ім'я моравського князя (861–874 р.)

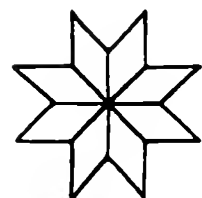
КОЦЬ – від *коц*, килим, ковдра; карпато-руське.

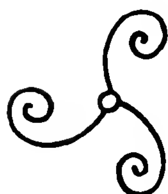

КОЧЕНЬ – дослівно *головатий*; можливо, *круглий* (пор. *качан*).

КОШУЛЯ – сорочка; народжений у сорочці.

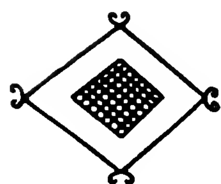
КОЩЕЙ – 1) худий, виснажений чоловік; від слов'янського *кость* – кістка або *кощ*, *кощей* – раб, прислужник; як вказує Г. Дяченко, "поруч з сідлальниками, конюхами, що сідлали коней, в Київському літописі згадуються й *кощеї*, які, очевидно, служили при рухомих обозах"; 2) можливе припущення, що це ім'я походить від старослов'янського *кощюна* – язичницька дума, пісня; пізніше християнізоване переосмислення слова *кощунствовати* (виконувати кощуни) – оскверняти християнську церкву (І. Срезнєвський, Б. Рибаков); 3) ім'я казкового персонажа, що уособлює потойбічне царство, ніч, зиму, холод; Кощей з давньоруських казок пов'язаний із міфом про смерть і воскресіння Богині Весни (Василиси Премудрої), міфологема близька до Білосніжки у північних народів та Кори-Персефони у греків.

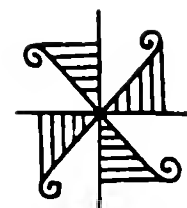
КРАЙМИР – край світу; сербське.

КРАЙНАН – від *край*, *країна*; легендарний князь сербів, який привів плем'я в Іллірик.

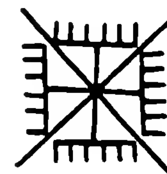

КРАЙСЛАВ – край слави; сербське.

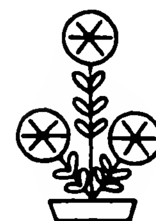
КРАК, КРЕК, КРЕХ – можливо, віщий птах крук. Леген-

дарний полянський князь Крак (Кракус) – засновник міста Кракова. Дата його народження, смерті й роки правління не відомі. Мав двох синів Крака II і Лєха II та дочку Ванду. Його сини вбили страшного вавельського дракона, але Лєх через заздрощі вбив свого брата. Інші варіанти легенди стверджують, що Крак сам убив зловісного дракона з печери біля гори Вавель. Нині в цій печері встановлений пам'ятник дракону, з пащі якого час від часу вириваються язики полум'я на радість туристам.

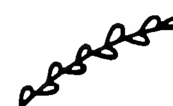

КРАЛЬ, КРАЛЕК, КРАЛЕН, КРАЛИК, КРАЛИЧ – від *король, королевич*; поширені в західних та південних слов'ян: сербів, хорватів, чехів, поляків; рідше – на Русі.

КРАС, КРАСЕН, КРАСУН, КРАСОТА – красивий, вродливий.

КРАСНОБАЙ – від *красно баяти*; гарний оповідач.

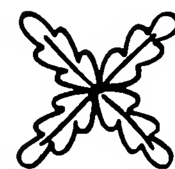

КРАСНОМИР, КРАСИМИР – красний (приємний) людям (миру) або прекрасний світ.

КРАСНОСЛАВ – красою славний.

КРАСНОЯР – від *красивий* і *ярий*.

КРАТ – від церковнослов'янського *міра, мірка*; переносно – *добрий час*; ім'я козака Крат Андрущенко із сотні Маркова Баженкова, згодом перейшло в прізвище, наприклад, Іван Крат (сотня Корчовська) – Реєстр Війська Запорізького 1649 р.

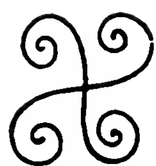

КРАЧУН – див. *КОРОЧУН*.

КРАЯН – земляк.

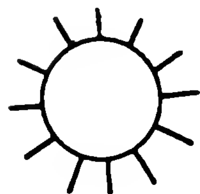

КРАЯТА – земляк; ім'я богемського князя.

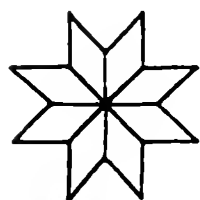
КРЕМЕНЬ – кремінь; в значенні *міцний*.

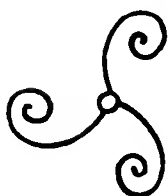
КРЕС – народжений у місяці вогню (червень, сонцекрес); пор. *кресати*, *кресало*, *викрешувати вогонь тертям дерева* (*живий вогонь*); за Г. Дяченком, свято Купайла називається *кресини*.

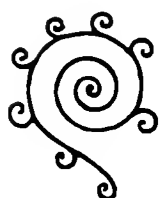
КРЕСЕНЬ – те саме, що *КРЕС*.

КРЕСТНИЙ – в деяких районах Росії (Смоленщина, Середній Урал) збереглося уявлення про Крестного як нечистого духа, що живе на перехресті доріг, або невдоволеного покійника, що помер не своєю смертю; значення імені пов'язують не тільки із формою хреста (перехрестя, дерев'яні хрести, що ставилися на роздоріжжях), але й із поняттям *хрещений батько*, що може носити на собі відбиток давнього негативу по відношенню до чужої релігії, в яку насильно навертали. Існує вислів "крестной попутал", який пізніше перероблено християнами на "чорт попутал". У сучасних рідновірів приказка "Христос поплутав". Див. ще *ХРЕСНИЙ*.

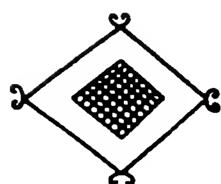
КРЕСЬКО – від *кресати*, *кресало*, *викрешувати вогонь*; ім'я козака Кресько Цукоренко в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

КРЕЧУН – див. *КОРОЧУН*.

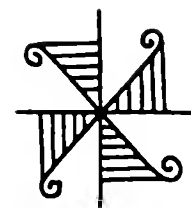
КРИВ, КРИВЕ – жрець, засновник племені *кривичів* (білорусів); кастові імена 21 покоління литовських жерців Криве Кривейте (Учитель Учителів), які зберігали вічний вогонь Знич (земний вогонь) у храмі Ромува (м. Вільно).

КРИВЕСЛАВ – від *кривич* і *слава*.

КРИВИЧ – людина з племені *кривичів* (східнослов'янські або литовські племена, що жили у верхів'ях Західної Двіни, Дніпра і Волги; предки білорусів).

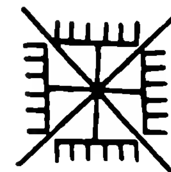
КРИВОРІГ – кривий ріг; ріг – символ добробуту, ритуальний посуд; історичне ім'я князя з роду Білоярів, який розбив греків в м. Сурож (згадується у ВК, дощ. 4-В).

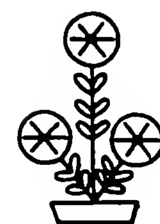
КРИКУН – крикливий.

КРИЛАЧ – крилатий.

КРИЦЯ – сталь; залізний, загартований (у значенні *міцний*, *дужий*, *витривалий*).

КРИШЕНЬ – один з Богів Кола Сварожого, згадується у ВК (дощ. 11-Б); ім'я надавалося народженим у місяці Кришні (вірогідно, зимовий період, найближче виведення слова від *крига*, *крижень* або від *криж* – Сварга, символ Сварога).

КРІПИШ, КРІПЧУН – міцний, кріпкий.

КРОК – чеське; за легендою, князь Крок мав трьох дочок: Казі, Тету, Лібуше, кожна з яких мала свій замок – Казін, Тетин і Лібушин (див. жін. *ЛІБУША*).

КРУГЛЕЦЬ – кулястий, повний, товстий.

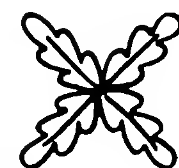
КРУТ – крутий, грізний; історичне ім'я князя бодричів згадується в XI ст.

КУВАЧ – коваль.

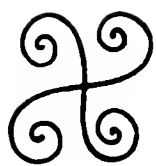
КУДЕНЯ – від *кудесник*.

КУДЕС, КУДЕСНИК – чаклун, волхв; в давні часи було руським ім'ям, що позначало насамперед професійну діяльність; згодом перейшло в прізвище, Кудесников згадується в Каргополі в 1525 р. (А. Баженова).

КУДЕЯР, КУДІЯР – кудесник Ярила (за В. Казаковим); документальне ім'я боярського сина Кудеяра Тишенкова, який закликав кримського хана Давлет-Гирея спустошити Москву в 1571 р.; у російських казках та народних

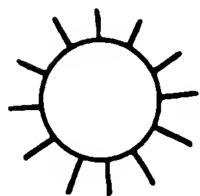

піснях Кудеяр зображувався як розбійник і душогуб, який потім нібито розкаявся і став християнином.

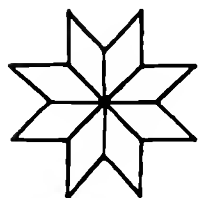
КУДЛАЙ – кудлатий, патлатий.

КУЄВДА – 1) від *куйовдити*; кудлатий, розкуйовджений; з кошлатим волоссям; 2) від *куйовдитися* – робити що-небудь дуже повільно; повільний (ЕСУМ).

КУЙ – 1) наказовий спосіб від *кувати*; 2) те саме, що й Кий; згадується в Іпатіївському літописі в рік 1259; в 1399 р. – Куй, король Дубровицький у Сербії.

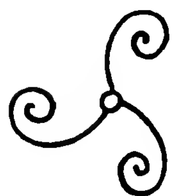
КУЙБІДА – дослівно *той, що скував біду.*

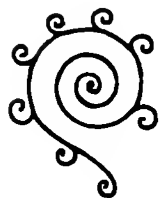
КУНЕЦЬ – чол. рід від *куниця*; ім'я козака Кунець Сенюкович є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

КУПАВОН – збуджений, пристрасний.

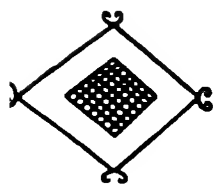
КУПАЛБОГ – те саме, що Купайло; за ВК (дощ. 38-А), Купалбог "до Митнищ правитиме всяким омовінням".

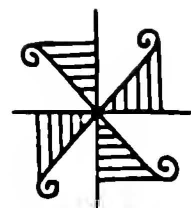
КУПАЛДІЙ – від *КУПАЙЛА*; історична особа – руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князів Венцеслава Світольдовича і Гедиміна, Купалдій воював із христоносцями і татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

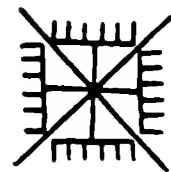
КУПАЙЛО – Бог літнього сонцевороту (сонцестояння), покровитель шлюбу, кохання, продовження роду; походить від *купа* – поєднання статей, вступ у шлюб; *купайлицею* також називається ритуальне вогнище цього свята, де священну роль виконують вогонь і вода як засоби очищення (пор. також *купатися*). На думку археологів, у лісостеповій зоні України Купайла (Собутку) святкували вже три тисячі років тому. На честь цього свята поляки назвали священну гору Собутка (Слен-

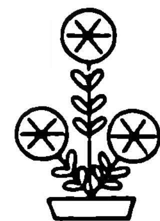
жа). Цікаво, що у росіян нема пісень з іменем Купайло і багатьох обрядів, які збереглися в інших слов'ян (за І. Сахаровим). На півночі Росії є тільки християнізована Аграфена Купальниця.

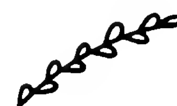
КУПЛЕНИК – куплений; той, над яким здійснили обряд "продажу"; див. опис обряду: чол. ім'я *ПРОДАН*, жін. – *КУМА* та ін.

КУРИЛО – від *курити*, *курява*; народжений під час бурі (куряви), сильного вітру. Як ім'я відоме в Київській Русі та залишилося досить поширеним і за часів Козаччини в Україні – часто згадується в Реєстрі Війська Запорізького, XVII ст.: Курило Луценко (сотня Олив'ятинська), Курило Ярошенко (сотня Шубцева), Курило Кондратів та Курило Змирний (сотня Стародубова), Курило Малазенко (сотня Савина) та ін.

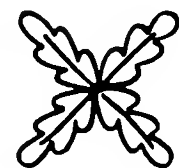

КУЦЕНЬ – 1) куций, малий; найкоротший день; 2) народжений в період Куценя (від осіннього рівнодення до зимового сонцестояння), який ще має народну назву Корочун.

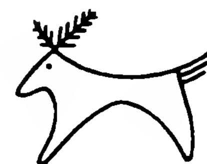
КУЦ, КУЦИК, КУЦЬ – 1) куций; те саме, що й *КУЦЕНЬ*; 2) чортик; козацькі імена Куць Тищенко, Куцик Черепненко (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

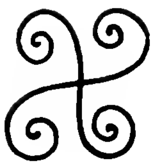
КУЧКО – від *куча*; ім'я боярина, який мав хутір Кучкове на місці сучасного Кремля, його вбив Ю. Довгорукий в 1147 р. З цього починається історія Москви.

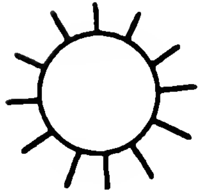
КУЧМА – висока кошлата шапка; дослівно: *кудлатий*, *патлатий*.

КУШПЕТ – від *кушпела*, *кушпетити* – здіймати пил, куряву.

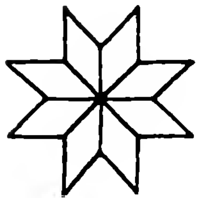
Л

ЛАДИМИР – 1) від *лад* і *мир*; 2) скорочене від *ВОЛОДИМИР*.

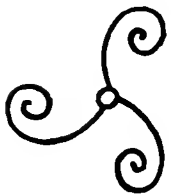
ЛАДИСЛАВ – 1) від *лад* і *слава*; 2) скорочене від *ВЛАДИСЛАВ*.

ЛАДИМ – від *лад*; історична особа – руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князя Гедиміна, воював із христоносцями та татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

ЛАДО – Бог порядку (ладу), Дід-Ладо – пращур слов'ян; див. ще *ЛАДОБОГ* та жін. *ЛАДА*.

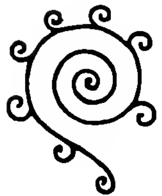
ЛАДОБОГ – Бог порядку, спокою, миру згадується у ВК (дощ. 38-А), де розповідається, яким Богам треба співати Славу: "І тому Ладобогу, який править лади родинні і благості всякі".

ЛАДОЛЮБ – той, хто *любить лад*, *Бога Лада*.

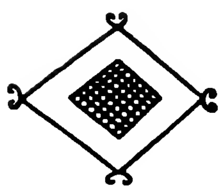
ЛАДОМИР – той, хто *ладує, злагоджує мир* (людей).

ЛАДОСЛАВ – той, хто *славить Лада*, див. ще *ЛАДИСЛАВ*.

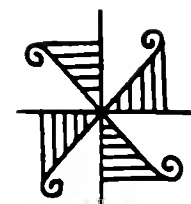

ЛАЗКО, ЛАЗЬКО – від *лазити*, *пролізати*; українські козацькі імена: Лазько Микитенко, Лазько Кальченко, Лазків зять та ін. (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.)

ЛАЗЬНИК – у білоруській міфології – дух лазні (бані); йому залишають віник і воду, вважаючи, що він париться після півночі, тому не любить, якщо хтось затримується в лазні до ночі. Саме слово *лазня* походить

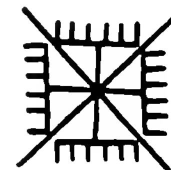

від *лазити* – вилізати по драбинці на полицю, де парилися. Див. ще *БАННИК*.

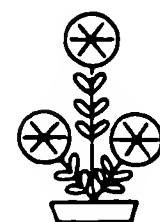
ЛАПА – від *лапа*; ім'я новгородського воєводи 1364 р.

ЛАШКО – див. *ЛЯХ*, *ЛЯШКО*; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

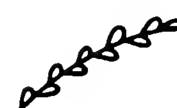

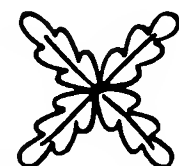
ЛЕБЕДЯН – син Лебедя; ім'я згадується у ВК (дощ. 34, 36-Б): "Лебедян, його ж називали ще Славер", він княжив після Кия 20 років. Варіант імені – Лебедень.

ЛЕВКО – зменшене від *лев* (лев – символізує силу і владу); мотиви називання могли бути пов'язані із Зодією (у сузір'ї Лева за астрономічним язичницьким календарем Сонце перебуває з 11 серпня по 17 вересня); однак є версія, що Лев – не слов'янське, а грецьке ім'я (від *Leon*).

ЛЕЛЬ – Бог весняного оживлення природи; Лель – син Лади, брат Лелі; він же покровитель бджолярства та проростання хлібів; крім землеробського значення, він ще й опікун закоханих, допомагає обирати шлюбні пари; білоруси вважають, що Лель заколисує дітей, наводить на них сон. За польським істориком Длугошем, Лель і Полель – Божественні брати-близнюки, як у римській міфології Кастор і Полукс, що є помічниками людини, особливо воїнів, вершників, моряків; вони – втілення ідеї періодичної зміни життя і смерті, світла і темряви.

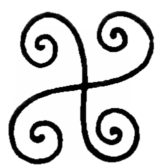

ЛЕПКО – гарний, вродливий (діалектне українське *лепський*, *ліпший*). Див. також жін. *ЛІПА*.

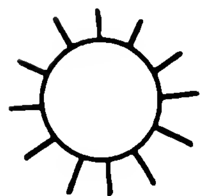
ЛЕСЛАВ – улесливий (від давньоруського *лесть*); уславлений лестощами.

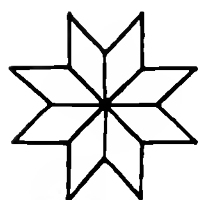

ЛЕСТЬКО – від *лесть, лестити*; історичні особи: син Казимира II Справедливого; син Казимира I та ін.

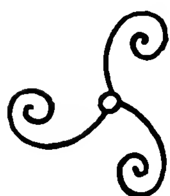
ЛЕСЬ, ЛЕСЬКО – 1) діалектне *десь* – є, есть; утворене з частки *ле* і вказівного займенника *се*, що зазнав редукції, як наприклад, у слові *ось*; 2) скорочене від *ЛЕСЛАВ* (а не від Олександр, як це вважають нині).

ЛЕТЯГА – від *нетяга, летяга* – дослівно *той, що весь час міняє місце, не має пристанища* (ЕСУМ. 3. 227); історичне ім'я козацького осавула, учасника українсько-польської війни (згадується в 1633 р., "Історія Русів").

ЛЕХ, ЛЄХ – родоначальник поляків (легенда про трьох братів: Леха, Чеха, Руса); можливо, близьке до російського Леший, Лешко, Лешак, що тотожне українському Лісовику; дослівно *мешканець лісу*. Пор. також зменшено-пестливі форми цього імені Лешек, Лешко, враховуючи польське походження племен радимичів і в'ятичів, які мігрували на територію Московії.

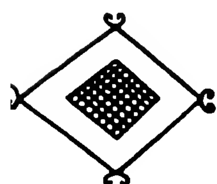
ЛЕХНО, ЛОХНО – від *ЛЕХ, ЛЯХ*; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ЛЕШКО, ЛЕЩЕК – зменшене від *ЛЕХ*; історичні особи: король Малої Польщі Лешко Краківський; Лешко Земовитович (до 963 р.).

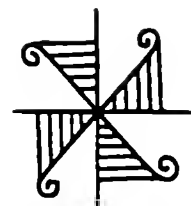
ЛИХАЧ – лихий, злий; писемна згадка – ім'я попа Лихача 1161 р.

ЛИХОВИД – 1) лихий на вид (вигляд); 2) той, хто *бачив лихо*.

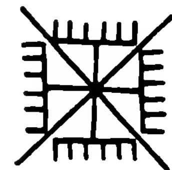
ЛИХОЛАТ – 1) той, хто *має погані* (лихі) *лати* (військовий обладунок); 2) пор. також московське переосмислення українського *лихий* (злий, поганий) – *ліхой* (бравий, зухвалий).

ЛИХОТА – скорочене від імен на *Лихо-*.

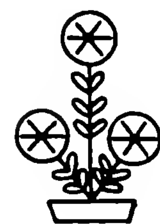
ЛІК – значення не з'ясоване; ім'я скіфа, сина царя Спаргапейта. В ті часи корінь *Лік-* був досить словотворчим (для власних імен) як у Греції, так і в Скіфії.

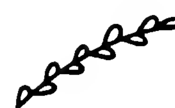
ЛІПОКСАЙ – сучасна народна етимологія: ліпий, вродливий цар; ім'я скіфського царя, одного з синів Таргітая, родоначальника скіфського племені авхатів. Див. легенду: *ТАРГІТАЙ*.

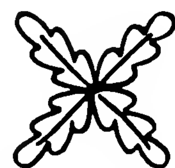

ЛІСКО – від *ліс*, можливо, *народжений в лісі*.

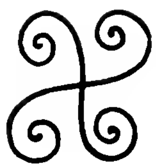
ЛІСОВИК – лісовий дух, господар лісу; він ніби зливається з деревами, ховається в гіллі чи в покручених коренях дерев, борода його переплетена лісовими зелами, він оброслий зеленим мохом; шум дерев – це його голос; іноді він з'являється людині в образі зайця, дикого козла, собаки, теляти, кішки чи навіть поросяти; про нього є безліч повір'їв і переказів. Іноді Лісовиків уявляють як цілу родину з жінками й дітьми, які живуть в лісових хащах, господарюють і харчуються як люди. Кожен ліс має свого Лісовика, і, якщо забреде чужий, трапляється сварка й бійка. Існує також уявлення про нього як про "царя Лісового", високого, поважного, в білому одязі, з довгою сивою бородою, справедливого й мудрого повелителя звірів; він ніколи без причини не зашкодить людині. Лісовик охороняє ліс від надмірного полювання чи вирубування, але допомагає тим, хто дотримується правил поведінки в лісі. За звичаєм, у Лісовика просять дозволу на вхід у ліс, полювання, збирання ягід та грибів, ночівлю в лісових хатинках (куренях). Його задобрюють їжею, яку кладуть на галя-

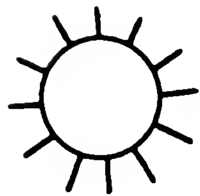

вині (жертвопринесення): хлібом, сиром, великодніми крашанками тощо.

ЛІСУН – див. *ЛІСОВИК*.

ЛІТАВЕЦЬ – див. *ПЕРЕЛЕСНИК*.

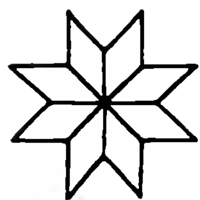
ЛІТО – народжений влітку або на Новоліття, тобто на першого весняного Молодика (первісно *літо* – рік).

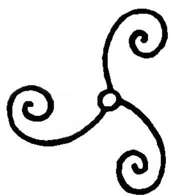
ЛОБ – головатий; переносно *здоровий*, *міцний*, *грубий* (пор. українське *лобур*, *лобуряка*).

ЛОБАН – головатий.

ЛОЗАН – від *виноградної лози*; священний напій; болгарське.

ЛОЗКА – 1) зменшене від *виноградна лоза*; 2) *лоза* – весняна хороводна гра, в якій увесь хоровод проходить у "ворота" з піднятих рук двох учасниць, при цьому співають обрядові пісні. Історична особа – Хведір Лоза, XV ст., від якого пішли Лозки.

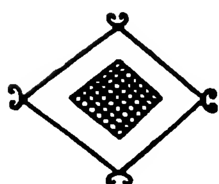
ЛОСЬ, ЛОСИК – 1) лось; 2) давня назва сузір'я Велика Ведмедиця; козацьке ім'я Лосик Шавуленко є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Гуняки).

ЛУГОВИК – дух лугу; луговий, польовий дух; живе в норах на лузі, виходить в полудень і під час заходу сонця; в цей час його вважають небезпечним для людини: може наслати лихоманку, іншу хворобу. Вірування в Луговика характерні для північнослов'янських регіонів.

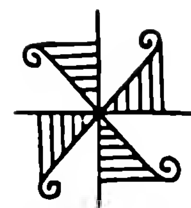
ЛУДСЛАВ – можливо, від *луд* – видозмінене *люд* і *слава* – славний людяністю.

ЛУЗАН – назва горішка, який, дозрівши, сам вилущується.

ЛУКАШ – стрілець із лука; історичне ім'я переяславського полкового обозного за гетьмана Богдана Хмельницького.

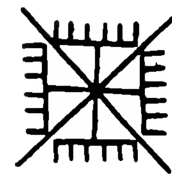
ЛУНЬ – сивий, сірий, білесий; лунь – хижий птах попелясто-сірого кольору.

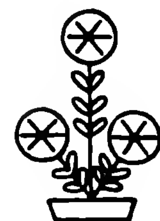

ЛУЧ – промінь.

ЛУЧЕЗАР – від *луч* – промінь і *зоря*; народжений в променях зорі; болгарське.

ЛЮБ – від *любити*, *любов*; ім'я духа-охоронця шлюбного ложа. Уявляється в образі пухнастого золотошерсного кота, який тримає в роті стебло рослини, що називається стрілолист. Вважається, що Люб відганяє від спальні Нелюба – такого ж кота, тільки чорного. Любу приносять пожертви у вигляді спеціально випеченого хліба (жіночого і чоловічого символів), які ставлять у потаємних місцях спальні.

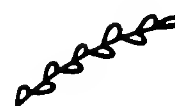
ЛЮБАС – коханець.

ЛЮБГОСТ, ЛЮБОГОСТ – любий гість.

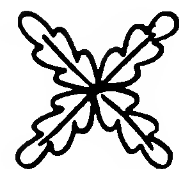
ЛЮБИК – любий; скорочене від імен на *Люб-*.

ЛЮБИМ – любимий син.

ЛЮБИСЛАВ – той, хто *любить славу* (Богиню Славу).

ЛЮБМЕЛЬ – у білорусів Бог шлюбу; на весіллях його зображає гарний хлопчик років десяти-дванадцяти, вдягнутий у білу сорочку, червоні чобітки, червоний пояс і вінок з червоних квітів; він сидить біля молодих, кладе молодій у черевик гроші, бажаючи цим багатства молодому подружжю; йому співають пісню як весільному Божеству.

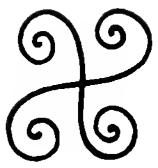
ЛЮБОДАР – дарунок любові.

ЛЮБОЗОР – 1) той, хто *любить зорі*; 2) любий, приємний на вигляд (для зору).

ЛЮБОМИЛ – від *любий* і *милий*.

ЛЮБОМИР – любий для миру (людей).

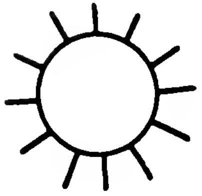

ЛЮБОМИСЛ – той, хто *любить мислити.*

ЛЮБОМУДР – той, хто *любить мудрість.*

ЛЮБОНІГ – той, хто *любить ніжність* (від давньоруського *ніга*, *ніжність*).

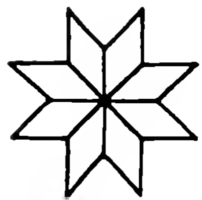
ЛЮБОР – скорочене *той, хто любить боротьбу.*

ЛЮБОЧАД – люблячий дітей (від слов'янського *чадо* – дитина).

ЛЮБОШ – скорочене від імен на *Люб-*.

ЛЮБОЯР – дослівно *той, хто любить пристрасно* – від *любов* і *яр* – пристрасть, нестримність.

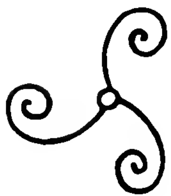

ЛЮБЧИК, ЛЮБО – словенське *Lubchek* (тотожне грецькому *ФІЛІП*, лат. *АМАДЕЙ*).

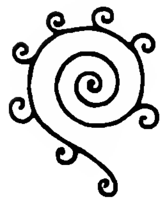
ЛЮБША – скорочене від імен на *Люб-*.

ЛЮДЕВИТ – від *люди* і *витязь*; князь Людевит І Посавський (810–823) належав до Хорватської династії.

ЛЮДМИЛ, ЛЮДОМИЛ – людям милий.

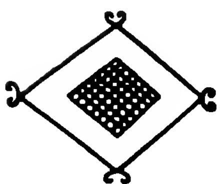
ЛЮДОМИР – 1) мирний із людьми; 2) той, хто *мирить людей*; за давніх часів поняття *люди* і *мир* були тотожними, може бути, що Людомир означає взагалі *громадський діяч.*

ЛЮДОСЛАВ – 1) славлений людьми; 2) той, хто *славить людей.*

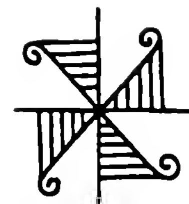
ЛЮДОТА – можливо, скорочене від імен на *Люд-*; документальне ім'я київського коваля-зброяра X ст. (напис на мечі: "Коваль Людота").

ЛЮМИР – від *любий миру*; ім'я слов'янського співця ("Русалка Дністрова").

ЛЮТ – лютий, злий, суворий; народжений у лютому; Лют Свенельдич – ім'я сина воєводи Свенельда.

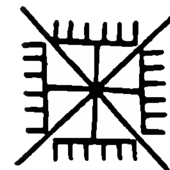
ЛЮТИЧ, ЛУТИЧ – від *лютичі* – назва слов'янського племені; ім'я відетнонімного походження: чоловік із племені лютичів; можливо, від *лютий* – епітет вовка, символ воїнської касти.

ЛЮТКО – те саме, що й *ЛЮТ*.

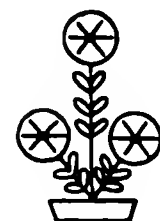
ЛЮТОБОР – лютий в боротьбі.

ЛЮТОБРАН – лютий в боротьбі (на полі *брані* – борні).

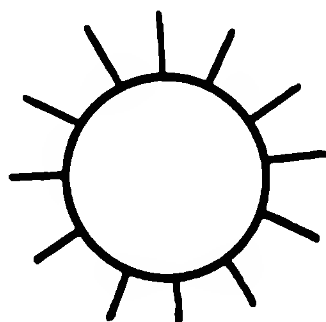

ЛЮТОМИСЛ – той, хто *мислить суворо, люто*.

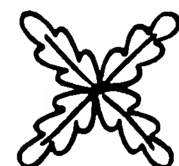
ЛЯДА – за польським історикoм Длугошем, Ляда – язичницький Бог західних слов'ян, тотожний римському Марсу, який первісно вважався Богом весняного цвітіння, пробудження природи, а пізніше – войовничості.

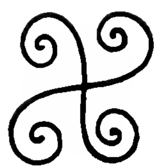
ЛЯХ, ЛЯШКО – зменшене від *ЛЕХ, ЛЕШКО* (українська форма *лях* – давня назва поляків); козацьке ім'я і прізвище (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

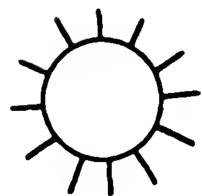

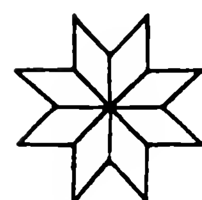

М

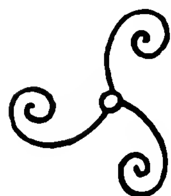
МАВОК – дитина Мавки; див. жін. *МАВКА*.

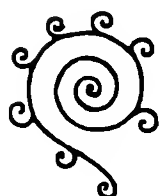

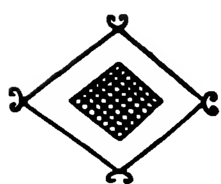
МАДІЙ – значення не з'ясоване; ім'я скіфського царя, сина Прототія, який прославився своїми великими завоюваннями по всій Азії і утримував владу 28 років, беручи данину з підкорених народів. Далі він пішов завойовувати Єгипет, але цар Псаметіх приніс скіфам великі дари й умовив їх не йти далі.

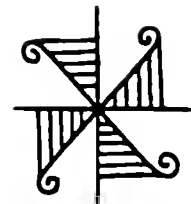
МАК – 1) квітка; 2) ім'я означає гарного і розумного; макове зерно – символ розуму; пор., що каже українська приказка про нерозумного: "Їж, дурню, бо це з маком"; "Аби цвіт – а маку ніт" (про гарного, але нерозумного); 3) макова голівка – символ Прародительки, голови Роду в часи матріархату. Припускають, що ім'я Мокоші (Макоші) пов'язане з маком, її зображення на рушниках також нагадують стиглу маківку – символ надзвичайної плодючості. Пор. маківка – купол церкви, святилища; *Маковій* – предковічне язичницьке свято Врожаю. Християнська церква до цього свята (1 серпня) притягла "за вуха" старозаповітну легенду про юдеїв Маккавеїв, які не мають ніякого відношення до християнства хоча б тому, що це сімейство рабинів стратив цар Ірод ще в 37 році до н. е. (тобто до народження Христоса). Батько, мати, семеро синів та інші родичі жорстоко знищували язичництво, впроваджуючи вогнем і мечем свою релігію – юдаїзм. Ірод знищив їх як узурпаторів духовної і світської влади в Юдеї.

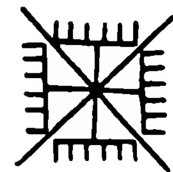

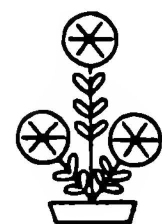

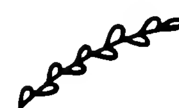
МАЛ – малий; ім'я древлянського князя, за легендою, страченого княгинею Ольгою. Певний час в історичній літературі побутувала думка, що Малуша (мати князя Володимира-христителя) – дочка князя Мала (комусь було вигідно виводити його "чисто" князівське походження). Але існує й легенда про Малушу як дочку рабина (див. *МАЛКА*), що заперечує її походження з цього князівського роду. Відомо, що нащадки Мала, як і все плем'я древлян, довго трималися язичництва і були в опозиції до християнки Ольги. Історики й літописці плутають князя Мала з мешканцем міста Любеча (на Чернігівщині) – Малком Любечанином; Мал, Малик, Малаш – козацькі імена (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

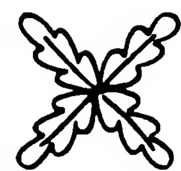

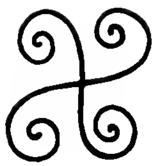

МАЛКО – зменшене від *МАЛ*; ряд дослідників (М. Брайчевський, Б. Рибаков, Д. Ліхачов) стверджують, що батьком Малуші був саме Малко Любечанин. На неслов'янське походження Малуші, її брата Добрині та сина Володимира вказують деякі побічні ментальні риси, що проступають зі скупих літописних і народних джерел: зв'язок із новгородським купецтвом, опіка дядька Добрині над малолітнім "претендентом на Київський стіл", слухняність Добрині щодо порад його матері, яка (в народному епосі) владно керує всім "сценарієм" захоплення влади, і нарешті – найняте на купецько-лихварські гроші військо, яке й садовить Володимира на Київський стіл. Наявність у Києві та в інших містах Русі синагог вказує на те, що в той час серед населення Русі вже було чимало юдеїв. Пор. також сучасне прізвище Малкович (нащадок Малка).

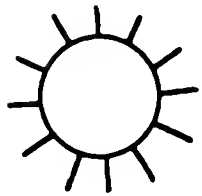

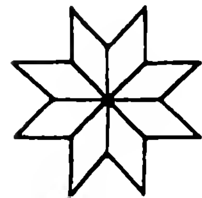
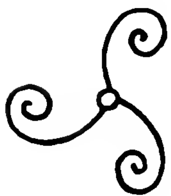

МАЛОГОСТЬ – малий купець.

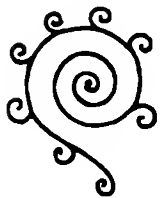
МАЛУШ – від *малий*; козацьке ім'я Малуш Шостакович є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Гуняки).

МАЛЬЧИЧ – від *малий*; історичне ім'я козака.

МАЛЮТА – форма імені *МАЛ*; Малюта Скуратов був катом при московському цареві Івані Грозному.

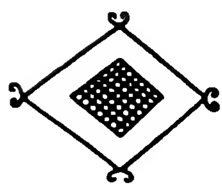
МАМАЙ – 1) кам'яна статуя в степу (культова скульптура, те саме, що й бовван); пор. українське *мамай* – майоріти, *бовван* – бовваніти – видні́тися вдалині; 2) за В. Ірклієвським, старе народне – *головнокомандувач*, *воєвода*, *король*, *князь*; тюркське *відважний*, *відчайдушний*; латинське *юний*, *малий*; 3) походження українського культурного героя козака Мамая досить давнє: існують фантастичні легенди про козака, який не старіє і живе сотні років, він з'являється в найскладніші моменти бою і допомагає козакам перемагати ворога. Мамай – образ незнищенного козацького духу. В Московщині Мамаєм лякали дітей: "Баю-бай, баю-бай, к нам приехал Мамай, просит: дитятко отдай..."

МАРИБОР – той, хто *бореться з Марою* (втіленням мороку, смерті); назва міста в Словенії на р. Драва, що відоме з XII ст. як замок словенського лицаря Марибора, пізніше графство Маркбург.

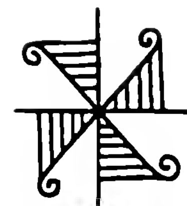

МАРУН – народжений взимку.

МЕДОСЛАВ – пасічник.

МЕЖАМИР, МЕЖИМИР – від *межа* і *мир*; старослов'янське *межда* – середина, границя; індоєвропейське **medhio* – середній (ЕСУМ); історичне ім'я князя антів, який боровся з готами, його підступно вбили авари

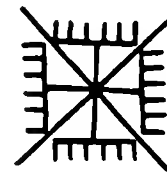

(обри) – вбивство посла вже в давні часи вважалося порушенням міжнародного права. Ця подія датується між 558 і 565 рр. (Свод древнейших...).

МЕЗАМИР – те саме, що *МЕЖАМИР*.

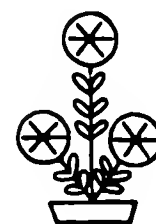
МЕЗЕНМИР – те саме, що *МЕЖАМИР*; ім'я Мезенмир згадується у ВК (дощ. 24-А, 24-Б).

МЕЗИСЛАВ – між славою, оточений славою; як ім'я одного зі слов'янських князів згадується у ВК (дощ. 25).

МЕНШИМИР – менший мир; брат Романа Мстиславовича, князь у Берестю (Густинський літопис).

МЕНЬШАК, МЕНЬШИК – 1) найменший в родині; 2) зменшене від *МЕНШИМИР*.

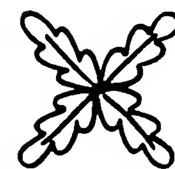
МЕСТИВОЙ – воїн помсти; старослов'янське *мьсть* – означає *взаємно*, поперемінно (ЕСУМ); ім'я князя бодричів; див. ще імена на *Мсти-*.

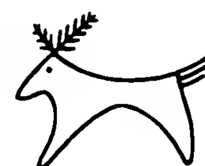
МЕСТЯТА – 1) місцевий; 2) мстивий.

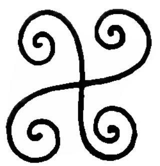
МЕЧИСЛАВ – лицар, прославлений мечем; ім'я польського короля, першого з династії П'ястів, який охристив Польщу за православним обрядом, а потім перейшов у латинський (Мєшко І).

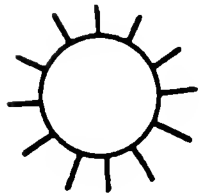
МЕША, МЕШКО – найменший; від *мешкати*, *замешкатись* – запізнитися; ім'я кількох польських королів; вважають, що Мешко – скорочене від *МЕЧИСЛАВ*; наприклад, польський король Мєшко І (Мечислав І, близько 935–992 рр.) – перший історично достовірний польський князь із династії П'ястів (батько Болеслава І Хороброго), був одружений із дочкою чеського князя Дубравкою, розпочав християнізацію Польщі. Відомі й українські імена Мешко, наприклад, козак Мешко

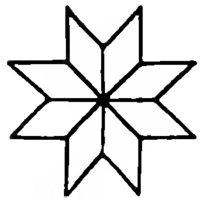

Теретинський є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Горкушина).

МИЗГИР – зоологічне *тарантул*, різновид павука, лат. Lukosa singoriensis (ЕСУМ); ім'я селян поширене в Росії 1550, 1597, 1626 рр. (А. Баженова); ймовірно, від цього слова утворено й прізвище Мезгач, зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

МИЛАН, МИЛАШ – скорочене від імен на *Мил-*; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

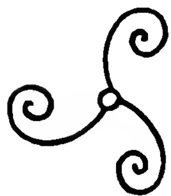
МИЛІЙ, МИЛКО – скорочене від імен на *Мил-*.

МИЛО, МИЛ – милий; болгарське.

МИЛОВАН – 1) помилуваний; 2) милований (той, яким *милувалися*).

МИЛОВИТ, МИЛОВИД – милий витязь; миловидий, гарний.

МИЛОДАР – милий дарунок.

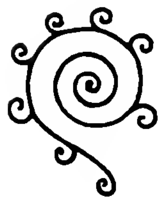
МИЛОГОСТЬ – милий гість.

МИЛОЄ, МИЛОЙКО – від *милий*, *коханий*; сербське.

МИЛОМИР – милий для миру (людей).

МИЛОНІГ – від *милий* і *ніжний* (*ніга* – ніжність).

МИЛОРАД – від *милий* і *радісний*.

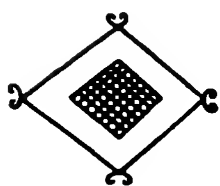

МИЛОСЛАВ – від *милий* і *славний*; милий Богині Славі.

МИЛОТИН – від *милий*; західнослов'янське.

МИЛОШ, МИЛЮТА, МИЛЯТ, МИЛЯТА – скорочене від імен на *Мил-*.

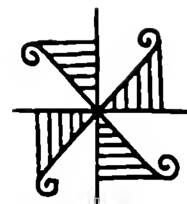
МИЛЯТИН – поширене скорочене від імен на *Мил-*; писемна згадка імені 1216 р.

МИЛЯШ – скорочене від імен на *Мил-*.

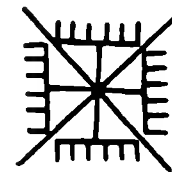
МИРОБОГ – від *мир* і *Бог*; існує народна молитва-оберіг:

"Миробоже, виходжу я в путь, а ти поруч будь..."; ім'я жерця Бушівського святилища, викарбоване на кам'яній плиті (нині Вінниччина); окремого Бога з ім'ям Миробог не існувало.

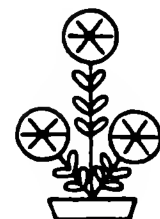
МИРОГНІВ – мирний гнів, палкий мир.

МИРОГОСТЬ – мирний гість (купець).

МИРОДАР – той, хто *дарує мир*.

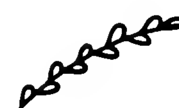
МИРОДЕРЖЕЦЬ – Бог Права – правитель Всесвіту, який "держить" увесь світ (мир); давній язичницький епітет (чи синонім) Бога Всевишнього; християни надають це ім'я своєму Дияволу, якого ще називають "мирской князь", що вказує на його язичницьке походження, яке було ненависне християнським попам. Див. ще *ДИВ*, *ДИЙ*.

МИРОЛЮБ – той, хто *любить мир*; улюбленець народу.

МИРОМИР – мирити мир; південнослов'янське XI ст.

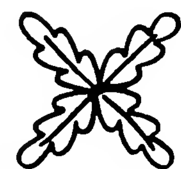
МИРОНІГ – від *мирний* і *ніжний* (від *ніга*); 1171, 1185 рр. тисяцький і посадник Новгородські; 1239 р., поляк (А. Баженова).

МИРОНОС – від *мир носити*.

МИРОСЛАВ – той, хто *славить мир* (людей) або *уславлений миром*.

МИРЧО – скорочене від *МИРОСЛАВ*; болгарське.

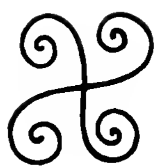

МИСЛАВ – 1) ймовірно, скорочене від *МИРОСЛАВ*; 2) від *мисль* і *славний*; князь Мислав I з Хорватської династії (835–845).

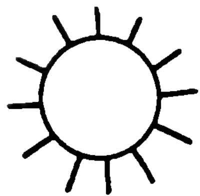
МИСТИША – скорочене від *МСТИСЛАВ*.

МИТРА – з давньоарійського *сонце*; Бог Митра в іранців – Бог Сонця і світла. Найпопулярніші міфи про Мі-

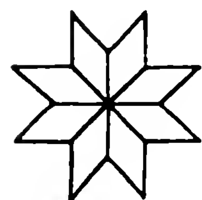

три оповідають про його дружбу з Сонцем та про здолання ним міфічного бика (відображений у мистецтві сюжет). Культ Мітри перенесли на захід кілікійські пірати; в межах Римської імперії він поширився і на Балканах; тому в болгарських народних піснях натрапляємо на це ім'я. Ймовірно, сучасне ім'я Митра походить від християнського імені Дмитро (пор. зменшені *МИТРИК*, *МИТЯ*), яке в свою чергу походить від грецького імені Богині родючості Деметри.

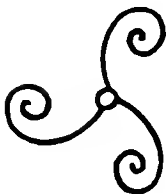

МИТУСЬ – 1) дослівно *лежати головами в різні боки*, *один проти одного*, або *навхрест*; 2) старослов'янське *митусь* – взаємно: від *мьсть* – помста, подяка; іноді означає *всупереч* (ЕСУМ); ім'я славнозвісного давньоруського співця.

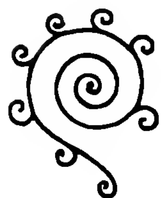

МИШАТА – маленьке ведмежа; ім'я згадується в берестяній грамоті.

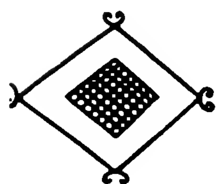
МІЗГИРЬ – павук; російське.

МІЗИН – від *мізинець* (палець), найменший син: в Київській Русі було досить популярне ім'я; відомі й українські козацькі імена Мізин Віхторенко (сотня Івахниченкова) і Мізин Бритненко (сотня Ольшанська) а також прізвища Федір Мізин (сотня Куришкова) і Олекса Мізиненко (сотня Ольшанська), що є в Реєстрі Війська Запорізького, XVII ст.

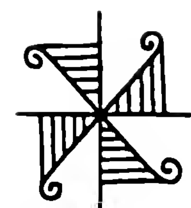

МІКЕ, МИКЕ – ім'я жерця західних слов'ян, згадується у Гельмольда.

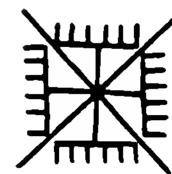

МІНЕЦЬ, МІНЯЙ, МІНЯЙЛО – 1) дослівно *виміняний* або *підмінений* (пор.: *невдала дитина* – народне *обміна*, *одміна*, *відмінча*); 2) той, хто *міняє* різні речі, товари

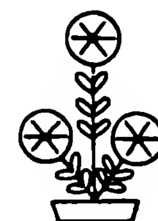
тощо; за ЕСУМ, ганчірник – сучасне "макулатурник". В давні часи, можливо, таке ім'я було пов'язане з обрядом, здійснюваним з обережною для дитини метою.

МІСЯЦЬ – 1) народжений при Місяці; присвячений Місяцю; 2) від індоєвропейського **mens*, *mes, пов'язаних з **me* – мірка (міряти час за Місяцем); назва Місяць виникла як заміна первісного Луна, що було мовним табу (заборона називати ім'я нічної Богині).

МІХ, МІХА – мішок, шкіра, бурдюк; ковальський міх (піддувало); див. українську билину про Міха Потока – чол. *ПОТІК*.

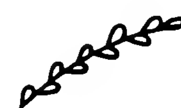
МЛАДЕК – 1) молодець (чеське); 2) народжений на молодику (новому місяці).

МЛАДЕН – південнослов'янське; від *молодець*, *молодий*.

МОВЕСЛАВ – мовою славний; ім'я-новотвір.

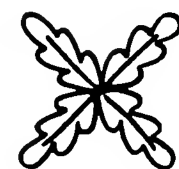
МОВЧАН – німий, безмовний, мовчазний.

МОГУТА – могутній; ім'я борця проти насильницького впровадження християнства (згадується в Никонівському літописі 1008 р.; Ф. Дудко "Стрибожа внука").

МОЙСЛАВ – князь мазовецький (1047), чашник Мешка II.

МОЛИБОГ – 1) вимолений, випрошений у Богів; 2) народна назва жайворонка; ім'я батька боярина Івора Молибоговича.

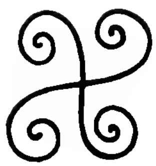

МОЛНЕЗАР – зароджений блискавкою (Молнією, Молонією); народжений під час грози.

МОРГУН – той, що *моргає*.

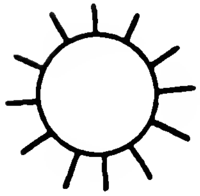
МОРОЗ, МОРОЗКО – народжений в мороз; дух холоду, відомий Дід Мороз, свято якого за астрономічним

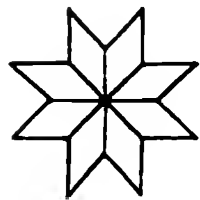

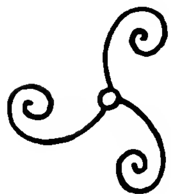

язичницьким календарем – 6 грудня; повелитель Зими і зимових Святок; близький до Велеса.

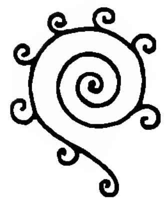
МСТИБОГ – від старослов'янського *мзда* – плата: вдячність Богам; сучасні рідновіри вважають, що це ім'я означає *месник за Богів* (В. Казаков). У давнину слово *мстити* означало *так само*, *взаємно*: як людина Богові – так Бог людині. Первісно це слово не мало того негативного значення, яке виробилося під впливом християнства, адже християни відкинули правило кровної помсти "зуб за зуб, око за око", бо за зло, на їхню думку, треба платити любов'ю: "Любіть ворогів своїх..." Однак самі християнські пастори ніколи не дотримувалися принципів, які вони ж самі проголошували, впроваджуючи свою віру вогнем і мечем, знищуючи святині завойованих народів, убиваючи служителів їхніх культів. Отже, й поняття *мстивий бог* набуло біблійного відтінку, де старозаповітний Ягве (бог юдейської релігії) неодноразово проголошує: "Я бог мстивий і страшний".

МСТИСЛАВ – від старослов'янського *мстити* – платити взаємністю; дослівно *подяка Славі*; ім'я князя Тмутороканського (сина Володимира).

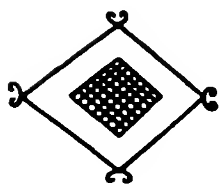

МСТИША – скорочене від імен на *Мсти-*.

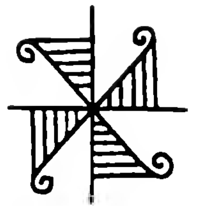
МУДРОСЛАВ – уславлений мудрістю; ім'я-новотвір.

МУРАШ – мурашка; в значенні *малий*.

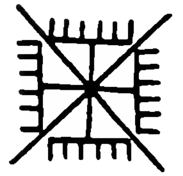
МУСОКІЙ – не з'ясоване, ймовірно, викривлене візантійцями; ім'я непереможного дулібського царя, який об'єднав слов'янські племена на Дунаї поблизу Доростола й загинув через зраду християнина з германського

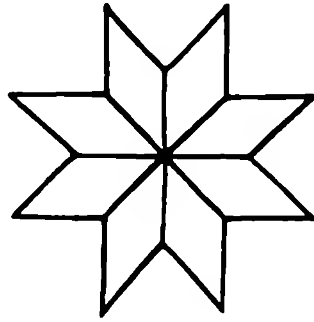

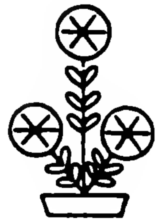
племені гепідів, потрапивши у полон до візантійського полководця Пріска (592 р.).

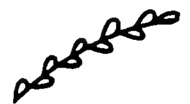

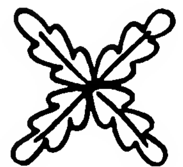
МУТИМИР – не з'ясоване; ймовірно, від *мутити* (*каламутити, мішати*) і *мир*; або *смута* – період сум'яття, невдоволення в суспільстві; відомий князь Мутимир I (Хорватська династія, 892–900 рр.).

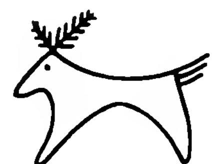

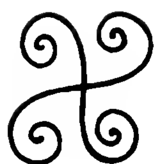

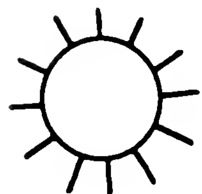

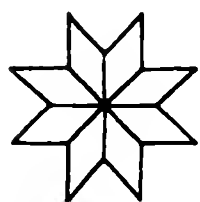
Н

НАВА – за слов'янською вірою – один із трьох часових вимірів, що позначає духовний світ покійних Предків; коріння Роду; див. ще *ПРАВА*, *ЯВА*.

НАГИБА – високий на зріст, який змушений нагинатися.

НАГНИБІДА – 1) дослівно *той, що змушує Біду нагинатися*; 2) той, хто *зігнувся від біди*.

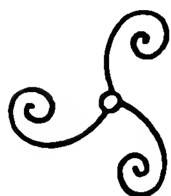
НАДЕЖА – надія, надійний.

НАДІЙ – надійний; пара до жін. *НАДІЯ*.

НАЖИР – народжений для добробуту (*жир* – багатство); ім'я Нажир Переяславич є в літописі 1162 р.

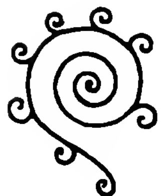
НАЙДА – знайдений; див. також жін. *НАЙДА*.

НАЙДЕН – те саме, що *НАЙДА*.

НЕБАБА – дослівно *не баба*, в значенні *не боязкий*; ім'я козацьке, історичне – чернігівський полковник, учасник козацько-польської війни ("Історія Русів").

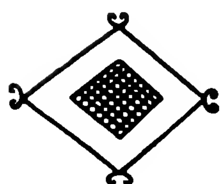
НЕБО – те саме, що й Бог, Сварог; у слов'ян були окремі молитви Небу.

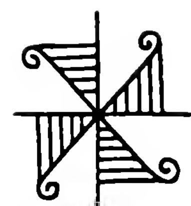
НЕБУЛ – захисне ім'я (обманне) *не був*; князь-воєвода 30-тисячного війська слов'ян на службі у Візантії, 690 р.

НЕВГОДА – неугодний.

НЕВЕР – 1) вірогідно, представник племені неврів, відомого з часів Геродота V ст. до н. е. як одне зі скіфських племен; 2) можливо, від *невір* (існує назва села Невірівка: так християни назвали поселення людей за те, що вони не визнали чужої віри – християнства).

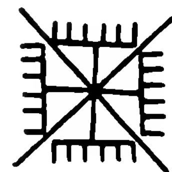
НЕВЗОР – непримітний, неблаговидний (такі імена надавалися з метою оберегу від злих сил).

НЕГОДА – народжений в негоду.

НЕГОЙТА – не з'ясоване; південнослов'янське ім'я, що, можливо, означало те саме, що й Негода.

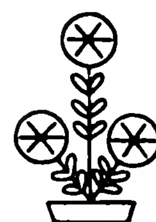
НЕГОРАД, НІГОРАД – радий ніжитися (ім'я з новгородської берестяної грамоти): від *ніга* – ніжність і *радість*.

НЕГОСЛАВ, НІГОСЛАВ – той, хто *славить ніжність* (нігу).

НЕДАЛ – не дав; ім'я з берестяної грамоти.

НЕДАН – неданий, ім'я з берестяної грамоти.

НЕДІЛКО – 1) нероба; 2) від *неділя* (день, в який не можна працювати; дослівно *не робити діла*).

НЕЖДАН – нежданий; ім'я з берестяної грамоти.

НЕЖИЛ – *не жилець*; охоронне ім'я з берестяної грамоти.

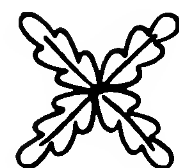

НЕЗАМИСЛ – простак, незамислений.

НЕЗВАН – незваний; ім'я з берестяної грамоти.

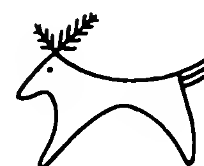
НЕЗДАН, НЕЗДИЛО – нездатний; ім'я з берестяної грамоти.

НЕКЛАН – гордий, не здатний *кланятися*.

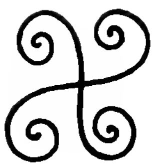
НЕКЛЮД – незграбний (від московського *неуклюжий*, нелюдимий).

НЕКРАС – некрасивий; історична особа – Некрас Рукавов, його спалила християнська інквізиція в Новгороді у 1504 р.; ім'я з берестяної грамоти.

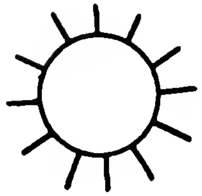
НЕЛЮБ – нелюбимий, небажаний.

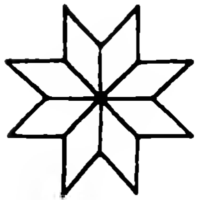
НЕМИР – 1) нелюдяний; 2) неспокійний, шумливий.

НЕНАШ – чужинець.

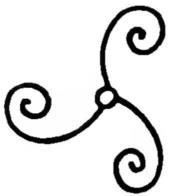
НЕПОГОДА – 1) уособлення вітряної холодної години; як протилежність Погоді – добрій і теплій годині; 2) у поляків те саме, що Посвистач, Похвіст, Стрибог; тобто цілком окреслене теїстичне поняття – Бог, який завідує погодою взагалі. Наприклад, Посвистача (Бога Вітрів) молили, щоб добру погоду дав і моря не турбував. Очевидно, Погода і Непогода є лише подвійними проявами одного Божества (Посвистача, Стрибога тощо). Так називали народжених у вітряну чи холодну погоду.

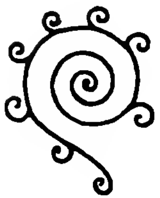
НЕРАДЕЦЬ – ледар; дослівно *не радетель*, тобто той, хто не турбується ні про що; ім'я згадується в літописах 1086 р.

НЕСМІЯН – невеселий; той, хто *не сміється*. Див. ще жін. *НЕСМІЯНА*.

НЕСОЛЕН – несолений (в значенні *невиразний*).

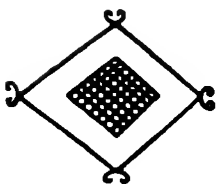
НЕСТОР – ймовірно, *не сторонній* або *нестійкий*; ЕСУМ подає Нестор: від грецького *нестос* – повернений; П. Золін вважає не запозиченим у греків, а слов'янським, тотожним захисним іменам на *Не-*.

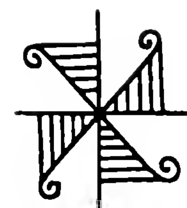

НЕСУЛ – дослівно *не сулящий* – той, хто не дає ніяких обіцянок; ім'я з берестяної грамоти.

НЕЧАЙ – нежданий (від старослов'янського *не чаяти* – не сподіватися, *нечаяний* – несподіваний).

НЕЧУЙ – від назви рослини *нечуй-вітер*, пов'язаної з вірою в її магічну силу зупиняти вітер на воді, рятувати човни й кораблі від затоплення, допомагати ловити рибу без невода. Збирають цю рослину зимою на берегах річок і озер опівночі з 1 на 2 січня (Водокрес Богині

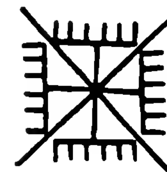

Дани). Мотиви називання – вірогідно, народження в цей час або якийсь інший зв'язок з цією рослиною.

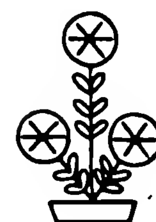
НИСКИНЯ – не з'ясоване; ім'я древлянського князя.

НІГОСЛАВ – ніжністю славний.

НІЖАТА – скорочене від *НІГОСЛАВ*; ім'я ладозького посадника.

НІКЛОТ – ймовірно, слов'янський аналог гр. Микола – *переможець, нескорений*; останній язичницький князь бодричів, який вів запеклу боротьбу проти христоносців і героїчно загинув у 1160 р. Його син Прибислав став засновником династії Ніклотингів – саксонських герцогів Мекленбурга, які правили до 1918 р.

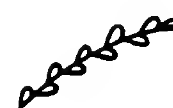
НОВАК, НОВИК – народжений на Молодику.

НОВОЖИЛ – новий жилець.

НОВОМИР – нова людина в миру.

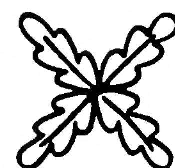
НОВОСЛАВ – той, що *славить нове*; ім'я-новотвір.

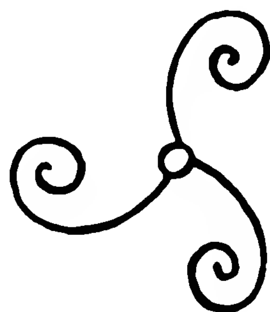
НОВОТВОР – творець нового; ім'я-новотвір.

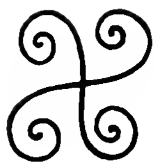
НОВОЯР – 1) присвячений новому весняному сонцю; 2) народжений на свято Ярила; історичне ім'я князя, який воював з греками й варягами, згадується у ВК (дощ. 23).

НЯНЬКО – опікун; нянька; так називали старших дітей, які доглядали молодших.

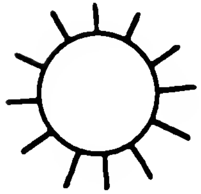

О

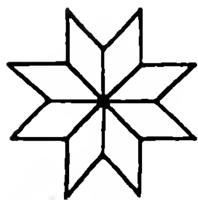

ОБИДЕН – 1) повсякденний; 2) ображений (що сумнівно; російське).

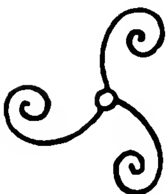
ОБІЛУХА – від *обіліє* – достаток; дух врожаю.

ОБОР – оборонець, від давньоруського *обора* – загін (І. Білик).

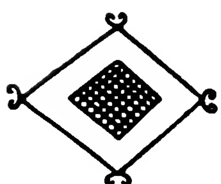
ОБРЕТИН – від *обрести* – здобути; західнослов'янське.

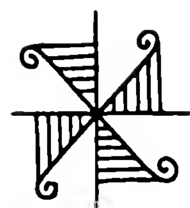

ОВИННИК– вогняний дух, який має спільні риси з Домовиком, але його місце – *овин* (стодола); одяг Овинника чорний, мабуть, від *сажі* (на відміну від Домовика, який має білий одяг), очі горять як жаринки; ночами він підмітає стодолу, віє зерно, надає йому "спорню", а у знаючого господаря навіть молотить вранці. Йому приносять у жертву перший сніп, кидаючи його у вогонь, а також після обмолоту залишають сніп.

ОВСЕНЬ – походить з пелазгійського *Ausel*, етруського *Usil*; назва Овсень отримана під впливом назви Житнього Духа; у білорусів близький йому Жицень – Вівсяний Дух. У народів, де головним посівним зерном є овес, ним засівають на Різдво, при цьому закликають Овсеня. Свято Овсеня згадується у ВК (дощ. 37-А): "Овсяна велика і мала"; а також дощ. 6-Б: "обирали князів із отців, і ті були од Овсеня до Овсеня" (тобто річне коло). У латишів зафіксоване весняне свято Овсеня, що збігається з нашим Ярилом – 23 квітня (Усинь). Дяченко вважає Овсеня Богом осіннього сонця і подає назву *овсешнія песні* – пісні, які виконують на свято Овсеня.

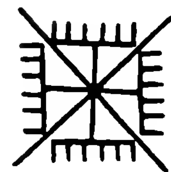

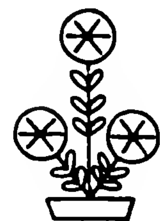
На думку О. Фамінцина, він тотожний із образом Кози, яку водять на Різдво і є символом родючості. Інші варіанти *АВСЕНЬ*, *УСЕНЬ*, *ГОВСЕНЬ*, *ТАУСЕНЬ*.

ОВСЯНИК – народжений на свято Овсяної (Овсеня).

ОВЧИНА – народжений на овечій шкурі (використовувалася ритуально як символ багатства); писемна згадка імені 1530 р.

ОГЛЕНДЯ – той, хто *оглядається* або *оглядає* (спостережливий, передбачливий); ім'я боярина, який закликав до єдності слов'янські племена: руськолань, венедів і борусів; згадується у ВК (дощ. 8, 8(2)).

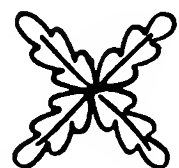

ОГНЕБОГ, ВОГНЕБОГ – Бог священного Вогню згадується у ВК (дощ. 38-Б); можливо, ідентичний з Симарглом, про що читаємо у ВК (дощ. 3-А): "Цьому Богу Вогнику Семарглю речемо показатися і стати на Небі і так бути до блакитного світа, наречемо його іменем Вогнебога і йдемо трудитися". Див. ще *СИМАРГЛ*, *СИМИР*, *СИМАРСА*.

ОГНЕВІД – див. *ВОГНЕВІД*.

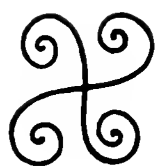
ОГНЯН – вогненний.

ОДИНЕЦЬ – єдина дитина в сім'ї.

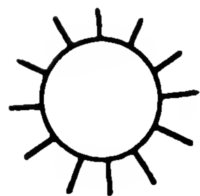

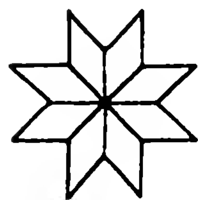
ОДНОРУКИЙ – ім'я Бога-воїна (Тура, Яровита, Ареса або римського Марса); у скандинавів збереглася легенда про боротьбу Тура зі страховиськом Фенріром, в пащу якого він всунув свою руку, щоб перемогти його, і так позбувся руки. За це його й назвали Одноруким. Ці легенди були відомі балтійським слов'янам, є молитви до Однорукого, а також знайдено кілька маленьких статуеток із його зображенням.

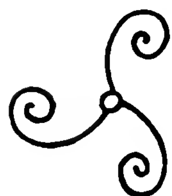
ОДОАКР, ОДОНАЦЕР – можливо, перекручене греками чи римлянами *Одинець*, *Одонат*; історичне ім'я слов'янського вождя й полководця (близько 431–493 рр.), який впродовж 17 (або 14) років правив Північною Італією, а в 476 р. захопив Рим; згадується у ВК (дощ. 28-Д) та в універсалі Богдана Хмельницького 1648 р. Одоакр був запрошений на бенкет до Теодоріка, який, обіймаючи, підступно вбив його ножем, після чого сам став імператором Риму. Саме Одоакр юридично ліквідував Римську імперію. У Зальцбурзькому музеї (Австрія) є кам'яна плита з написом: "Одоакер – король русів". Густинський літопис називає його "князем роксоланським". (Докладніше: Лозко Г. Пробуджена Енея.)

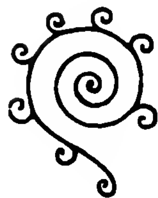
ОДОБАША – не з'ясоване; західнослов'янське.

ОДЯКА – вдячність.

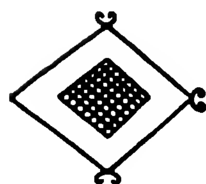
ОЗАР – московський новотвір від російського *озаряющий* (В. Казаков).

ОЗИМ – народжений на початку зими (дослівно: *передзимний*).

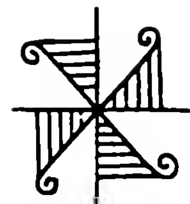

ОКОМИР – дослівно *око миру* (тут *мир* – в значенні *громада*); слов'янський князь племені верзитів Окомир у VIII ст. правив у Македонії, Беотії й Південній Фесалії; в 799 р. очолив повстання проти Візантії.

ОКТОМАСАД – грецька вимова імені скіфського царя V ст. до н. е.; брат царя Скіла. Коли скіфи побачили, що Скіл справляє Вакхічну містерію за грецьким звичаєм, тоді вони підняли повстання проти нього, Скіл втік до Фракії. Октамасада обрали царем, він виміняв одного фра-

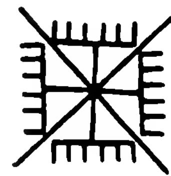

кійського полоненого на свого брата Скіла, якого одразу обезглавив. Так скіфи карали зрадників рідних звичаїв.

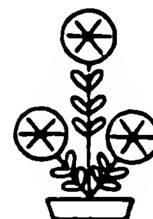

ОКУНЬ (АКУНЬ) – окунь; племінник князя Ігора Старого (син сестри), згадується в 944 р. як князь, що мав свого посла (Прастена) в посольстві русів у Візантії.

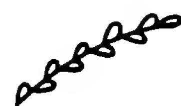
ОЛДОРЕХ – значення і походження не з'ясоване; згадується у ВК (дощ. 18-Б) з негативною характеристикою (ім'я швидше готське, ніж місцеве).

ОЛЕГ – тотожне слов'янським іменам: *ВОЛЕГ*, *ВОЛЬГА*, а також *ОЛЕХ*, *ОЛЕХНО*, *ОЛЕШКО*. Див. також жіноче *ОЛЬГА* (*ВОЛЬГА*, *ВОЛЯ*). Історична особа Олег Віщий – родич Рюрика, воєвода, князь новгородський; великий князь київський впродовж 882–912 рр.

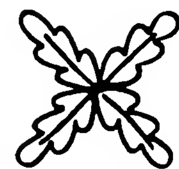
ОЛЕЛЬ, ОЛЕЛЬКО – народжений на свято Леля, Лелі (о Лелі) – 22 квітня; улюблений, леліяний; можливо, форма від *Полель* – Бог Вогняного першопочатку Всесвіту; династичне ім'я уроджених князів Галицько-руських (Ольговичів, Світольдовичів) – "Історія Русів".

ОЛЕНЬ (АЛЕНЬ) – олень; згадується в Сербії 1370 р.

ОЛЕСЬ – див. *ЛЕСЬ*.

ОЛЕХ, ОЛЕХНО – дослівно *вільховий*, *народжений під вільхою*.

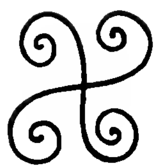

ОЛЕШКО – зменшено-пестливе від *ОЛЕХ*, *ОЛЕГ*; козацьке ім'я Олешко Доротин (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

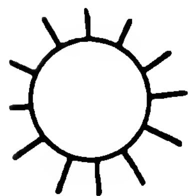
ОЛИМЕР – можливо, викривлене Волимер, *ВОЛЕМИР*; в іноземних хроніках так називався цар русів, який керував флотом під час нападу на Данію.

ОЛЬГОСТ – те саме, що *ВОЛЬГОСТ*.

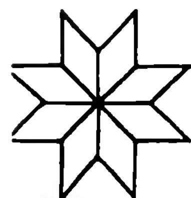

ОЛЬМА – вірогідно, *біда*; ім'я християнина, який збудував церкву св. Ніколая на честь вбитого князя Аскольда. В історичній літературі, щоправда, існують припущення, що Ольма – лише перекручене Ольга. Але вони непереконливі; вірогідно, тут ідеться про мадярського правителя Олмоша, який жив у селищі Угорському під Києвом: в ПВЛ згадується "Ольмин двор" на горі.

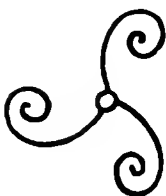
ОЛЬСТИН – лстивий, улесливий; ім'я боярина згадується в 1185 р.

ОЛЯТА – скорочене від *ОЛЬСТИН*.

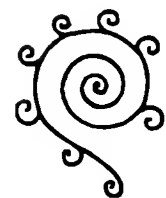
ОНДЕРЕ – Бог дощу, який ще називався Вергунець; згадується у ВК (дощ. 30): "Се Бога Ондере маємо, який є інший Перунець" (можливо, син Перуна); "Вергунець Ондере упаде на нас і зростить вина і злаки".

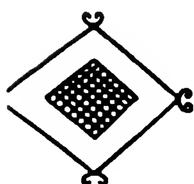
ОНОГОСТЬ – гість з іншого краю.

ОПРИША – вірогідно, від давнього *опришок* – повстанець, борець за справедливість.

ОР, ОРІЙ – орієць, землероб (орач); ім'я Прабатька слов'ян-русів; згадується у ВК як батько засновників Києва: "Се бо Ор-отець іде перед нами, і Кий іде з русами, і Щек веде плем'я своє, а Хорев хорватів своїх" (дощ. 36-А). Варіант імені *ІРІЙ* (дощ. 38-А). Можливе встановлення етимології через давніші мовні форми, що існували на землях Слов'янщини, наприклад, скіфське слово *опор* – чоловік. За ВК (дощ. 6-В), від отця Орія до Діра пройшло 1,5 тис. років, отже, це ім'я існувало за скіфської доби.

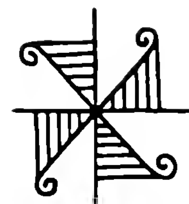

ОРЕЛ – орел.

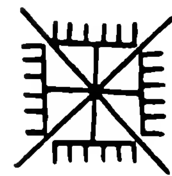
ОРІК – син скіфського царя Аріопейта і скіф'янки Опойї,

брат Скіла (лише по батькові, бо матір'ю Скіла була гречанка, від якої той і навчився грецької мови і звичаїв).

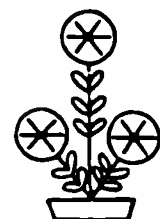

ОРІМИР – 1) орійський мир; 2) мирний орієць; в Україні ім'я-новотвір.

ОРІОН – назва сузір'я; на думку сербського мовознавця С. Филиповича, Оріон (Арјан) – покровитель аріїв, великий мисливець, улюбленець Богині Зорі.

ОРІСЛАВ – славний орієць, той, хто *прославляє отця Орія та оріїв* (аріїв); в Україні ім'я-новотвір; у сербів Арслан – (арій славний) одне з імен Бога-громовника, символ перемоги Рода в природі (за С. Филиповичем).

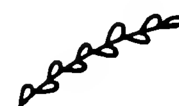

ОРІЯН – те саме, що *ОРІЙ*; ім'я-новотвір.

ОРЛИК – від *орел*; імена й прізвища козаків, зокрема відомий генеральний писар Війська Запорізького Пилип Орлик, який уклав першу Конституцію України-Русі.

ОРЛИГОРА – дослівно *орлина гора*; ім'я-новотвір.

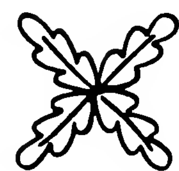
ОРЛИН – орлиний, син орла.

ОРОГОСТЬ – гість-орач; ім'я згадується в ПВЛ під 1100 роком.

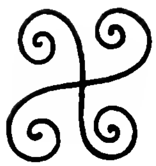
ОСЕДЕНЬ – осілий, посидючий; ім'я огнищанина згадується у ВК (дощ. 26).

ОСКОЛЬД – 1) можливо, від *осколок*; 2) від назви річки *Оскол*; 3) варіант імені Аскольда – руського князя IX ст.: "Оскольд і Дір, що славно воювали з греками і генуезцями на морі й на суші, що зруйнували славні міста Синоп і Трапезонт і наголову розбили війська ворожі над рікою Осколом" ("Історія Русів" передає це ім'я через "**о**").

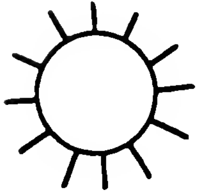
ОСЛАД – див. *УСЛАД*.

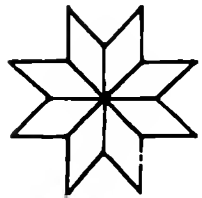
ОСЛОВЕНЬ – належний до слов'ян; ім'я волхва згадується у ВК (дощ. 25).

ОСМАК – восьмий у сім'ї.

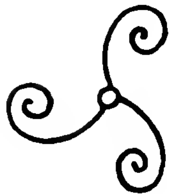
ОСМОЛ – осмолений, чорний, як смола.

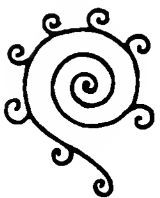
ОСМОМИСЛ – мислитель, багатодум (*восьмимисл* – такий, що має вісім смислів, тобто розумний, мудрий). Почесне ім'я галицького князя Ярослава Осмомисла, який розширив територію свого князівства, приєднавши землі між Дністром і Карпатами, пониззя Дунаю. Він мав велике військо, за допомогою якого став одним із наймогутніших князів на Русі та в Європі. Про це розповідає "Слово про Ігорів похід": "Підпер гори Угорські своїми залізними полками, заступивши королеві дорогу, зачинив ворота Дунаєві".

ОСТРОБУД – побажальне ім'я *будь уважний!*; у південних слов'ян згадується в 1188 р.

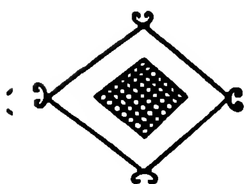

ОСТРОГЕТ – можливо, від назви міста *Острог*; історичне ім'я руського воєводи, який воював з німецькими христоносцями у війську князя Венцеслава Світольдовича.

ОСТРОМИР – вершина світу; історична особа – боярин новгородський, посадник і воєвода за часів Ізяслава Ярославича (Густинський літопис), християнин, з його ім'ям пов'язане так зване "Остромирове євангеліє", яке він наказав переписати для себе близько 1056–1064 рр.

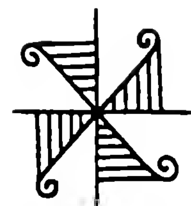
ОСТРОМИСЛ – дослівно *той, хто гостро мислить*, розумний; дотепний.

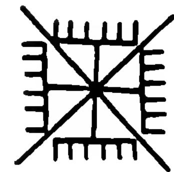

ОСТРООК – зіркий, має добрий зір.

ОСТРОРОГ, ОСТРОРУГ – гострий ріг; руське і польське

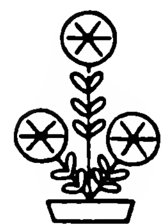
ім'я, згодом перейшло в прізвище; польський графський рід герба Наленч у Великопольщі, відомий з XIII ст. Один із Остророгів воював проти українських козаків під Пилявцями. Ян Остророг (1436–1501 рр.) – польський гуманіст, який пропонував розмежувати політику і релігію, вимагав від короля, щоб той скинув з себе будь-яку залежність від папської влади, а також повставав проти панування латинської та німецької мов у містах та монастирях. Шляхтичі Остророги, як чоловіки, так і жінки, увійшли в графські родини Російської імперії.

ОСТРОУС – той, що *має гострі вуса.*

ОСТРОУХ – той, що *має гострі вуха.*

ОСТРЯГА, ОСТРЯТ, ОСТРЯТА – від *гострий*; зменшені форми від імен на *Остр-*; згадуються у всіх слов'ян.

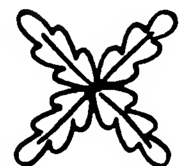
ОСТРЯНИН, ОСТРЯНИЦЯ – від *гострий*; запорізький гетьман Яків Острянин (Остряниця) – провідник козацької війни проти Польщі в 1638 р. У 1634 р. брав участь у війні з Москвою на Чернігово-Сіверщині, переміг польське військо в бою під Говтвою.

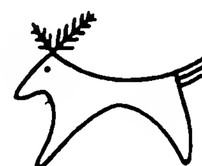
ОСЬМАК – восьма дитина в сім'ї.

ОТАЙ – таємний; див. також жін. *ОТАЯ*.

ОТОМАШ – отаман, лідер, старійшина; варіанти імені: Атаман, Ватаман, Отоман. Згадується в Овручі 1545 р.; в Хмельницькому 1565 р.; в Новгороді-Сіверському в 1648 р.

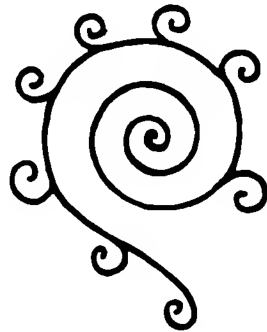

ОТРАД, ОТРАДА – відрадний; ім'я слов'янського князя близько 981 р.; в Чехії ім'я Отрад згадується в 1088, 1096, 1456 рр.

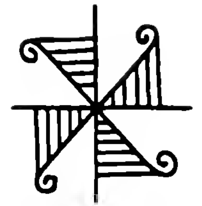

ОТРОК, ОТРОШКО – від *отрасль* (молодий пагін), отрок; ім'я києворуське; козацькі імена Отрошко Литвин (сотня Вереміївська з-за Дніпра), Отрошко Мороз, Отрошко Тевеченко (сотня Гуняки) в Реєстрі Війська Запорізького згадуються в XVII ст.

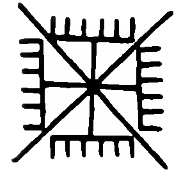
ОЦЕСЛАВ, ОЧЕСЛАВ – отча слава; південнослов'янське.

П

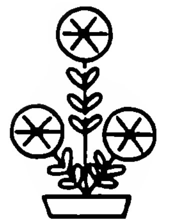

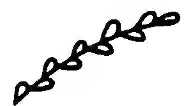
ПАКОСЛАВ – можливо, від західнослов'янського *паковний* – місткий, дослівно *той, хто вміщає славу*; імена синів краківського воєводи і малопольського лицаря згадуються в ПВЛ за 1211, 1226, 1228 рр.

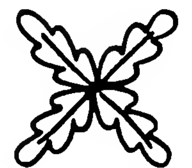
ПАЛИВОДА – від *палити воду*; первісно мало позитивне значення як обрядодія на свято Купайла.

ПАЛИКОПА – язичницький Бог – вартовий святкових днів, який спостерігає, щоб люди належно шанували Богів; він близький до Чура – духа Предків, як дух межового вогню, пильнує майно і власність Роду. Чуром присягаються, застерігають свою власність: "Чур! Моє!" В санскриті слово *чур* означає *ладити*. Його день (27 липня) завершує Перуновий тиждень. Тому і блискавку також пов'язують із Паликопою: якщо хтось не дотримується Звичаю Предків, Паликопа карає його блискавицею. В цей день йому моляться, щоб уберіг копи від вогню.

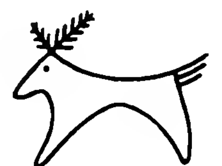

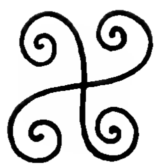
ПАН – пан, предок; за хорватською легендою, Пан – батько Чеха, Леха і Руса; у греків – Божество дикої природи, має деякі риси, подібні до слов'янського Велеса.

ПАПАЙ – батько; головний Бог скіфського пантеону, тотожний слов'янському Сварогу, грецькому Зевсу та ін.

ПАРКУН – ім'я згадується у ВК; вірогідно, одна з форм імені Перуна: "Паркун благоволив нам, і завдяки йому жили спокійно" (дощ. 5-А).

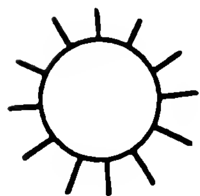

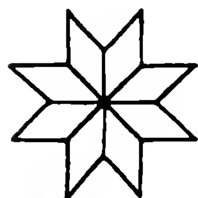
ПАСКО – 1) пастух; 2) від іменника *пасок* – пояс.

ПАСМУР – народжений в пасмурну (похмуру) погоду.

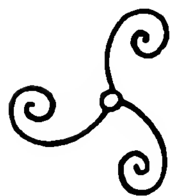
ПАЩЕК – форма імені Щек, один із трьох синів батька Ора (Кий, Пащек, Горовато – Кий, Щек, Хорив); згадується у ВК (дощ. 4-Г). Ім'я означає *змій* (пор. вірменську легенду про заснування Києва, де це ім'я передано як Мелтей, що також означає *змій*).

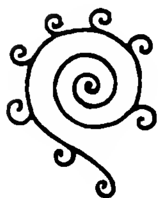
ПЕК – незгасний Вогонь, що палає на священному вівтарі; обожнювання вогню відображене й в імені Припікало та назві *пекло*, яке християни перетворили в місце перебування душ грішників. Проте вислів "іти в пекло" первісно означав лише ритуальне спалювання тіла покійного на Вогні. Язичницький обряд спалювання тіла має на меті звільнення душі та швидке перенесення її до Лук Сварожих, тобто до Раю, Вирію.

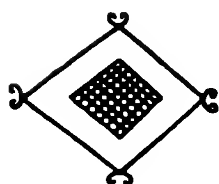

ПЕЛАГ – можливо, похідне від етноніма *пелазги* – назва племен, які залюднювали терени України за трипільської доби; див. також жіночі імена: *ПЕЛАГА*, *ПАЛАЖКА*.

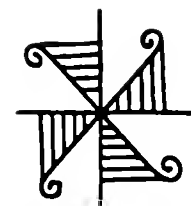
ПЕЛЕЙ – можливо, *світлий*, *білий* – належний до племені пелазгів (пор. жіноче *ПЕЛАГА*); ім'я батька Ахіла, скіфа за походженням. За часів Геродота пелазги мешкали в деяких областях Греції, Італії та Малої Азії, їх вважають вихідцями зі східної Слов'янщини. На афінському Акрополі найдавніша частина муру називалася пелазгійською, або пеларгійською (грецьке *pelargos* – лелека). Можливо, імена Пелей і Пелага в давні часи були парою, як Ладо і Лада.

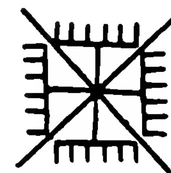

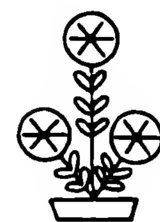

ПЕНАТ – походить від *penus*, *penetralia* – внутрішня, потайна частина житла, храму; домове Божество у

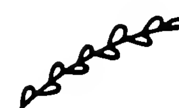
слов'ян; Пенатів привіз із Трої в Рим Еней, де їх помістили у храмі Вести. Імена Пенатів зберігалися в таємниці від непосвячених, до них могли наближатися тільки жерці й весталки. Козьма Празький записав у XII ст., що чеські поселяни ще в його часи поклонялися своїм родовим Божествам Пенатам, фігурки яких принесли їхні Предки (князь Чех і його дружина) на свої нові землі; Пенати – особисті Божества, зображення яких приносили до храмів у дні урочистих Богослужінь. Пенатів шанували також балтійські слов'яни, знайдено багато їхніх маленьких статуеток, які мали спеціальні отвори чи вушка для прикріплення (можливо, до стіни чи палички). Місце Пенатів – за піччю або на горищі, подекуди для них будували біля жител спеціальні святилища. Навіть у першій половині XIX ст. християнський пастор Карлблом жорстоко руйнував язичницькі Божниці Пенатів, що були біля жител слов'ян і литовців у Прусії.

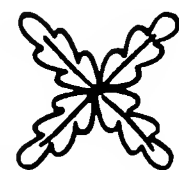

ПЕРВОЙ, ПЕРВУШКО – перший син у сім'ї.

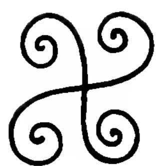
ПЕРЕДСЛАВ – дослівно *той, що випереджує славу.*

ПЕРЕЛЕСНИК – від старослов'янського *прельщати* – спокушати, облещувати; дух, що літає і спокушає жінок та дівчат. Уявляють в образі гарного парубка, який, подібно до летючого Змія, зорею спадає в хату і кохається з жінкою, дарує їй коштовні прикраси, а вранці жінка почувається виснаженою. В українців вважається небезпечним докоряти жінці за зв'язок із Перелесником (Змієм), бо він може спалити хату.

ПЕРЕМИЛ – 1) дослівно *надто милий* – дуже милий; 2) той, хто *перемінив милування* (пор. *перелюб*).

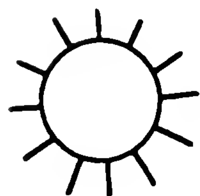

ПЕРЕМИСЛ – той, що *переосмислює*.

ПЕРЕМИШЛЬ – те саме, що й *ПЕРЕМИСЛ*.

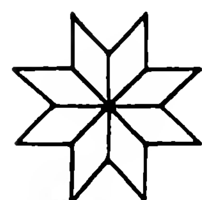
ПЕРЕМОЖЕЦЬ – сучасне рідновірське ім'я.

ПЕРЕНІГ – див. *ПЕРЕНІЖКО*.

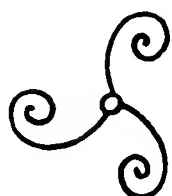

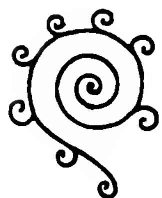
ПЕРЕНІЖКО – дослівно *переніжений* – надто ніжний, лагідний.

ПЕРЕПЛУТ – Бог рослинних коренів, які він переплітає під землею, живить, дає їм ріст і силу; зображували у вигляді плетива на староруських мініатюрах, а також у вигляді наузів (плетених із ниток чи мотузок оберегів). На честь Переплута приносили жертви і пили священне причастя з рога.

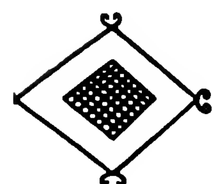

ПЕРЕП'ЯТ, ПЕРЕПЕТ – вірогідно, від *перепинати*, *перепона* (давньоруське *препятствіє*); легендарне ім'я скіфського царя Перепета і його жінки Перепетихи, які поховані в двох курганах, що розміщені біля витоку ріки Рут та безіменного струмка, що впадає в р. Унава. Ця місцевість називається Перепетове поле (нині – Білоцерківський степ, між Білою Церквою, р. Стугною, м. Фастовом і Миронівкою Кагарлицького р-ну). Існує здогад, що це ім'я скіфського царя Прототія (Партатуа, Бартатуа).

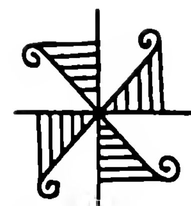
ПЕРЕСВІТ – найвища якість прикметника *світлий*; документальне ім'я воїна-дружинника, який виступав у поєдинку з татарином Челубеєм перед початком Куликівської битви в 1380 р.

ПЕРЕСЛАВ, ПРЕСЛАВ, ПЕРЕЯСЛАВ – найвища якість прикметника *славний*, дослівно *який перейняв славу*.

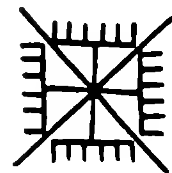
ПЕРЕСМАГА – обвітрений, засмаглий.

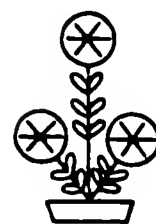
ПЕРЕЯР – найвища якість прикметника *ярий* або іменника *ярь*: потужний, мужній, збуджений, плідний, весняний.

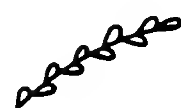

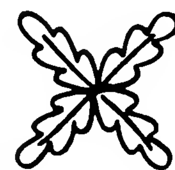
ПЕРКО – від давньоарійського *пер* – перо, стріла, стрілець.

ПЕРУН – ім'я Бога Грому та Блискавки, несе енергію очищення, дає рухливість і життєву потужність всім істотам; загальнослов'янський культ Перуна бере свій початок ще в давньоарійській релігії, де його грозові функції тісно переплелися з військовими. За ВК, Перун – Бог *Прі* (боротьби), Бог воїнської доблесті і слави, захисник і покровитель чоловіка-воїна. Перун у своїй небесній кузні викував для русичів-українців гострий меч, яким вони завжди перемагали ворогів. У зображеннях Перуна головну увагу приділяли волоссю (срібне) і вусам (золоті) (київська статуя); в народі особливу увагу звертали на бороду Перуна (пор. *"Велесова борода"*, а в московських християн "барада Ільї"). Атрибути Перуна: Перунова палиця (те саме, що осиковий кілок – засіб проти злих сил), стріли, камені, сокири, які мають лікувальні властивості, в християнських текстах називаються "богомерзкіє вєщі". В українців і білорусів зберігся основний Перуновий міф (див. "Золотослов") про його боротьбу з Велесом (Зміуланом) за воду (Діву, Додолу, Мокошу), який в основному відтворює давню праарійську основу, що дійшла до нас у писемних текстах Ріґведи. Донині збереглося українське прізвище Перун і загальна назва блискавки – *перун*. В обрядових піснях літнього періоду (купальські й так звані петрівочні пісні) образ Перуна був замінений

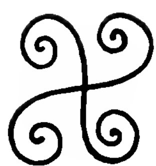

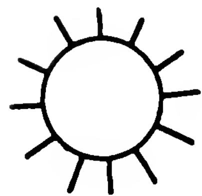

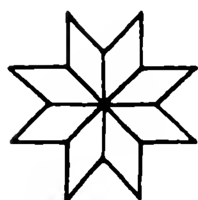

"святим Петром", а в серпневих спасівських обрядах – "святим Іллею". Це свідчить про те, що головними святами Перуна у наших Предків були Купайло та Перуновий тиждень, що нині припадають на 21-22 червня та 20–27 липня відповідно. За Ю. Венеліним, храм Перуна у західних слов'ян, ймовірно, був на березі річки Леdeниця в XIII ст. (нині м. Пархим, Парким).

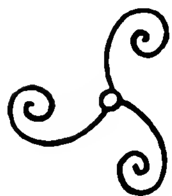

ПЕРУНАД – від *ПЕРУН*; історична особа, руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князя Гедиміна, воював із христоносцями та татарами на початку XIV століття ("Історія Русів").

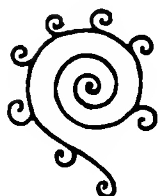
ПЕРЯТА – зменшене від імен, похідних від *ПЕРУН*; князь із династії Драговита; ім'я зафіксоване в берестяній грамоті.

ПЕСТИЛО – пестливий; ім'я воїна згадується у ПВЛ в XII ст.

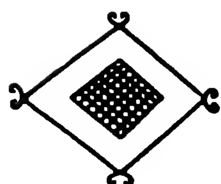
ПИРІГ – пиріг (можливо, від *пиро* – пшениця, злаки).

ПИРОГАСТ – *пир гостям*; згадується як князь слов'ян у Фракії на Дунаї в 584-585 р., був воєначальником у війську Ардагаста (Ярдагаста); коли греки напали на слов'ян, вождь Пирогаст зібрав велике військо і захищав у 597 р. лівий берег одної з притоків Дунаю, був смертельно поранений стрілою в бік під час нападу ромеїв (Свод древнейших...).

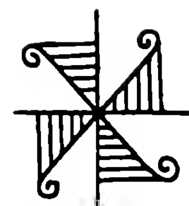

ПИРОГОСТЬ – гостинний; від *пир* – бенкет для гостей або для купців, бо *гость* ще має значення *купець*.

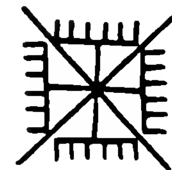
ПИРЯТА – скорочене від *ПИРОГОСТЬ* або інша форма *ПЕРЯТА* (можливо, зменшене від *ПЕРУН*); ім'я київського боярина XI-XII ст. Ймовірно, що від цього імені походить і назва міста Пирятин.

ПИСКУН – 1) від *писк*; 2) від діалектного *пискувати* – зухвало розмовляти, пор. *казати правду в лице* (*писок* – зневажливе від *лице, пика, морда*); те саме, що й *пащекувати*.

ПІДІПРИГОРА – від *підпирати гору* – міцний, сильний; ім'я казкового богатиря.

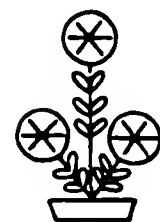

ПЛАВАЦ, ПЛАВКО, ПЛАВША – плавун; сербське; в 1057 р. Плоун – слов'янський князь.

ПЛАМЕН – полум'яний; болгарське, сербське.

ПЛЕСКАЧ – коржик.

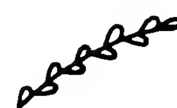
ПЛЄНКО – від старослов'янського *пленять* – полонити красою, чимось незвичайним; відоме ім'я билинного персонажа Чурила Плєнковича.

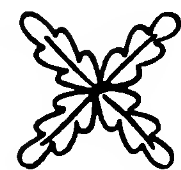

ПЛЄСКА, ПЛЄСКО, ПЛЯСКО – танцівник.

ПЛОДУН – від *плід*; білоруське (А. Баженова).

ПЛОСКИНЯ – можливо, від *плоский* або *плоскінь*; ім'я зрадника воєводи бродників, які воювали проти Київського князя Мстислава на боці татаро-монголів у битві на р. Калка 1223 р.; князь Мстислав оборонявся три дні, однак сили були нерівні; Плоскиня наказав зв'язати русичів і продав їх монголам, а ті, поклавши на зв'язаних людей дошки, влаштували на їхніх тілах бенкет.

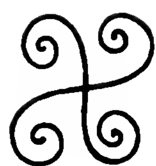
ПОБИСЛАВ – перемогти славу; південнослов'янське.

ПОБІГАЙЛО – бігун; білоруське.

ПОБІДА, ПОБЄДА – перемога; білоруське.

ПОБІДИЛО – переможець; історичне ім'я полкового осавула згадується в "Історії Русів" під час козацько-польської війни.

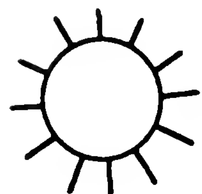

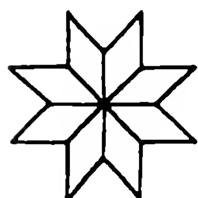
ПОБРАСЛАВ – побороти славу; південнослов'янське.

ПОГОДА – народжений в добрий час, гарну годину; у поляків Погода – Бог ясного часу, доброї години.

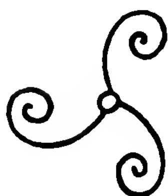
ПОДОБАЙ – від *подобатися*; історичне ім'я осавула згадується в "Історії Русів" у 1633 р. під час українсько-польської війни.

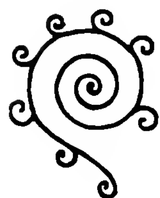
ПОЗВІЗД – 1) див. *ПОСВИСТАЧ*, *ПОСВИСТ*, *ПОХВІСТ*, *ВИХОР*; у Густинському літописі Позвізд – ім'я слов'янського Бога Повітря, яке святкують 15 липня (Вітер); за Г. Дяченком, під Києвом у давні часи стояв кумир (статуя) Позвізда; за С. Килимником, свято Вітру – 20 вересня; 2) ім'я десятого з синів князя Володимира-христителя (вірогідно, від жінки болгарки); Позвізд Володимирович був князем Волинським (згадується в ПВЛ під 988 роком).

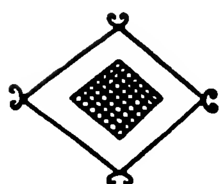
ПОЗНЯК – пізня дитина; як ім'я зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.: Позняк Лещенко (сотня Вовченка).

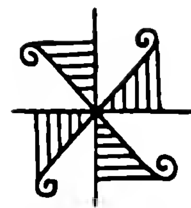
ПОЛЕЛИЧ – по батькові від *ПОЛЕЛЬ*; історична особа – полковник у війську руського князя Венцеслава Світольдовича, воював із христоносцями на початку XIV ст.

ПОЛЕЛЬ – 1) наступний за Лелею (дослівно *після Лелі*); брат-близнюк Лелі, син Богині Лади – божественне втілення Світла, небесного Вогню, чоловічої сутності як одного з двох першооснов життя, що виступає в парі з Лелею – Божественним втіленням Води, земної Вологи, жіночої сутності. Леля і Полель – аналоги Купали (жін.) і Купайла (чол.); 2) за іншою традицією, Лель і

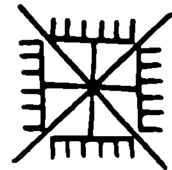

Полель – брати-близнюки, як римські Кастор і Полукс. Див. ще чол. *ЛЕЛЬ*.

ПОЛКАН – можливо, від *полуконь*; в казках – захисник дівчат, аналог кентавра (напівлюдина-напівкінь).

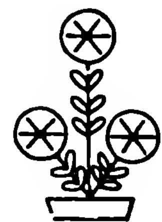
ПОЛОН, ПОЛОНЯК – від старослов'янського *пленять*.

ПОЛУЛЯХ – напівполяк; козацьке прізвище в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Юхимова).

ПОЛУЯН, ПОЛУЯНИК – половина; імена в Київській Русі Половина, Половинко, Полухан; козацьке ім'я (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ПОЛЮД – можливо, від *полюддя* – данина князеві.

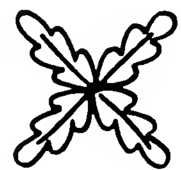

ПОЛЯН – скорочене від *полянин*; народжений в полі або мешканець поля; перейшло в прізвище Полянин (козак в Реєстрі Війська Запорізького).

ПОП – дослівно *статуя Бога* (за І. Крип'якевичем, дуже давня скіфська назва); пор. з грецьким *попос* – загальна назва Богів і духів.

ПОПЕЛЬ – від *попіл* – символ домашнього вогнища; ім'я польського князя VIII ст., який правив у Гнєзно. За віруваннями слов'ян, попіл також символізує періодичне відродження природи навесні (пор. грецьку птицю Фенікс, що воскресає з попелу, аналог нашої Жар-птиці); попіл широко застосовується в народному знахарстві як стерильний дезинфікатор.

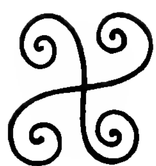

ПОПУТНИК, ПОПУТЧИК – ім'я духа, який допомагає в дорозі.

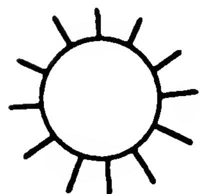
ПОРГА – не з'ясоване, можливо, *пурга*; князь Порга І згадується як правитель Далматинських хорватів (VII ст.).

ПОРЕВИТ – див. *ПОРЕНУТ*.

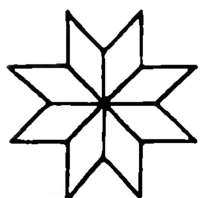

ПОРЕЙ – можливо, від *пора* – народжений впору, своєчасно; ім'я київського боярина, що згадується в ПВЛ за 1064 і 1078 рр. як воєвода Всеволода Ярославовича.

ПОРЕНУТ – слов'янський Бог зимового сну, холоду; ім'я походить зі слов'янського *поринути* – зануритися в сон; статуя Поренута мала п'ять облич – символ п'яти зимових місяців; його протилежність – див. *РУЄВИТ*.

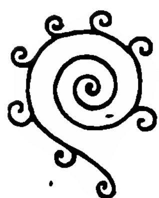
ПОСВИСТ – народжений у вітряну погоду; див. *ПОСВИСТАЧ*.

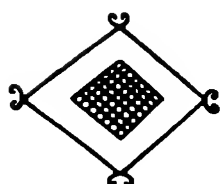
ПОСВИСТАЧ – ім'я Бога, що згадується в Густинському літописі та в польського історика Длугоша; П. Куліш також записав у XIX ст. українську думу, в якій згадується Посвистач – Бог Погоди, аналог Стрибога – Бога Вітрів. Волхви викликали вітер за допомогою спеціальних замовлянь і посвисту – звідси Посвистач. Див. ще *ПОЗВІЗД*, *ПОХВІСТ*, *ВИХОР*.

ПОСПЄЛ – достиглий, спілий; ім'я козака, який жив у кінці XVI ст.

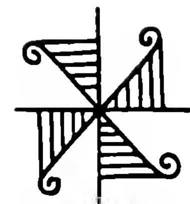

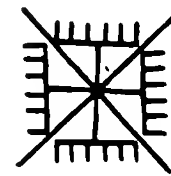
ПОСТНИК – 1) від *пост* – варта, вартовий; 2) взірець християнсько-язичницької синкретизації: народжений в *піст* (в язичницькій вірі календарні пости відсутні); язичницька традиція називання за часом народження і християнська назва періоду посту; ім'я одного з будівників московського храму Василя Блаженного, якому попи викололи очі. Другий будівник називався Барма; див. *БАРМА*.

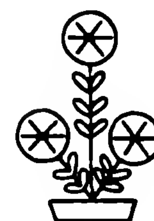

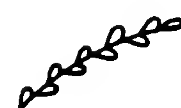
ПОТІК, ПОТОК – 1) народжений біля потоку, джерела; 2) пов'язується з іменем богатиря Міха Потока (пізніше перетвореного в Михайла), відомого з українських

(галицьких) билин. За билиною, Потік веде боротьбу з власною жінкою, яка має суперечливу вдачу: перетворюється то на лебідь білу, то на змію, то на чарівницю, яку він убиває. Легенда про чоловіка, який поборює (знищує) жінку, вже позбавлена природного язичницького змісту (за яким боротьба між чоловіком і жінкою мала б закінчитися шлюбом і народженням дітей). Християнський світогляд, за яким так зване "зло" потрібно поборювати, знищило й первісну природну семантику образу й імені. Змія ще з трипільської доби – оберіг жіночої плідності (згадаємо фігурки Богинь із зображенням змій на животі та грудях), а також скіфська легенда про Змієногу Богиню (дочку Борисфена-Дніпра). Християнське ж "змієборство" перекрутило первісне слов'янське розуміння цього образу, перетворивши його в образ юдея Михаїла-архистратига, що поборює змія-язичництво, тобто етнічні вірування підкорених християнським імперіалізмом народів. Див. ще *МІХ*, *МІХА*.

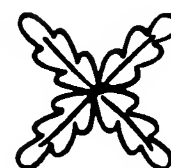

ПОТІХА – задоволення, втіха, веселість.

ПОТЯТА, ПОТЯТИЧ – вояк; епітет Перуна: потятич на вороги; дослівно *вбивця ворогів*. Див. ще *ПУТЯТА* (ймовірний перехід **о** в **у**).

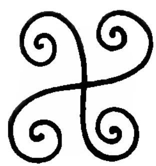

ПОХВІСТ – див. *ПОЗВІЗД*, *ПОСВИСТАЧ*.

ПОЧИНОК – початковий, перший: починок куделі, прядива тощо.

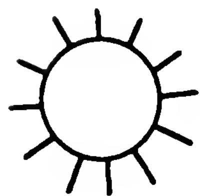
ПРАБОГ – верховний Бог (у лужицьких сербів); йому служать нижчі рангом Боги (Прибоги); це ім'я є також в угорських русинів, але вже нині вживається з викрив-

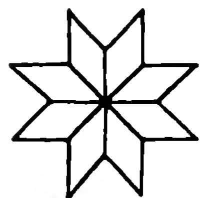

леним християнським значенням – язичницькі Боги як "зла сила": "Біс, іди ти до ста Прабогів" (записав О. Білецький).

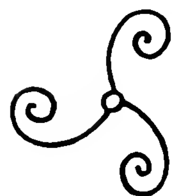
ПРАВ, ПРАВА – Божественний закон гармонії Всесвіту, який керує зміною дня і ночі, пір року, рухами небесних світил тощо. Корінь *прав-* мають слова, пов'язані з Божественним, праведним життям; *правда*, *правило*, *правий*, *православ'я*. Вчення про Праву збереглося у ВК (дощ. 1): "Права бо є невідомо уложена Дажбогом, а по ній, як пряжа, тече Ява, і та соутворює живоття наше, і та, коли одійде, смерть єсть. Яв текуща, а творена в Праві. Нав'є бо єсть по тій. До тої є Нава, і по тій є Нава, а в Праві є Яв. Повчимося старому і зануримо душі наші в нього, бо єсть то наше". Див. ще *ЯВ*, *НАВ*.

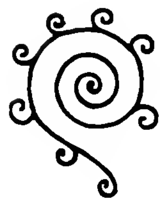

ПРАВДОЛЮБ – той, хто *любить правду*; ім'я-новотвір.

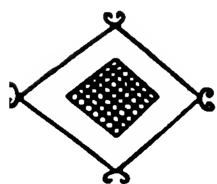
ПРАВОМИР – Божественний; той, хто *правує миром* (світом і людьми).

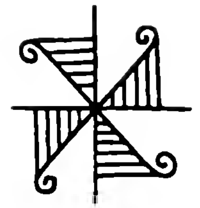
ПРАВОСЛАВ – дослівно *той, хто славить світ Прави*; можливо, ім'я-новотвір; його вживали в XIX ст.: Маркіян Шашкевич у передмові до "Русалки Дністрової" висловив подяку Православу Кавкову за допомогу у виданні книжки. Назва *православ'я* первісно стосувалася етнічної релігії слов'ян, де *Прав* – світ Богів, *славлення* – назва язичницької Богослужби. Цей же корінь і в слові Прадіди, адже за вірою слов'ян, покійні родичі переходили зі світу Яви в Наву, а звідти – до Богів Права.

ПРАСТЕН – дослівно *праоснова*; пор. *СТАНИЛО*; ім'я боярина, посла Ігора Рюриковича до греків, згадується в ПВЛ під 945 (944) р.

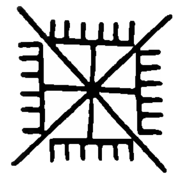
ПРЕБОР, ПРЕЙБОР – вищий ступінь до слова *боротьба*, ім'я волинського боярина згадується в ПВЛ під 1262 р.

ПРЕДИСЛАВ – той, хто *має славних Предків*; ім'я-новотвір.

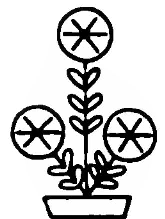
ПРЕДРАҐ – вищий ступінь до слова *дорогий*.

ПРЕДСЛАВ – дослівно *той, хто випереджає славу*.

ПРЕМИСЛ – вищий ступінь до слова *мисль*; дослівно *той, що мислить*, мудрий; імена польських і чеських королів XII–XIII ст. (Пржемисл).

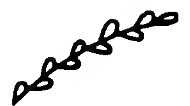
ПРЕНЦЕСЛАВ – можливо, від *принц* і *слава*; історична особа, воєвода руський Пренцеслав, який воював у об'єднаному русько-литовському війську князя Гедиміна з христоносцями та татарами ("Історія Русів").

ПРЕРАД – вищий ступінь до прикметника *радий*.

ПРЕСЛАВ – див. *ПЕРЕЯСЛАВ*.

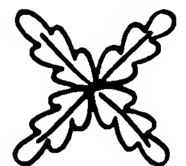
ПРЕТИЧ – впертий; ім'я одного з воєвод князя Святослава Ігоровича, який в 968 р. врятував Київ від нападу печенігів, також історичне ім'я руського полковника Претича, учасника битви з турками під Варною 1444 р.

ПРИБИСЛАВ – дослівно *слава, яка прибуває*; ім'я князя бодричів відоме в 1125 р. (син Ніклота).

ПРИБИША – зменшене від *ПРИБИСЛАВ*, *ПРИБУВОЙ*.

ПРИБОГ – у лужицьких сербів Божок, нижчий рангом за верховного Прабога.

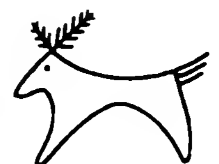

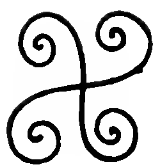
ПРИБУВОЙ – дослівно *прибулий воїн*.

ПРИВАЛ – 1) прибуток; 2) московське діалектне *привал* – зять, взятий у дім батьків жінки; укр. *приймак*.

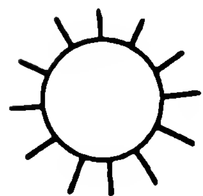
ПРИЗОР – доглянутий.

ПРИЙМАК – чоловік, взятий у прийми до батьків жінки; відоме як прізвище.

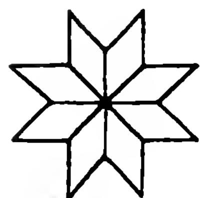

ПРИМИСЛАВ – той, хто *прийняв славу*; ім'я короля згадується у Ю. Венеліна.

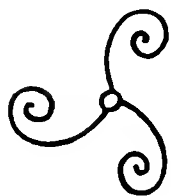
ПРИПІКАЛО – у балтійських слов'ян Бог літньої спеки; про нього відомо з послань полабських єпископів, які в XII ст. руйнували язичницькі храми. У Верхній Лужиці знайдене скульптурне зображення Припікала: юнак з п'ятьма променями сонця навколо голови і з простертими вперед руками – символ сонячного вогню (за О. Фамінциним); нагадує статую Юпітера.

ПРИСТЕНЬ – ім'я духа-домовика, що живе "при стіні" (відомий переважно у білорусів).

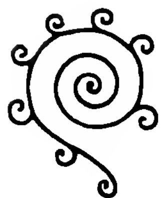

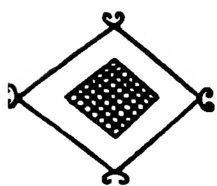
ПРОВЕ – у балтійських слов'ян Бог земель Старгородських; йому присвячують старі дуби, які називають священними. За Гельмольдом, храм Прове був оточений дубовою огорожею з двома ворітьми. В храмі також зберігалися скульптури Пенатів, якими була наповнена вся країна. Сюди на свято сходилися люди для жертвопринесень та для здійснення судів. Значення імені, вірогідно, близьке до Прав, Провидіння.

ПРОВИД – передбачливий; провидець.

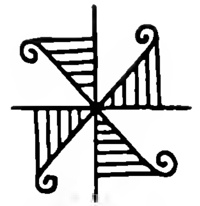
ПРОДАН – дослівно *проданий*; дитина, над якою здійснений обряд продажу, який застосовували, щоб запобігти її ранній смерті: дитину передають кумові через вікно, за що він платить символічні гроші та називає себе батьком, а передаючи немовля справжнім батькам, наказує, щоб вони виховали сина нібито для нього. Подібна мотивація називання також в іменах *КУПЛЕНИК*, *НАЙДА*, *КУМА* та ін.

ПРОКОШ – корисний; від *прок* – користь.

ПРОСВІТ – просвітитель; ім'я-новотвір.

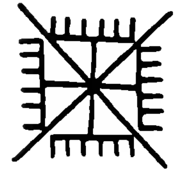

ПРОСТИГНІВ – від *прости гнів*; давньоруське ім'я з Часослова.

ПРОТАС, ПРОТИВА – скорочене від імен на *Проти-*.

ПРОТИГНІВ – противник гніву; чеське.

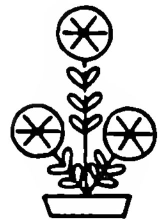
ПРОТИВОЙ – воїн, який чинить спротив; чеське.

ПРОТОТІЙ – ім'я скіфського царя, батька Мадія (інший варіант імені Партатуа); див. ще *ПЕРЕП'ЯТ*.

ПРОХН – випроханий (у Богів).

ПРОХНО – випроханий (у Богів); князь із династії Драговита.

ПРУС – представник із пруського племені; Прус – предок бодрицьких князів, предок Годослава, батька Рюрика.

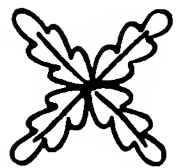
ПУГАЧ – назва птаха; так могли називати хлопчика, якщо під час його народження чули крик цього птаха, який вважався віщим.

ПУСТ – за Ю. Венеліним, Бог веселощів у західних слов'ян (етимологія *пуст* – пустити, протилежність посту, утриманню); пор. *пустувати*, *жартувати*.

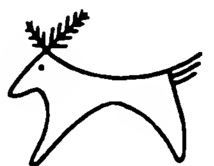
ПУТИВОЙ – дослівно *путь (шлях) воїна*.

ПУТИЛО – вірогідно, скорочене від імен з основою на *Путь-*; можливо, *народжений у дорозі*; історичне ім'я осавула згадується в "Історії Русів" у 1633 р. під час українсько-польської війни.

ПУТИМИР – дослівно *путь (шлях) миру* або *людський шлях* (мир – люд).

ПУТИСЛАВ, ПУТИСИЛ – дослівно *путь (шлях) сили*.

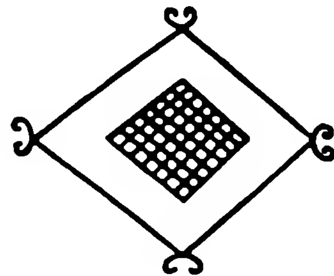
ПУТША – зменшене від імен з основою на *Пут-*; ім'я вишгородського боярина, що служив у князя Свято-

полка Окаянного, згадується в ПВЛ під 1015 р. як один із убивць князів Бориса і Гліба.

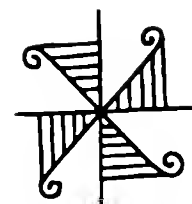
ПУТЯТА – 1) зменшене від імен з основою на *Пут-*; 2) від *потяти* – вбити, зарубати, посікти мечем; ім'я воєводи, який разом із Добринею жорстоко розправився з мирними язичниками у Новгороді, котрі не хотіли христитися. Звідси й приказка: "Путята христив мечем, а Добриня – вогнем". Путята і Ян Вишатичі – брати (обоє були ненависниками язичницької віри Предків). Ян вбивав волхвів на Поволжі.

П'ЯСТ – кулак (пор. *зап'ястя* – від п'ять пальців); ім'я родоначальника польських князів П'ястів (Мазовецьких), що панували в Польщі до 1370 р.

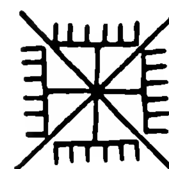
П'ЯТАК, П'ЯТКО – п'ятий син в сім'ї.

Р

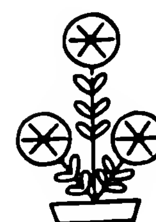

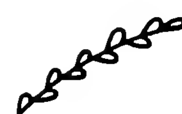
РАГОЗА – від укр. назви рослини *рогіз, рогоза*.

РАГУЙЛО – не з'ясоване; ім'я київського боярина Рагуйла Добринича, згадується в ПВЛ кілька разів у IX ст.

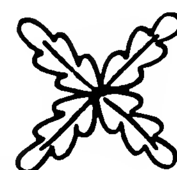
РАДАГАЙС – ймовірно, те саме, що *РАДОГОСТ*; античний історик Ісидор Севільський писав: "Король готів Радагайс, скіф за походженням, прихильник культу ідола варварського дикого (або Дива – сербс. Дивљаштва) зруйнував, напавши на Італію з 20-тисячним військом, зневажаючи Христоса, пообіцявши пожертвувати римську кров своїм Богам у разі перемоги. Його армія була оточена римським воєначальником Стиліхоном в гірському поселенні Тоскана і переможена вщент мечем. Після цього цей король був полонений та страчений". Ця подія датується в Ісидора 443 (407) роком. У 447 (409) р. Аларіх (Галарих) помстився римлянам за вбивство короля Радагайса.

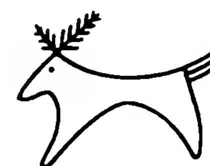

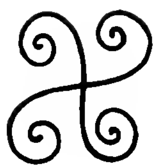
РАДАГЕЗ, РАДОГОЗ – див. *РАДОГОСТ*.

РАДЕБОЖ, РАДЕБУЖ, РАДОБОГ – той, що *радіє Богам*, той, хто піклується про Богів; до віроломного хрищення слов'яни мали багато міст із близькими назвами, де були храми рідних Богів: Радебуж, Радебож, Радевин, Радзеград (нині германізоване Рацбург); можливо, назва походить від Бога Радогоста (за Ю. Венеліним).

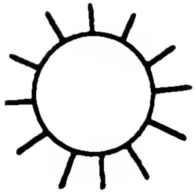

РАДЕЙ, РАДЕН, РАДЕНКО, РАДЕЦЬ – 1) порадник; похідне від *рада*; радеть (пор. давньоруське *радетель* –

опікун, старійшина роду, племені, який пильнував, чи представники громади дотримуються Звичаю); 2) похідне від *радість*, можливо, скорочене від імен на *Рад-* (радість) пов'язані з періодом Радуниці (поминальний тиждень після Великодня); поширені у сербів (Дечанська грамота).

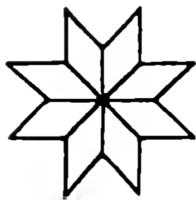

РАДЕХ – див. *РАДЕЙ*.

РАДЕЧКО – похідне від *радість*.

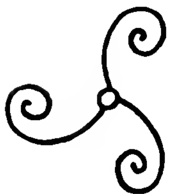
РАДЖ, РАДЖЕН – сербські, див. *РАДЕН*.

РАДИВІЛ, РАДЗИВІЛ – русько-литовське ім'я; можливо, від *радіти* і *вільно*.

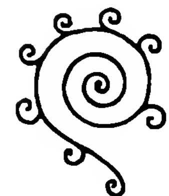
РАДИВОЙ – порадник воїнів, охоронець воїнського Звичаю.

РАДИЛО – можливо, форма імен на *Рад-*; ім'я боярина київського, відоме в IX ст.

РАДИМ – скорочене від *РАДИМИР*; ім'я легендарного прабатька радимичів (вірогідно, польське плем'я), брат В'ятка – родоначальника вятичів.

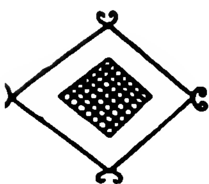
РАДИМИР – порадник людський; дослівно *заради миру*; той, хто піклується про мир; пор. *радетель*.

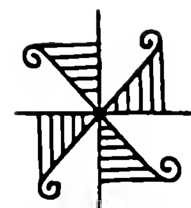
РАДИСЛАВ – той, хто дбає про славу; радетель слави; ім'я київського воєводи (ПВЛ, 1161 р.).

РАДИЩА – скорочене від імен на *Рад-*; велика радість.

РАДКО, РАДЬКО – похідне від *радість* або *радитися*; історичне ім'я Радко – молодший дружинник (отрок) Ярослава Ізяславовича (Густинський літопис); козацькі імена – Радко Шпаченко, Радько Михайленко, Радько Батеченко, Радько Богданенко (сотня Горкушина), Радько Матвієнко (сотня Костенкова), Радько Кашо-

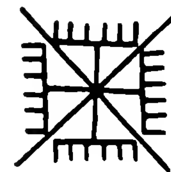
венко (сотня Інгліївська) – згадуються в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р. Пізніше стало прізвищем.

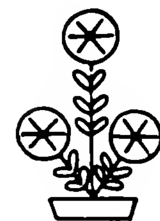

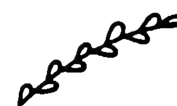
РАДОБУД – дослівно *той, що пробуджує радість.*

РАДОВАН – той, хто *радує.*

РАДОГОСТ, РАДОГОЩ – гостинний, дослівно *радий гостям*; ім'я Бога давніх слов'ян, святилище якого було в Ретрі, де стояла його золота статуя. На статуях Радигаста (Радогоста) зображали орла, бика або буйвола, як і на народних гербах певної місцевості. Він вважається Сварожичем (сином Сварога); Бог-оракул, символ потужної плідної сили, сонячного вогню й воїнської доблесті. За легендами, з Богом Радигастом ототожнювали хороброго царя й героя Радагеза, що жив у V ст. і отримав за свій героїзм Божественний чин. На думку О. Фамінцина, Радогощ означає *ратник, ратний муж.* За Ю. Веneліним (з посиланням на лат. джерела), досі в стіні місцевої церкви в селі Гадебуш вмонтовані залишки металевої статуї Бога та частини його корони у вигляді троянди, які вписані в готичну архітектуру.

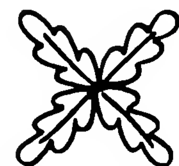

РАДОЖАР – дослівно *гаряча радість, радість жарка*; слово *жар* застосовувалося і до поняття сонячного світла, тобто осяйний, осяяний радістю.

РАДОМ – скорочене від імен на *Рад-*.

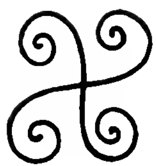

РАДОМИР – той, хто *радує мир* (людей).

РАДОСЛАВ – дослівно *радісна слава* або *той, що прославляє радість.*

РАДУЛ, РАДУЛЬ – від *радіти*; західнослов'янське; у сербів: Радул, Радулін, Радуля, Радун, Радут; відоме також в українських козаків ім'я Радул (сотня Корчовська, Реєстр Війська Запорізького 1649 р.).

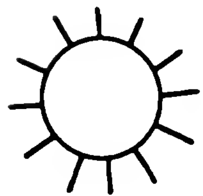

РАДУША – скорочене від імен на *Рад-*.

РАДША – те саме, що *РАДУША*.

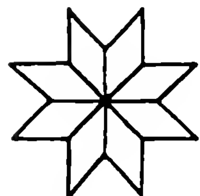
РАДЬКО – від *радіти*; або *радитися*; козацьке ім'я.

РАЗВИГОР – від болгарського *развигор* – теплий вітер.

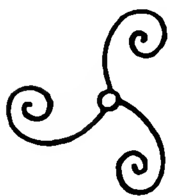
РАЙКО – можливо, народжений на Різдво або на обжинки: див. *РАЙОК*.

РАЙОК – означає *Вирій*, де перебувають душі Предків; *райок* – це сніп жита (Дідух), якого запрошують на Різдво до хати: "Ходи, Райок, до мене у двір", "А прошу, Раю, к собі в хату". Він же називається Добро, а в білорусів і москвинів – Спориш: "Ходзи, Спорыш, ко мне на двор". Ім'я надавалося народженим на Різдво Божича-Коляди. Райок запрошують до стодоли також після обжинок.

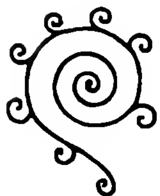
РАЙЧО, РАЙНО – райський, сонячний; болгарське.

РАЛКО – орач, оратай.

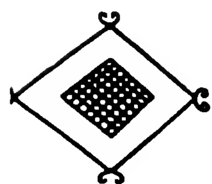

РАНКО – народжений вранці, ранній.

РАРОГ – похідне від старослов'янського *рарі* – дзвін, звук (в давнину звук і світло ототожнювалися: грім і блискавка); дух Вогню, охоронець домашнього вогнища; вогняний сокіл чеської релігії, за якою Рарог може з'явитися із яйця, яке 9 днів і ночей людина висиджує на печі; його зображали у вигляді сокола з вогненними крилами і з вогняним язиком у дзьобі. Пор. чеське ім'я Ререк, польське Рірик, можливо, *РЮРИК*.

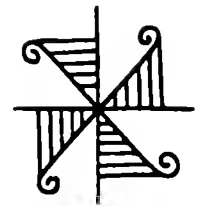

РАТАЙ – орач, хлібороб.

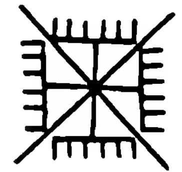

РАТИБОР – воїн, "ратний борець"; ім'я поширене в Київській Русі, неодноразово згадується в ПВЛ: боярин переяславський, посадник Тмутораканський, воєвода

Володимира Всеволодовича, син поморського князя Святополка.

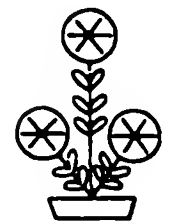

РАТИМИР – борець за мир; Ратимир I – князь Хорватської династії (829–838 рр.); ім'я одного з воїнів Александра Невського, відомого надзвичайною хоробрістю (піхотинець, який відбивався від багатьох ворогів одночасно, загинув у бою 1240 р.) і був відзначений серед найхоробріших героїв цієї битви.

РАТИСЛАВ – уславлений ратник (воїн); ім'я боярина XII ст.

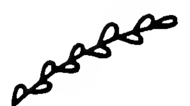
РАТМИР – див. *РАТИМИР*, *РАТОМИР*.

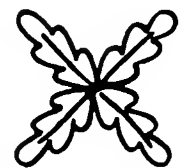

РАТОМИР – захисник миру (людей); див. *РАТИМИР*.

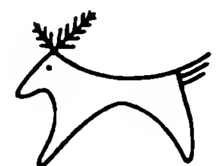
РАТША – зменшене від *РАТИМИР*, *РАТИБОР*; згадується в літописах у 1146 р.

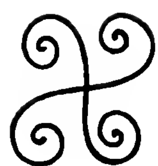
РАХМАН – брагман, індійський жрець; в Слов'янщині слово *рахман* отримало значення *віщун*, *чарівник*, *кудесник*; в Україні соловей називається "птицею рахманною"; в Московії билинний персонаж Соловей-розбійник має по батькові Рахманов, Рахманович, що може бути наслідком пізнішої християнізації світогляду. Однак зв'язок понять *рахман* і *соловей* свідчить про первісну міфологему, вірогідно, одного з давніх віщунів або співців індоєвропейської прарелігії. Власні імена людей із основою *Рахман-*, можливо, походять з часу народження (Рахманський Великдень – 25-й день після Великодня Дажбожого) або певного присвячення дитини.

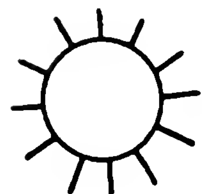
РАЦЛАВ – вірогідно, скорочене від *РАТИСЛАВ*; ім'я згадується у берестяній грамоті.

РАЧКО, РАЧО, РАШКО – болгарські імена; скорочене від *РАДКО.*

РАЧУЙКО – старанний (старослов'янське *рачительний*); ім'я згадується в літописі в 1147 р.

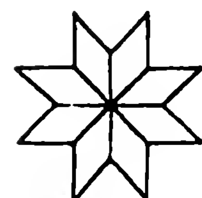

РЕДИГАСТ – див. *РАДОГОСТ, РАДОГОЩ.*

РЕКУН – проповідник; той, хто *рече* – віщун.

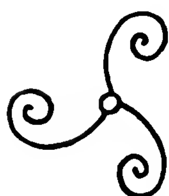
РЕКУХА – форма імені *РЕКУН.*

РЕТАР – дослівно *мешканець міста Ретри* (столиці рідної віри), людина зі слов'янського племені ретаріїв.

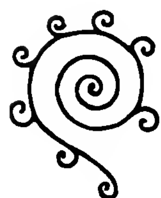

РОГ – ріг як символ добробуту, достатку; ритуальні роги використовували в Богослужіннях, жертвопринесеннях священних напоїв; ім'я згадується в літописі 1096 р. в Новгороді.

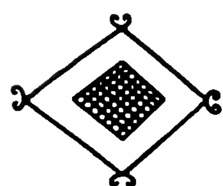
РОГВОЛОД – володар рогу багатства; ім'я Полоцького князя – батька Рогнеди (першої жони князя Володимира-христителя).

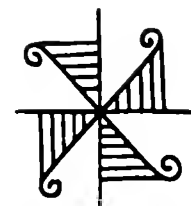
РОГДАЙ – 1) той, хто *дає багатство* (ритуальний ріг передавався на братчинах кожному з учасників із побажаннями і славословів'ями Богам); 2) можливо, *виночерпій* – той, хто наливає напій на священній Братчині. Історична особа – руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князів Венцеслава Світольдовича і Гедиміна Рогдай, воював із христоносцями і татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

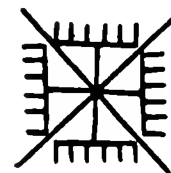

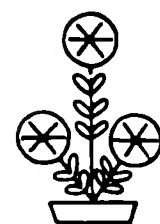
РОД – ім'я Прабога – творця Всесвіту і людського роду; згадується у ВК: "І тут у Сварги перші Пращури молили: в Роду і Рожаниць – джерело (криницю) випросили, а у Дуба – частку хліба нашого" (дощ. 15-А). Род – духовна енергія Пращурів, яка перебуває в Сварзі, дарує

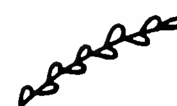
життя людям, звірам, птахам, дає родючий дощ полям і городам, посилає людині Долю. Род єднає всі покоління: померлих пращурів, їхніх живих нащадків і ще ненароджені гілки родів, тобто Він є зміцнювальним ядром народу (нації) – зв'язком минулого, теперішнього і майбутнього, виразником історії свого етносу, який формує і його майбутнє. Рода вшановують на другий день зимового сонцестояння; здійснюють "рождественноє волшеніє", що означає віщувати за зірками майбутнє родів ("родословіє"), читати "Рожденик – книгу, в которій указані добриє і злиє дні і часи і вліяніє їх на судьбу нарождающихся младенців".

РОДАК – родич; можливо, так називали дітей, які народилися на Свято Рода (другий день Різдва Божича – нині святкують 22-23 грудня); історичне ім'я генерального осавула згадується в "Історії Русів" під час козацько-польської війни.

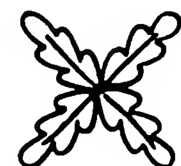

РОДАН – те саме, що *РОДАК*.

РОДИН, РОДИК – див. *РОДАК*, *РОДАН*.

РОДИМИР – 1) родючий; 2) той, що народжує людей (мир); 3) мирний рід.

РОДИСЛАВ – 1) народжений для Богині Слави; 2) людина славного роду.

РОДКО, РОДЬКО – скорочене від імен на *Род-*.

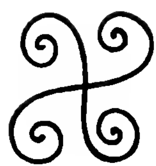
РОДОБОГ – 1) див. *РОД*; 2) народжений Богом; 3) жрець святині Роду, за аналогією до Миробог, Дажбог.

РОДОМИР – див. *РОДИМИР*.

РОДОМИСЛ – той, що *мислить про рід*.

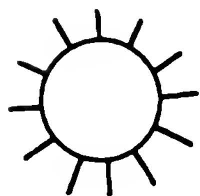
РОДОМИШЛЬ – те саме, що *РОДОМИСЛ*.

РОДОСВІТ – той, що *народжує світло*; світлого роду.

РОДОСЛАВ – 1) слава роду; 2) нащадок Богині Слави.

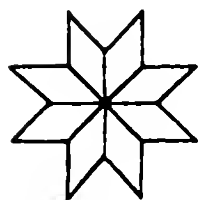
РОЖДЕН – народжений; так називали преважно дітей, народжених на Різдво Божича (див. *РОДАК*).

РОЗНІГ – розніжений; ім'я згадується в берестяній грамоті.

РОЗПУТА – 1) народжений на роздоріжжі (розпутті); 2) народжений в негоду (бездоріжжя); ім'я селянина (писемна згадка XVI ст.).

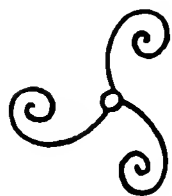
РОЗУМ – розумний.

РОКСОЛЯН – ім'я відетнонімного походження: чоловік із племені роксоланів.

РОС – князь, батько князя Славена, обоє – родоначальники русів ("Історія Русів").

РОСВОЛОД – можливо, *володар росів*; ім'я київського князя – сина Всеслава Полоцького (1044–1101 рр.).

РОСТИМИР – рости для миру; ім'я-новотвір.

РОСТИСЛАВ – слава, що зростає; поширене серед князів ім'я.

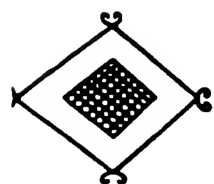
РОСТИЧАР – майбутній (зростаючий) чарівник; чарівник, який набирає потужності.

РОСТУН – 1) зменшене від імен на *Рост-*; 2) народжений на Молодику (на зростаючій фазі Місяця).

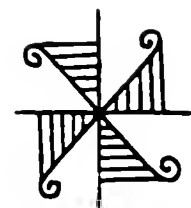
РОШ – можливо, *РОС*; ім'я князя, що згадується в Біблії (книга Єзекіїла, 38.2.3; 39.1).

РУДАК, РУДИК – 1) від *рудий* – рудоволосий, русий; 2) від *руда* – кров, тобто кровний.

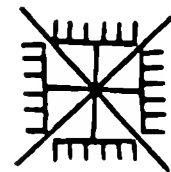

РУЄВИТ – слов'янський Бог літньої спеки; корінь чеське *rujny* – палкий, гарячий, пристрасний; або сербське

rujan – темно-червоний, жовтогарячий (як епітети Сонця); статуя Руєвита мала сім облич – символ семи теплих місяців, на поясі ж у нього було причеплено сім мечів – символ літнього запалу й пристрасті; його протилежність – див. *ПОРЕНУТ*.

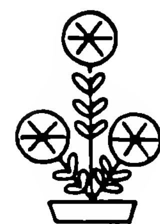

РУЛАВ – не з'ясоване; можливо, скорочене від *РУСЛАН*; ім'я боярина Олега Віщого, згадується в літописі 907 року.

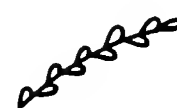

РУНО – хутро вівці – символ багатства (використовувалося в обрядах народин та весілля для магії родючості; вірогідно, ім'я має цю ж символіку).

РУРИК – див. *РЮРИК*.

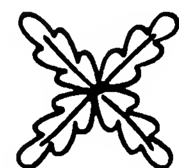

РУС – 1) русявий, світловолосий; рудий, червонуватий; 2) імена на *Рус-* близькі до етнонімів (назв племен і народів): роси, аорси, ороси, русі, руси; ім'я згадується у ВК: Рус – родоначальник племені русів, наймолодший син Богумира (дощ. 9-А); також в "Історії Русів" князь Рус, ім'ям якого названі русами предки українців.

РУСА – від *русявий*, *світлий*; відомий цар Мадій Руса IV в Урарту (скіфська династія, що 25 років панувала в Азії).

РУСАЛКО – народжений на Русальному тижні (в середині травня, під час Русалій).

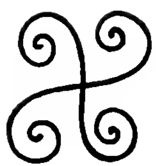

РУСАН – те саме, що *РУС*.

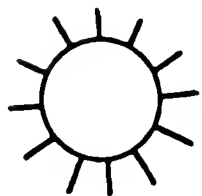
РУСИН – син Руса; належний до Русі.

РУСЛАН – в сучасній лінгвістиці дуже суперечливі погляди щодо походження цього імені: 1) тюркське *арслан* – лев, однак ця гіпотеза вже дещо застаріла і малопереконлива; 2) *рус* – назва народу і *лан* – земля, країна

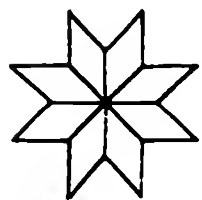

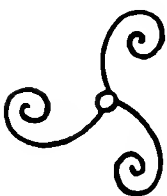
(пор. в інших індоєвропейських мовах *laine*, *land*: венелай, саксолайн, роксолайн, інґленд, айленд тощо), що видається природнішим. На думку більшості дослідників, це ім'я – індоарійського походження.

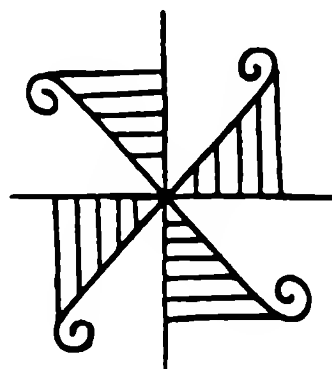

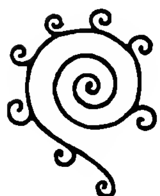
РУСТИЧ – ім'я польського полковника, що воював із козаками на початку XVII ст.

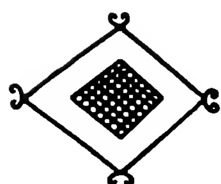
РЮРИК – можливо, від *рурик* – сокіл; варіанти імені: Єрек, Ерек, Юрик згадуються у ВК і в ПВЛ; онук новгородського князя Гостомисла (за В. Татищевим), відомий своїм надзвичайним здирництвом. Згадується у ВК (дощ. 8, 8(27), 29). Рюриків відомо ще кілька: Рюрик Ростиславович, Рюрик-кир Василій Ростиславович, Рюрик із Овручева, Рюрик – син Ростислава Київського, Рюрик Святославович та ін. (Літопис Руський).

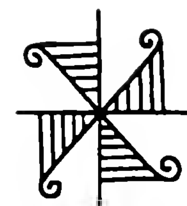

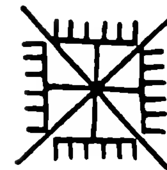

С

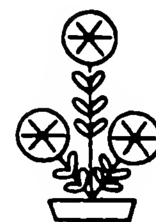

САБА, САБИК – від займенника *себе*; відомі у південних слов'ян.

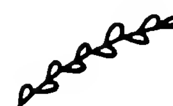

САБИН – від займенника *себе*; Сабин згадується в 692 р. як слов'янський воєначальник в 20-тисячному арабському війську, що завоював східну частину Персії та Хорасан; Сабини – династія болгарських царів.

САВРАН, САВРАС – світло-гнідий, жовтуватий (масть коней); відомі імена людей у Києві й Білій Церкві (XIVст.); в Росії (Москва).

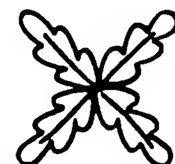

САВРОМАТ – цар Савромат I Боспорський правив у 93–123 рр. Походив з династії Аспургів. Вів напружену боротьбу проти тавроскіфів і здобув перемогу. Карбував власні монети з символічним зображенням своїх перемог над місцевими племенами.

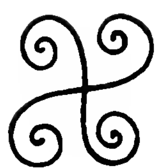

САВУН – ймовірно, від *сивий*; козак Савун Савенко з Сотні Богданенкової згадується в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

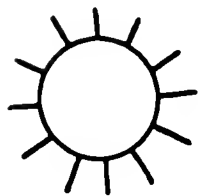
САВУР – походження не з'ясоване: назва Савур-Могила за ім'ям ватажка, вірогідно, дуже давнього походження; легенди, які дійшли до нас, називають вже християнське ім'я Сава. Серед билин києво-руського циклу є "Саур і його син": цар Саур вирушив на війну, йому повідомляють про народження сина, цар вагається, чи повертатися додому – якби знав, що син буде, купував би коня, якби знав, що донька буде, купував би скриню; цей же сюжет є і в колядках, але вже без імені.

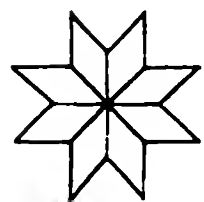

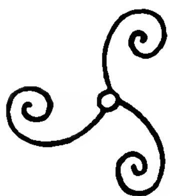

САГАЙДАК – чохол для лука і стріл; давньоруське ім'я перейшло в прізвище; відомий гетьман Війська Запорізького Петро Конашевич Сагайдачний (1570–1622), оспіваний у багатьох козацьких думах та українських народних піснях, – червоноруський шляхтич із Перемишльської землі, організатор успішних походів українських козаків проти Кримського ханства, Османської імперії та Московського царства, меценат православних шкіл.

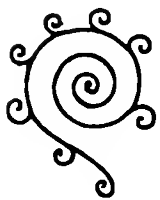

САДКО – 1) ім'я героя новгородського епосу; в новгородських діалектах означає *надсадний*, *непосильний*: "Садко терпіти" – відчувати біль від удару, синця (В. Даль "Толковый словарь"); 2) на думку В. Федосова, ім'я Садко – похідне від *сотко*, що означає *багатий, як соти*; обидві думки видаються малопереконливими; 3) язичницьке пояснення простіше і природніше – народжений в садку.

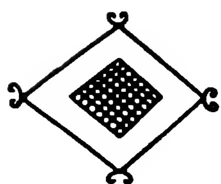

САК – ймовірно, відетнонімне ім'я від *саки*; збереглося в українському іменослові: Сак Сидоренко (полк Черкаський), Сак Кулага (полк Канівський) у Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

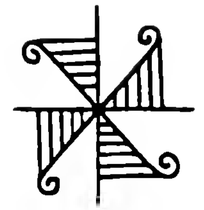

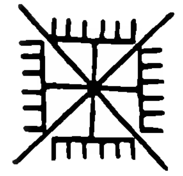
САМБІР, САМБОР – той, хто *сам себе боронить*; відомі імена князів у Чехії; цікаво, що ім'я Самбор згадується в XII ст. до н. е. – син Троянського царя Пріама (дослівно *першого*); назва міста в Україні.

САМО – 1) чеське *якраз*, *у міру*; 2) скорочене від *САМОСЛАВ*; 3) ім'я князя потужної держави на заході Слов'янських земель Само (Самон, ? – 658 р.); був князем першої писемно засвідченої слов'янської держави

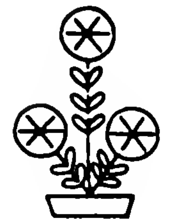
Само. Історики вважають, що він був слов'янином, його справжнє ім'я Самослав (той, що сам покрив себе славою). У 623-624 р. Само прибув до чехів і моравів, де очолив велике повстання слов'ян проти Аварського каганату. За звичаєм, після славетної перемоги Само був обраний королем. Воював із королівством франків і в 631 р. відбив напад короля Дагоберта І. Проявив звитягу в битві під Вогатізбургом, а його слов'янські військові загони провели рейд по землях Тюрингії. Від 12 слов'янських жінок Само мав 22 синів і 15 дочок.

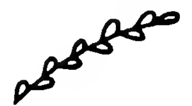
САМОВИД, САМОВИТ – сам себе видить (показує); очевидний.

САМОВИЛ – чол. рід від *САМОВИЛА*; у фольклорі болгар.

САМОВЛАД – самовладний.

САМОМИСЛ – той, хто *сам мислить*; у південних слов'ян.

САМОРАД – сам радий.

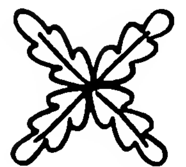
САМОРОД – самородок, рідкісний, самобутній.

САМОСЛАВ – сам себе прославляє; див. *САМО*.

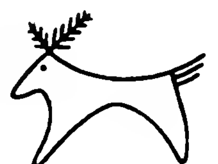
САМОТА, САМОТЕЙ – самотній; одинак.

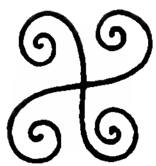
САМОТЯГА – той, хто *сам рухається* (тягнеться).

САМОХВАЛ – сам хвалиться.

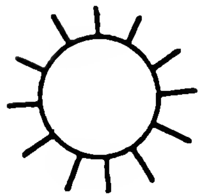
САН, САНГУШ, САНГУШКО – від *сановний*; Санґу́шки – князівський литовсько-український рід гербу Пагоня, що походив від князя Сангушка, сина князя Федора (брата Ягайла – пізніше Володислав II Ягайло), внука Великого князя литовського Ольгерда, правнука Великого князя литовського Гедиміна. З Х ст. рід мав

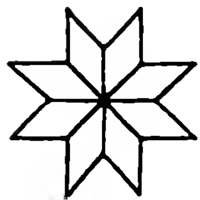
великі маєтності на Волині, а також на Поділлі, Брацлавщині та в Малопольщі (Любартів, Тарнув) і посідав різні державні уряди у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій.

САНДАЛ – назва рослини, з якої добувають пахуче масло; ім'я відоме у сербів в XIV–XV ст.

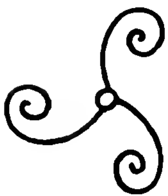
САНДИВОЙ – сановний воїн; згадується у поляків в 1258, 1318 рр.

САНДИСЛАВ – від *сановний* і *славетний*; згадується в Польщі в 1258 р.

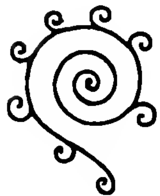

САННИК – виробник санок.

САПЕГА, СОПЕГА, САПІГА – від *сопіти*; Сапіги (лит. *Sapiegos*, пол. *Sapiehowie*) – білорусько-литовський маґнатський рід герба Лис; рід у XVI–XVIII ст. займав високі державно-військові посади у Великому князівстві Литовському і в Речі Посполитій, володів великими земельними маєтностями (на Підляшші); з 1700 р. – князі Священної Римської імперії.

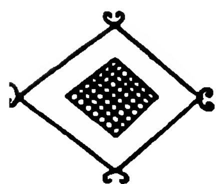
САР – цар; ім'я одного з легендарних князів давнього Києва; деякі вчені вважають, що від цього імені може походити етнонім *сармати* і виводять його етимологію з індоєвропейського *сар* – жінка; *сармат* – належний жінкам або жіночий (пор. *амазонки* – жінки-воїни).

САРКО, САРКОЧ – біла вежа; сербські імена, відомі в XI–XV ст. (А. Баженова).

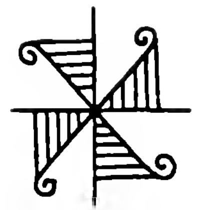
САТІМИР – від *час* і *мир*; сербське.

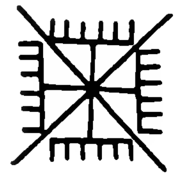
САТІМИСЛ – дослівно *час мислі*; сербське, згадується в 837 р. (А. Баженова трактує як *міра мислі*, *ума*).

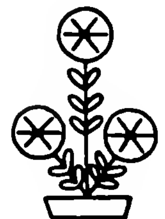
САХ, САХА – 1) від скіфського *сака* – олень (пор. *со-*

хатий). З найменувань скіфських племен збереглися назви Сака, Саї-Сайхи. На думку А. Попова ("Історія Донського Війська", 1814), перською мовою "Козак значить Скіф". Імена Коссайхи, Коссака, Козака, можливо, утворилися додаванням до основних скіфських найменувань Сайхи і Сака префіксів-прикметників зі значенням *кос* – білий і *ка* – головний, високий; 2) історична особа на ім'я Сах – князь берендеїв, що згадується у ВК (дощ. 6-Б). Племена берендеїв, які поселилися на берегах Дону після татаро-монгольської навали, стали називатися черкасами і козаками.

СБІГНЄВ – див. *ЗБИҐНІВ*.

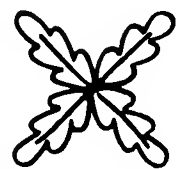

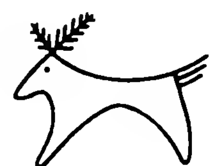
СВАН, СВАНКА, СВАНЧА – скорочене від імен на *Сван-*.

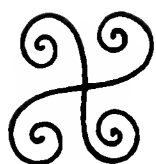
СВАНТИБОР, СВАНТОБОР – святий борець; свята боротьба; згадуються в XI–XII ст. в Богемії та Моравії.

СВАРОГ – чоловіче втілення Роду. Бог-творець Всесвіту, Сварог – небесний коваль, що викував Світ. Він заселив Землю різними істотами, створив перших людей, став покровителем шлюбу й сім'ї. В індоєвропейській прарелігії його аналог – Тваштар – творець усіх живих і мертвих форм природи. ВК донесла до нас і праукраїнське слово *твастир* – майстер (дощ. 22). Його зображали з топірцем у золотих руках, він мав епітет "прекраснорукий", тобто Бог-митець. Саме від цього образу походить український вислів "золоті руки", яким позначають майстрів якоїсь справи. Сварог є втіленням космічних потуг Світла, Вогню, Повітря (Ефіру), а також Батьком зодіакальних сузір'їв, які отримали назви

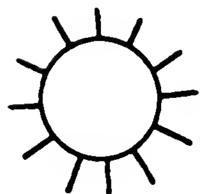

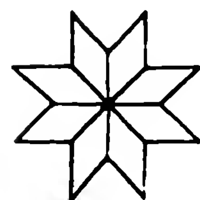

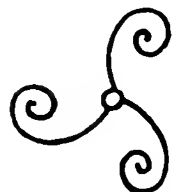
Сварожичів. Коло Свароже (вислів з ВК) означає річне коло сузір'їв, тобто календар. Чеська Mater Verborum перекладає Сварог словом *зодіак*. Ім'я Сварог походить із санскритського кореня *Свар-*, *Свара-*, що означає *голос*, *звук*, *нота*, від яких походять слова зі значенням *сварити*, *звучати*, *співати*, *сяяти*, *блищати*, а також *Сонце*, *сонячне сяйво*, *небо*. Див. також форму *ЗВАРОГ*.

СВАРОЖИЧ – син Сварога; так іменуються Боги слов'янського пантеону, наприклад, в Україні Вогонь-Сварожич, у балтійських слов'ян Редигаст-Сварожич, Книтлінг-сага іменує Світовида – *Svaravis*, що також означає Сварожич.

СВАРУНА – можливо, від санскритського *свару* – жертовний стовп; пор. також санскритське *сварушi* – власна воля, бажання, радість, натхнення. Ім'я вже в часи Київської Русі було рідковживаним, тому народна етимологія літописця-християнина надала йому значення сварливий. Історична особа Сваруна – слов'янський богатир, він згадується в 555 р. у історика Агафія.

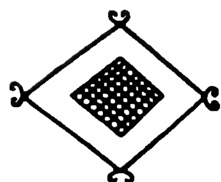
СВАТОПЛУК – див. *СВЯТОПОЛК*.

СВЕБОЖ – можливо, *свій Бог* або *Всебож*; сербське.

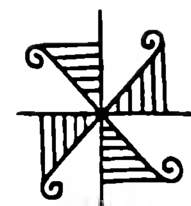
СВЕВЛАД – всевлад, сербське ім'я, згадується в 495 р.

СВЕМИР – всемир; сербське.

СВЕНТИЛА, СВЕНТИЛО – світило; в хроніці Ісидора Севільського (в 659 р.) згадується нібито готський прославлений король Свентило, який мав сина Ратимира, що був його соправителем; Свентило описаний як надзвичайно поважний, шляхетний володар, що мав істинно королівську гідність, був освічений в правових

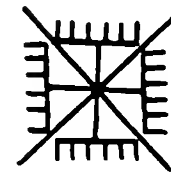

справах і милосердний до підлеглих; імена обох королів вказуть на слов'янське походження.

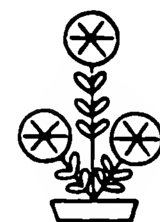
СВЕНТОРОГ – святий ріг; ім'я литовського князя.

СВЕНТОЯР – див. *СВІТОЯР*, *СВЯТОЯР*. За ВК, Свентояр – князь борусів, який, об'єднавши своє плем'я з русами, воював проти готів (дощ. 4-Б).

СВЕПРАВ – дослівно *все прав* (все правдиве, правильне, дотримується законів Прави); сербське, чеське (Богемія, Моравія, 1226 р.)

СВЕРАД – всьому радий; сербське; згадується в Богемії та Моравії в 1052 р.

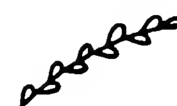

СВЕТБОГ – світлий Бог; у Богемії та Моравії згадується в 898, 903 рр.

СВИРЯ – сопілкар (від *свиріль* – сопілка).

СВИРЯТА – зменшене від *СВИРЯ*.

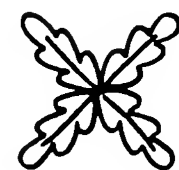
СВИТЯЗЬ, СВІТЯЗЬ – 1) відгідронімне ім'я (назва озера на Волині); 2) святий витязь (за аналогією до Святополк – святий похід); 3) народна етимологія – звитяжець.

СВІТЛАН, СВЕТЛАН – світлий; можливо, *просвітитель*; південнослов'янське.

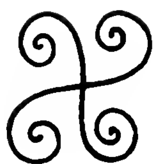
СВІТМИР – світлий мир.

СВІТОБОР – від *світло* і *боротися*, борець за світло.

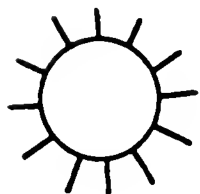

СВІТОВИД – Бог осіннього Сонця (день осіннього рівнодення), Бог світла і святості. В храмі Світовида (у балтійських слов'ян) аж до XIII ст. відбувалася урочиста всенічна Богослужба, рівнозначна Великодній. Володимир Шаян писав про Світовида як про Творчого Духа Всесвіту, який є "Сином Найвищого Світла, у своїй природній сутності з ним Єдиний і Тожсамий. Він був

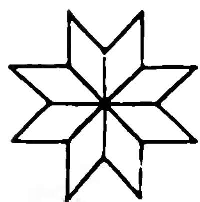

і є по всі часи Сварожичем – сином Сварога". Статуя Світовида має чотиригранну форму, на якій зображені чотири Бога під одною шапкою: Перун, Дажбог, Лада і Мокоша, що символізують світ Прави, п'ятий – Велес – зображений внизу як основа, на якій тримається вся світобудова – це світ Нави; середній ярус статуї позначає світ Яви – зображення людей. Варіанти цього імені Свантевит, Святовит. Див. також *СВЯТОВИД*.

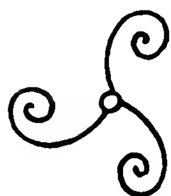
СВІТОВИК – казковий богатир; можливо, під ім'ям Світовик згадується Дажбог.

СВІТОДАР – 1) дарунок світла; 2) той, що дарує світло.

СВІТОЗАР – дослівно *той, хто озаряє світлом, озорений світлом*; можливо, так називали народжених на світанку – світанкова зоря; давньослов'янське *світлий* – святий.

СВІТОКОЛ – виднокруг, небесне коло.

СВІТОЛИК – світлоликий; той, хто має світле, ясне лице.

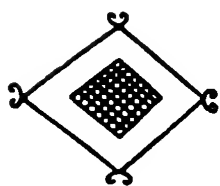
СВІТОЛЬД – від *світлий*; історична особа воєвода: Світольд воював у об'єднаному русько-литовському війську князя Гедиміна з христоносцями та татарами ("Історія Русів").

СВІТОМИР – світлий мир; просвітитель миру (людей).

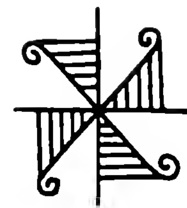
СВІТОСИЛ – світла сила; частина *світ* багатозначна: білий, сяючий, променистий, той, що випромінює світло, святий.

СВІТОЯР – дослівно *плідна сила світлого Сонця*, світло Ярила; сонячне і місячне світло; *яр* – нестримний, збуджуючий, плідний.

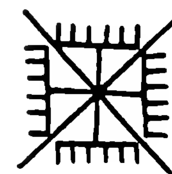
СВОБОДА – свобода.

СВОЄН, СВОЙТЕН, СВОЙТИНА – свій; зменшені форми від імен на *Свой-*.

СВОЙБОГ – 1) нащадок свого Бога, родич; 2) своїм Богам присвячений (західнослов'янське); згадується в 1088, 1115, 1186 рр. в Богемії, Моравії.

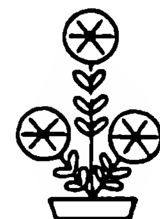
СВОЙСЛАВ – своїх (родичів) прославляючий; чеське ім'я.

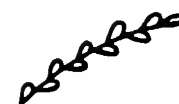
СВОЯТА – свій, родич; можливо, скорочене від імен з основою на *Свой-*.

СВЯТИГНІВ – священний гнів; ім'я чеського князя X ст.

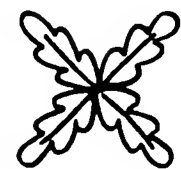
СВЯТОБОЙ – дослівно *той, хто воює за святині*; син моравського князя Святополка, почав княжити в 896 р. (Густинський літопис, 26), вступив у суперечку зі "святим" Мефодієм (християнином), за що той підмовив сусідні племена напасти на Святобоя, внаслідок чого Моравську державу розділили на три частини: німецьку, угорську і ляську.

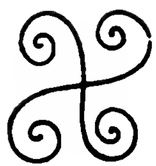
СВЯТОБОР – святий борець; 1107 р. – Святобор – зять польських князів П'ястів; перша половина XII ст. – Святобор у балтійських слов'ян.

СВЯТОВИТ – див. *СВІТОВИД*. У ВК Святовит входить у Великий Триглав (дощ. 11-А, 11-Б). Особливо вшановувався у балтійських слов'ян. В Арконі було святилище Святовита, яке зруйнував єпископ Абсальйон 15 червня 1168 р. У західнослов'янських літописців друга частина імені *-вит* часто передається латинським *vitus*, що дає право припускати тут слов'янське *витязь* (за О. Фамінциним); М. Костомаров вважав, що Святовит є Богом хліборобства.

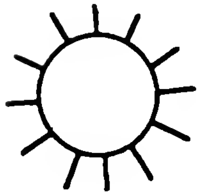

СВЯТОГОР – дослівно *свята гора*; ім'я казкового (билинного) богатиря.

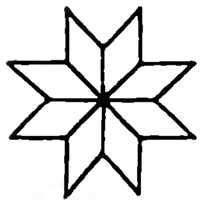
СВЯТОЗАР – дослівно *світанкова*, *свята зоря*; див. ще *СВІТОЗАР*.

СВЯТОДАР – святий дарунок; ім'я-новотвір.

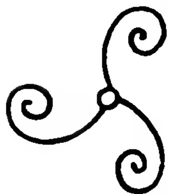

СВЯТОМИР, СВЯТМИР – святий мир; князь далматський Святомир згадується в 854 р.

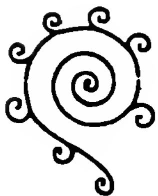
СВЯТОПЛУГ – святий плуг; за скіфською легендою, плуг, що впав з неба – дарунок Богів; ім'я моравського князя.

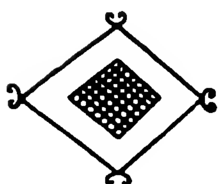

СВЯТОПОЛК – святе воїнство; ім'я кількох князів Київської Русі, відоме також в інших слов'ян: Святополк Моравський, Святополк Юрійович, Святополк-Іван Мстиславович та ін.

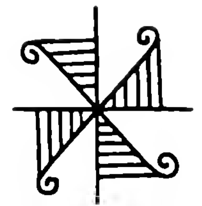

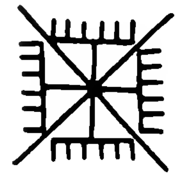
СВЯТОСЛАВ – 1) свята слава; 2) той, хто славить святість, світло. Великий князь Святослав Хоробрий воював з ворогами Русі-України: як з юдеями Хозарського каганату, так і з візантійськими християнами. Святослав мудро передбачив сумні наслідки християнізації нашого народу. Перед битвою зі 100-тисячним візантійським військом Святослав звернувся до свого 10-тисячного війська зі словами: "Так не посоромимо землі Руської, краще ляжемо кістьми, бо мертві сорому не мають..." На що воїни відповіли: "Де твоя голова ляже, там і ми голови покладемо". Дружина Святослава перемагала доти, поки трималася Рідної Віри. Знищуючи церкви, розсадники чужовір'я, Святослав викликав ворожнечу з боку християнізованої частини війська. Він став жертвою підступної змови, однак пам'ять про нього як

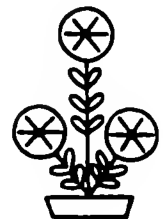

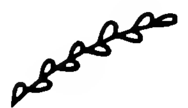

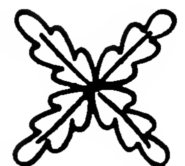
про князя-лицаря, який не зрадив Віри Предків, може стати символом відданості Рідним Богам. Святослав Хоробрий створював велику державу, що простяглася між трьома морями: Балтійським, Каспійським і Чорним. Загибель Святослава і державний переворот, здійснений його позашлюбним сином Володимиром на догоду Константинополю, припинив творення могутньої Слов'янської держави. Через зіпсованість літописних повідомлень не має одностайності серед істориків щодо точного датування цього періоду. Це свідчить про намагання політичних кіл X ст. приховати справжній перебіг подій, причиною яких була саме релігійна боротьба. Загальноприйнята дата шлюбу княгині Ольги з Ігорем Рюриковичем – 903 р. (Ользі було 10 років, Ігореві – 29). Виникають питання: якщо (за літописними версіями) Святослав народився в 942 р., через 39 років їхнього шлюбного життя, тоді як він міг мати повнолітніх синів у 970 р.? За В. Татіщевим, Святослав народився 920 р. (тоді як він міг бути дитиною під час древлянського повстання 946 р., як це подають Іпатіївський, Воскресенський, Софійський І, Тверський літописи?); Святослав став князем Київським 945 р. (тоді навіщо б йому було регентство Ольги, якщо йому було 25 років?). За Густинським літописом, Святослав народився в 942 р. (с. 28). Все це писемні загадки, які ще потрібно дослідити. Див. ще роздуми на цю тему в статті *МАЛКА*, *МАЛУША* (жін.).

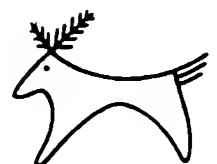

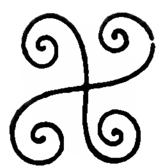

СВЯТОША – зменшене від імен на *Свят-*; можливо, народжений на святки; на київській околиці є й нині місцевість (район) Святошин.

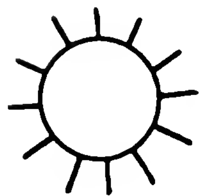

СВЯТОГОР – дослівно *свята гора*; ім'я казкового (билинного) богатиря.

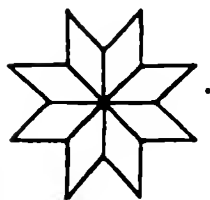
СВЯТОЗАР – дослівно *світанкова*, *свята зоря*; див. ще *СВІТОЗАР*.

СВЯТОДАР – святий дарунок; ім'я-новотвір.

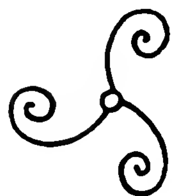
СВЯТОМИР, СВЯТМИР – святий мир; князь далматський Святомир згадується в 854 р.

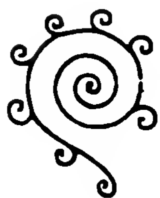
СВЯТОПЛУГ – святий плуг; за скіфською легендою, плуг, що впав з неба – дарунок Богів; ім'я моравського князя.

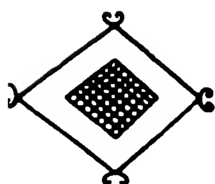

СВЯТОПОЛК – святе воїнство; ім'я кількох князів Київської Русі, відоме також в інших слов'ян: Святополк Моравський, Святополк Юрійович, Святополк-Іван Мстиславович та ін.

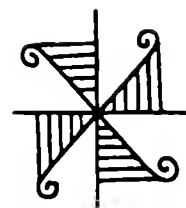
СВЯТОСЛАВ – 1) свята слава; 2) той, хто славить святість, світло. Великий князь Святослав Хоробрий воював з ворогами Русі-України: як з юдеями Хозарського каганату, так і з візантійськими християнами. Святослав мудро передбачив сумні наслідки християнізації нашого народу. Перед битвою зі 100-тисячним візантійським військом Святослав звернувся до свого 10-тисячного війська зі словами: “Так не посоромимо землі Руської, краще ляжемо кістьми, бо мертві сорому не мають...” На що воїни відповіли: “Де твоя голова ляже, там і ми голови покладемо”. Дружина Святослава перемагала доти, поки трималася Рідної Віри. Знищуючи церкви, розсадники чужовір'я, Святослав викликав ворожнечу з боку християнізованої частини війська. Він став жертвою підступної змови, однак пам'ять про нього як

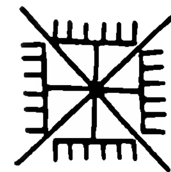

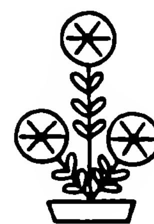

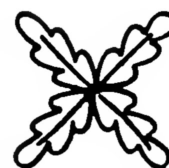
про князя-лицаря, який не зрадив Віри Предків, може стати символом відданості Рідним Богам. Святослав Хоробрий створював велику державу, що простяглася між трьома морями: Балтійським, Каспійським і Чорним. Загибель Святослава і державний переворот, здійснений його позашлюбним сином Володимиром на догоду Константинополю, припинив творення могутньої Слов'янської держави. Через зіпсованість літописних повідомлень не має одностайності серед істориків щодо точного датування цього періоду. Це свідчить про намагання політичних кіл X ст. приховати справжній перебіг подій, причиною яких була саме релігійна боротьба. Загальноприйнята дата шлюбу княгині Ольги з Ігорем Рюриковичем – 903 р. (Ользі було 10 років, Ігореві – 29). Виникають питання: якщо (за літописними версіями) Святослав народився в 942 р., через 39 років їхнього шлюбного життя, тоді як він міг мати повнолітніх синів у 970 р.? За В. Татіщевим, Святослав народився 920 р. (тоді як він міг бути дитиною під час древлянського повстання 946 р., як це подають Іпатіївський, Воскресенський, Софійський I, Тверський літописи?); Святослав став князем Київським 945 р. (тоді навіщо б йому було регентство Ольги, якщо йому було 25 років?). За Густинським літописом, Святослав народився в 942 р. (с. 28). Все це писемні загадки, які ще потрібно дослідити. Див. ще роздуми на цю тему в статті *МАЛКА*, *МАЛУША* (жін.).

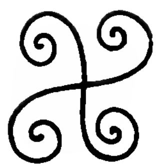

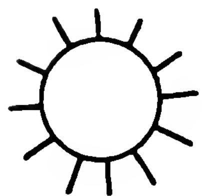
СВЯТОША – зменшене від імен на *Свят-*; можливо, народжений на святки; на київській околиці є й нині місцевість (район) Святошин.

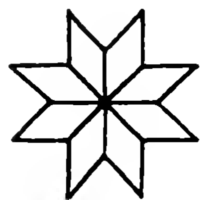

СВЯТОЯР – див. також *СВІТОЯР*; дослівно *священна плідність*; у ВК (дощ. 4-Б) згадується це ім'я князя борусів, який вигнав з Руської землі готів.

СЕБЕБОР, СОБЕБОР – *себе боронити*; в XI–XIV ст. в Богемії й Моравії, в Чехії; князь Собебор Славник в 955 р., що княжив в Либице, загинув разом зі своїми братами Чеславом, Пореєм, Доброславом, Спитимиром в міжусобній війні від рук Пржемисловичів.

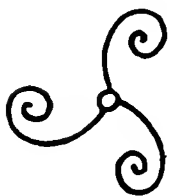
СЕВЕР – чоловік з племені сіверян; суворий, північний; виведення з латини, як це подають сучасні мовознавці, не досить переконливе.

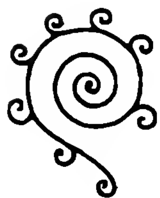
СЕВІР – те саме, що *СЕВЕР*.

СЕГЕНЯ – значення не з'ясоване; у ВК згадується боярин Сегеня (дощ. 6-Д).

СЕДЕНЬ – 1) можливо, від *сидіти* (діалектне українське *седіти*): пор. *сиднем сидіти*; 2) ім'я одного з прабатьків Русі згадується у ВК (дощ. 33) "ся треба наша по Седеню, отцю нашому" (йдеться про поминальний обід).

СЕЛИБОР, СЕЛИБУР – від *виборов поселення*; *вибрав поселення*; відоме у західних слов'ян, князь слов'ян-вагрів в X ст.; поляк Селібор в 1136 р.

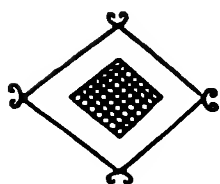

СЕЛИЖАР – те саме, що *стожар* – накриття для сіна.

СЕЛИЛО, СЕЛЮТА, СЕЛЯТА – від *село*, *селянин*.

СЕЛИМИР – від *заселяти мир* – людське поселення; поселенець.

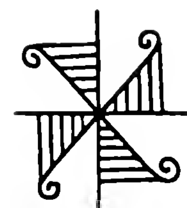
СЕЛИСЛАВ – той, хто *вселяє славу*; південнослов'янське.

СЕЛЯН – селянин, сільський житель. Те саме значення в імен *СЕЛЯТА*, *СЕЛЯНИН*.

СЕМАК – сьомий син в родині.

СЕМАРГЛ – див. *СИМАРГЛ.*

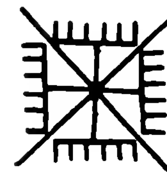
СЕМАШКО – сьомий син в родині.

СЕМИБОР – той, хто *поборює сімох.*

СЕМИБРАТ – сьомий брат.

СЕМИДОЛ – той, хто *подолає сімох.*

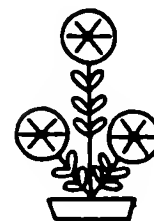
СЕМИМИСЛ – *сім думок*; в значенні *семикратно розумний.*

СЕМИРАД – 1) семикратна радість; 2) той, хто дає сім порад (переносно – *мудрий, розумний*); згадується поляк Семира в 1252 р, 1255 р. в Брацлаві.

СЕМИРІЧ – сім речей, сім років.

СЕМИРОД – дослівно *сім родів*; козацьке прізвище є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Юхимова).

СЕМИСЛАВ – семикратно славний.

СЕМОВИТ – 1) семизвитяжний (*сім витязів*); 2) можливо, початкове **Z** перейшло в **S**: Земовит – Семовит; ім'я одного з перших князів-полян – засновників Польщі (Семовит, Лешко, Земомисл) з центром у Гнєзно.

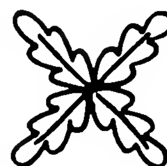

СЕМОЙКА – сьомий син в родині.

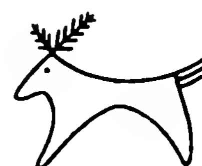
СЕМУША – однозначне з іменами *СЕМОЙКА, СЕМАШКО.*

СЕРДИТКО – сердита дитина (ім'я-оберіг).

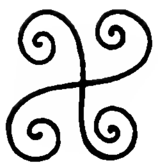
СЕРЕДА, СЕРЕДКО, СЕРЕДОХА – середина, середній; відомі у сербів, поляків; перейшло в прізвища.

СЕРЕДОГОСТ – 1) можливо, *народжений на свято Правої Середи* (Рахманський Великдень) або взагалі в середу; 2) за іншою версією – "сердечний гість"; 3) середній, середульший.

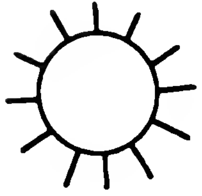

СЕРЕЖЕНЬ – 1) середній, середульший; 2) народжений

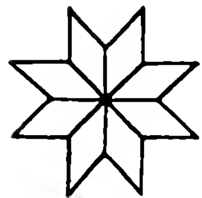
посередині жнив; князь Сереженъ княжив у Русі десять літ (див. ВК, дощ. 36-Б).

СЄВА – 1) можливо, від *север*, *сівер* – північ; 2) син Богумира, від якого походить плем'я сіверян, згадується у ВК (дощ. 9-А).

СИВЕР – сіверянин (слов'янське плем'я, столиця – Новгород-Сіверський). Ще в I тис. до н. е. грекам були відомі племена *саварів*, які жили на місці Сіверщини. Див. *СЕВЕР*, *СІВЕР*.

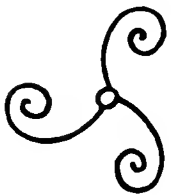
СИВИЙ – зимовий.

СИВОДІД – сивий дід.

СИВОЛАП – сива лапа.

СИВОЯР – ім'я Бога або назва місяця, якому покровительствує Сивий Яр (ВК, дощ. 11-Б); вірогідно – біле зимове сонце або народжений в зимовий час місяця Сивояра.

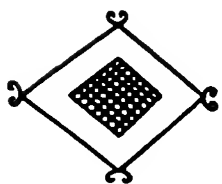

СИГНІВ – перша частина не з'ясована, друга – гнів; ім'я воєводи польського при Болеславі Стидливому (середина XIII ст.).

СИДАН, СИДКО – посидющий; *осілий* (не кочівник); як ім'я зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.: Сидко Гридкович (сотня Саварського).

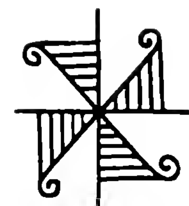

СИЛА – сильний, міцний, силач. Санскритське *сила* означає *якість*, *достойність*, *краса і міць*; загальна ідея міцності і твердості – близьке за значенням до *камінь*; зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р. як ім'я Сила Кузьменко (сотня Трехтемирівська) та похідне прізвище Трохим Силенко (сотня Кулаги).

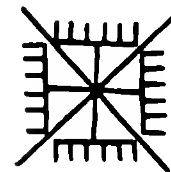
СИЛАН – те саме, що *СИЛА*.

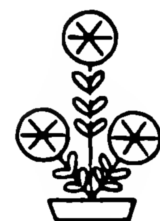
СИЛОБОР – сильний, непоборний; ім'я-новотвір.

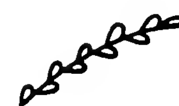
СИЛОСЛАВ – прославлений силою; ім'я-новотвір.

СИМАРГЛ – Вогнебог, Сварожич; Бог вогняних жертвоприношень, посередник між світ Яви і Прави (людей і Богів), який несе молитви жертводавця до Сварги. Зображують у вигляді крилатого собаки (починаючи з трипільської доби), пізніше – у вигляді вогняного сокола Рарога, яким завершувався священний Тризуб. Іноді Симаргла порівнюють з "Семи-Ярилом" – *сім* і *яр*. Він відає рослинною силою природи. На основі ведійського сюжету можна реконструювати образ Симаргла: він панує над трьома стихіями – землею, водою й повітрям, живе на Дереві Всього Насіння, яке зростає на острові посеред моря. Коли він змахує крилами, з древа в морі обсипається насіння різних рослин, чарівний небесний кінь випиває воду разом з насінням, щоб потім розлити її дощем – так насіння потрапляє в ґрунт.

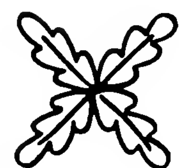

СИМАРСА – див. *СИМАРГЛ* (така форма імені в "Космографії" XVII ст.).

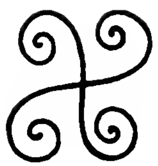
СИМИР – див. *СИМАРГЛ* (така форма імені в "Хронографі" Леонтія Боболинського, кінець XVII ст.).

СИНЕУС – синій (сизий) вус; міфічний брат Рюрика (дослідники вважають, що це не ім'я, а неправильно прочитане словосполучення: про Рюрика було сказано, що він прийшов з "родичами своїми" – шведською мовою *sine hus* й "вірною дружиною" – шведською *thru varing*, які літописець, перекладаючи зі скандинавського сказання, сприйняв за імена братів).

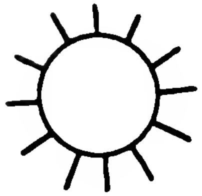
СИНКО – вірогідно, дитяче ім'я, що походить від загаль-

ної назви, пестливе від *син*; на думку В. Казакова, означає *чортик*, від *синець* – чорт (московське), що є непереконливим, див: *ЧОРТ*.

СИНЬООК – синьоокий.

СИТКО – від *ситий*.

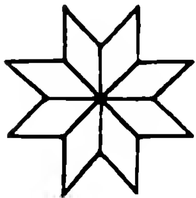

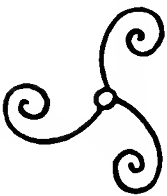
СІВЕР – див. *СИВЕР*.

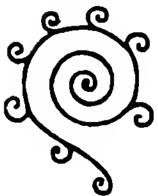
СІЄВА – див. *СЄВА*; згадується у ВК (дощ. 9-А).

СІМ'ЮН – сім'янин; той, хто любить родинне життя.

СІР, СІРАК, СІРИЙ, СІРКО – від *сірий*; початково сірий – непримітний, бідний; перейшло в прізвище. Відомий український козак-характерник полковник і кошовий отаман Війська Запорізького Низового Іван Сірко (1605 р. або 1610–1680 рр.), який став легендою й взірцем для українців (здобув перемогу в 65 боях і не програв у своєму житті жодної битви). Турки називали Сірка – Урус Шайтан (Руський Чорт). Ймовірно, що Іван Сірко володів предківським (рідновірським) бойовим мистецтвом, яке християнам було недоступне. Він говорив: "ти не бійся, що я не православний християнин, я – православний" (очевидно, цей сокровенний смисл був відомий лише самому характернику).

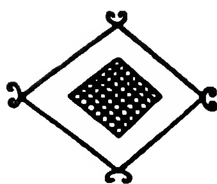

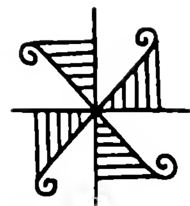
СКАЛОЗУБ – дослівно *той, хто скалить зуби*; переносно *смішливий*.

СКАРБОМИР – від *скарб* (добро, пожитки) і *мир;* польське ім'я.

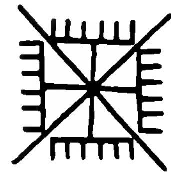
СКІВ – значення не з'ясоване; згадується у ВК (дощ. 17-А) як князь, брат князя Славена, обидва вели славні війни на Сході; вважають, що це грецька форма імені скіфського вождя V ст. до н. е. За переказами, Сків заснував

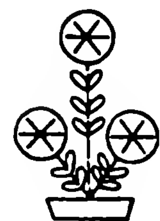

Велику Скуф (Скіфію). Вірогідно, ім'я й етнонім (назва народу) пов'язані між собою. Див. також *СКІФ*.

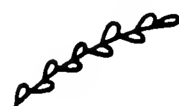

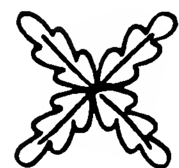
СКІЛ, СКОЛ, СКОЛОТ – можливо, від *скала*, *осколок*; ім'я скіфського царя (згадується в 460 р. до н. е.), сина Аріапейта від матері істріянки (гречанки), яка навчила його грецьких звичаїв і мови. Він жив серед скіфів, але таємно мав окремий палац у місті Ольвії з розкішним подвір'ям, із статуями сфінксів. Там він мав і місцеву жінку-гречанку, до якої приходив і жив із нею, бувало, до місяця. Під час його участі у вакхічній містерії Діоніса Бог ударив блискавкою в його палац. Але це не спинило Скіла, він продовжував святкувати. Тут його й побачили скіфи. Згодом Скіла стратили за зраду скіфських звичаїв. Про це розповів Геродот у V ст. до н. е. В XI ст. згадується знатний чех із роду Вршовців: "Скіл – син Божека" – правитель міста Жатець.

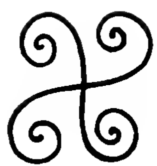

СКІЛУР – значення, ймовірно, те саме, що й *СКІЛ*; можливо, від *скала*, *осколок*; ім'я скіфського царя Скілура згадується в 150 р. до н. е. у Страбона і Плутарха. Пізньоскіфське царство за нього досягло значного розквіту й об'єднувало степовий Крим та пониззя Південного Бугу й Дніпра. Скіфи-сколоти мали свій флот і прагнули володіти морськими портами, захопили Керкінітіду, Калос-Лімен ("Прекрасну гавань") та інші володіння Херсонесу, підкорили Ольвію, в якій карбували свою монету з ім'ям Скілура. Столицею був Неаполь Скіфський (поблизу сучасного Сімферополя). Тут знайдено грецький напис з ім'ям царя Скілура і його мавзолей. Уклав військовий союз із сарматським племенем рок-

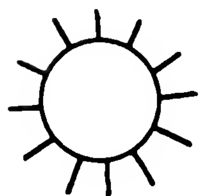

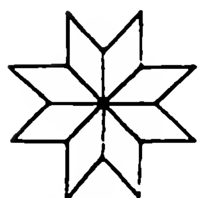

соланів. Загинув на війні скіфів з Мітрідатом VI Євпатором.

СКІФ – за легендами, переказаними Геродотом, Скіф – один із трьох синів слов'янського Геракла, який дав ім'я народу скіфів. Геракл, вирушаючи до греків і залишаючи свою жону, дочку Борисфена з синами, дав їй свій лук і пояс з підвішеною до нього золотою чашею і наказав передати тому з синів, хто зуміє підперезатися цим поясом і натягнути тятиву лука так, як це робив сам Геракл. Це завдання виконав лише наймолодший – Скіф, який і став царем країни.

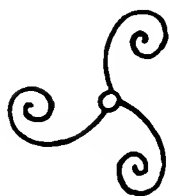

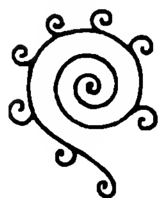
СКОЛ – скорочене від *СКОЛОТ.*

СКОЛОТ – можливо, від *скала*, *осколок*; ім'я скіфського царя, від якого походить і назва племені сколотів.

СКОМОНД – не з'ясоване; ім'я ятвязького князя, який був і верховним волхвом, чаклуном (кінець XIII ст.). Ятвяги – плем'я, яке в XII-XIII ст. входило до Галицько-Волинського князівства, а в XIII ст. перейшло до Литовського, хоча етнічно походило, вірогідно, з нащадків давніх прусів.

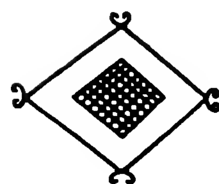
СКОПАСІЙ – ім'я скіфського воєначальника, який брав участь у війні з перськими військами Дарія.

СКОРИНА – від давньоруського *скорняк* – той, хто обробляє хутро і шкіру, укр. *кожум'яка.*

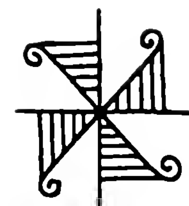
СКОРОДУМ – кмітливий, той, хто *швидко думає.*

СКОРЯТА – хутровий, пухнастий; можливо, кожум'яка.

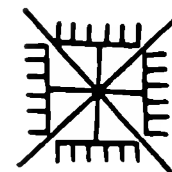
СКОТЕНЬ – 1) за давніми уявленнями, скот (худоба) становив багатство родини, отже, скотень, скотич – багатій; пор. *скотниця* – скарбниця; 2) давньослов'янське

котитися – народжувати, отже, може бути *народжений*.

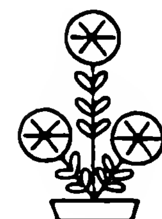
СКОТИЧ – те саме, що *СКОТЕНЬ*; ВК згадує боярина Скотича, "що не піддався хозарам" (дощ. 4-А, 4-Б). Тут Скотич і Скотень, очевидно, одна і та ж особа.

СКРИНЬ – скринька, шухляда; мабуть, так звали людину, яка має "скриті" запаси або "скритний", потаємний характер.

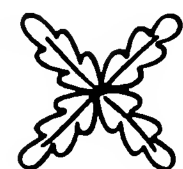
СКУРАТ – шкіряний, хутровий; від *скура* – шкіра, хутро.

СЛАВА – 1) пісня на прославлення Богів; вірогідно, праслов'янський корінь *сла-* відповідає санскритському *сва-*, що є дуже багатозначним: своя віра, радість, натхнення, прояснення, просвітлення; а також – дихання, здоров'я, благополуччя, благословення; 2) ім'я давньослов'янської Богині: Мати-Слава, Мати-Сва, яку уявляли у вигляді золотої птиці, що співає пісню воїнам, закликаючи до переможного бою; золоте пір'я Матері-Слави прирівнюється до сонячного проміння.

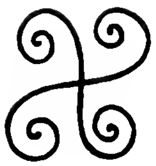
СЛАВАТА – той, хто *славить*.

СЛАВЕН – слов'янин, той, хто *славить Богів*; слов'яни – люди, які славлять Богів. Родоначальник слов'ян князь Славен, нащадок князя Росса ("Історія Русів"). У ВК (дощ. 17-А) згадується князь Славен із братом Сківом, які вели великі війни на Сході.

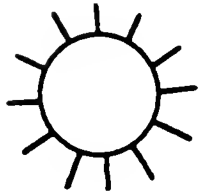
СЛАВЕР, СЛАВІР – дослівно *слов'янської віри*, славетний; ім'я князя, засновника міста Славенська (нинішній Новгород), його нащадками були новгородські князі, що вели свій рід від сина Славена – Венеда. Ім'я згадується у ПВЛ, Йоакимівському літописі, ВК (дощ. 36-Б):

“А після нього був Лебедян, який звався Славер, і той був двадцять років”.

СЛАВИБОР – той, хто *славить боротьбу* або уславлений боротьбою.

СЛАВИН – див. *СЛАВЕН*.

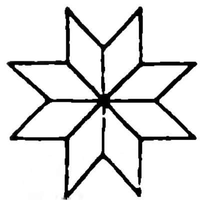

СЛАВКО – скорочене від імен на *Слав-*.

СЛАВЛЯН – слов’янин (“Русалка Дністрова”, 1837 р.).

СЛАВОБОЙ – славний боєць.

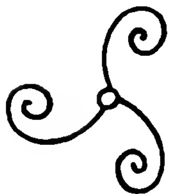
СЛАВОБОР – славний борець.

СЛАВОГОСТ – славний гостинністю.

СЛАВОЛЮБ – той, хто *любить славу*.

СЛАВОМИР – той, хто *славить мир*. Князь бодричів, наступник князя Дражка (IX ст.).

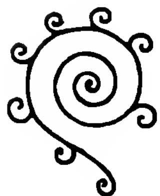
СЛАВОМИСЛ – славний мислитель, уславлений мудрими думками.

СЛАВОНІГ – уславлений ніжністю (від старослов’янського *ніга* – ніжність).

СЛАВОТВОР – творець слави; ім’я-новотвір.

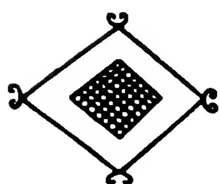
СЛАВУТА – славетний; згадує Ф. Дудко (“Стрибожа внука”).

СЛАВЯН – слов’янин.

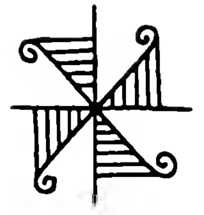

СЛАВ’ЯТА – зменшене від *СЛАВУТА*; ім’я згадується в ПВЛ.

СЛИНЬКО – слюнтяй; ім’я з берестяної грамоти.

СЛОБОДАН – вільний, той, хто *відійшов на слободу* – свободу.

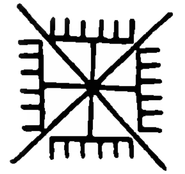

СЛОВИША – скорочене від *СОЛОВЕЙ*. В Новгороді були знайдені при розкопках гуслі з написом Словиша, вірогідно – ім’ям співця.

СЛОВОТВОР – *творець слова*, письменник, поет; ім'я-новотвір.

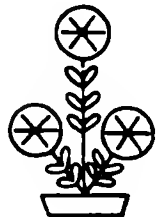
СЛОВУТА – те саме, що й *СЛАВУТА*.

СЛОВ'ЯТА – слов'янин; ім'я боярина Київського, посла Святополка Ізяславовича до Володимира Всеволодича (Густинський літопис).

СМІХНО – смішливий, веселий; князь із династії Драговита.

СМІШКО – смішливий, усміхнений; ймовірно, народжений 1 квітня; за язичницьким календарем – день Сміху. У давніх джерелах згадується, що кияни відзначали це свято біля "ідола Сміха" (Г. Дяченко).

СМОЛА – смаглявий.

СМОЛИГА – те саме, що й *СМОЛА*. Згадується в літописі в 1266 р.

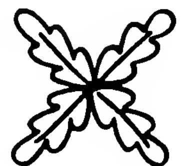
СНЕЛЬРАД, СНЕПОРАД – *радий сну*; вживані у західних та південних слов'ян.

СНІЖАН – народжений в сніговому пору.

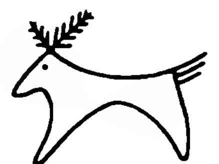
СНІЖКО – сніжний, народжений під час снігопаду.

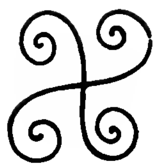
СНОВИД – побачений уві сні; ім'я конюха Святополка II Ізяславовича – Сновид Ізечевич (1050–1113), що брав участь в осліпленні князя Василька Ростиславовича. Осліплення, отруєння і тортури відповідали нормам християнської моралі, в чому позначився вплив Візантії на руське суспільство.

СОБАНКО – скорочене від імен на *Собі-*.

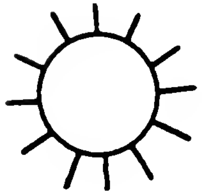
СОБИНА, СОБИНКА – болгарське; народжений у суботу (або на Соботку – Купайло); можливо, скорочене від імен на *Собі-*.

СОБИСЛАВ, СОБІСЛАВ – сам себе славлячий; історична особа Собислав Жирович (1078 р.), боярин київський, воєвода Всеволода Ярославича.

СОБИТЕХ, СОБИШ – можливо, скорочене від імен на *Собі-*.

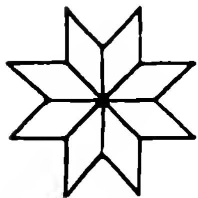

СОБІБОР – той, що сам собі виборює необхідне.

СОБІМИР – 1) той, хто *собі мир* здобуває; 2) сам собі громада (*мир* в значенні *люди*).

СОБІМИСЛ – той, хто *сам про себе мислить*.

СОБКО – можливо, скорочене від імен на *Собі-*.

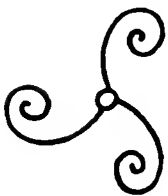

СОБОЛЕК, СОБОЛЬ – соболь.

СОБОТ, СОБОТА – народжений на Соботку – Купальське свято (літнє сонцестояння 20-21 червня).

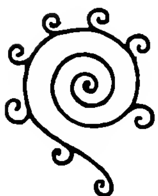
СОВА, СОВІЙ – сова.

СОКІЛ, СОКОЛ, СОКОЛНИК – сокіл.

СОКОЛЬНИК – той, хто займається соколиним мисливством, сокольничий; Сокольник – билинний богатир, син Іллі Муромця, згадується в X-XI ст. (А. Баженова).

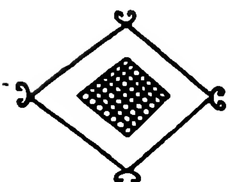
СОКОР, СОКР – осокор; слов'янин на службі арабського халіфа, згадується у В. Ламанського.

СОЛЕСЛАВ – той, хто *славить сонце*; відоме в Моравії 1210 р.; тотожне *СОНЦЕСЛАВ*.

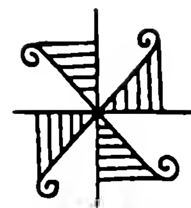
СОЛИМАЗ – не з'ясоване; згадується в Іпатіїському літописі 1159 р.

СОЛН – сонячний.

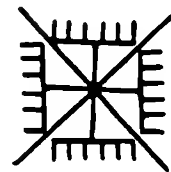

СОЛОВЕЙ – соловей, красномовний. Ім'я надавалося волхвам, музикантам, співцям, які вміли гарно промовляти, співати тощо; відомий волхв "вищий над жерцями Богомил, сладкоречія ради наречений Соло-

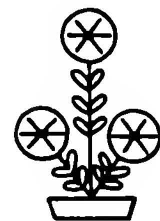
вей", який очолив боротьбу за Рідну Віру в Новгороді (за В. Татіщевим); Соловій Гудимирович згадується в українських билинах галицького періоду; його по батькові також вказує на професію гусляра, музики.

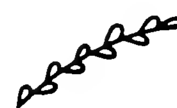
СОЛОГУБ – 1) за народною етимологією, близьке до "солодкі губи" – переносно *улесливий*, той, хто солодко говорить; 2) надто сонячний; пор.: *ТРИГУБ*, або четверогубо – вчетверо, чотирикратний; якщо можлива аналогія з *сугубо*, *усугублять* – ускладнювати, побільшувати (в значенні побільшення якості).

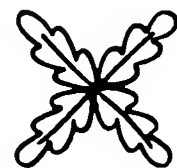

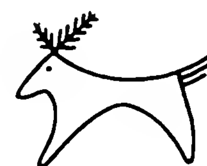
СОМОВИТ – те саме, що *ЗЕМОВИТ*.

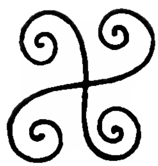

СОНЦЕБОГ – найдавніший Бог всіх слов'ян; ще із спільноарійських часів Сонцебог уявлявся на золотій колісниці, запряженій білими кіньми. Блискуча постать Бога Сонця, його войовничий характер, золоті стріли, які він пускає по вітру – все це успадковане слов'янами від їхніх Предків аріїв. Імен Сонця багато: Бог, Сонце-Цар, Князь, Око Боже, Чадо Боже, Сонце Праведне, Сонце Красне, Сонце Трисвітле; а також теоніми: Дажбог, Божич, Білобог, Ярило, Ладо, Купайло, Припікало, Світовид. Про всеперемагальну силу Сонця, його щорічне відродження говорять такі народні приказки: "Заглянець Сонце и в наше воконце" (білоруське); "Бендзє і пжед нашемі врутамі слонце" (польське); "Взойдет Солнце и к нам во двор" (російське); "Дог ге сунце и пресі наша врата" (сербське); "Де Сонце, там сам Господь" (українське). У сербській весільній пісні батько каже дочці: "Окрені се Сунцу на істоку – помолисе Богу істинноме і жаркому на істоку Сунцу" – слов'яни зав-

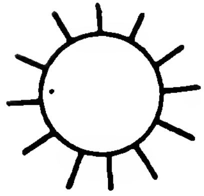

жди моляться, повернувшись обличчям на схід. Сонцю приносили в пожертву спеціальне печиво, що називалося *сончата*, при цьому співали: "Грай, Сонечко, грай, тут твої сончата" (тобто діти Сонця-Дажбога). Імена похідні від *сонце* мають корінь *сон-*, *сол-*, *соли-*, *солон-* (пор. *посолонь* – по солнцю, за ходом Сонця).

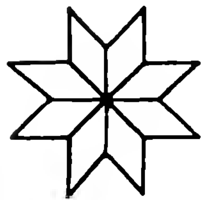

СОНЦЕДАР – дарунок Сонця; ім'я-новотвір.

СОНЦЕЛЮБ – залюблений у Сонце; ім'я-новотвір.

СОНЦЕСЛАВ – той, хто *славить Сонце*.

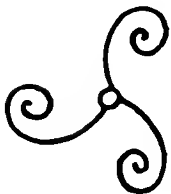
СОРОКА – від *сорока*, переносно *той, хто швидко говорить*.

СОЧАБАБА, СОЧИБАБА – печиво; сербське.

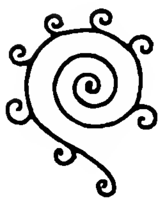
СОЧЕНЬ – пиріжок із сиром; переносно *пухкий*, *повний*; соковитий.

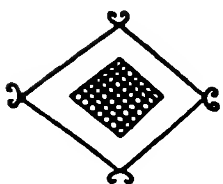
СПАРА – один із двох (можливо, близнюк); відоме в Богемії, Крем'янці.

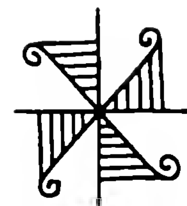
СПАРГАПЕЙТ – ім'я скіфського царя (племені агатирсів), прадіда відомого філософа Анахарсія.

СПАС – давнє язичницьке ім'я Бога-рятівника від усяких бід і нещасть; як пише Г. Дяченко: "не слід думати, що це слово одночасне християнству, навпаки, воно вживалось слов'янами ще в язичництві. Беслаєв у кінці XIX ст. писав, що слов'яни називали своїх Богів Спасами" ("О влиянии христианства на славянский язык", с. 123). В одному з давніх західних джерел описане поминання загиблих воїнів, що здійснювалося на високій горі, де кожен вояк, проходячи повз жертовний вогонь, бряжчав зброєю і проголошував славу Богам: "там погодуємо Богів і принесемо Богам-Спасам великі жертви

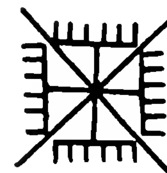
і проголосимо їм честь і славу" (цитата з О. Фамінцина з посиланням на Честміра).

СПАСЕН – спасенний; народжений на Спасівку.

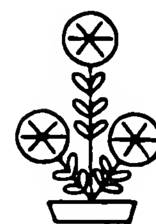
СПАСИМИР – від *Спас* і *мир* – рятівник людей (або світу).

СПАСОВ, СПАСОЄ – народжений на Спасівку; відоме в Сербії XII ст.

СПЄХ – 1) успішний, вдалий; дослівно *той, хто встигає*; 2) маленький дух, що допомагає в справах.

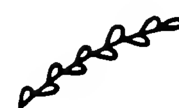
СПИТА, СПИТАТА – від *той, хто здійснює іспит,* – той, хто випробовує; скорочені імена від *СПИТИБОГ, СПИТИГНІВ, СПИТИМИР, СПИТОСЛАВ.*

СПИТИБОГ– від *той, хто здійснює іспит,* – той, якого Бог випробовує, або той, хто запитує Бога.

СПИТИГНІВ – від *той, хто випробовує гнів*; чеське, богемське.

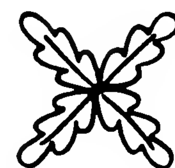
СПИТИМИР – від *той, хто випробовує мир*; чеське, богемське.

СПИТОСЛАВ – від *той, хто випробовує славу*; чеське, богемське.

СПОДОБА – той, хто *всім подобається*.

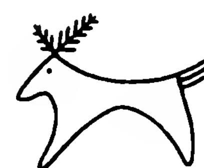
СПОРИШ – швидкий; народжений на Різдво (див. пояснення до *РАЙОК*).

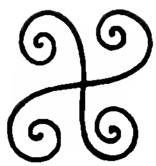

СРАЦИН – дослівно *сорочин* – народжений у сорочці;

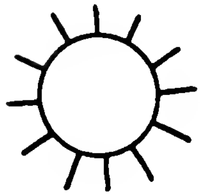
СТАВЕЦЬ, СТАВКО – похідне від *стійкий*, той, хто стоїть.

СТАВЕР, СТАВР – 1) стояк, поставлена вертикально жердина; 2) пустомеля, від новгородського *ставри* – ляси, баляси, пустослів'я. Відома народна билина про новгородця Ставра Годиновича. Варіанти імені: Став-

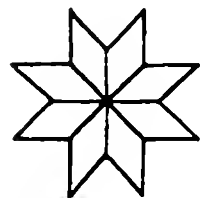
рул, Ставрук. Широкий словниковий ряд цього імені доповнюється також іменами на *Стои-*, *Стал-*, *Стан-* та інші в значенні *стояти*, *стійкий*, що характерне як для чоловічих найменувань, так і для жіночих.

СТАЄСЛАВ – чеський варіант від *СТАНІСЛАВ*; згадується в "Суді Лібуше" у VIII ст.; ім'я одного із синів князя Київського Володимира Святославовича 988 р.

СТАЇЛО, СТАЇША, СТАЙКА – від основи на *Стан-*, стійкий; сербське (Дечанська грамота).

СТАЙЧО – від основи на *Стан-*, стійкий; чеське.

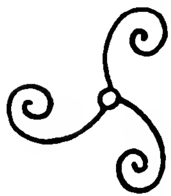
СТАКИЛО – від основи на *Стан-*.

СТАКУЛ, СТАКУР – від основи на *Стан-*, болгарське.

СТАЛЕЦЬ – від основи на *Стан-*.

СТАМЕН – від основи на *Стан-*, стійкий; сербське.

СТАН – основа, стійкість; західнослов'янське від основи на *Стан-*, стійкий; сербське (Дечанська грамота).

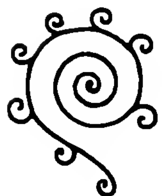

СТАНАЙ – основа; історичне ім'я руського полковника Станая, учасника битви з турками під Варною 1444 р.

СТАНЕК, СТАНЕЦЬ – від основи на *Стан-*.

СТАНИЛО – від *стан* – основа, стійкий.

СТАНИМИЛ – *стань милим*.

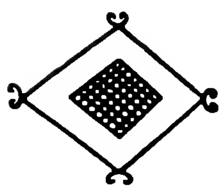

СТАНИМИР – дослівно *стан миру*; мир, що встановився; постійний мир.

СТАНИХМА – від основи на *Стан-*.

СТАНИШ, СТАНИША – зменшене від основи на *Стан-*.

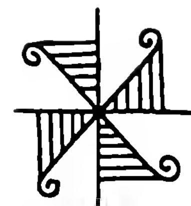
СТАНІСАЛ – те саме, що *СТАНІСЛАВ*; сербське XII–XVI ст.

СТАНІСЛАВ – стійкий, непохитний; постійно славлячий, постійно славетний.

СТАНІЧЕ – від *стояти*; західнослов'янське.

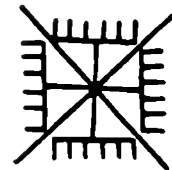
СТАНКО – від основи на *Стан-*.

СТАНОЄ – від основи на *Стан-*, сербське (Дечанська грамота).

СТАНОЙЛО – від *стояти*; сербське.

СТАНЧА, СТАНЧЕ, СТАНЬЧО – від основи на *Стан-*, болгарське.

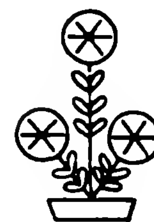

СТАНЬЦ – від основи на *Стан-*, сербське (Дечанська грамота).

СТАНЯТА – скорочене від імен з основою *Стан-*.

СТАРОВИТ – від *старий* і *витати*, старий витязь.

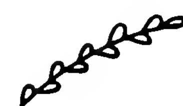
СТАРОДУБ – старий дуб – священне дерево.

СТАРОДУМ – від *старі думи* – стародавні героїчні співи; можливо, так називали виконавців тих пісень.

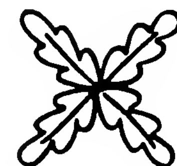
СТАС – скорочене від імен на *Стани-*, *Стані-*; козацьке ім'я Стас Адамович є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Андрієва).

СТАШЕК, СТАШКО – зменшене від основи на *Стан-*; польське, чеське.

СТАЯ, СТАЯК – від основи на *Стан-*; сербські (Дечанська грамота).

СТЕМИД – не з'ясоване; боярин, посол Олега Віщого до греків.

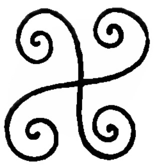
СТЕМИР – значення не з'ясоване; можливо, скорочене від *СТАНИМИР*.

СТИПКО – значення не з'ясоване.

СТИСЛАВ – те саме, що *СТАНІСЛАВ*; у чехів Богемії й Моравії; Стислав – хорватський король XII ст.

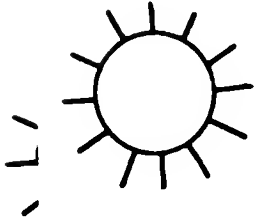

СТОГОСТЬ – дослівно *той, хто приймає сто гостей* – хлібосольний господар.

СТОЄК, СТОЇК, СТОЙ, СТОЙКО – похідні та зменшені від основи на *Стан-*.

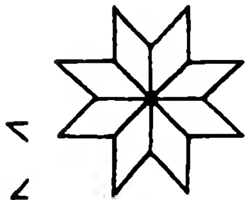
СТОЖАР – назва сузір'я; народжений під сузір'ям Тільця з 14 травня по 21 червня (українські назви: Бик, Тур, Велес, Волосожар, Баби).

СТОЙГНЕВ – постійно гнівливий, палкий; ім'я польських князів.

СТОЙКО – стійкий; так називають дітей, які рано стають на ноги.

СТОЙМИР – 1) той, хто *стоїть за мир*; 2) стійкий мир.

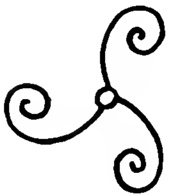

СТОЙНО – від *стояти*; болгарське.

СТОЙСЛАВ – *стійка слава*; князь лютичів на о. Руян (Рюген) в 1274 р.

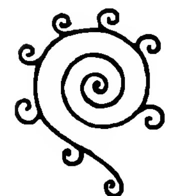
СТОЙЧО – стійкий; болгарське.

СТОЛЄТ – від *сто літ*, білоруське.

СТОЛПОСВІТ – від *стовп* (столп) і *світ*, дослівно *стовп світла, що підтримує світ*. Ім'я сина князя Славена (за переказами V-VI ст. подає А. Баженова).

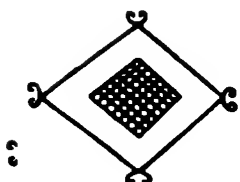
СТОЯН, СТОЯНИЦ, СТОЯНИЩ, СТОЯТ – стійкий; болгарські варіанти від імен на *Стой-*.

СТРАЖ – сторож, охоронець; ім'я одного з предків польського княжого роду Стражев.

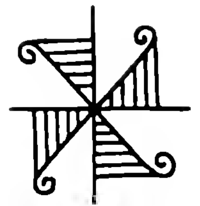
СТРАНИМИР – країна миру; імена болгарської князівської династії.

СТРАХ – від *страх*; ім'я московського купця XV ст. – могло означати страшний зовнішній вигляд.

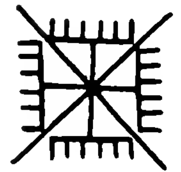
СТРАХКВАС – ім'я чеського князя, який народився в ніч, коли його батько вбив свого брата; дослівно *страшний бенкет*.

СТРАШИЛО – страшний, той, хто *лякає*; некрасивий.

СТРАШИМИР – той, хто *лякає світ* (мир) своїм виглядом, войовничістю, злістю, жорстокістю тощо.

СТРАШКО – зменшене від імен з основою *Страх-*. Відомо, що в XII ст. у Новгороді проживав Страшко-серебряник.

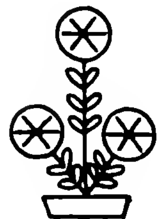

СТРЕЖИСЛАВ – той, хто *стереже Славу*.

СТРЕЖИМИР – той, хто *стереже мир*.

СТРЕТ, СТРЕЖА – від *сторожа*; відомі в IX–XII ст. у всіх слов'ян.

СТРЕТЕНЬ, СТРЕТИЛО – народжений на Стрітення.

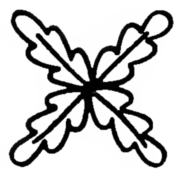

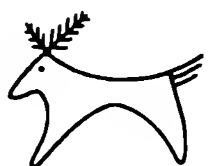
СТРЕЧКО, СТРЕЧО – від словенського *Srecha* – щастя. Тотожне лат. Феліціан.

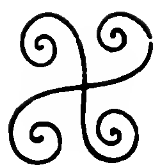
СТРИБОГ – син Сварога (Сварожич), Бог Вітру (вихору, бурі). Корінь *стр-* мають слова, що позначають швидкість: *стріла, струмінь, стріляти, стрімкий.* Отже Стрибог – стрімкий Бог. Він тісно пов'язаний з погодою, з Перуном – він завжди супроводжує дощ, жене дощові хмари, а також розганяє їх після дощу. До Стрибога молилися про добру погоду.

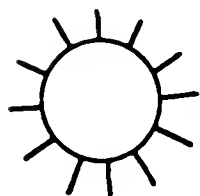
СТРИБОЖИЧІ – сини і онуки Стрибога, молодші Боги різних напрямків світу та різних якостей, які допомагають старому Богові. Їхні імена, зібрані із різних джерел (як писемних, так і з усної народної творчості, наприклад, пісень, замовлянь, казок тощо) подаю в одній статті компактно, не розділяючи їх на різні літери, щоб зберегти цілісність уявлення про духовні сили: Полуденний і Полунічний, Східний і Західний, Горішній і Долішній, Польовий і Степовий, Шарпун і Бігун, По-

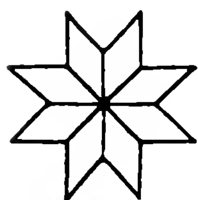

свист і Позвізд, Сіверко, Борей, Літник, Степовик, Громовик, Дощовик, Стрига, Легіт, Зефір, Вихор, Крутій, Буревій, Дмухач, Свистач, Суховій.

СТРИГУН – той, хто *стриже шерсть*.

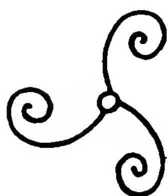

СТРИЖАК – ймовірно, від *стрижень*, *стрежень* – русло ріки, фарватер, найглибше місце.

СТРОЄМИР, СТРОЙМИР – сербське (давнє іллірійське); етимологія від *строить мир* – тотожне не сучасному *будувати*, а давньому *обустороювати* (облаштовувати).

СТРУЦЬ – стручок; козацьке ім'я Струць Читканенко (Реєстр Війська Запорізкого 1649 р.).

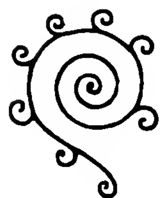
СТУК – той, хто *стукає*. Ім'я з берестяної грамоти. Під час обряду наречення дитини слухали звуки довкілля, можливо, ім'я Стук пов'язане саме зі стуком.

СТУПА – ступа (про незграбну людину).

СУВОР – сувора, похмура людина; порівняй *північ* – сувора сторона світу.

СУВОРКО – зменшене від *СУВОР*.

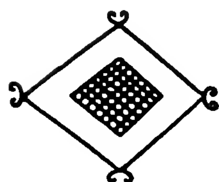
СУДАШ – суджений.

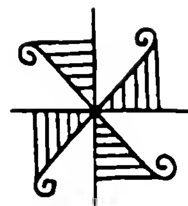

СУДИБОР – від *судити* і *боротьба*; боротьба в давні часи була способом доказу своєї правоти на суді – хто перемагав у двобою, той вважався правим.

СУДИВОЙ – суддя воїнів; див. також *СУДИБОР*.

СУДИЛО – скорочене від імен на *Суд-*.

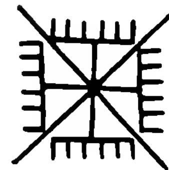
СУДИМИР – від *мир присудив* – як вирішила громада (люди).

СУДИСЛАВ – 1) дослівно *судити славно*, досвідчений, розсудливий; 2) той, хто роздумує (складає судження)

про славу. Судислав – одинадцятий син Володимира-христителя, князь псковський; був ув'язнений, його змусили постригтися в ченці. Згадує Ф. Дудко ("Стрибожа внука").

СУДИША – зменшене від імен з основою *Суд-*.

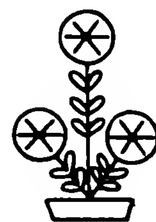
СУДКО – зменшене від імен на *Суд-*.

СУДОМИР – засновник міста Сандомир у Польщі на лівому березі Вісли.

СУДОР – сударь, добродій (з берестяної грамоти).

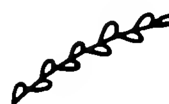
СУЛИБОР – 1) від *сулиця* – вид зброї і *боротися*: дослівно *борець на сулицях*; 2) від *сулити* – пропонувати.

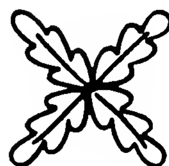
СУЛИСЛАВ – від *сулити* і *слава*, той що подає надію на славетність.

СУМОРОК – народжений на смерканні.

СУРА, СУРЕНЬ, СУРЯ, СУРИНЯ – 1) від *сурья* – Сонце; 2) від назви напою *сура*; білоруське, литовське, новгородське.

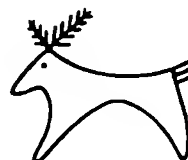

СУРМА, СУРМИЛО – від *сурма*, *сурмач*; історичне ім'я генерального обозного згадується в "Історії Русів" у 1638 р. під час українсько-польської війни. Можливо, давньоруське ім'я Сурьма походило від назви кольору сурьма, сурик (червоний).

СУРОВЕЙ – суворий.

СУРОНЖ – мабуть, *сонячне світло*; у ВК згадується: "Бога Світла славимо Суронжа, аби минула зима і повернуло на літо" (дощ. 31). Вірогідно, синонім *СВІТОВИДА*.

СУСАГ – значення не зрозуміле; ймовірно, *су-* – іменниковий префікс, що означає *з'єднання*, і *сага* – поле,

площа, тобто близьке до *об'єднувач* (пор. давньоруське *сустуг* – брошка для закріплення плаща на плечах, в археологічній термінології – фібула); цар Роксоланії Сусаг згадується в 100 р. до н. е. (Свод древнейших...).

СУТОРМА – неспокій, безладдя; від *суто* – багато, дуже і *тормошити* – турбувати; пор. російське *сутолока*.

СУХАН – худий, виснажений.

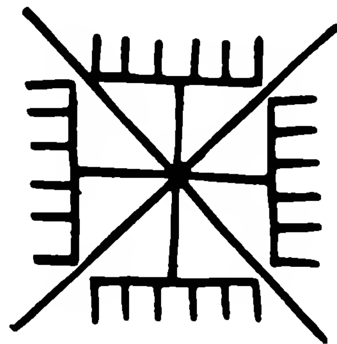
СУХИЙ – те саме, що *СУХАН*.

СУХОВІЙ – одне з імен Вітру (сухий вітер); історичне ім'я писаря Запорізького; одного з гетьманів.

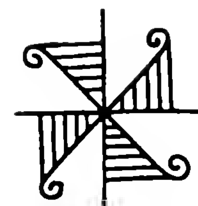
СУХОМИР – від *сухий* і *мир*.

СУЩА, СУЩИЙ, СУЩЬ – *сущий*, той, що існує.

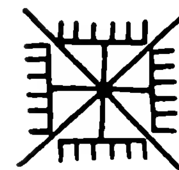
СЯБР, СЯБЕР – сусід, друг, член спільної громади (білоруське); козацьке прізвище Себренко є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Юхимова).

Т

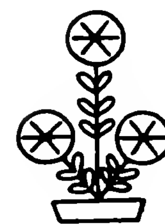

ТАГИМАСАД – ім'я скіфського Бога моря, джерел, водної стихії загалом, покровителя родючості; зображався з тризубом у руці; тотожний слов'янському Водянику, грецькому Посейдону та римському Нептуну.

ТАЇСЛАВ – дослівно *той, хто утаїв (приховав) славу*; потаємна слава.

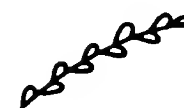
ТАКСАК – значення не з'ясоване; ім'я скіфського воєначальника, який брав участь у війні з перськими військами Дарія.

ТАЛАЛАЙ – балакун, пустомеля.

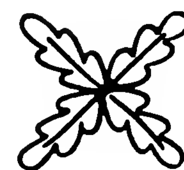
ТАЛЕЦЬ – народжений навесні в березні, що раніше називався *протальник* (від *танути*, *талий сніг*). Ім'я боярина вижгородського Талець Єлович.

ТАМИСЛАВ, ТОМІСЛАВ, ТАСЛАВ – дослівно *многославний* (від *таман* – 10 тисяч); історичні імена князів о. Руян (нині о. Рюген).

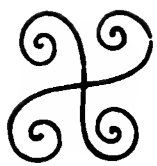

ТАНОМИР – південнослов'янське; не з'ясоване.

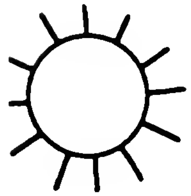
ТАРГІТАЙ – скіфське, міфологічне; значення не з'ясоване. Похідні від нього: Тарх, Тарог, Тархан, Тарута. Давнє ім'я прабатька скіфів і слов'ян. Батьками Таргітая, за скіфськими легендами у переказі Геродота, були Зевс і дочка ріки Борисфена (за слов'янською релігією, вірогідно – Батько Сварог і Матінка Земля). У Таргітая було троє синів: Ліпоксай, Арпоксай і наймолодший – Колоксай. За їхнього царювання на Скіфську землю впали

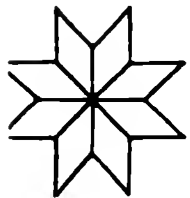

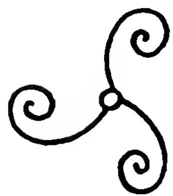

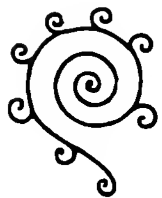
з неба золоті речі: ярмо, плуг, сокира і чаша – символи чотирьох каст: рабів, землеробів, воїнів і жерців. Першим побачив ці речі старший брат; як тільки він підійшов, щоб підняти їх, золото спалахнуло. Як наблизився другий брат, сталося те саме. Але коли підійшов третій, молодший брат, полум'я погасло, і він узяв золоті дарунки Богів. Тому старші брати віддали владу над усім Царством наймолодшому Колоксаю (Геродот. Історія, IV – 5). Від старшого Ліпоксая пішло скіфське плем'я, що називається авхатами. Від середульшого Арпоксая – катіари з траспіями, а від найменшого царевича – паралати. Всі вони загалом носять ім'я *сколоти* – за ім'ям їхнього царя. Скіфами ж їх називають греки (Геродот. Історія, IV – 6). Досі Таргітай згадується в слов'янських казках під ім'ям Тарха Тарховича. Першочоловік Таргітай – культурний герой скіфської доби. Його символ – водоплавний птах, бо він є посередником між світом Предків (Навою), світом людей (Явою) і світом Богів (Правою). Вода, Земля, Повітря – три стихії, які підвладні водоплавному птахові.

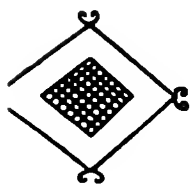
ТАТИМИР – дослівно *від світу батьків*, згадується в 584-585 рр. слов'янин на візантійській службі.

ТАТОМИР – згадується в “Русалці Дністровій”. Див. *ТАТИМИР*.

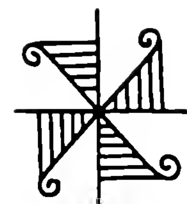
ТАУСЕНЬ – див. *ОВСЕНЬ*.

ТВАРОГ – від *творити*; південнослов'янське.

ТВЕРДИЛО, ТВЕРДИНИЧ – похідне від *твердий, міцний*. Боярин Твердило відкрив німцям-христоносцям ворота Пскова в 1242 р.

ТВЕРДИМИР – твердий (міцний) мир.

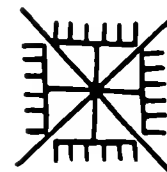
ТВЕРДИСЛАВ – тверда (міцна) слава, витривалий.

ТВЕРДОЛИК – суворий з виду (*лик* – обличчя).

ТВЕРДЯТА – зменшене від імен з основою *Тверд-*.

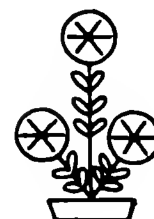
ТВОРИЛАД – дослівно *творити лад*, упорядковувати.

ТВОРИЛО – скорочене від імен на *Твор-*.

ТВОРИМИР – дослівно *той, хто творить мир*. Історична особа боярин Творимир згадується в 1216 р.; боярин київський Іванко Творимирич – воєвода Ярослава Мудрого (Густинський літопис).

ТВОРИСЛАВ – дослівно *той, хто творить славу*.

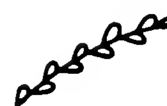
ТЕПЛО – від *теплий*, народжений в теплий час року. Ім'я відоме в XV ст.

ТЕРПЕН, ТЕРПИШ, ТЕРПИЛО – той, хто *терпить*.

ТЕРПИГОР – той, хто *терпить горе*.

ТЕРПИМИР – той, хто *терпить мир* (людей).

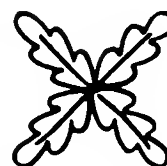
ТЕТВА – тятива лука.

ТЕШЕМИСЛ – той, хто *втішає мислю*.

ТЕШИЛО – дослівно *той, хто тішить*; утішає; втіха. Ім'я з берестяної грамоти.

ТИВЕР – представник племені *тиверців* (східнослов'янські племена, що жили між Дністром, Прутом і пониззям Дунаю).

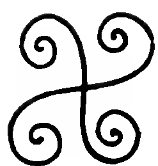
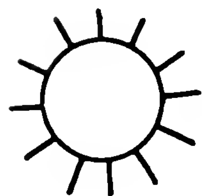
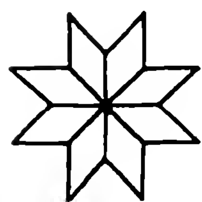
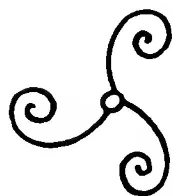
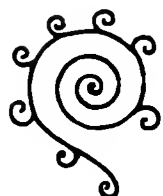
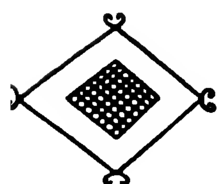

ТИТОМИР – захисник миру; можлива суміш із латинським ім'ям Тит (той, хто захищає). Порівняй зі слов'янським *щит*.

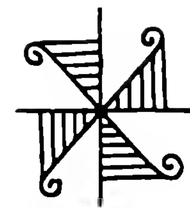
ТИХ, ТИШКО, ТИХОТА – тихий.

ТИХОЛІТО – народжений тихого (мирного, спокійного) літа (року).

ТИХОМИЛ – від *тихий* і *милий*.
ТИХОМИР – від *тихий* і *мирний*.
ТИХОРАД – тиші радий.
ТИХОСЛАВ – спокійна слава (тиха); ім'я-новотвір.
ТИШКО – зменшене від імен на *Тихо-*.

ТОВСТУН – товстий, повний.
ТОЛИГНІВ – той, хто *вгамовує гнів* (від старослов'янського *утолять*).
ТОЛИМИР – дослівно *той, хто вгамовує людей* (від старослов'янського *утолять* і *мир* – громада).

ТОЛИСЛАВ – дослівно *той, хто вгамовує славу* (від старослов'янського *утолять*).
ТОЛМАК – дослівно *той, хто тлумачить* (пояснює).
ТОМА, ТОМАН, ТОМЕН, ТОМИЛЕЦЬ – від *томитися*; сербське, боснійське, богемське, болгарське.

ТОМИЛО, ТОМИЛОК – дослівно *той, хто втомлює*; з часів Київської Русі ім'я збереглося в козацькому середовищі: Томило Павлович – ім'я в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.
ТОМИСЛАВ – утомлений славою. Ім'я хорватського князя X ст.

ТОПОР – сокира. Згадується в новгородських книгах 1539 р.: "холоп Топор".
ТОРОП – хапливий, поспішний, від московського *торопиться*. Ім'я слуги Альоші Поповича, що брав участь в битві на р. Липиці в 1216 р.
ТОРЧ – держало списа, ратище.

ТОРЧИН – можливо, *той, хто належить до племені торків*. Історична особа Торчин згадується в 1015 р. в ПВЛ як кухар князя Гліба, що зарізав свого господаря

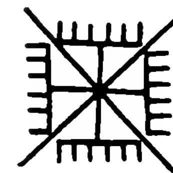
кухарським ножем. Торчин також ім'я боярина чернігівського.

ТРАЯН – див. *ТРОЯН*.

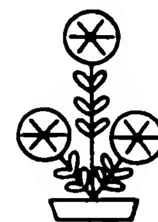
ТРЕБА, ТРЕБИШ, ТРЕБНА – від *треба* (пожертва).

ТРЕБИМИР – 1) потрібний людям (миру); той, хто здійснює громадську *требу* (жрець); 2) згадується в 1228 р. у південних слов'ян.

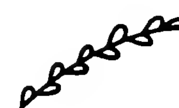

ТРЕБИСЛАВ – від *треба* во славу Богів; згадується в 1240 р. поляк; в 1342 р. у південних слов'ян (за А. Баженовою).

ТРЕБИШ, ТРЕБУШ, ТРИБУШЕК – зменшене від імен на *Треб-*.

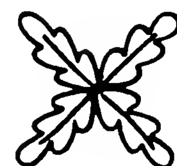

ТРЕГУБ, ТРИГУБ – 1) дослівно *тригубий*; ім'я може вказувати як на природню ваду (товсті губи, розсічені), так і на ваду характеру – занадто говіркий, балакун, пустомеля, брехун тощо; 2) той, що погубив трьох, тобто силач, богатир, який подужає трьох у боротьбі (пор. *душогуб* або міфологему перемоги одного над трьома, сімома тощо); 3) потрійний (пор. у Г. Дяченка *четверогубо* – вчетверо).

ТРЕЗОР, ТРИЗОР – тричі зіркий.

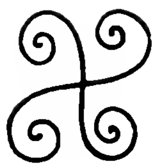
ТРЕТЯК – третій син в родині.

ТРИГЛАВ – 1) Богознавча система етнічної релігії всіх слов'янських народів; 2) назва статуї Бога Трояна, яка мала три голови – символ єдності трьох світів (вимірів). ВК подає докладно вчення про Триглава: "Се бо, молячись, найперше Триглаву поклонятися маємо і йому велику Славу співаємо..." (дощ. 11-А).

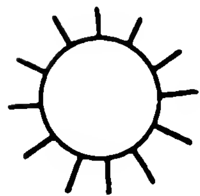

ТРИГОСТ – дослівно *третій гість*.

ТРИЗНА – від *обряду на пошану полеглих героїв*; історичне ім'я руського полковника Тризни, учасника битви з турками під Варною 1444 р.

ТРИМИР – дослівно *три мири*; єдність трьох вимірів (світів: Прави, Яви і Нави); хорватське ім'я.

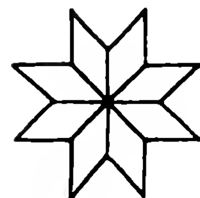

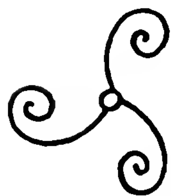
ТРИРІГ – дослівно *три роги*, див. ще *РОГ*.

ТРИЯН – див. *ТРОЯН*.

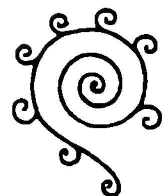
ТРОН – від *три*; козацьке ім'я Трон Дедіченко є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Юхимова).

ТРОЯН – Бог Триєдності у слов'ян, покровитель людських душ у трьох царствах: Яві, Наві й Праві. У "Слові про Ігорів похід" згадуються "тропа Трояна", "віки Трояна"; також у ВК згадується "вік Троянь" (дощ. 3-Б). Трояном ще називають батька, який має трьох синів. Не варто плутати Трояна із Траяном – у ВК також йдеться про римського імператора Траяна: "Згадаємо як Траян був дідами нашими розтрощений, і легіони полону брали до полів наших, і так трудилися на нас десять літ і одпущені були од нас" (дощ. 29); як українське прізвище зафіксоване в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.: Михайло Троян (сотня Кулаківського).

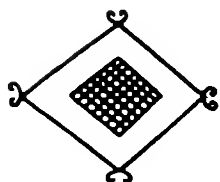

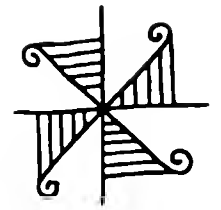
ТРПМИР – ймовірно, *ТЕРПИМИР*; князь Хорватської династії Трпмир I (845–864) та його нащадки Терпимировичі.

ТРУВОР – хибно сприйняте за ім'я; Трувор – міфічний брат Рюрика, що нібито прибув княжити в Ізборську (див. докладніше статтю *СИНЕУС*).

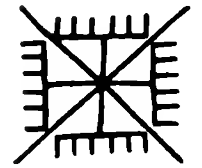

ТУГАР – 1) від *тугий* – міцний, дужий, повний; 2) сумний, від *туга* – печаль. Ім'я побутувало в слов'ян до

XVI ст.; однак, вважають, що це ім'я тюркського походження, але можна припустити, що так називали дитину, народжену в час лихоліть, воєн, в час загибелі батька, коли мати була в тузі тощо.

ТУГАРИН – те саме, що *ТУГАР* (згадується в руському билинному епосі).

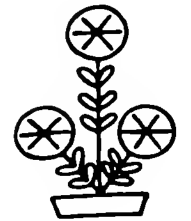

ТУГИМИР, ТУГОМИР – стійкий мир. Ім'я гаволянського князя, який в 940 р. зрадив слов'ян на користь німців.

ТУГОДУМ – тупий, неосвічений.

ТУГОЛУК, ТУГИЙ ЛУК – ім'я руського князя.

ТУК, ТУКИ, ТЮКА – від *тук* – жир; жирний.

ТУЖИР – дослівно *тучний багач* (від *тук* – жирний, повний, масивний і *жир* – багатство, достаток, запаси їжі, повнота).

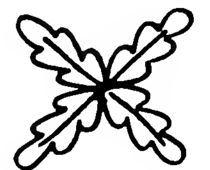
ТУЛИМИР – див. *ТОЛИМИР*.

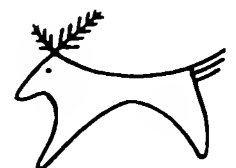
ТУМА, ТУМАН, ТУМАНКО – 1) від *туман*; 2) від *таман* – 10 тисяч.

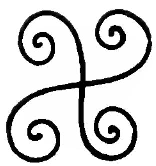
ТУПОЧОЛ – дослівно *тупий чоловік* або людина з низьким чолом – тупа особа. В XII сторіччі був відомий тивун Тупочол.

ТУР – степовий дикий бик; на території України був поширений до XVII століття; в ПВЛ згадується: "Тур княжив у Турові, від нього і туровці прозвалися"; відомі імена боярина Київського та боярина Туровського (ПВЛ). Тур як Божество вшановується на Коляду (Синопсис); І. Гізель, засуджуючи язичницькі звичаї, записав: "Нєкоєго Тура-Сатану і прочія богомерзкія скарєди промишляюща вспоминають".

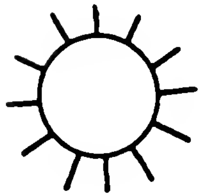
ТУРБОГ – сузір'я Тура (Тільця); сузір'я, як сини Сварога,

вважаються Божествами, звідси Тур – Бог; народжений під сузір'ям Тура (астрономічно 14 травня – 21 червня).

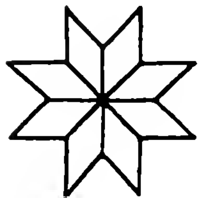
ТУРДІЙ – діями подібний до тура.

ТУРИЛО – ім'я, похідне від *ТУР*.

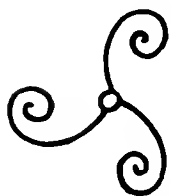
ТУРНИЛО – від *турляти* – скидати, звергати; історична особа, руський полковник об'єднаного русько-литовського війська князя Гедиміна, що воював із христоносцями та татарами на початку XIV ст. ("Історія Русів").

ТУРОВИД – виглядом подібний до тура.

ТУРЯК – похідне від *ТУР*; ім'я боярина Володимир-Волинського.

ТУТОМИР, ТУТАЙ – *місцевий*, *тутешній* – той, хто живе тут.

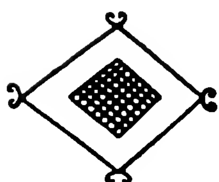

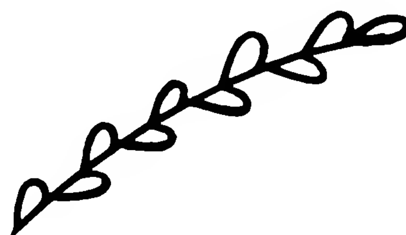
ТУЧА – 1) народжений у хмарну погоду; 2) від *тучний* – повний, товстий; ім'я новгородського посадника Тучі, який із багатьма іншими боярами потрапив у полон в 1456 р. у бою з московсько-татарським військом князя Шем'яки під Русавою.

ТУША – товстий; ім'я записане в Польщі у 1210 р.

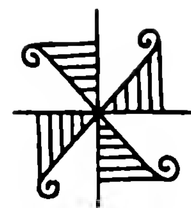

ТЯГА – 1) від *тяга*, *тягнути* в значенні *заможний*; пор. українське *козак-нетяга* – козак, що немає тягла для плуга, тобто коня, вола тощо; 2) втікач, пор. *дати тягу* – втекти.

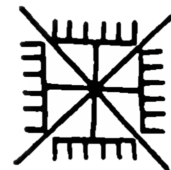

У

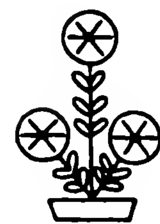

УВІТИЧ – дослівно *той, хто віщує, вітає, провіщає.*

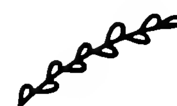
УГОМОН – спокійний, той, хто *угомонився*, той, хто заспокоює; як антипод до Невгомон – невгамовний.

УГОНЯЙ – дослівно *той, хто уганяє.* Історичне ім'я новгородського тисяцького, який очолив оборону Новгороду від каральних загонів Добрині й Путяти, що христили новгородців вогнем і мечем. Він казав: "Краще нам всім померти, ніж дати Богів наших на наругу". Ці слова і нині можуть служити прикладом шляхетності та мужності людини, яка захищає свободу своєї Батьківщини і честь своїх Богів.

УДАЛ – вдалий, від українського *вдалий* (пор. також московське *удалой*).

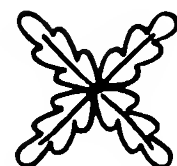

УДРЄ – не з'ясоване; інші західнослов'янські форми імені – Удрикан, Удрище (за Ю. Венеліним).

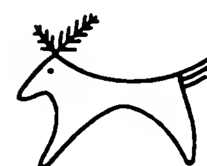
УКРОМИР – ім'я вождя хаттів; згадується у Страбона, кн. VII.

УЛИБА – усміхнений.

УЛИЧ – представник племені уличів; назва слов'янського племені, яке жило між Дунаєм і Дністром.

УЛІБ – викривлене Гліб. Уліб – брат Святослава Хороброго. Він згадується в договорі Ігора з греками в 945 р. як посол. В Іоакимівському літописі говориться, що князь Святослав, дізнавшись про зраду християн-

дружинників, навіть і “єдиного брата свого Гліба не пощадив”, убивши його як зрадника (припускають, що це був його двоюрідний брат).

УМАЙ – той, хто *стомлює* (від *умаять* – утомити).

УМИЛ – *милий*, той, хто викликає замилування (дитяче ім’я).

УМНИК – розумний.

УНЕБОЖ – близьке до українського *небіж* – племінник, бідняк, покійник. Можливо, префікс у- означає *той, хто уникнув смерті*, тобто не небіжчик. Ім’я-оберіг. Мотиви називання таким ім’ям могли бути в ситуації, коли хвора, безнадійна дитина все ж виживала.

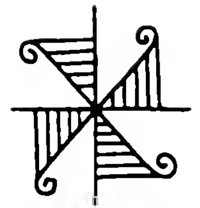
УНЕБОР – мабуть, те саме, що й *УНЕБОЖ*: пор. у Бориса Грінченка *небор*, *неборейко* – те саме, що й небіж (СУМ, Т. 2, ст. 537). Ім’я знаменитого венедського воєводи.

УНЕМИР – непримиренний; той, хто *унеможливлює мир*.

УПИР – кровопивця; московське *вампір*; відоме ім’я новгородського попа Упиря Лихого, котрий переписав християнський рукопис, в якому склав подяку юдейському богу Єгові за те, що той “сподобив написати цю книгу”. Уявлення про упирів як міфологічних істот прийшли в Україну із Західної Європи (Д. Зеленін). Отже, твердження літописця-християнина про те, що нібито наші Предки поклонялися упирям, належить до таких же вигадок, як і подорож апостола Андрія в Київ по дорозі до Риму.

УПРАВКА – 1) той, хто *вправляється робити все швидко* (пор. діалектне *управитися* – зробити все по господарству, встигнути); 2) вправний (той, хто добре володіє якоюсь справою).

УРСУ – не з'ясоване; західнослов'янське (за Ю. Венелиним); варіант імені Урус – можливо, русич.

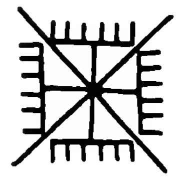

УСЕБОР – той, хто *все поборить*.

УСЕБУДЬ – все буде.

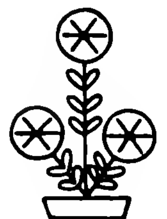
УСЕВЛАД – див. аналог – сербське *СВЕВЛАД*.

УСЕГАРД, УСИГАРД – А. Баженова перекладає, як *все гордий*. Історична особа, слов'янський воєначальник, командувач загоном слов'ян і антів у союзному війську з Візантією, що воювало в 555-556 рр. проти Закавказзя.

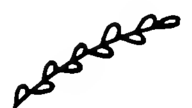
УСЕМИР – все мир.

УСЕНЬ – див. *ОВСЕНЬ*.

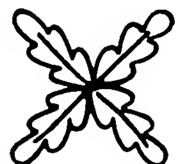

УСИНЯ – 1) казковий велетень, що має вуса на сім верст і живе в неприступних нетрях, має надзвичайну силу; 2) пор. також *ОВСЕНЬ*.

УСЛАД – 1) той, хто *дає насолоду*; 2) слов'янський Бог насолоди: бенкетів, веселощів, забав. На святах Услада обирали найкрасивішого юнака, який представляв Бога Веселощів. За даними Г. Дяченка, статуя Услада (Ослада) стояла в Києві.

УТІН – качур; водоплавний птах (символіку див. *ТАРГІТАЙ*).

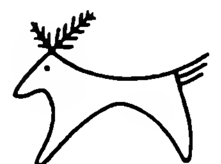
УТІША – утіха.

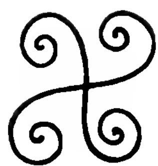
УТІШАН – той, хто *втішає*; втіха.

УТРЕННИК – ранковий, народжений вранці. Ім'я зятя Богумира.

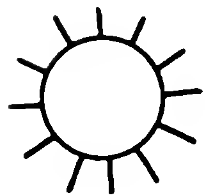
УХАН, УХНАЛЬ, УША – вухатий.

УЧУЙ – чутливий.

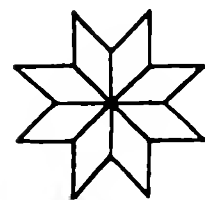
Х

ХАР, ХАРКО, ХАРЯ – давньоруське *маска, личина*; українські імена Харко Жартенко, Харко Дудченко є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

ХАРОШ – див. *ХОРОШ*.

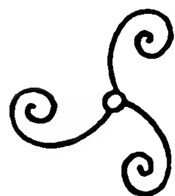
ХАТНИК – те саме, що *ДОМОВИК*; у Білорусі його ще називають Підпічником за те, що спить під піччю. Він встає на світанку й штовхає півня, тоді той кричить і будить господаря.

ХВАЛА, ХВАЛАН – хвалений; сербське.

ХВАЛИБОГ – дослівно *хвала Богові*; той, хто хвалить Бога.

ХВАЛИБУД – побажальне: *будь достойним похвали*; сербське, болгарське.

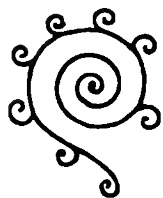

ХВАЛИМИР – дослівно *хвалити мир*.

ХВАЛИСЛАВ – той, хто *хвалить славу*.

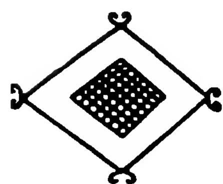
ХВАЛОЄ – скорочене від імен на *Хвал-*; сербське.

ХВАСТ, ХВАСТОВЕЦЬ – хвалько.

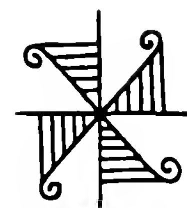
ХВАТ – від *хватати*; хваткий, беручкий, швидкий до роботи.

ХВИЛ, ХВИЛЬ – від *хвиля, хвилина*; козацьке ім'я Хвиль Яременко (сотня Демкова. Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

ХВИЛИБУД, ХІЛЬБУД, ХІЛЬБУДІЙ – 1) той, хто *піднімає* (будить) *хвилю*; 2) від *хилитися, схилятися*; ім'я антського воєводи V ст. на службі у війську Візантії.

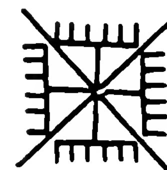
ХВІСТ – від *хвіст*. В новгородских книгах згадується в 1495 р. селянин Хвост.

ХВОРОЩА – болісний, хворобливий.

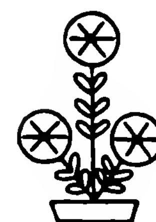
ХВОЩ – жорсткий; від назви рослини *хвощ*.

ХЕР, ХЕРКО, ХЕРНАК, ХЕРУЛ – 1) від *хер* – статевий член; 2) назва літери в давньоруській абетці.

ХИЛ, ХИЛА, ХИЛИЧ – слабкий, похилий; сербське Хилоц; Хилок, Хилке – в Моравії, Богемії.

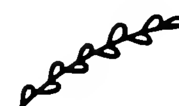
ХИЛЬКО – 1) від *хилитися*; 2) від *хильнути* (випити); козацьке ім'я Хилько Марченко є в Реєстрі Війська Запорізького (сотня Маслівська);

ХИТР, ХИТРО – хитрий; переносне – *умілий*, *вправний*, *майстерний*.

ХЛЕБ, ХЛЕБЕК, ХЛЕБКО – див. *ХЛІБ*.

ХЛІБ – хліб; мотиви називання цим іменем стосувалися поняття постійного добробуту – хліб як символ багатства, святості; можливо, тотожне імені *ГЛІБ*.

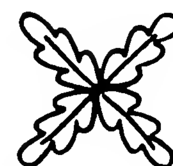

ХЛІБОСЛАВ – дослівно *славить хліб*; славний хлібороб; вірогідно, ім'я-новотвір.

ХЛІБОСОЛ – дослівно *хліб-сіль*; щедрий.

ХЛІВНИК – у білорусів дух хліва, стайні.

ХЛОПОТУН – дослівно *той, хто клопочеться*.

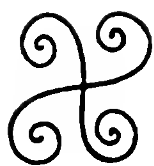
ХМІЛЬ – Бог бенкетів, пиття; водночас назва рослини. Язичницьке ім'я носив і гетьман Богдан Хміль (Хмельницький).

ХОВ – схований; від *ховати*, ім'я-оберіг. Так називали дітей, щоб приховати їх від злих сил, хвороб, нещасть.

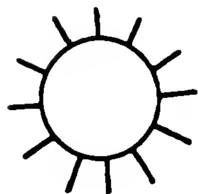
ХОВАН – те саме, що *ХОВ*.

ХОДАК, ХОДАН, ХОДАЧ – сербські; від *ходити*; скорочені від імен на *Ход*-.

ХОДЕМИР, ХОДИМИР, ХОДИМИРИЦ – ходити миром.

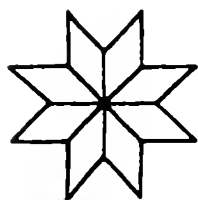
ХОДИНА – ходок. На думку деяких дослідників, так звали автора "Слова про Ігорів похід", який у кінці пісні зазначив: "рекли Боян і Ходина – Святославля піснетворці".

ХОДОТА – похідне від *ходити*, *ходак*, вірогідно, ходити в похід, на війну. Ім'я Ходота відоме в історії: князь в'ятичів у XII ст., що воював проти насильницької християнізації слов'ян.

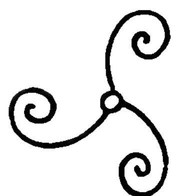
ХОЛОПИЩЕ – зневажливе прізвисько: раб, холоп.

ХОРБЕР – хоробрий; згадується як оборонець храмів Предківської Віри (ВК, дощ. 21).

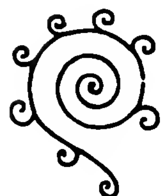
ХОРВАТ – 1) похідне від *хоро* – коло; 2) представник племені хорватів; у ВК (дощ. 7-3) згадується як родоначальник хорватів; варіант імені *ГОРОВАТО*.

ХОРИВ – брат Кия, засновника Києва, одна з трьох київських гір називається за його ім'ям Хоревиця; за іншою версією, родоначальник хорватів, син отця Ора (за ВК, дощ. 38-А).

ХОРИГА – можливо, в основі *хоро* – коло; отець Хорига згадується у ВК (дощ. 29).

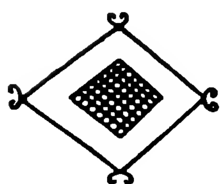
ХОРОБРИТ – від *хоробрий*.

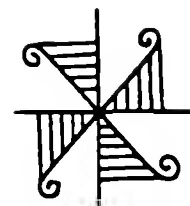
ХОРОШ, ХОРОШКО – похідне від *хороший*.

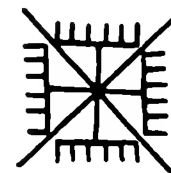
ХОРОШУН – похідне від *хороший*, той, хто причепурюється, прихорошується.

ХОРС, ХРС – Бог зимового Сонця, Син Сварога. Ім'я утворене від *хоро* – коло. За деякими версіями, Хорс – Бог Місяця (холодний; світить, та не гріє), нічне світило. Англійське *Hors* означає кінь (пор. *білий кінь Світовида* – символ світанку, світла). В деяких перекладених

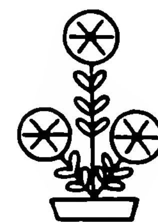
пам'ятках ім'я Хорс пояснене як Аполлон. О. Фамінцин пропонував розглядати це ім'я як твірну основу для назви племені Рос – Рус, вірячи в Божественність походження народу: велети – від Велеса, марси – від Марса (в Італії), гермунди – від Гермеса (в Німеччині), роси – від Хорса, Хороса. Пор. перехід *Hors / Hros*; в німецькій мові також *Hors* перейшло в *Ross*.

ХОРТ – давня назва вовка. Поняття пов'язане з войовничістю (воїни-пси – каста воїнів-характерників).

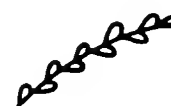
ХОТЕБОР, ХОТИБОР – дослівно *той, хто прагне боротьби*; той, хто хоче боротися (той, хто любить боротьбу).

ХОТЕБУД, ХОТОБУД – 1) той, хто збуджує бажання; 2) від *хоче бути*; ім'я слов'янина на службі візантійців (згадує Прокопій Кесарійський VI ст.).

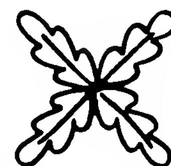
ХОТЕН – те саме, що й *ХОТЬ*, *ХОТ*.

ХОТЕНКО – похідне від *хотіти*.

ХОТИМИР – від *хотіти миру*; історичне ім'я сина карантанського (словенського) князя Борути; ім'я слов'янина на службі у візантійців VI ст.; ім'я поширене серед західних слов'ян.

ХОТИНЕЦЬ – похідне від *хотіти*.

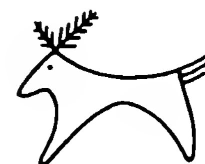
ХОТКО, ХОТЬКО – скорочене від імен на *Хот-*.

ХОТОВИД – той, хто *має збудливий вигляд*.

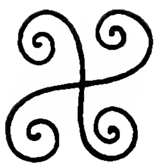
ХОТОНІГ – від *хотіти* і *ніжний*.

ХОТУЛЬ, ХОТЯК, ХОТЯН – зменшене від імен на *Хот-*.

ХОТЬ, ХОТ – бажаний; той, якого хотіли.

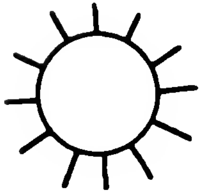

ХОЦ, ХОЦЬКО – те саме, що й *ХОТ*; козак Хоцько Мозарикін є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

ХРАБЕР, ХРАБР – хоробрий, сміливець. Болгарський чорноризець Храбр писав у X ст., що слов'яни задовго до Кирила мали власну писемність, яку називали чертами і різами; сам християнин носив язичницьке ім'я.

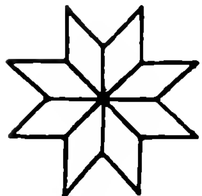
ХРАБРЕ, ХРАБРИНА – хоробрий; сербське.

ХРАНА, ХРАНЕ, ХРАНЕН, ХРАНЕТА, ХРАНЕТКО, ХРАНЕЦЬ – від *хранити* – зберігати; сербське.

ХРАНИЛО – той, хто *зберігає*.

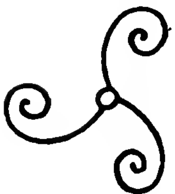
ХРАНИМИР – від *хранити мир* – зберігати мир; сербське.

ХРАНИСЛАВ – від *хранити славу* – зберігати славу; сербське.

ХРАНИЧ, ХРАНИША, ХРАНКО – скорочене від *хранити* – зберігати; сербське.

ХРАНОЄ, ХРАНОТА, ХРАНТА, ХРАНЧЕ, ХРАНЧУЙ – скорочені від *хранити* – зберігати; сербське.

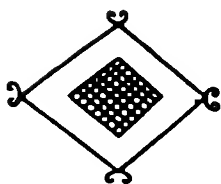

ХРВАТИН – з племені хорватів.

ХРЕСНИЙ – нечистий дух, який перебуває на перехресті доріг; на Уралі збереглася навіть лайка *пішов к хресному!*, яка, вірогідно, була первісною стосовно християнського *пішов к Чорту!*; поява ж придорожніх хрестів замість язичницького бдина (стовпа з невеличким дашком) належить вже до християнського часу.

ХРУНН – можливо, від *хрін*; слов'янський воєвода, переможець греків, який повернув своєму племені відібрані землі та відновив правила слов'янської мови, які були зіпсовані внаслідок тривалих війн із чужинцями (Густинський літопис, 13).

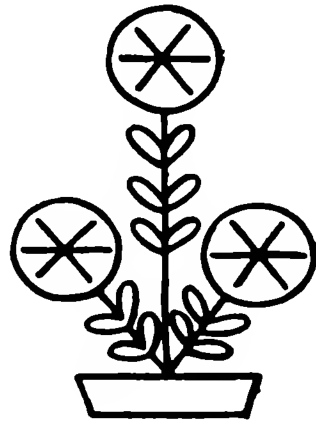
ХУДАН – худий, кволий, виснажений, слабкий.

ХУДАШ – те саме, що й *ХУДАН*.

ХУЛА – від *хулити* – обмовляти, паплюжити.

ХУРС – те саме, що й *ХОРС*; козацькі імена Хурс Борисенко (сотня Юхимова), Хурс Іванович, Хурс Даниленко (сотня Маркова Бажененкова) є в Реєстрі Війська Запорізького.

ХУРСТЕН – можливо, похідне від *ХОРС*; ім'я купця у посольстві Ігора Рюриковича до греків.

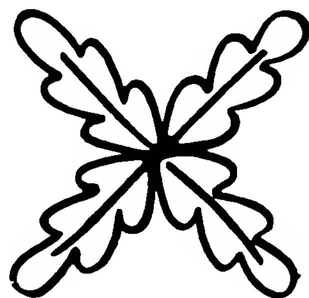

Ц

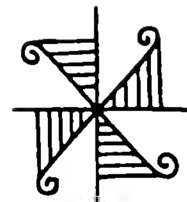
ЦВІТАН – похідне від *цвіт*; народжений у цвітні (квітні).

ЦВІТОСЛАВ – те саме, що й *ЦВІТАН*; ім'я-новотвір.

ЦУР – дух-охоронець роду; слово *відцуратися* означає *відмовитися від володіння, звичаїв і знань своїх Предків*; вислів "Цур, тобі, Пек!" має захисне значення (оберіг) від недобрих ворожих зазіхань; див. ще *ЧУР*.

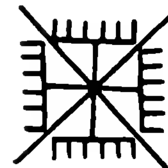

Ч

ЧАДОГОСТЬ – дитя-гість, довгоочікуване дитя.

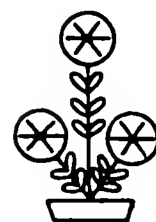
ЧАЄГОСТЬ – очікуваний гість (від старослов'янського *чаять* – чекати, сподіватися).

ЧАЄСЛАВ – той, хто сподівається на славу.

ЧАПОНОС – довгоносий.

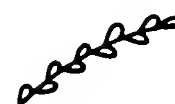
ЧАРА – чара, чарівник; давньоруське волхвівське ім'я перейшло в українське прізвище: Мартин Чара – козак сотні Богданенкової в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

ЧАРТ – див. *ЧОРТ*.

ЧАСЛАВ – те саме, що *ЧЕСЛАВ*.

ЧЕРЕДА – чергова дитина (наступна); від *черед* – порядок, черга.

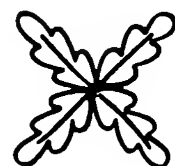

ЧЕРНИШ – чорнявий.

ЧЕРНЬ – чорний. Ім'я легендарного князя, що заснував Чернігів.

ЧЕРНЯК – чорнявий, чорноволосий.

ЧЕРНЯТА – від *чорний*; давньоруське; імена козаків Черня Петренко, Чернята Чечеленко в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

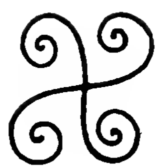
ЧЕСЛАВ – дослівно *чесна слава*; ім'я сербського князя X ст.

ЧЕСН – чесний.

ЧЕСТА – чесний.

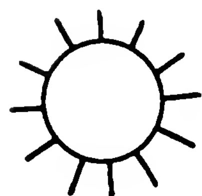

ЧЕСТИБОР, ЧЕСИБОР, ЧСТИБОР, ЧТИБОР – борець за

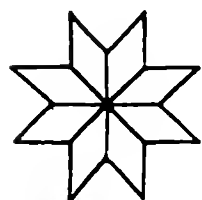
честь, чесність; історична особа князь Честибор в XI-XII ст. Поширене у Польщі, Богемії та Моравії.

ЧЕСТИМИЛ – милий для Честі; той, кого *любить Честь* (тут *Честь* – духовна сутність).

ЧЕСТИМИР, ЧЕСТМИР, ЧЕСТОМИР – чеське, дослівно *чесний в мирі*; чеський князь – персонаж Краледворського літопису; ім'я відоме в південних слов'ян Богемії та Моравії в XI–XIII ст.; Ранська грамота згадує Честимира в XII ст.

ЧЕСТИРАД – 1) заради честі (радетель честі); 2) радий честі.

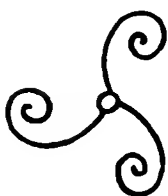

ЧЕСТОМИР – див. *ЧЕСТИМИР.*

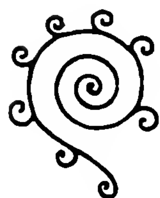
ЧЕТВЕР, ЧЕТВЕРОК – 1) четвертий син в родині; 2) народжений в четвер.

ЧЕТИР, ЧЕТИРЯ – від *чотири*, див. ще *ЧОТИРЬ.*

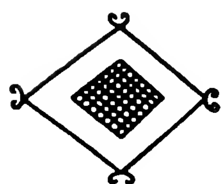
ЧЕХ – ім'я одного з легендарних братів, родоначальників слов'янських країн, поруч із Лехом і Русом.

ЧИГИРИН – 1) від *чигир* – шлях, дорога або вихід (кримське); 2) чудодійна чигир-трава (чагарник); 3) Чигир-зоря – українська назва Венери, за якою давні русичі ворожили, вирушаючи в дорогу (згадується в Лунниках і ворожильних книгах). Ім'я легендарного засновника міста Чигирина (Україна), про якого існує романтична легенда.

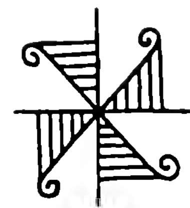

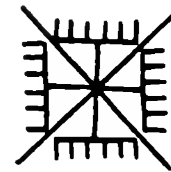
ЧИС, ЧИСТ, ЧИСТАТА, ЧИСТЕН, ЧИСТИК, ЧИСТИЛО, ЧИСТЯК – від *чистий*; у всіх слов'ян.

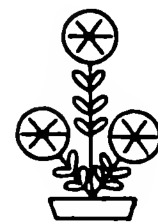
ЧИСЛОБОГ – Бог Часу. У ВК закарбовано: "І Числобог рахує дні наші, чи бути дню Сварожому, чи бути ночі" (дощ. 11-Б). Зображували у вигляді статуї з двома об-

личчями: Сонця і Місяця. Сонце відлічує денний час, а Місяць – нічний. За народними переказами, перед храмом Числобога росли різнобарвні квіти, які розкривалися в різний час доби: від раннього ранку до пізньої ночі. За ними жерці визначали, котра година. Числобог тотожний грецькому Кроносу, римському Сатурну. Його свята відбувалися в час зимового сонцестояння (римські Сатурналії починалися 17 грудня і продовжувалися цілий тиждень; в Україні – 21-22 грудня Числобог вшановується поруч із Сварогом).

ЧОРНОБОГ – Бог Ночі. У ВК закарбовано: “Білобог і Чорнобог б'ються – і ті Сваргу тримають, аби світу не бути поверженому” (дощ. 11-А). Чорнобог не несе негативного смислового навантаження, якого йому надали християнські попи, а пізніше дослідники з християнською свідомістю. Він врівноважує Всесвіт; Ніч – володіння Чорнобога – для язичника священна, адже Сварог відкриває людському зору всі сузір'я для молитов і спілкування з Богами. У Бамберзі в балтійських слов'ян знайшли статую Чорнобога у вигляді лева (чи вовка) з рунічним написом: “Царні Бгу” – Чорнобог; за П. Й. Шафариком, це Бог венедів.

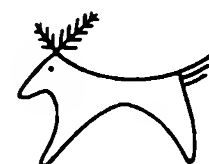
ЧОРНОВІЛ – чорний віл – символ Чорнобога.

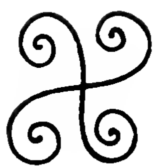
ЧОРНОТА – від *чорний*.

ЧОРНОТУР – чорний тур – символ Бога Ночі; або сузір'я Тура (Тільця).

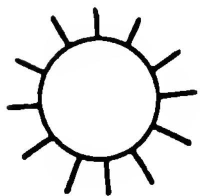
ЧОРНОУС – чорновусий.

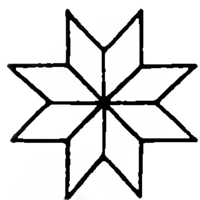
ЧОРТ – можливо, первісно жрець Чорнобога; людина, наділена великою магічною силою, яку дають їй знання,

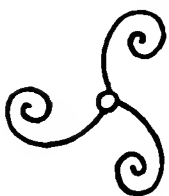

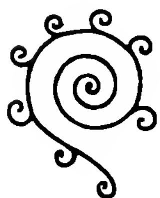
почерпнуті зі стародавніх священних книг, написаних тайнописом (чертами і різами). Лат. *Charto* – написи на вотивних каменях словенців, знайдених на берегах річки Сави. Чортом називають також Домовика, Діда, Чура, Пращура, Цура – тобто родові Божества. Є свято "Чортовий тиждень" в середині лютого, пов'язане з магією родючості, маскарадами, рядженням у вивернуті кожухи, маски (скурати, личини), через що християнські попи й створили образ Чорта для залякування ним людей, перетворивши його в суперника Бога. Варіанти імені – Черт, Чортко; відомі козацькі прізвища: Андрушко Чорт в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р. (сотня Кулаківського), Семен Чортків Зять (сотня Домонтівська).

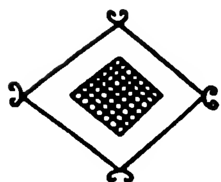
ЧОРТОМИР, ЧАРТОМИР – від *Чорт* і *мир*; гордий карантанський князь-язичник, який відмовився приймати християнство, – історична особа VIII ст. (в Словенії), воював із христоносцями, захищаючи рідновірську святиню на Богіньскій Бистриці (храм Живи); герой епічної поеми словенського поета Франце Прешерна "Хрещення при Савіце" (Krst pri Savici, 1835); археологи довели, що в цій місцевості справді існував язичницький храм.

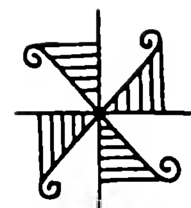
ЧОТИРЬ – четвертий син в родині.

ЧРЕВО, ЧРЕВИК – від *черево, живіт*; сербські; згадується в 1253, 1357,1390 рр. (за А. Баженовою).

ЧТИБОР – від *чтити боротьбу*, той, хто шанує боротьбу; імена кількох давніх польських князів; поширене також у чехів.

ЧТИМИР – той, хто шанує мир (людей, громаду).

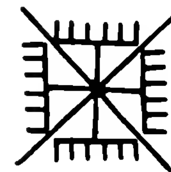

ЧТИРАД – той, хто шанує радість, від старослов'янського *чтити* – шанувати.

ЧТИСЛАВ – дослівно *шануй славу*.

ЧУДАК – від *чудо*; чудний, дивакуватий.

ЧУДИМИР – від *чудо* і *мир*; дослівно *чудесний для миру* (людей).

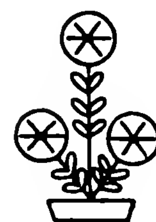

ЧУДОБОР – чудовий борець.

ЧУДОМИЛ, ЧЮДОМИЛ – від *чудовий* і *милий*.

ЧУДОМИР – чудовий для миру (людей, народу).

ЧУДОРАД – чудова радість.

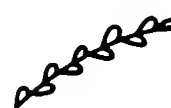
ЧУДОРОД – чудово народжений.

ЧУЖОБОЙ – дослівно *той, хто б'є чужих*.

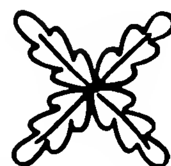
ЧУЖОРАД – радий чужинцям.

ЧУЙКО – той, хто *добре чує*.

ЧУМАК – в Україні в XV–XIX ст. мандрівник, який возив збіжжя, сіль, рибу та інші товари для продажу; від цього промислу створено імена й прізвища, а також назва зоряного скупчення Чумацький шлях (власне, наша галактика, Молочна стежка).

ЧУПРИНА – історичне ім'я сотника згадується в "Історії Русів" у 1638 р. під час українсько-польської війни.

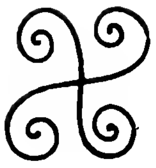

ЧУР, ЧУРА – від санскритського *cur* – курити, палити (приносити жертви Вогню – дерево, чурка); пор. також старослов'янське *черта* – риска (оберіг, межа, границя, рубіж). Див. *ЦУР*.

ЧУРАЙ – від *ЧУР*; ім'я полкового осавула ("Історія Русів").

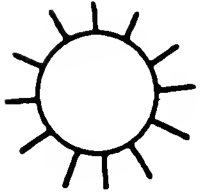

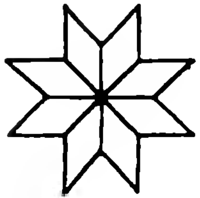
ЧУРИК – зменшене від *ЧУР*, *ЦУР*.

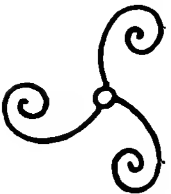

ЧУРИЛА – те саме, що й *ЧУРИЛО*; ім'я боярина Білгородського (відоме з ПВЛ).

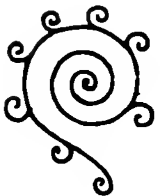
ЧУРИЛО – 1) ім'я, пов'язане з образом духа Чура-Прапредка, що символізує потужну силу Рода, оберігає від чужинських впливів; в обрядовому фольклорі ім'я Чур, Чурило видозмінилося в Джурила, Ярила, що також є символами чоловічої плідної сили; 2) згадується як ім'я богатиря в галицькому билинному циклі: стеля його замку, як склепіння неба, на якому світять Сонце, Місяць і Звізди; його волосся – золота дуга; шия, як білий сніг; очі, як у ясного сокола; брови, мов у чорного соболя. Перед ним несуть соняшника, а він їде на коні й тішиться, виробляє різні чуда лицарської доблесті (з коня на коня перескакує, з сідла у сідло перелітає). В нього закохуються не тільки красні дівиці, але й заміжні молодиці, й навіть сама княгиня. Чурило Пленкович – в українській народній поезії образ облесливого коханця, спокусника жіноцтва, (від слов'янського *пленять* – полонити красою, спокушати; пор. ще *ПЕРЕЛЕСНИК*).

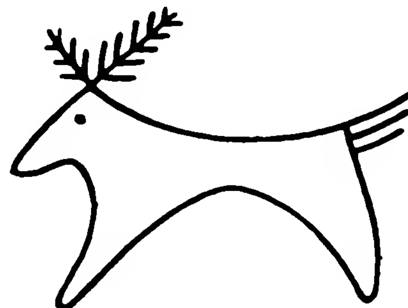

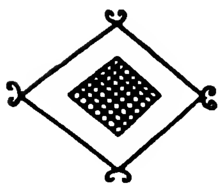

ЧУРИНЯ – те саме, що й *ЧУРИЛО*.

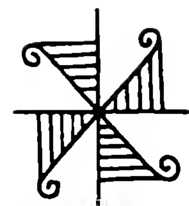

ЧУХОМА – від *чухатися*; ім'я воїна князя Данила.

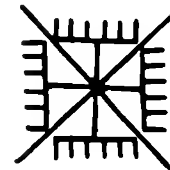

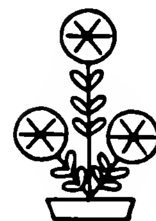
Ш

ШАРКО – 1) круглий, повний, як куля (рос. *шар*); 2) від діалектного українського *шара* – фарба, краска; яскравий, червоний.

ШАЯН – західнослов'янське; варіанти – Шиян, Шеян; існують назви двох гір – Шиян і Шияниха – у Карпатах. Володимир Шаян – засновник руху Відродження Рідної Віри в Україні (1908–1974). Філософ, санскритолог, професор Львівського університету, директор Британської бібліотеки імені Тараса Шевченка (Лондон).

ШЕСТАК – шостий син.

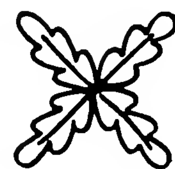
ШИЛО – шило.

ШИРЯЙ – 1) широкоплечий; 2) похідне від *ширяти* – швидко літати, бігати тощо; могло означати того, хто нишпорив по всіх усюдах, все бачив, знав, або ім'я вправного воїна, швидкого, рухливого.

ШИШКА – шишка; символіка: первісно – родючості, а пізніше – високої посади.

ШОСТАК – те саме, що *ШЕСТАК* – шостий син; популярне в Київській Русі; козак на ім'я Шостак Савченко є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р., пізніше перейшло в прізвище.

ШУБА – 1) шуба – символ багатства або народження в пелені (сорочці); 2) на думку В. Казакова, в Московщині так називали недоношених дітей: після народження таких дітей клали в рукав шуби для зігрівання; 3) ім'я

згадується в писемних джерелах у 1368 р. Нині побутує як прізвище.

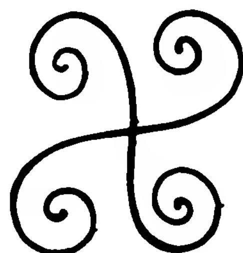
ШУКЛЯ – від *шукати* – той, хто постійно шукає. Ім'я записане в XV ст. у Переяславі.

ШУЛЬГА – лівша.

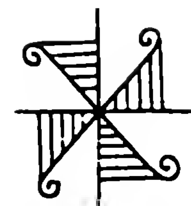
ШУМ – див. *ШУМИЛО*. Згадується у веснянках, гаївках: "Ой, нумо! Нумо! Заплетімо Шума!"

ШУМИЛО – 1) шумний, крикливий; 2) народжений навесні, коли розвиваються листочки на деревах (шум – весняне буяння зелені).

ШУМИХА – те саме, що й *ШУМИЛО*. Як чоловіче ім'я згадується в писемних пам'ятках початку XVI ст.; у веснянках Шумиха – жіноча пара Шума.

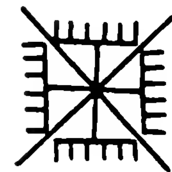

Щ

ЩАДИЛО – дослівно *той, хто щадить* – береже.

ЩАСНИЧ – щасливий.

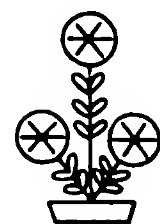
ЩАСТИСЛАВ – прославлений щастям; ім'я-новотвір.

ЩАСТИТВОР – творець щастя; ім'я-новотвір.

ЩЕДР – старослов'янське; *щедрий*.

ЩЕДРОСЛАВ – уславлений щедрістю; ім'я-новотвір.

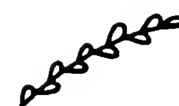
ЩЕК – 1) змій; за легендами, родоначальник чехів (ВК: дощ. 7-Г, 7-З, 31, 38-А та ін.); 2) від давньоруського *щекотати* – смішити (*ущекотав* – розсмішив).

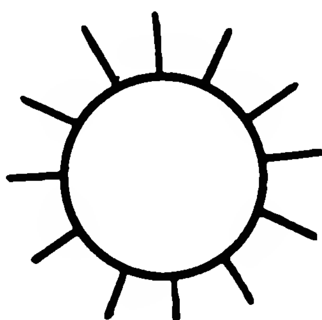

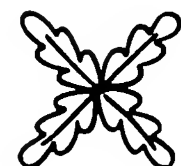
ЩЕРБ – щербатий; можливо, народжений під час місяця, який спадає (старіє), його ще називають *ущерб*.

ЩЕРБАК – те саме, що й *ЩЕРБ*.

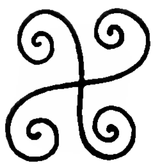
ЩУКА – щука. Ім'я з берестяної грамоти.

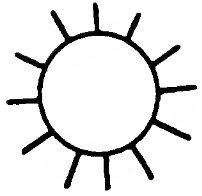

Я

ЯВІР – назва дерева, білий клен.

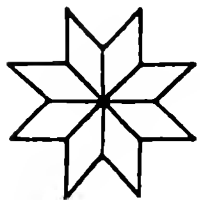

ЯВОЛОД – володар світу Яви, дослівно *життєвий, проявлений в світі Яви*, в житті.

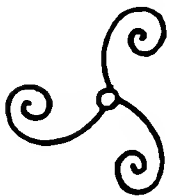
ЯГНИЛО – від *ягня*.

ЯДРЕЙ – ядрений, здоровий, сильний. Ім'я духа плодючості (від *ядро* – яйце).

ЯДРИНЕЦЬ – те саме, що *ЯДРЕЙ*.

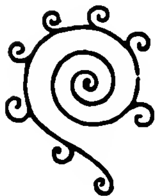
ЯН – те саме, що *ІВАН* (від *іви* – міфологічного Дерева Життя); те саме, що *ІВОР*. Яньов-день – Купайло – свято шлюбу, продовження роду, в центрі якого сакралізоване дерево вербиця і символ родючої сили Купайло (Ярило).

ЯНИСЛАВ – від *янь* – сам і *слав* – славити, хвалити, тобто самохвал.

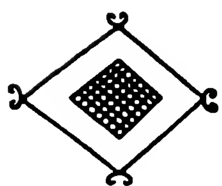
ЯР – плодючий.

ЯРБОГ – Бог родючості; за ВК (дощ. 38-А), Ярбог "править весняним цвітінням, і русаліями, і водяниками, і лісовиками, і домовиками".

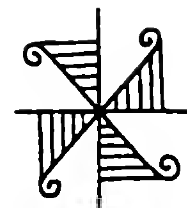

ЯРБУЙ – жрець, знахар – від давньоруського *арбовати* – здійснювати язичницьке обрядодійство (Фасмер. І. 84); І. Срезневський згадує новгородця Арбуя в 1534 р.

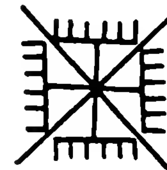
ЯРДАГАСТ, ЯРДОГОСТ – 1) гостинний, охочий до гостей (ярий до гостей); 2) за А. Баженовою, Ардагаст – *він друг дорогий*, що сумнівно. Ярдагаст – слов'янин (ант) з країни, що розміщена на лівому березі Дунаю,

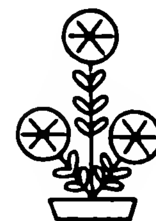
навпроти Доростола, полководець війська об'єднаних слов'ян у Фракії, воював із грецьким полководцем Launch Коментіолом в Адріанополі (зазнав поразки); у 593 р. на Ярдагаста напали зненацька і, заставши його сплячим, розбили слов'ян та знищили всю країну. Ім'я Ярдагаст існує в давніх болгар, поляків, чехів.

ЯРЕК – зменшене від імен з основою *Яр-*.

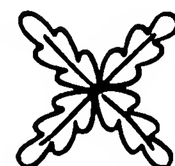
ЯРЕМА – ймовірно, давньоруська основа від імен на *Яр-*; офіційна версія – адаптоване через посередництво Візантії єврейське Веремій, Єремія не витримує критики; поширене серед українського козацтва: Ярема Власів син, Ярема Бутенко, Ярема Гриценко, Ярема Луценко та ін. є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.; див. ще досить продуктивний ряд слов'янських імен на *Яр-*: *ЯРОШ*, *ЯРЕК*, *ЯРЕШ*, *ЯРКО* та інші, що існували на наших теренах понад два тисячоліття.

ЯРЕЦЬ – народжений навесні на свято Ярила (23 квітня). Імена Арець, Арей, Аріян згадуються в писарських книгах XII – XVII ст.

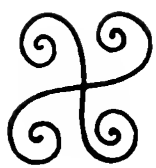

ЯРИЛО – сила весняного Сонця. Ім'я сонячного Бога весни і любові. Ярило – весняне сонце. Його день – 23 квітня. Обряди водіння Ярила – красивого парубка у вінку з перших весняних квітів і зел – символ весняного розквіту, магія родючості.

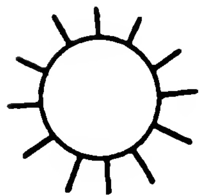
ЯРЛ, ЯРЛО – вищий титул в ієрархії середньовічної Скандинавії, що початково означав довірену особу короля, наділену владою. Нині назву титулу перекладають як граф, герцог; в Україні відоме ім'я козака Демкової сотні Ярла Ясененка 1649 р. (Реєстр Війська Запорізького, XVII ст.).

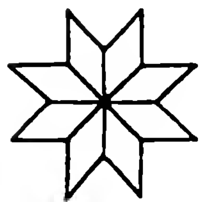

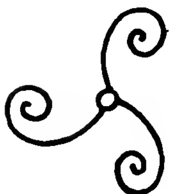

ЯРОБОР – дослівно *яросний борець* (мужній, войовничий).

ЯРОВИТ – у балтійських слов'ян Бог весняного буяння природи; зберігся запис промови жерця храму Яровита, яку він виголосив від імені Бога, зустрівшись у лісі з селянином: "Я – Бог твій, я той, хто вдягає поля муравою і листям ліси; в моїй волі плоди нив і дерев, приплод черед і все, що служить на користь людині: все це даю тим, хто шанує мене, і відбираю в тих, хто нехтує мною". Яровита уявляли у вигляді витязя у військових обладунках. Герборд писав, що Яровит "по латині називаємий Марсом". У Волегасті було святилище Яровита, де на стіні висів священний щит мистецької роботи, покритий золотом; нікому зі смертних не дозволялося торкатися його, бо "це було пов'язано з релігійним пророцтвом". Цей щит виносили тільки під час війни і несли попереду війська як священну реліквію, що приносить перемогу.

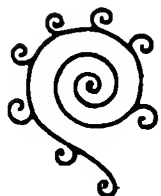

ЯРОГНІВ – гнів Ярила, тобто пристрасть, вогонь.

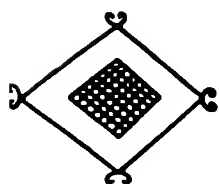
ЯРОЛИК – подібний ликом (лицем) до Ярила.

ЯРОМИЛ – милий Ярилу.

ЯРОМИР – родючий світ; на початку XI ст. – згадується чеський князь; в 1229, 1269 рр. згадується слов'янський князь Яромир на о. Руян (Рюген).

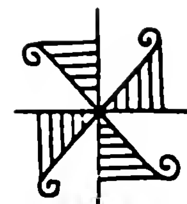
ЯРОМИСЛ – запальний, той, хто емоційно мислить; ім'я-новотвір.

ЯРООК – яскравоокий; південнослов'янське.

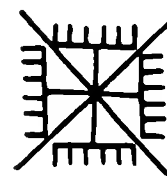
ЯРОПОЛК – дослівно *військо Ярила*. Відомі імена багатьох князів, наприклад, Ярополк Святославович (961–

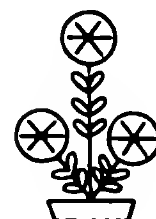
980 рр.) – князь київський (972–980 рр.), син Предслави й Святослава Хороброго.

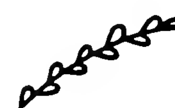
ЯРОСВІТ – дослівно *світло Ярила*.

ЯРОСЛАВ – той, хто *славить Ярила*. Мотиви називання цим іменем – народження на свято Ярила, взагалі навесні, магія плодючості, життєвої сили. Імена багатьох київсько-руських князів, найвідоміший – Ярослав Мудрий (щоправда, прославився будівництвом церков та заснуванням церковних шкіл, однак написав "Повчання" до синів, у якому чимало рідновірських істин, зокрема моління до Сонця); 1125–1187 рр. Ярослав Осмомисл – князь Галицький і Перемишльський. Див. ще *ОСМОМИСЛ*.

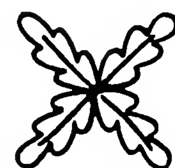
ЯРОШ, ЯРЕШ, ЯРКО – від *яр*, *ярий*; польське, руське, чеське; скорочене від імен на *Яр-*; імена українських козаків були поширеними: Ярош Петляченко є в Реєстрі Війська Запорізького 1649 р.

ЯРУН – син Ярила: символіка родючості, життєствердження; писемна згадка імені боярина київського в Літописі Руському.

ЯРЧИК – зменшене від *ЯРОСЛАВ*; похідне від *Яр*, *Ярило*.

ЯСУНЬ – можливо, від давньоукраїнського *ясний*, *сонячний*, пор. також у ВК: Сонце Ясуне; ім'я воєводи у ВК (дощ. 7-Д, 7-Г). Воїни Ясуня – особливий стан, предтечі козаків.

ЯХОНТ – дорогоцінний камінь, самоцвіт.

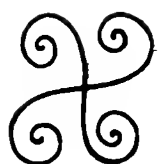
ЯЩЕР – ящер, володар підводно-підземного світу, якого вшановували новгородські слов'яни.

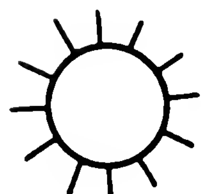
ЖІНОЧІ ІМЕНА

А

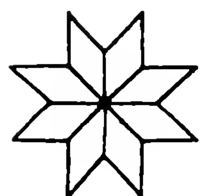

АКАЦІЯ – болгарське ім'я; від назви дерева (акація – від грецького *аке* – терен).

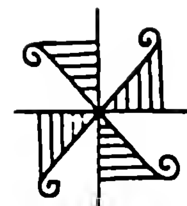

АЛЕНА – від *алена* – яскраво-червона; болгарське.

АЛКОНОСТ – значення не з'ясоване; напівжінка-напівптах, що зображається на слов'янських лубочних картинках. Вона має різнобарвне пір'я, дівочу голову в золотій короні з ореолом, у руках тримає райські квіти, на давніх зображеннях є й пояснювальні написи. Вона називається райською птицею за свій чарівний голос: той, хто почув спів Алконоста, забуває про все на світі.

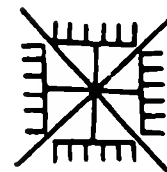

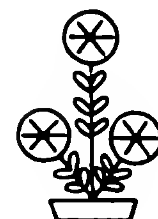
Можливо, цей образ бере свій початок з образу Матері-Слави, яка співає закличну пісню. До неї подібна також слов'янська Жар-птиця та Птиця-Сирин із російської міфології (пор. гр. *сирена*).

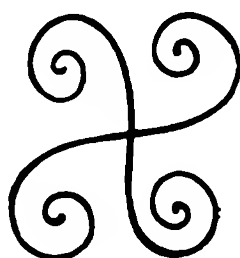
АПІ – ім'я скіфської Богині Матінки-Землі.

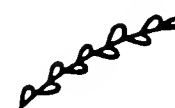
АРҐА – значення не з'ясоване; ймовірно, в основі – перекручене Геродотом *Яр-* (Ярка); Геродот називає двох дочок гіпербореїв, очевидно слов'янок, Аргу та Опіду, які прибули колись із Скіфії на о. Делос, щоб принести дари в святиню Артеміди. Ці дари мали сприяти полегшенню пологів у жінок. За часів Геродота могили цих скіфських дів існували за храмом Артеміди. Делоські жінки щороку на честь Арги й Опіди збирали дари Богині й співали гімни, які склав лікієць Олен.

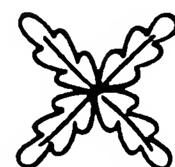

АЯ – болгарське; скорочене від *МАЙЯ* – народжена в травні.

Б

БАБА – жіночий дух різних стихій: Житня Баба (життя і родючість); Баба Простоволоска (чаклунка); Баба Запічниця (домовичка); Болотна Баба (дух болота); Баба Мара, Біла Баба (Смерть, Доля, розпорядниця часу життя), Баба Яга тощо; первісна сутність – дух Предкині, матері-родоначальниці, належної до світу Нави, часто є посередником між трьома світами (Прави, Нави і Яви). Тільки через накладання християнського світогляду на первісне позитивне значення набула страшних і негативних рис. В етнічних слов'янських релігіях є культ Предків, зокрема, свята Діди й Баби. Це поминальні дні, що їх відзначають кілька разів на рік.

БАГРА, БАГРЯНА – від старослов'янського *багряна* – червона, рум'яна; болгарське.

БАЖАНА, БАЖЕНА – від *бажати* – бажана.

БАЙКА, БАЙЯ, БАЯ – від *баяти* – причаровувати словами, байками, казками.

БАЛИНА, БАЛОМИРА – лікарка, цілителька; від *бал*, *балити* – лікувати; староболгарське.

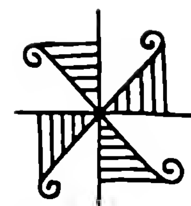
БАНА, БАНКА – див. *БОНА*.

БАНИЦА, БАША – ймовірно, близьке до діалектного карпатського *банувати* (тужити, сумувати), запозичення з угорського *banat* (туга, сум) – ЕСУМ; сербське ім'я.

БАСА – краса; сербське.

БЕЖАНА – втікачка; сербське.

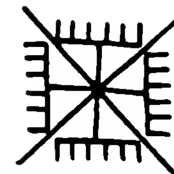
БЕЗДІДА – дослівно *без діда*, безрідна.

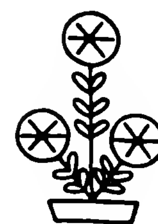
БЕЗЦЕНА – безцінна.

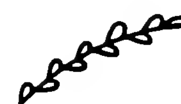
БЕНЕДИХА, БЕНУШКА – венедиха: жінка з племені венедів; ім'я відоме в 1185, 1442 рр. у західних слов'ян.

БЕРАНКА, БЕРИНКА, БЕРКА, БЕРКИЦА – зменшені від *БЕРИСАВА*, *БЕРИСЛАВА* у сербів.

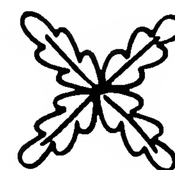
БЕРЕГИНЯ – дослівно *народжена на березі*. Назва давньослов'янської Богині, покровительки жіноцтва, що відображає загалом жіночу продукуючу сутність природи. Давнє значення слова *берег* – високий, тобто місце, вище від самого русла ріки. Все, що пов'язане з берегом, має похідну від нього назву: *бережина* – берегова трава, *побережняк* – береговий вітер, *берегуля* – берегова ластівка тощо. Берегиня також тісно пов'язана з водою (жіноча сутність), березою (жіночий символ). Берегиня згадується у ВК як провісниця славних перемог руських воїнів та бояр, які боронили свою землю від ворогів "ті славні нічого не берегли, ані життя свого – так пророкла їм Берегиня" (ВК, дощ. 7-Ж).

БЕРЕЗА – священне дерево слов'ян; *береза* – жіночий символ, пов'язаний також із Берегинею.

БЕРЕЗИЦЯ – ім'я однієї з русалок (за творами Ю. Миролюбова).

БЕРИМИРА – побажальне: *бери мир!*

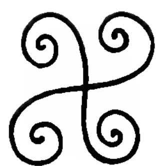
БЕРИНА – скорочене від *БЕРИМИРА*; болгарське.

БЕРИСАВА, БЕРИСЛАВА – побажальне: *бери Славу!*

БЕСАНА – від санскритського *bas* – сяяти; сербське; згадується в 1143 р. Беска; див. ще *БАСА*.

БЕСПУТА – беспутня, безталанна.

БІЛА – білка; біла (світла); сербське Бела.

БІЛАВА, БІЛАНА, БІЛЯНА – зменшено-пестливі від *БІЛА*.

БІЛИМИРА – білий мир; болгарське.

БІЛИСАВА, БІЛИСЛАВА – те саме, що *БІЛОСЛАВА*.

БІЛИЦЯ – білка; див. також чол. *БІЛИК*.

БІЛО – скорочене від імен на *Біл-*; болгарське.

БІЛОГОРА – див. чол. *БІЛОГОР*.

БІЛОЛЮБА – та, що *любить світло*.

БІЛОСЛАВА – біла (священна) слава, яскрава слава; болгарське.

БІЛОСНЕЗЯ, БІЛОСНІЖА – білосніжна, згадується на пряслиці з Чернігова XI ст.: "Вонеси Білоснізі".

БІЛОЯРА – див. чол. *БІЛОЯР*.

БІЛУЦА – біла, свята, святкова; західнослов'янське.

БІЛЧО – скорочене від імен на *Біл-*.

БІЛЮРА, БІЛЮРКА – пестливі від *БІЛА*; сербські.

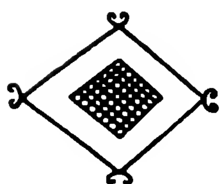
БІЛЯНА – біла, білолиця, білокоса.

БІЛЯНКА – те саме, що *БІЛЯНА*.

БІСАНА, БІСЕНА, БІСЕНІЯ – старослов'янське *бісер* (перлини, дрібне намисто); болгарські, сербські жіночі імена.

БІСЕР, БІСЕРА, БІСЕРКА, БІСЕРИНА – старослов'янське *бісер* (перлини, дрібне намисто); болгарські, сербські жіночі імена.

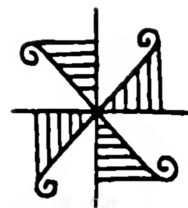
БЛАГА – від *благо*.

БЛАГДАНА, БЛАГДАНКА – від *благо дана*; сербське.

БЛАГИНЯ, БЛАГІЦА, БЛАГІЯ, БЛАЖЕНА – від *благо* – добро, щастя, радість, благополуччя; сербське.

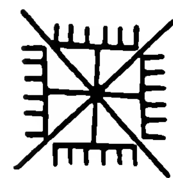
БЛАГОВИДА – від *благий вид* – красива.

БЛАГОВІСТА – від слов'янського *благо вістити* – сповіщати.

БЛАГОДАНА, БЛАГОДАНКА – від *благо дана*; сербське.

БЛАГОМИРА, БЛАГОМИРНА – від *благо* і *мир*.

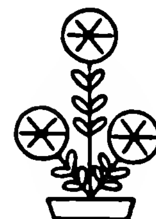

БЛАГОРОДНА – хорошого роду; вважають, що це ім'я – калька з грецького Євгенія; популярне в Болгарії.

БЛАГОСЛАВА – благо славити.

БЛАГОЯ – скорочене від імен на *Благо-*; болгарське.

БЛАГОЯРА – від *блага* і *яра*.

БЛАЖА, БЛАЖЕНА, БЛАЖЕНІЯ, БЛАЖКА – скорочене від імен на *Благо-*; болгарські, сербські.

БЛАЖИМИРКА, БЛАЖІЦА, БЛАЖУНКА – скорочене від імен на *Благо-*; болгарські, сербські.

БЛИНДА – біла; балтійське; героїня литовського фольклору – найродючіша з жінок, символ життєвої сили.

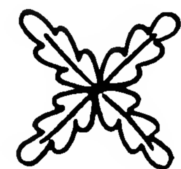

БОГАНА, БОГДА – зменшено-пестливі до *БОГДАНА*; сербські.

БОГДАНА – дана Богами.

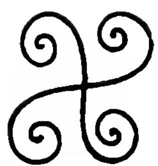
БОГДАНІЯ – те саме, що *БОГДАНА*.

БОГДАНКА – зменшено-пестливе від *БОГДАНА*.

БОГИНЯ – жіноча Божественна сутність; Богиня-Мати; подружня пара Бога-Отця; її уявляють в образах Землі-Матінки, Мокоші, Лади, Рожаниці; в релігіях давніх народів її втілення на Небі – Луна (Місяць), яка мала епітет *Цариця Небесна* і була первісно жіночим Божеством. Їй випікають жертовні пироги, вареники, що символізують вагітність (начинка). Див. ще *БОГ*, *БОЖИЧ*.

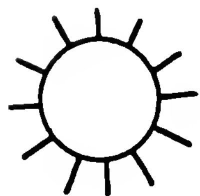

БОГИСЛАВА – та, що *славить Богів.*

БОГИЦЯ, БОГДІЦА, БОГІЦА – зменшене від імен на *Бог-*; сербське.

БОГОБОЙКА – богобоязлива; сербське.

БОГОВІДА – дослівно *та, що відає Богів.*

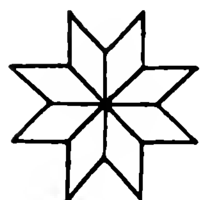

БОГОДАНКА, БОГОДАРКА – від *БОГДАНА*.

БОГОЛІПА – красива – дослівно *Богу ліпша*, богоподібна.

БОГОЛЮБА – боголюбива.

БОГОМИЛА, БОГОМИЛКА – Богу мила.

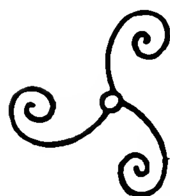
БОГОСЛАВА – див. *БОГУСЛАВА*.

БОГОЯ – скорочене від імен на *Благо-*; болгарське.

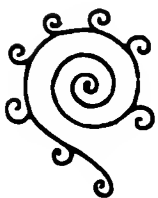
БОГУВОЛЯ – божа воля, згадується в поляків у 1150 р.

БОГУДАРА, БОГУДАРКА – згадується в XIII ст.

БОГУМИЛА, БОГОМИЛА – мила Богу.

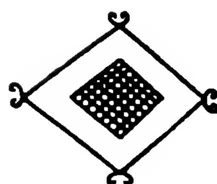

БОГУСЛАВА, БОГУСЛАВКА – народжена на славу Богам; згодом перейшло в прізвище; українська легенда про Марусю Богуславку відображена в народній пісні-думі XVI–XVII ст.: турки забрали Марусю в полон і продали до гарему турецького хана, де вона стала власницею ключів від усього замку; Маруся звільняє з неволі українських козаків, які перебували в темниці майже 30 років.

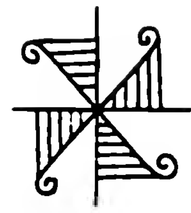
БОГУХВАЛА – хвала Богу.

БОГУША, БОГУШКА – зменшено-пестливе від імен із коренем *Бог-*.

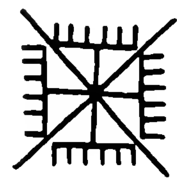
БОДА, БОДИНА, БОДИНКА – 1) побажальне: *будь!* 2) обережна, від старослов'янського *бдити* – пильнувати.

БОДИСЛАВА, БУДИСЛА – чеські; те саме, що *БУДИСЛАВА*.

БОЖА, БОЖАНА – присвячена Богу; сербські, болгарські.

БОЖАТА, БОЖАТКА – жінка, яка здійснила ім'янаречення новонародженої дитини (по відношенню до батьків дитини – кума).

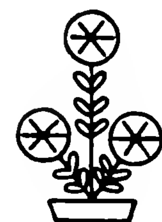

БОЖЕДАНА, БОЖИДАНА – дана Богами.

БОЖЕДАРА, БОЖИДАРА – божий дарунок.

БОЖЕМИЛА, БОЖИМИЛА – те саме, що *БОГУМИЛА*.

БОЖЕНА, БОЖЕНЯ, БОЖАНА – божа (чеське); жона короля Болеслава Чеського; поширене у південних слов'ян; в народних болгарських піснях.

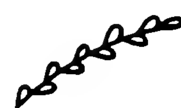

БОЖЕСЛАВА – Божа слава.

БОЖЕТІХА – Божа втіха.

БОЖЕХНА – божа; білоруське, сербське.

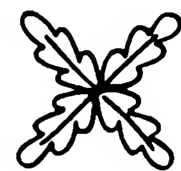
БОЖИКА, БОЖИНА, БОЖКА – скорочені від імен на *Бож-*, *Бого-*; болгарські; вірогідно, імена на *Бож-*, *Бог-* надавали дітям, народженим на Різдво Божича Коляди.

БОЖИМИРА – див. чол. *БОЖИМИР*.

БОЖИСАВА – те саме, що *БОЖЕСЛАВА*.

БОЖИЦА, БОЖУРА – скорочене від імен на *Бож-*; західно- і південнослов'янські: болгарське Божура надавалося дітям, народженим на свято Вербиці (болгарське Цвітниця); сербське Божурка.

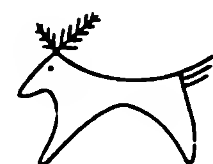

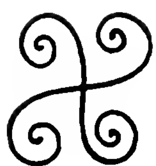
БОЇСЛАВА – бойова слава; сербське.

БОЙКА, БОЙКІЦА – скорочені від *БОЇСЛАВА*.

БОЙНА – бойова; сербське, болгарське.

БОКАНА, БОКОРА, БОКОРКА – не з'ясоване; сербське.

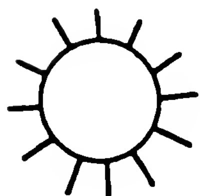

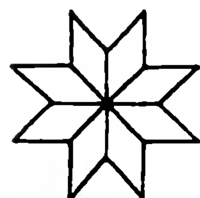
БОЛЕМИЛА – дуже (більше) мила.

БОЛЕСЛАВА – дослівно *більш славетна*. Ім'я дочки Святослава Володимирського (1196–1252 рр.).

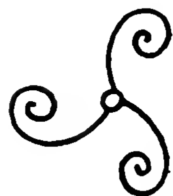
БОЛОТНИЦЯ – див. *БАБА* (Болотна Баба).

БОНА, БОНКА – від *бан* – правителька; жона імператора Священної Римської імперії Сигізмунда I, короля Чехії (1436–1437). Її володіння, зокрема, сягали Середнього Полісся (Зарічненщина, Україна), де збереглося чимало народних легенд про королеву Бону; цікава версія В. Перуніна про те, що прототип Гоголівського персонажа Вакули, який випросив у цариці черевички для своєї нареченої, звертався не до російської цариці Катерини, а до королеви Бони – такий місцевий поліський переказ існує й досі.

БОРАНА, БОРЕНА, БОРИКА, БОРИНА, БОРИНКА – зменшене від імен на *Бор-*; сербські.

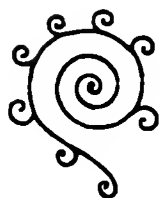
БОРИМИРА – див. чол. *БОРИМИР*.

БОРИСАВА – сербський варіант від *БОРИСЛАВА*.

БОРИСЛАВА – та, що *бореться за Славу*.

БОРИЦА, БОРИШКА – зменшені від імен на *Бор-*.

БОРКА, БОРЯ, БОРЯНА, БОРЯНКА – зменшені від імен на *Бор-*; сербські.

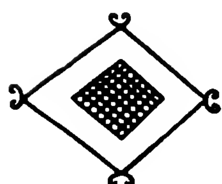

БОРОЛЮБА – та, що *любить боротьбу*; сербське.

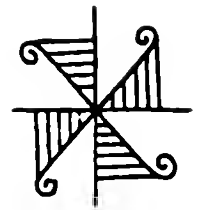
БОРУНА – войовнича.

БОСА – див. *БОСИЛКА*.

БОСИЛКА – назва квітки – чарівної рослини (вірогідно, *волошка синя*, болгарське *босилок*, російське *василёк*); у болгар це ім'я давали народженим на Вербицю (Цвітна неділя); сербське; у східних слов'ян це ім'я за христи-

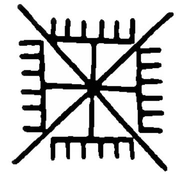

янського часу, ймовірно, злилося з *Василина*, *Василиса* (що також могло бути трансформоване з *ВЕСЕЛИНА*).

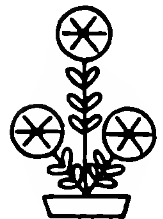
БОСИЛЬКА, БОСИЛЯ, БОСКА, БОШКАНА – скорочені від *БОСИЛКА*.

БОЯ – скорочене від *БОЙНА*, *БОЯНА*; сербське, болгарське, словенське.

БОЯНА – 1) бойова; 2) співуча; див. також чол. *БОЯН*. Відоме у Богемії, Моравії, Словенії; в Болгарії називають народжених 28 березня – дата пов'язана з болгарським князем Бояном (вірогідно, дата християнізована).

БРАВА – брава.

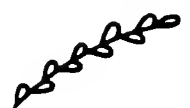

БРАЙНА, БРАНІЯ – сербські; скорочені від імен на *Бран-*.

БРАНИБОРА – див. чол. *БРАНИБОР* (пор. з легендами про войовничих жінок – *амазонок*).

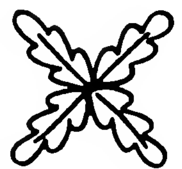
БРАНИМИРА, БРАНИМИРНА – та, що *боронить мир*.

БРАНИСАВА, БРАНИСАВКА – те саме, що *БРАНИСЛАВА*, сербське.

БРАНИСЛАВА – див. чол. *БРАНИСЛАВ*.

БРАНІЦА, БРАНКА, БРАНКІЦА – сербські; від *брань* – боротьба; у південних слов'ян, поляків, чехів зменшені від імен на *Бран-*.

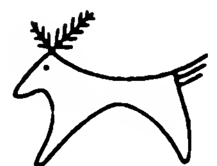

БРАТІНКА – сербське від *БРАТІСЛАВА*.

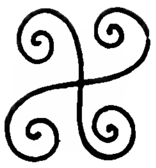
БРАТІСЛАВА – 1) та, що *бере славу*; 2) та, що має славного брата.

БРАТОМИЛА – братові мила.

БРАТОСЛАВА – див. чол. *БРАТОСЛАВ*, а також *БРАТІСЛАВА* (2).

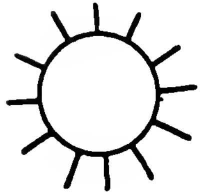
БРАТУША – скорочене від імен на *Брат-*.

БРЕЗА, БРЗА, БРЗІЦА – 1) від сербського *брз* – швидкий, скорий (пор. укр. діалектне *борзий*); 2) від сербського *бреза* – береза.

БРЕСЛАВА – та, що *обрела* (здобула) *славу*.

БРИЛЯНТИНА – болгарське; в значенні *діамантова*.

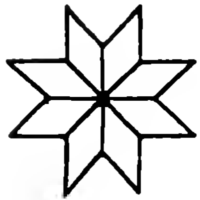

БРОНИСЛАВА – те саме, що *БРАНИСЛАВА*.

БРЯЧИСЛАВА – див. чол. *БРЯЧИСЛАВ*.

БУГА – божа, згадується в Родословії князів та королів хорватських (VII ст.).

БУДАНКА – зменшене від імен на *Буд-*.

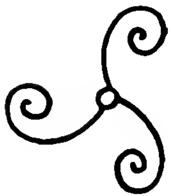
БУДЕНА, БУДИМКА – скорочене від імен на *Буд-*.

БУДИМИЛА – побажальне: *будь милою!*

БУДИМИРА, БУДИМИРНА – побажальне: *будь мирною!*

БУДИМКА, БУДІЦА, БУДНА – скорочене від імен на *Буд-*; сербські.

БУДИСАВА – побажальне: *будь славна!*; сербське.

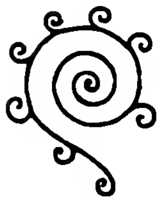

БУДИСЛАВА, БОДИСЛАВА – дослівно *та, що пробуджує славу*; відомі у чехів, сербів.

БУДМИЛА – побажальне: *будь милою*!

БУЄСЛАВА – буйна слава.

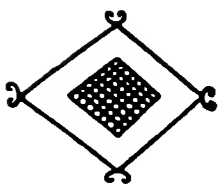
БУЛКА, БУНА, БУНКА – болгарське *булка* – молода жінка; сербське *булка* – польовий мак.

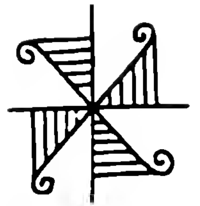
БУРА, БУРИНКА – буря.

БУРЯ – народжена в бурю; болгарське захисне.

БУЯНА, БУЙНА – 1) буйна; 2) бойова, те саме, що *БОЯНА*.

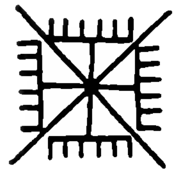

В

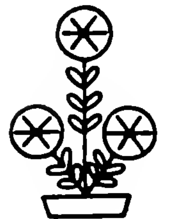
ВАДИМИРА – див. чол. *ВАДИМИР*.

ВАЗДАНА, ВАЗДАНКА, ВАЗДАРКА – не з'ясоване; ймовірно, від сербського *ваздух* – повітря.

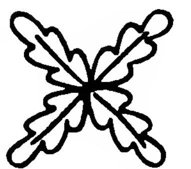

ВАКЛИНА – чорна; болгарське.

ВАНДА, ВЕНДА – можливо, утворене від *Вандала* (назва річки *Vandalus*) або від латинського *Veneda* – жінка з племені венедів (слов'янка). Легендарна польська королева Ванда відмовилася вийти заміж за германського короля алеманів, який домагався її руки і погрожував, що в разі відмови його страшні полчища знищать її країну. Ванда, зібравши власне військо, вийшла назустріч. Король, побачивши безстрашну королеву й вірне військо, вигукнув: "Можете приносити будь-які жертви своїм Богам, але хай вами завжди правлять жінки!" Король покінчив з життям, впавши на власний меч, а Ванда, принісши пожертви Богам, втопилася в річці Віслі, яку після того стали називати річкою Вандал (Хроніка Великопольська). Про горду Ванду нині знає кожен польський школяр, про неї є й народна пісня: "Ванда лежить в польській землі, що не прийняла німця, краще в подружжя брати свого, аніж чужоземця".

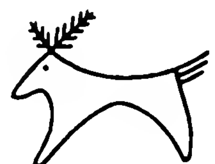

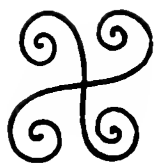

ВАСЛАВА – сербське; ймовірно, те саме що й чол. *ВАЦЛАВ*, *В'ЯЧЕСЛАВ*.

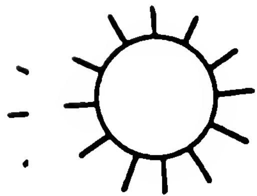
ВАТРА, ВАТЕНА, ВАТРИЦЯ – скорочене від *ВАТРОСЛАВА*.

ВАТРОСЛАВА – від *ватра* – вогонь, кострище і *славити*.

ВЕДРА, ВЕДРАНА, ВЕДРАНКА, ВЕДРИНКА, ВЕДРУША – від сербського *ведар* – ясна безхмарна погода, в значенні *весела*, *бадьора*; пор. російське з тим самим значенням *вёдро*.

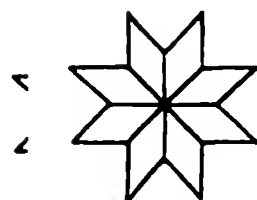

ВЕЗА, ВЕЗАНКА, ВЕЗІЛЯ – від сербського *веза* – зв'язок.

ВЕКОСЛАВА – сербське; можливо, скорочене від *ВЕЛИКОСЛАВА*.

ВЕЛА, ВЕЛИКА – велика; болгарське.

ВЕЛЕНА, ВЕЛЯНА – від *веліти*, повелителька.

ВЕЛИАНА, ВЕЛИКА, ВЕЛИНА – від *велика*.

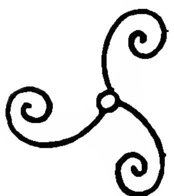
ВЕЛИБОРА, ВЕЛИБОРКА – вельми войовнича.

ВЕЛИМИЛА – вельми мила.

ВЕЛИМИРА, ВЕЛИМИРНА – вельми мирна.

ВЕЛИНА, ВЕЛИНКА – скорочене від імен на *Вели-*.

ВЕЛИСА, ВЕЛИСАВА – див. *ВЕЛИСЛАВА*.

ВЕЛИСЛАВА – велика слава.

ВЕЛИЧКА – велика; так називають тих, хто народився на Великдень.

ВЕЛКА, ВЕЛЬКА, ВЕЛЯНА – сербські; скорочені від імен на *Вел-*.

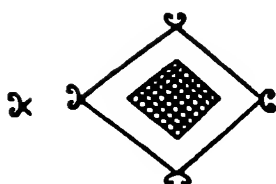

ВЕНА, ВЕНЕТА – жінка з племені венетів; болгарське.

ВЕНИСЛАВА – від *вінок* і *слава*; увінчана славою.

ВЕНЦЕСЛАВА, ВЕНЦЕСЛАВКА – від *вінець* і *слава*; увінчана славою.

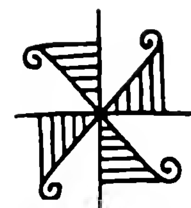
ВЕРА, ВЕРАНА, ВЕРЕНА, ВЕРИЦА, ВЕРНА – сербські; скорочені від імен на *Вер-*, *Віро-*.

ВЕРБА, ВЕРБКА, ВЕРБАНА – від *верба*; болгарські.

ВЕРБИСЛАВА – сербське; та, що *славить вербу*; так називали на свято Вербиці.

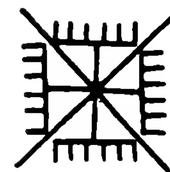
ВЕРБИЦЯ – ім'я однієї з русалок.

ВЕРИСЛАВА – те саме, що *ВІРОСЛАВА*; сербське.

ВЕРОДАНА, ВЕРОДАНКА – сербське, те саме, що *ВІРОДАНА*.

ВЕРХУСЛАВА – дослівно *та, що на вершині слави*; історичні особи: жона Ростислава Рюриковича (XI ст.); Верхуслава Всеволодівна (нар. 1180 р.) – дочка князя Всеволода Юрійовича (Густинський літопис).

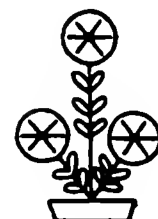

ВЕСЕЛА – весела.

ВЕСЕЛИНА – весела, та, що *веселить*.

ВЕСЕЛИЦЯ, ВЕСЕЛКА – весела, веселка.

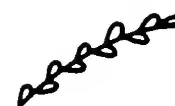
ВЕСЕЯ, ВЕСКА – 1) жінка з племені *весь* (угро-фінське плем'я, що мешкало поблизу Ладозького озера); 2) селянка: від слов'янського *весь* – село.

ВЕСНА, ВЕСНЯНА – народжена навесні; болгарське, сербське.

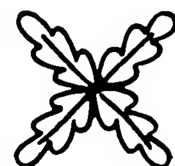
ВЕСТА – див. *ВІСТА*.

ВЕТРАНА – сербське, див. *ВІТРАНА*.

ВЕЧЕРИНКА, ВЕЧЕРКА – народжена увечері.

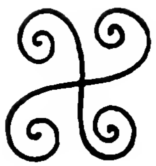
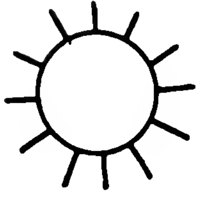
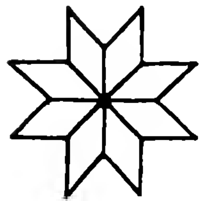
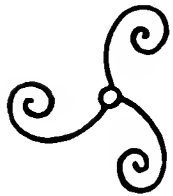
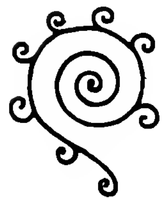
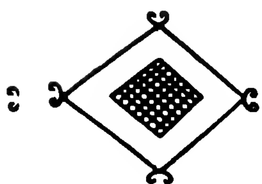
ВИДАНА – 1) видна, вродлива (з наголосом на другому складі); 2) народжена на свято Вида (Видів день, коли показують все своє добро Світовиду, 15 червня (за н. ст.) за язичницьким календарем); 3) та, над якою здійснили обряд "продажу" (з наголосом на першому складі, див. також чол. *ПРОДАН*).

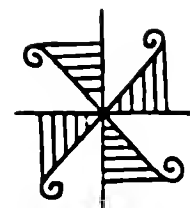

ВИДАНКА, ВИДЕНА, ВИДЕНКА, ВИДИМКА, ВИДИНА, ВИДИЦЯ, ВИДНА – сербські; зменшені від імен на *Вид-*, *Видо-*.

ВИДОВДАНА, ВИДОВДАНКА – дана Видом (Світовидом).

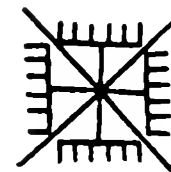

ВИДОЙКА, ВИДОЙЛА – сербські; скорочені від імен на *Вид-*, *Видо-*.
ВИДОЛЮБА, ВИДОЛЮБКА – див. *ВІДОЛЮБА*.
ВИДОМИЛА – Виду (Світовиду) мила.
ВИДОМИРА, ВИДОМИРКА – див. *ВІДОМИРА*.

ВИДОСАВА – див. *ВИДОСЛАВА*, видна, вродлива (південнослов'янське ім'я), можливо, також пов'язане зі Світовидом літнім (15 червня).
ВИДОСЛАВА – 1) та, що *відає славу*; 2) та, що славить Світовида.

ВИЛА – русалка, див. *ВІЛА*.
ВИЛИНА, ВИЛИНКА – зменшене від *ВИЛА*, *ВІЛА*.
ВИЛОБОРА – вила борова; сербське.
ВИЛОГОРА, ВИЛОГОРКА – вила гірська, сербське.
ВИЛОСАВА, ВИЛОСЛАВА – вила славна.
ВИЛУНА, ВИЛУША – зменшене від *ВИЛА*.

ВИНКА, ВИНОЙЛА, ВИНОСАВА – сербське, не з'ясоване, ймовірно від *вино* (виноград); в значенні *п'янка́*.
ВИТОСАВА, ВИТОСЛАВА – те саме, що *ВИДОСЛАВА*.
ВИХОРА, ВИХОРКА – від *вихор*.

ВИШЕНА – те саме, що *ВИШНА* (2); у ВК згадується ім'я одного з Богів Вишень у значенні *Всевишній* (дощ. 15-Б); існує також народна назва знаку Зодії – *Вишена* (Змієносець, що припадає на період від 30 листопада до 18 грудня за астрономічним календарем).
ВИШЕСЛАВА – вища слава.

ВИШНА, ВИШНЯ – 1) назва ягоди *вишня*; 2) жіночий рід від прикметника *вишній*, тобто Божественний; болгарське.

ВИШНИЦЯ – ім'я однієї з русалок (за Ю. Миролюбовим); сербське жіноче ім'я.

ВІДА – від *відати*; болгарське, сербське.

ВІДЖЕНА, ВІДЖЕНКА – від сербського *віджаті* – бачити неодноразово; мабуть, у значенні *ясновидиця*.

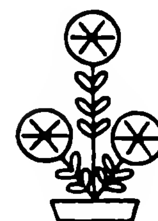
ВІДОЛЮБА, ВІДОЛЮБКА – відає про любов; сербське.

ВІДОМИЛА – відає про любощі (милування).

ВІДОМИРА, ВІДОМИРКА – відає про мир (людей).

ВІДОСАВА – сербське; ймовірно, *ВІДОСЛАВА*.

ВІДОСЛАВА – та, що *відає славу*.

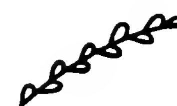

ВІДУНА, ВІДУНКА, ВІДУША – та, що *відає*, ясновидиця.

ВІЙОРА, ВІЙОРКА – сербське, не з'ясоване, ймовірно, від *віяти*.

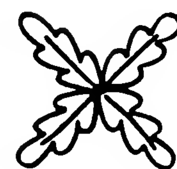
ВІЛА, ВИЛА – слов'янські духи-діви, опікунки рослин, водних стихій; русалки.

ВІНКА – скорочене від *ВЕНИСЛАВА*.

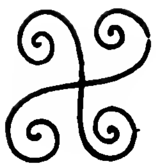

ВІНЦЕСЛАВА – увінчана славою (переважно *королева*); див. ще чол. *ВІНЦЕСЛАВ*.

ВІРА – 1) з давнього індоєвропейського **vuer* – справжній; слов'янське значення – вірна, правдива, незрадлива; християнські проповідники, створюючи свої міфи про "святих" Віру, Надію і Любов, переклали латинське Фіда нашим ім'ям Віра; 2) офіційне мовознавство розглядає ім'я Віра як кальку з грецького Pistis, що також непереконливо; 3) в українській, як і в інших слов'янських мовах, є багато слів із коренем *вір-*: віра, вірити, довіряти, вірний, довірений, повір'я тощо, що свідчить про його широкі словотворчі можливості,

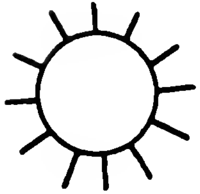

а отже, і слов'янське походження імені. Див. чол. *ВІРКО*, а також "легенди" імен *НАДІЯ*, *ЛЮБОВ*.

ВІРОДАНА – 1) вірою дана; 2) вірна, віддана.

ВІРОЛЮБА, ВІРОЛЮБКА – та, що *любить віру* або *любить вірно*.

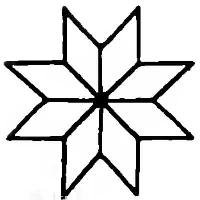

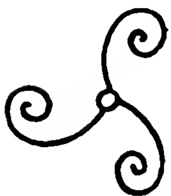
ВІРОСАВА – те саме, що *ВІРОСЛАВА*.

ВІРОСЛАВА – див. чол. *ВІРОСЛАВ*.

ВІРУША – скорочене від імен на *Віро-*.

ВІСТА – віщунка: від *вість* – повідомлення. Пор. у римлян Богиня Веста – хранителька домашнього вогнища, у греків – Гістія (Гестія). Цій Богині присвячували головні державні святилища, вогонь яких вважався символом державної міцності й могутності. В храмах Вести служили прекрасні діви – *весталки*, які берегли священний Вогонь. У скіфській релігії за державний Вогонь відповідає Богиня Табіті, яка тісно пов'язана з інституцією царської влади, тобто державного керма.

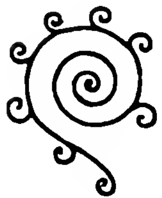

ВІТОМИРА – болгарське поєднання латинського *вікторія* – перемога і слов'янського *мир*.

ВІТРАНА, ВІТРИНКА – скорочене від *ВІТРОСЛАВА*.

ВІТРИСЛАВА, ВІТРОСЛАВА – *вітру слава*; сербське.

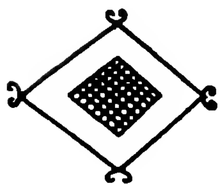

ВІХРЕНА – від *вихор*; болгарське.

ВІЩЕСЛАВА – дослівно *віща слава*.

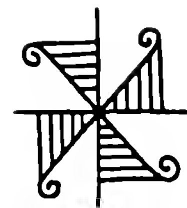
ВЛАДА, ВЛАДАНА, ВЛАДЕНА – 1) владна, володарка; 2) ладна – гарна.

ВЛАДИВОЙКА – владна воячка.

ВЛАДИКА, ВЛАДИНКА, ВЛАДИЦЯ – сербські; скорочені від імен на *Влад-*, *Волод-*.

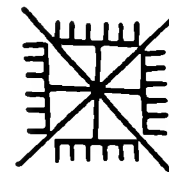
ВЛАДИМИЛА – дослівно *мила володарка*.

ВЛАДИМИРА, ВЛАДОМИРА – та, що *володіє миром* (людьми).

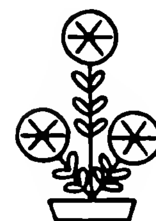
ВЛАДИСАВА, ВЛАДИСЛАВА, ВЛАДОСЛАВА, ВЛАДОСЛАВКА – та, що *володіє славою*; славна володарка.

ВЛАДКА – сербське; скорочене від імен на *Влад-*, *Волод-*.

ВЛАДОЙКА, ВЛАДОЙЛА, ВЛАДУША – сербські; скорочені від імен на *Влад-*, *Волод-*.

ВЛАЙСАВА, ВЛАЙСАВКА, ВЛАЙКА – сербські; скорочені від імен на *Влад-*, *Влади-*.

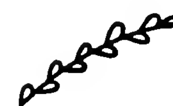
ВЛАСТА – владна. Чеська княгиня Х ст. Власта очолювала дружину, що складалася з дівчат-воїнів.

ВЛАСТЕЛИНА – володарка; та, що *має власть* (владу).

ВЛАСТИНЯ – сербське; скорочене від імен на *Влад-*.

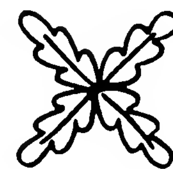
ВЛАСТИСАВА, ВЛАСТИСЛАВА – володарка слави.

ВЛАСТОМИЛА – володарка милості. Ім'я служниці чеської княгині Лібуші.

ВЛАСТОМИРА – володарка миру.

ВОВКОМИЛА – від сербського *вовку мила*; див. ще імена на *Вук-*; імена на *Вовк-*, ймовірно, належали до військової магії й стосувалися як чоловіків, так і войовничих жінок (відомо, що жінки-слов'янки часто бували в походах, зокрема й у війську князя Святослава Хороброго).

ВОВКОМИРА – від сербських *вовк* і *мир*.

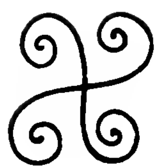
ВОВКОСАВА, ВОВКОСЛАВА – вовку слава.

ВОВКОСТАНА – та, що *зупиняє вовка*.

ВОВКОЯ – скорочене від імен на *Вовк-*; сербське.

ВОГНЕДАНА – 1) дослівно *Вогонь і Вода*. Пор. народні пісні й легенди, де Цар-Вогонь і Цариця-Водиця (Боги-

ня Дана) – два першопочатки буття; 2) "Вогнем дана" (Вогнебогом); ім'я-новотвір.

ВОГНЕДАРА – див. чол. *ВОГНЕДАР*.

ВОГНЕЛЮБА – вогонь любити; ім'я-новотвір.

ВОГНЕСВЯТА – вогнем посвячена; ім'я-новотвір.

ВОГНЕСЛАВА – див. чол. *ВОГНЕСЛАВ*.

ВОГНЯНА – палка, пристрасна; ім'я-новотвір.

ВОДЯНИЦЯ – жінка Водяника; жіночий дух Води; Водяна Баба; іноді її ототожнюють із Русалкою. Уявляли її оголеною жінкою з довгими косами, які вона розчісує гребенем, вийшовши на берег. Якщо рибалки знайдуть гребінь на березі, то в них заплутаються сіті. На Півночі Росії зберігся фрагмент міфу про Водяничку і діда Савку, який викрадає її худобу і з яким вона бореться, щоб повернути своїх корів. Цей сюжет вже частково християнізований, але нагадує міфи про боротьбу Велеса з Перуном за худобу, в результаті якої йде дощ.

ВОЇНА, ВОЇНКА, ВОЇЦА, ВОЙКА – сербські; скорочені від імен на *Вой-*.

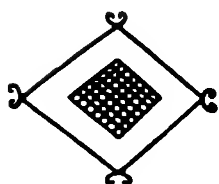
ВОЙКАНА, ВОКІЦА – сербські; скорочені від імен на *Вой-*.

ВОЙМИЛА – войовнича і мила.

ВОЙМИРА, ВОЙМИРКА – та, що *воює за мир*.

ВОЙНА – війна, військова.

ВОЙСАВА, ВОЙСЛАВА, ВОЙНОСЛАВА – та, що *воює за славу*.

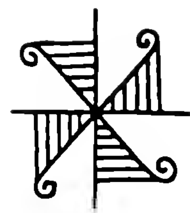

ВОЛЕБОРА – та, що *бореться за волю*.

ВОЛЕЛЮБА – див. чол. *ВОЛЕЛЮБ*.

ВОЛЕМИРА – див. чол. *ВОЛЕМИР*.

ВОЛЕНА, ВОЛЕНКА – вольова; вільна; болгарські, сербські.

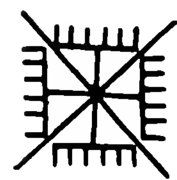

ВОЛЕСЛАВА – від *воля* і *славити*.

ВОЛКАНА – від *вовк*; болгарське.

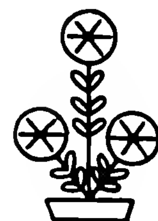
ВОЛОДАРА – див. чол. *ВОЛОДАР*.

ВОЛОДИМИРА – див. чол. *ВОЛОДИМИР*.

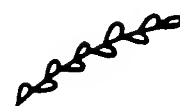
ВОЛОСИНЯ – від *волосся*; можливо, народжена під сузір'ям Волосині (Волосожар, Баби-звізди; 14 травня – 21 червня), що є жіночими родовими Божествами, які, за легендами, "рухають час".

ВОЛОТКА – жіноче від *велет*, *волот* – велетень.

ВОЛХВА – волхвиня, чаклунка; служителька язичницького храму; хранителька таємничих знань етнічної релігії; в народних переказах часто вживається професійна назва як власне ім'я: князь Волх(в), цариця Волховиця, баба Волхитка, баба Волховка. Етимологію див. чол. *ВОЛХВ*.

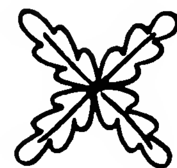
ВОЛЯ – скорочене від імен на *Воле-*; сучасне рідновірське перетворення з Оля (Ольга).

ВОЮША – та, що *воює*.

ВОЯНА, ВОЯНКА, ВОЯЧА – сербські; те саме, що *БОЯНА*.

ВРАТИСЛАВА – та, що *повернула славу*.

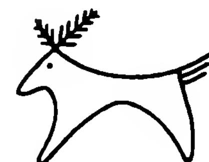

ВРЕЛА, ВРЛА, ВРЛИНА – сербські; ймовірно, від *врело* – джерело.

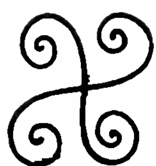
ВСЕВІДА – та, що *все відає* (знає).

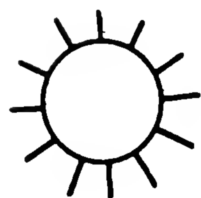
ВСЕМИЛА – мила всім людям.

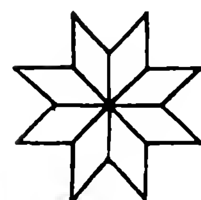
ВСЕНІЖА – ніжна всім.

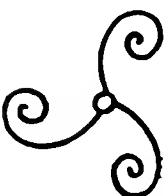

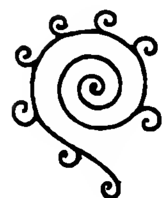
ВСЕСЛАВА – всім славетна; донька Всеволода Велике Гніздо – князя Володимирського (1176–1212 рр.).

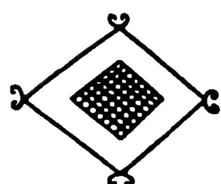

ВТОРУША – друга донька в родині.
ВУКА, ВУКАВА, ВУКАНА, ВУКІЦА, ВУКМАНІЯ – сербські імена від *вук* – вовк; див. імена на *Вовк-*.
ВУКОСТАНА, ВУКСАНА – від сербського *вовк* і *стан*.

ВУПНОХА – значення не з'ясоване; ім'я з напису на пряслиці з Чернігова, що датується XI–XII ст., *вонеси Вупноси* – віднеси Вупносі; враховуючи чергування приголосних в українській мові (як напр., Солоха – Солосі), ім'я в називному відмінку мало бути Вупноха. В. Казаков реконструює як Вупна і пропонує виводити від рос. назви птаха *выпь* – рева, плакса, що видається непереконливим; А. Баженова пропонує варіант Вупноса, що також не є переконливим; можемо запропонувати етимологію зі старослов'янського *въпити* – голосити, якщо врахувати ймовірний перехід **о** в **у** (як напр., у словнику Г. Дяченка: *волхвъ* – *вулхвъ*); суфікси **-ох-**, **-охн-** належить до давньоруських словотворчих морфем, як, наприклад, у поліському *матохна* (матінка); звідси Вупноха могло означати "*плакальниця*" (відомі професійні плачки, виконавиці похоронних голосінь).

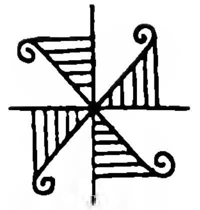

ВУТЯ – качечка; болгарське.

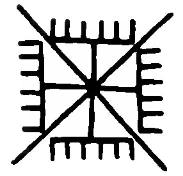

ВУЧАНА, ВУЧАНКА, ВУЧИЦЯ – Вовчана, Вовчанка, Вовчиця.
ВЯЧЕСЛАВА – дослівно *славетніша*; від давньослов'янського *вятший* – старший, головний, більший.
В'ЯЧЕСЛАВА – див. чол. *В'ЯЧЕСЛАВ*.

ВЯЧКА – скорочене від *ВЯЧЕСЛАВА*.
ВЯЩЕСЛАВА – те саме, що й *ВЯЧЕСЛАВА*.

Г

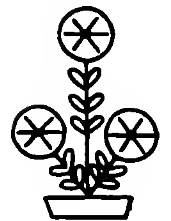

ГАЇНА – від українського *гай* (див. у Б. Грінченка, гаїна – гай: “В зеленій гаїні, при низькій долині, козак грає і співає о любій дівчині”).

ГАЇСЛАВА – славляча гаї; ширше – славоспів у священному гаю.

ГАЛАНЯ – 1) галаслива, балакуча; 2) від українського діалектного *гал* – куля, кругляк (пор. *галушка* – пухкий виріб з тіста, *галька* – круглий камінець).

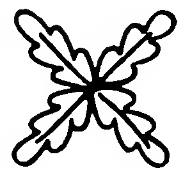

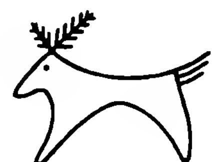
ГАМАЮН – 1) можливо, від *гомоніти*; 2) віща птиця слов’ян, посланиця Богів, що співає людям божественні слави, віщує майбутнє тим, хто вміє почути її таємну мову. Вона знає все на світі: і про сотворення Світу, Неба і Землі, і про Богів Прави, духів і героїв, людей і звірів. Але вона може принести бурю і смерть, якщо летить зі сходу Сонця.

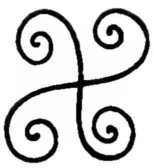

ГВОЗДА, ГВОЗДАНА, ГВОЗДЕНІЯ, ГВОЗДЕНКА – сербське *гвоздена* – залізна; в значенні *міцна*, *витривала*.

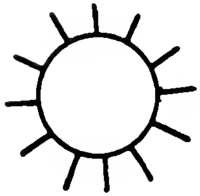
ГІПЕРОХА – ім’я гіперборейської дівчини (слов’янки), яка разом із подругою Лаодікою несла дарунки – священні предмети, загорнуті в пшеничну солому, – до храму Артеміди (Рожаниці) на Делосі. Як по-слов’янськи звучали їхні імена, нині важко встановити, адже Геродот сильно перекручував наші імена на грецький лад; можливо, найближче до Гіперохи – Перуніка. Це було перше таке священне посольство, яке супроводжували п’ять чоло-

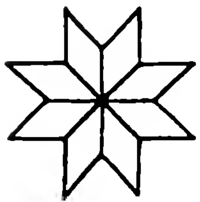

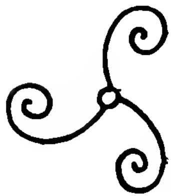

віків для їхньої безпеки. Ці посланці не повернулися на рідну землю, вони поховані біля храму, де щороку на їхні могили молодь перед вступом у шлюб приносить в пожертву пасмо свого волосся, накрученого на веретено. Згодом подібні обряди стали здійснювати таким чином: діви несуть дари тільки до кордонів своєї країни і передають їх іншим дівам, своїм сусідам, які несуть дари до своїх кордонів і передають так далі, поки дари не прибудуть на о. Делос. За прикладом слов'янок жінки багатьох індоєвропейських народів здійснювали священні обряди із пшеничною соломою. Обряди перенесення хліба через кордони держав відомі ще й в середині XX ст. (обряд для зупинення війни, записаний Андрієм Шкарбаном на Поліссі, здійснювався українськими та іншими слов'янськими дівчатами в 1943–1945 рр.).

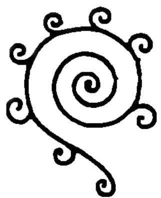
ГЛЕДА, ГЛЕДНА, ГЛЕДАНА – така, що приємно дивитися, ненаглядна; сербське.

ГОДИМИЛА – від *пригожа* і *мила*.

ГОДИМИРА – від *пригожа* і *мирна*.

ГОДИЦЯ – 1) народжена в добру годину; 2) пригожа.

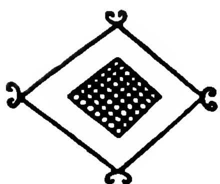

ГОДНА – придатна; скорочене від імен на *Год-*; дружинниця чеської княгині Власти.

ГОЙКА, ГОЙНА – скорочені від імен на *Гой-*, *Гої-*.

ГОЙМИРА – гойна і мирна.

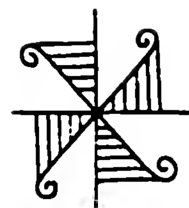
ГОЙСАВА, ГОЙСЛАВА – від *гойна* (щедра, розкішна) *слава* (ЕСУМ).

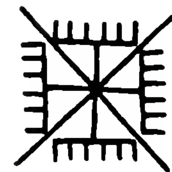
ГОЙША – скорочені від імен на *Гої-*.

ГОЇСЛАВА – від *гойна* (щедра, розкішна) слава (ЕСУМ).

ГОЛИСЛАВА – сербське; ймовірно, від *голем* – величезний; величезна слава.

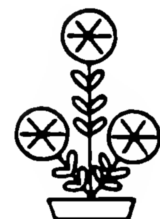
ГОЛИЦЯ – від *гола* – можливо, обманне ім'я; див. у Б. Грінченка: *голиця* – чисте поле, прочищене від дерев місце; *голиця* – спеціальна рукавиця для рибальства (ЕСУМ).

ГОЛУБА – голубка.

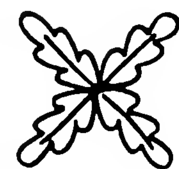
ГОРДА, ГОРДАНА – 1) горда; 2) *згори дана*, тобто дана Богами; 3) сучасна народна етимологія пов'язує з легендарним отцем Орієм (за ВК) і Богинею Даною.

ГОРИГЛЯДА – 1) та, що *дивиться згори* – переносно *гордовита*; 2) від *горіти* і *глядіти* – дивитися – тобто палкий погляд.

ГОРИСЛАВА – 1) осяйна слава (та, що *горить*); 2) за версією Лаврентіївського літопису, це ім'я пов'язують із поняттям "горе" стосовно княгині Рогніди (Рогнеди). Рогніда отримала ім'я Горислава після її нещасного шлюбу з князем Володимиром (відомим пізніше як "христитель Русі" і "святий"), який приніс їй стільки горя. Він зґвалтував Рогніду на очах її родини, вбивши батька, двох її братів та свого рідного брата Ярополка, який був нареченим Рогніди; недаремно літописець подав повідомлення, що Рогніда-Горислава намагалася вбити сонного Володимира, але він прокинувся. Князь хотів негайно вбити жінку, проте син захистив матір від гніву Володимира, її було заслано в монастир.

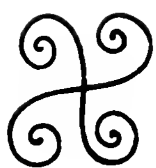

ГОРИЦЯ – гірська; болгарське.

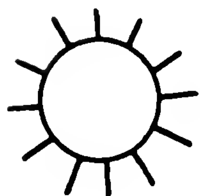
ГОРІСЛАВА – дослівно *вгору до слави*: від українського діалектного *горі* – угору.

ГОРЯНА – гаряча, згоряюча; в Болгарії називають народжених на Купайла.

ГОСАВА, ГОСЛАВА – скорочене від імен на *Гост-*.

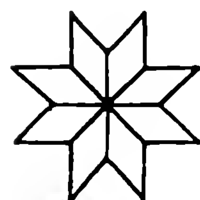
ГОСПА, ГОСПАВА, ГОСПОДЖА – господиня, господариня.

ГОСТА, ГОСТАНА – гостинна.

ГОСТЕНА – 1) гостя; 2) зменшене від *ГОСТЕНІГА*.

ГОСТЕНІГА – дослівно: *та, що ніжить* (надто піклується про) *гостей* (або купців).

ГОСТИВИТА – привітна до гостей.

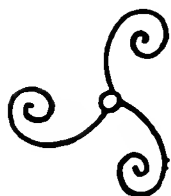

ГОСТИЛА – скорочене від імен на *Гост-*.

ГОСТИМИЛА – мила для гостей.

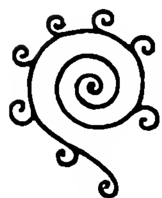
ГОСТИМИРА – мирна для гостей.

ГОСТОЛЮБА, ГОСТОЛЮБКА – та, яка любить гостей.

ГОСТОМИСЛА – та, яка мислить про гостей, яка дбає про гостей.

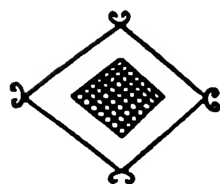

ГОСТУНА, ГОСТУША, ГОСТЯНА – скорочене від імен на *Гост-*.

ГОРОДИСЛАВА – дослівно *городити славу* – охороняти свою славу; родове ім'я дочки Святослава Всеславовича (IX покоління від Рюрика), яка була віддана в монастир, де отримала християнське ім'я Євдокія.

ГОЦА, ГУЦА – від вигуку *гоц!* – гоцати, стрибати.

ГОЯ, ГОЯНА, ГОЯНКА, ГОЄНА – скорочене від імен на *Гої-*.

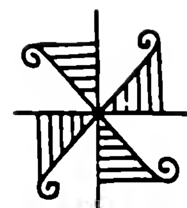
ГРАДА, ГРАДАНА – від *город, град* – місто.

ГРАДИСЛАВА – те саме, що *ГОРОДИСЛАВА*.

ГРАНИСЛАВА – див. чол. *ГРАНИСЛАВ*.

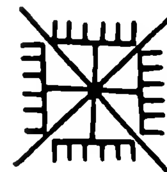
ГРЕМИСЛАВА – див. чол. *ГРЕМИСЛАВ*; ім'я дочки кня-

зя Всеволода Олександровича; ім'я дочки Інґвара Ярославовича та інших.

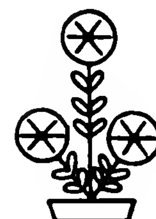

ГРЕЧУХА – ім'я однієї з русалок (за творами Ю. Миролюбова).

ГРОЗА – гроза, грізна; народжена під час грози, західнослов'янське.

ГРОЗДАНА, ГРОЗДЕНА, ГРОЗДІЯ, ГРОЗДИНА – від *гроздь* – гроно (винограду); болгарські, сербські; існує легенда про красуню Грозданку, яка сподобалася Сонцю, і воно спустило їй золоту гойдалку, щоб забрати дівчину на небо.

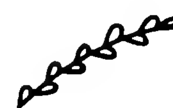

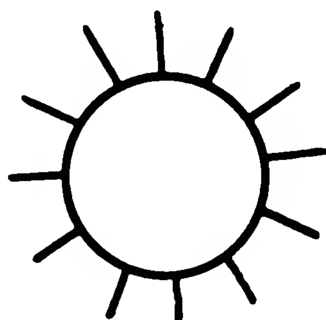
ГРОМОСЛАВА – 1) слава, яка гримить; 2) та, яка прославляє грім.

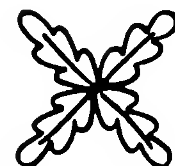
ГРУБА, ГРУБНА, ГРУБИЦЯ – від *груба* – можливо, міцна, могутня, велика, товста.

ГРУДА – грудка, кругла, грудаста.

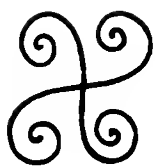
ГРУШЕНИЦЯ – ім'я однієї з русалок (за Ю. Миролюбовим).

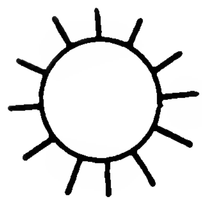

D

ДАБИЖА – скорочене від *ДАБИЖИВА*.

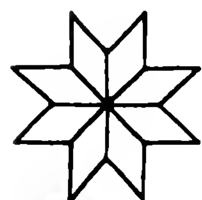

ДАБИЖИВА – дай, Боже, життя!

ДАБИСЛАВА – дай, Боже, Славу!

ДАВОРА, ДАВОРІЯ, ДАВОРІЯНА – значення не з'ясоване; сербське.

ДАЙКА, ДАЙНА – побажальне *дай*; болгарське.

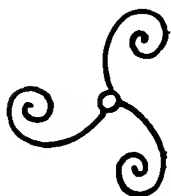

ДАЛЕВИДА – передбачлива; ім'я-новотвір.

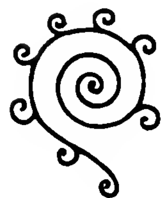
ДАЛЕСЛАВА – славетна далеко; ім'я-новотвір.

ДАЛИБОРА – дана в боротьбі.

ДАЛИМИЛА – дана для милості.

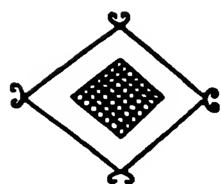
ДАНА – ім'я східнослов'янської Богині Води – втілення жіночого першопочатку буття; складає пару протилежностей із Вогнем – чоловічим першопочатком буття. Основа на *Дан-*, *Дон-*, *Дун-* поширена в назвах слов'янських річок, ймовірно, позначає воду взагалі. Це ім'я надавали дівчаткам, що народилися біля води або на свято, пов'язане з Богинею Даною (Водосвяття – 1 або 2 січня, Рожаниці – 8, 9 вересня, свята Мокоші, Русалії та ін.). Див. ще чол. *ДАН*.

ДАНИСЛАВА – Богині Дані слава!

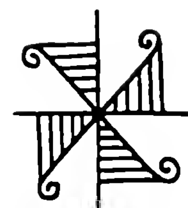
ДАНИЦЯ, ДАНКА, ДАНОЙКА, ДАНОЯ, ДАНЧИЦЯ – зменшені від *ДАНИСЛАВА*.

ДАНУТА – зменшене від *ДАНА*.

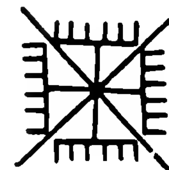
ДАРА, ДАРЕНА, ДАРИНА, ДАРКА – подарована; народне українське Одарка; вважають, що це ім'я адап-

товане з церковнослов'янського Дарія, однак цілком можлива давня язичницька етимологія, про що свідчать широкі словотворчі властивості основи *дар-* у всіх слов'янських мовах.

ДАРИСЛАВА – 1) дарунок слави; 2) яка дарує славу.

ДАРОМИРА – дарунок миру.

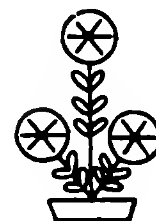

ДАРОСАВА, ДАРОСЛАВА – дарунок слави.

ДАТКА – дана, подарована; чеське.

ДВИНА – рухлива, сербське.

ДВОРКА, ДВОРНА, ДВОРЯ, ДВОРЯНА – сербські; від *двор* – замок, зала, королівський палац.

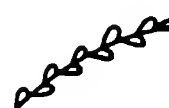

ДЕВА, ДЕВАНА (ДІВА) – Богиня гаїв і лісів; див. докладніше *ДІВА*.

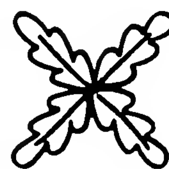
ДЕЛИМИРА – див. *ДІЛИМИРА*.

ДЕВОЯНА – див. *ДІВА*.

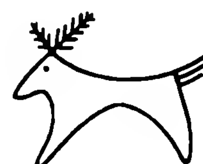
ДЕНКА – зменшене від *ДЕННИЦЯ*.

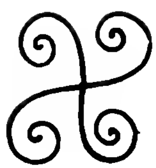
ДЕННИЦЯ – одне з імен Богині ранкової зорі; народна назва планети Венери; латинська назва цієї зірки Люцифер була перекручена християнством на ім'я антипода Бога; хоча ранні християни Люцифером називали й самого Христоса, й Іоанна Христителя, й діву Маріам (Марію) – у значенні "світанкова зоря", але згодом склався стереотип образу "ворога роду людського", що засвідчило відверту ворожість християнства до природніх етнічних релігій. Див. ще *ДИВА*.

ДЕСА, ДЕСАНА, ДЕСАНКА, ДЕСКА – скорочене від імен на *Десно-*.

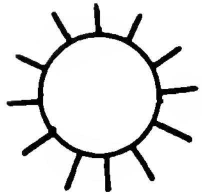
ДЕСИБОРА, ДЕСИБОРКА – від сербського *десно* – право і *боротьба*.

ДЕСИМИЛА – від сербського *десно* – право і *мила*.

ДЕСИМИРА, ДЕСИМИРКА– від сербського *десно* – право і *мир*.

ДЕСИСАВА, ДЕСИСЛАВА– від сербського *десно* – право і *слава*.

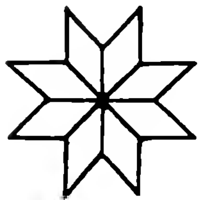

ДЗВЕНИМИРА – та, що *дзвенить усьому миру*.

ДЗВЕНИСЛАВА – дослівно *слава, що дзвенить*; дзвінка, гучна слава.

ДЗВІНКА – скорочене від імен на *Дзвін-*.

ДЗІДЗИЛІЯ – у поляків Богиня-покровителька шлюбу, тотожна грецькій Венері; її молять про потомство. Див. ще *ДІДИЛІЯ*.

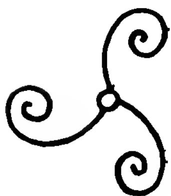

ДИВА– вранішня зоря.

ДИВКА, ДИВЛЯНА, ДИВИНА – від Богині Диви.

ДИВНА – дивовижна.

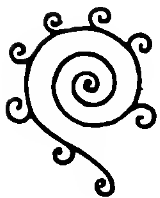
ДИВОВИЦЯ – ім'я однієї з русалок у творах Ю. Миролюбова.

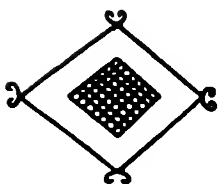
ДИКАНА, ДИКИЦА – сербські від основи *дика*.

ДИКОСАВА, ДИКОСЛАВА – сербські *дика* і *славна*.

ДІБРОВКА, ДУБРАВКА – народжена в діброві (священному гаю); ім'я дочки Юрія Всеволодовича, першої жінки Василька Романовича.

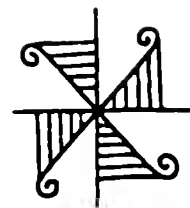

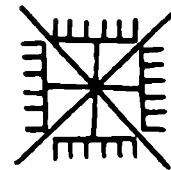
ДІВА, ДІВАНА, ДІВИЦЯ, ДІВОЙНА – у всіх слов'ян – Богиня гаїв і лісів (пор. з римською *Діаною*). Вона ж Дива, Діва, Дівія, Золота Баба; у поляків Дзєванна; в Київській Русі знайдено артефакт із зображенням Діви з написом "Дѣвица".

ДІДИЛІЯ – слов'янська Богиня жіночої плідності; її вшановують усі жінки, особливо вагітні, а безплідні

просять Дідилію, щоб послала родючість. Статуя цієї Богині була прикрашена коштовностями; руки підняті – одна затиснута в кулак (символ труднощів народження), а друга долоня вільно розкрита (символ благополучних пологів). За легендами, в Києві був один з найвеличніших храмів цієї Богині, їй приносили в жертву квіти, плоди (Грушко Е., Медведєв Ю.).

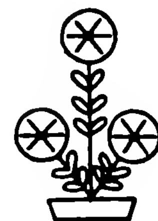

ДІЛИМИРА, ДІЛИНКА – від *діло* і *мир*; сербські.

ДІНОЧА – значення не з'ясоване. Ім'я відоме з напису на пряслиці: "Решек Диночи".

ДІЯ, ДІЯНА, ДЕЯНА – від *дія*, діяльна.

ДНІПРА, ДНЕПРА, НЕПРА – від назви ріки *Дніпро*.

ДНІСТРА, ДНІСТРЯНА – від назви ріки *Дністер*.

ДОБА – скорочене від *ДОБРА*.

ДОБРА, ДОБРАНА, ДОБРАНКА – скорочене від імен на *Добра-*.

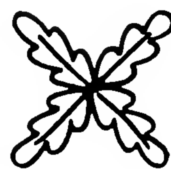
ДОБРАВА – від українського *діброва*, російського *дубрава*. Ім'я моравської княжни Х ст. Див. також *ДІБРОВКА*, *ДУБРОВКА*.

ДОБРИЛА, ДОБРИНА – добра; південнослов'янське.

ДОБРИНКА, ДОБРИНЬКА – добра, добренька; південнослов'янське.

ДОБРИЦА, ДОБРИЦЯ – добра; західнослов'янське.

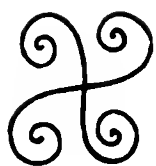

ДОБРОГНІВА – від *добро* і *огниво* (пор. *гнівлива* – запальна); донька чеського короля Болеслава; жона польського князя Мстислава.

ДОБРОДІЯ – та, що *робить добро*. Руська княжна XI ст. Добродія – згодом Євпраксія.

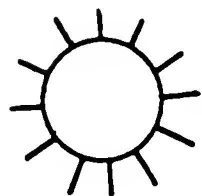
ДОБРОЛЮБА – від *добра* і *люба*.

ДОБРОМИЛА – від *добра* і *мила*.

ДОБРОМИРА – дослівно *добра до миру*.

ДОБРОНІГА – від *добра* і *ніжна*. Ім'я дочки Рогніди і Володимира-христителя.

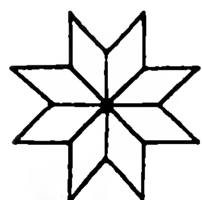

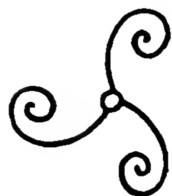
ДОБРОСАВА, ДОБРОСЛАВА – добра слава.

ДОБРОТА, ДОБРОТИЦЯ – добра; західнослов'янське.

ДОБРУНА, ДОБРУНКА, ДОБРУША – сербські; скорочені від імен на *Добр-*.

ДОДОЛА – слов'янська Богиня Літа, уособлення Дощу – небесної вологи: так у слов'ян називається дівчина, яка виконує танець дощу у весняних обрядах. Часто дівчині, яка виконує цей обряд, ім'я залишається на все життя. Богиня Додола – "наречена" Перуна, покровителька молодих дівчат, допомагає їм у забавах, іграх, піснях, таночках та ворожіннях на долю; вона знає всі дівочі таємниці й секрети. Обряди, присвячені цій Богині, в Україні називаються "водіння Куста" або "Тополі", в Росії – "Гостейки", в Білорусі – "Куста".

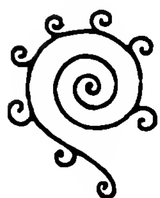

ДОДОНА – те саме, що й *ДОДОЛА*.

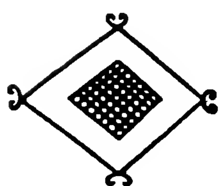
ДОЖНИЦЯ – народжена на вечірній зорі (Венера).

ДОЛЕСЛАВА – та, що *славить Богиню Долю*; славна доля; ім'я-новотвір.

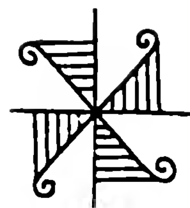

ДОЛИЦЯ, ДОЛКА – скорочене від імен на *Доля-*.

ДОЛЯ – ім'я Богині, яка наділяє немовлят при народженні всіма добрими чи поганими якостями, пророкує їм майбутнє; Долю завжди треба умилостивлювати принесенням їй подарунків. Дослівно *доля* означає *частина*, *частка*. Серби називають її Стрічею (добра Доля), вона пряде рівну золоту нитку життя людини; її протилежність – Недоля (Нестріча).

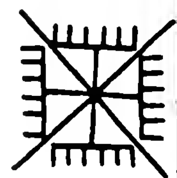

ДОЛЯНА – зменшено-пестливе від *ДОЛЯ*; так називають доньку Долі – переносно *улюбленицю Долі*, якій Богиня дарує тільки найліпшу частку.

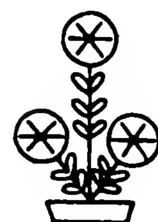
ДОМА, ДОМЕЙКА, ДОМЕНА, ДОМИРА – сербські; скорочені від імен на *Дом-*.

ДОМАНЯ – дослівно *домашня, хатня*; так ще називають жінку Домовика, яка допомагає господині дому. Варіанти імені – Домаха, Домця та ін.

ДОМОВІДА – те саме, що *ДОМАНЯ*, *ДОМОЖИРИХА*.

ДОМОЖИРИХА – ім'я жіночого хатнього духа, відоме в деяких російських губерніях; подружня пара Домовика.

ДОМОЛЮБА – та, що *любить дім*.

ДОМОСЛАВА – та, що *приносить славу своєму дому*; славить свій дім.

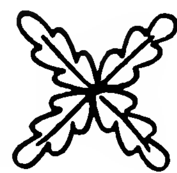
ДОРОГА – 1) народжена в дорозі; 2) дорогоцінна, коштовна: доро́га з наголосом на останньому складі (див. також сербське Драґа).

ДОСТА, ДОСТЕНА – достатньо; надавали таке ім'я 9-й, 10-й дитині; болгарське.

ДРАГА – дорога, мила; болгарське, сербське.

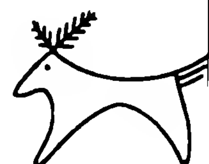
ДРАГАНА, ДРАҐАНА, ДРАГИНА – дорогоцінна; південнослов'янські, болгарські.

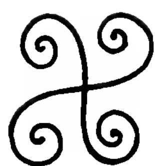
ДРАГИНИЦЯ, ДРАГИНЯ, ДРАГИЦЯ – скорочене від імен на *Драг-*, *Дорог-*.

ДРАГОБИЛА – сербське ім'я вили в народній пісні; від *дорога* і *була*.

ДРАГОЛЮБА – від *дорога* й *люба*.

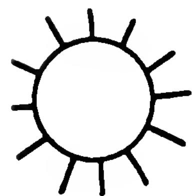
ДРАГОМИЛА – від *дорога* і *мила*.

ДРАГОМИРА – дорога миру; ім'я матері чеського князя Вячеслава.

ДРАГОСЛАВА – дорога слава.

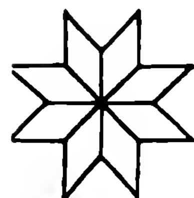
ДРАГОЯНА – скорочене від імен на *Драг-*.

ДРАГУНА, ДРАГУТИНКА, ДРАГУША, ДРАГЧИЦЯ – сербські; скорочені від імен на *Драг-*.

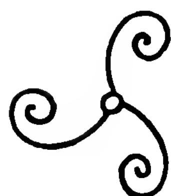
ДРАЖА, ДРАЖАНА, ДРАЖЕНА, ДРАЖЕНКА – сербські; скорочені від імен на *Драж-* – чудова.

ДРАЖЕСАВА, ДРАЖЕСЛАВА – чудова слава; від сербського *драж* – чудова, принадна, чарівлива (рос. *прелестная*).

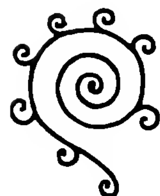
ДРАЖЕСНА, ДРАЖКА – сербські; скорочені від імен на *Драж-*.

ДРЕВА – народжена в гаю (серед дерев); легендарна дочка праотця Богумира, родоначальниця племені древлян (ВК, дощ. 9-А).

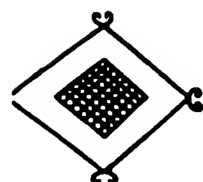

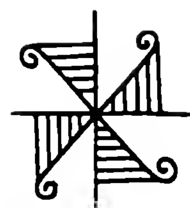
ДРУЖИНА – 1) подруга, супутниця життя; 2) військо княжих часів.

ДУБИЦЯ – ім'я однієї з русалок у творчості Ю. Миролюбова.

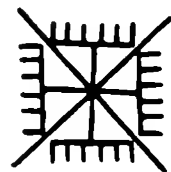
ДУБРОВКА – див. *ДІБРОВКА*; легенда про княгиню Дубравку розповідає про язичницький храм трьох Богів: Лада, Бода і Лелі, до яких прості люди сходилися в перший день травня, щоб помолитися, принести пожертви. Цей храм княгиня Дубравка перетворила на християнський костьол Святої трійці. Легенда взята з хроніки XVI ст., тому переписувачем, який вже міг не знати справжніх імен Божеств, вірогідно, була допущена помилка – Бода замість Рода або Вода.

ДУКА, ДУКАТИНА, ДУКАТИНКА – сербське від *дука* – князь; *дукат* – золота монета, коштовна прикраса, яку слов'янки носили на шиї.

ДУНАВА, ДУНАВКА, ДУНАЙКА – від назви річки *Дунай*; сербське.

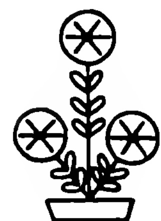

ДУНИЦА, ДУНКА, ДУНЯ – зменшене від *ДУНАВА*.

ДУХНА – польське і сербське від *дух*, духовна.

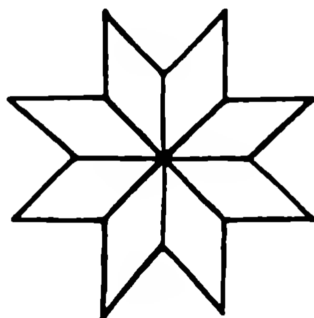
ДУХОВЕНА, ДУХОВОЯ – сербське від *дух*, духовна.

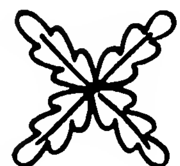
ДУША, ДУШАНКА, ДУШЕНКА, ДУШКА – душа, душечка; мотиви називання цим іменем, вірогідно, спомини про душі прародичів, які час від часу народжуються в Яві. З народними уявленнями про душу поєднується поняття вищого божественного начала людини, поняття святості. Загалом, у слов'ян слово *душа* вважалося також ніжним, пестливим (до жінки, дитини, чоловіка): "душа моя", "душенька" тощо.

ДУШИЦА – сербське від *душа*, ймовірно, й назва квітки *душица* (лат. *Origánum vulgáre*) – народні назви *материнка*, *ладанка*; духмяна.

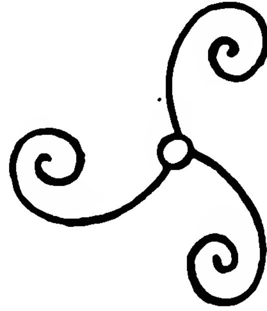

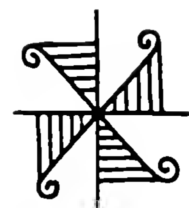

Є

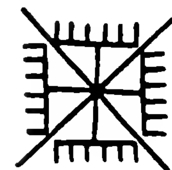
ЕНЕЯ – давня назва Європи; від *вене*, *венеди* – давньослов'янські племена, аборигени Європи; пор. назви *енети*, *Енетія*, *Венеція*.

Є

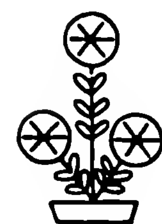
ЄЗЕРА, ЄЗЕРИНА, ЄЗЕРКА, ЄЗЕРКИНЯ – сербське Озерина (від *озеро*).

ЄЛЕНЯ – олениця; південнослов'янське від *єлень* – олень.

ЄЛИБОРА, ЄЛИБОРКА – не з'ясоване, сербське.

ЄЛИКА, ЄЛИНА, ЄЛИЦА, ЄЛКИЦА, ЄЛУША – ялина, сербське.

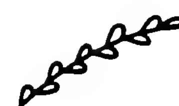

ЄЛИЦЯ – ялинка; південнослов'янське; від *єліца* – ялинка.

ЄЛІСАВА, ЄЛІСАВКА – лісова; сербське.

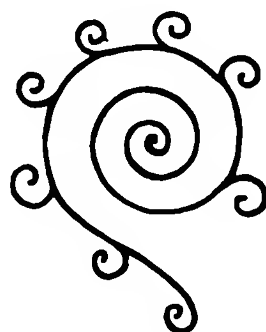
ЄЛКА – ялинка; болгарське, сербське.

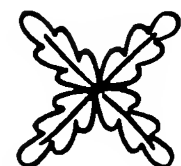
ЄСЕНА, ЄСЕНЯ – осіння, народжена восени; від південнослов'янського *єсень* – осінь.

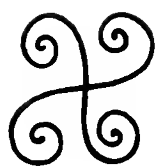
ЄСЕНІЯ – від *єсень* – осінь.

ЄСЕНКА – скорочене *ЕСЕНІЯ*; від *єсень* – осінь.

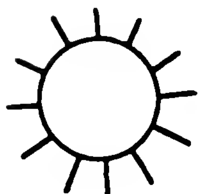

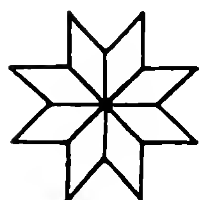
Ж

ЖАДАНА – бажана (від укр. *жадати* – хотіти).

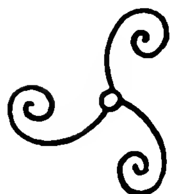
ЖАЛИЦЯ – ім'я однієї з русалок; повір'я про те, що Жалиця переслідує жницю, яка замешкалася у полі ополудні, і скаржиться на свою долю; їй не можна співчувати, бо відбере силу.

ЖАРА, ЖАРАНА, ЖАРЕНА, ЖАРИНКА, ЖАРКА – сербські від *жар*.

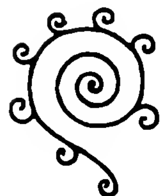
ЖАРЕНИЦЯ – дух (персоніфікація) жару пічного; зафіксоване на Вологодщині (Росія).

ЖАР-ПТИЦЯ – 1) від *жар* – горіти, палати; 2) образ променистого Сонця, що сяє, як жар. Той, хто добуде хоч одну її пір'їну, матиме велике щастя. Жар-птиця живе в райському саду, де ростуть молодильні яблука – плоди вічної молодості. В цих міфах відображене вічне відродження природи навесні. Слов'янська Жар-птиця подібна до грецького Фенікса.

ЖДАНА – очікувана (від *ждати* – чекати).

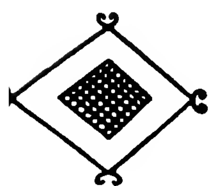
ЖДИСЛАВА – та, що *жде* (чекає) *славу*.

ЖЕЛАНА – те, що й *БАЖАНА*, *ЖАДАНА*; болгарське.

ЖЕЛАНЯ – пестливе від *ЖЕЛАНА*.

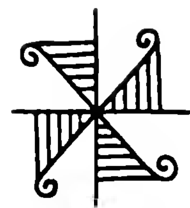
ЖЕЛИМИРА – від давньослов'янського *желати*; бажати миру.

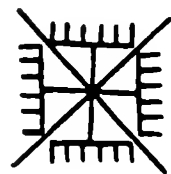
ЖЕЛИСАВА, ЖЕЛИСЛАВА – від давньослов'янського *желати*; бажати слави.

ЖЕЛЯ – Богиня похоронного плачу, жалю, скорботи, яка

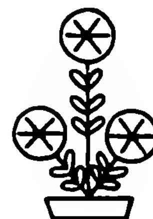
супроводжує покійного на похоронне вогнище. Звідси жальник – могила. У ВК (дощ. 25) згадується Карна (Кара, Кручина) і Жля (Жаль, Журба). Пор. також назву селища *Жуляни* – Желяни (саме ця форма згадується у літописанні); болгарське ім'я пояснюють як скорочене від *Желязка* – залізна.

ЖЕЛЯНА, ЖЕЛЯНКА – бажана.

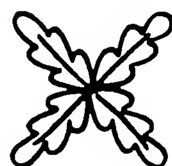

ЖИВА – Богиня життя, дочка Лади, яка, за уявленнями слов'ян, перевтілюється в зозулю, пророкує майбутнє. Її вшановують 2 травня, молять про довголіття та здоров'я. Поляки вважають її дочкою Трояна. За Ю. Венеліним, храм Живи стояв на березі Варни на половині дороги з Ростока до Густрова. Містечко називалося на її честь Живан. Тут варили чудове пиво на свято врожаю; 1235 р.: за велінням князя Ніклота V містечко Живан відбудували після занепаду. Саксонці ж називають це місто Шван. Храм Живи відомий також у Словенії на р. Савиці.

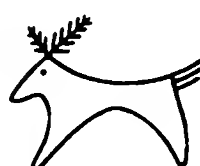

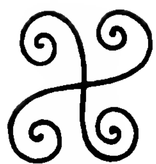

ЖИВАНА – те саме, що *ЖИВА*, *ЖИВЕНА*; польське Жевонія. За Прокошем, Жевонії приносили жертви після того, коли почули перший спів зозулі, рахуючи, скільки років життя "накує" птаха. Вважають, що в зозулю перетворюється сам Володар Всесвіту і говорить людям про їхнє майбутнє. У Польщі храм на честь Живи називався Живець, а в українців живцями називаються священні джерела. Див. ще чол. *ЖИВ'Є*; сербські Джива, Дживана.

ЖИВАНІЯ, ЖИВАНИЦЯ, ЖИВАНКА, ЖИВЕНА – від *життя*.

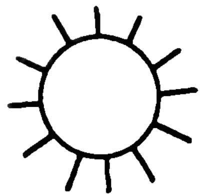

ЖИВАРАДА, ЖИВОРАТКА – радісне життя.

ЖИВИЦЯ, ЖИВКА, ЖИВКАНА, ЖИВКІЦА – жива, жвава; болгарські, сербські; дають ім'я на свято Живи.

ЖИВОДАНА – жива, жвава; болгарське; дають ім'я на свято Живи.

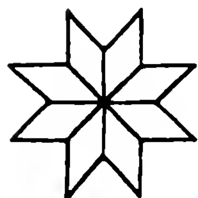

ЖИВОДАРА, ЖИВОДАРКА – та, що *дарує життя*.

ЖИВОДРАГА – життя дороге.

ЖИВОЇНКА, ЖИВОЙКА, ЖИВОЙНА – зменшені від імен на *Жив-*.

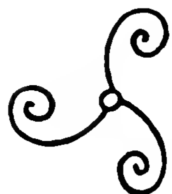
ЖИВОЛЮБА – та, що *любить життя*.

ЖИВОМИРА, ЖИВОМИРКА, ЖИВОМИРНА – сербські; мирне життя.

ЖИВОСАВА, ЖИВОСЛАВА – славне життя.

ЖИЖА – дух вогню; пор. дитяче *жижа* – гаряче; так застерігають дітей від опіків; білоруси кажуть: "Жиж унадзівся" – коли засуха; див. чол. *ЖИЖ*.

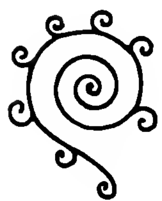
ЖИЛЕНА – живуча.

ЖИРОМИРА – див. чол. *ЖИРОМИР*.

ЖИРОСЛАВА – див. чол. *ЖИРОСЛАВ*.

ЖИТНИЦЯ – ім'я однієї з русалок за Ю. Миролюбовим.

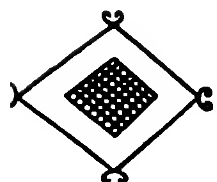
ЖИТОМИРА, ЖИТОМИРКА – 1) мирне життя; 2) жито для миру; в Україні назва давньоруського міста і легендарне ім'я; див. докладніше чол. *ЖИТОМИР*.

ЖІНИЦЯ, ЖІНКА – сербське *жінка*.

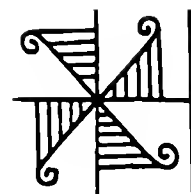
ЖУРАВКА – жін. рід від назви птаха *журавель*.

ЖУРИСАВА, ЖУРИСЛАВА – журлива слава; сербські Джурисава, Джурислава.

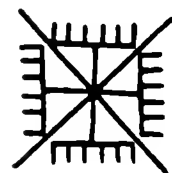

ЖУРНА – ймовірно, скорочене від *ЖУРИСЛАВА*.

З

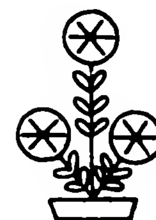

ЗАБАВА – та, що *бавить*, дає відпочинок; Забава Святославівна – руська княгиня XII ст., онука Всеслава Полоцького, сестра Предслави (“Слово про Ігорів похід”); руська княгиня Забава Ярославна – дочка чернігівського князя Ярослава Всеволодовича; з української билини галицького циклу відома Забава Путятична, яка стала жінкою Соловія Гудимировича.

ЗАВИДА – завидна.

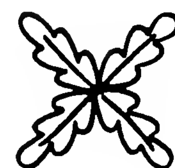
ЗАГОМИРА, ЗАГОМИРКА – сербське; ймовірно, *за мирними горами*.

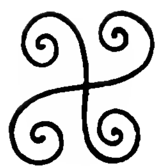
ЗАГОРА, ЗАГОРКА, ЗАГОРКИНЯ – та, що *прийшла з-за гір* (південнослов'янське ім'я).

ЗАМУНЬ – 1) ймовірно, похідне від *земля*; 2) пор. назва озера *Земени* (в басейні Пруту); 3) назви міста і села у Сербії Земун і Земуник (А. Баич). Міфологеми: ім'я священної корови, від якої, за ВК, походять кравенці (дощ. 7-Є): “Дажбог народив нас від корови Замунь, і були ми кравенці”. “І тече вода жива до нас, і пиймо тую, бо все од Сварога до нас життям тече. І пиймо її, як джерело життя Божого на Землі. Тут бо корова Замунь іде до поля синього і починає їсти траву ту і молоко давати. І тече те молоко до хлябів, і світить уночі звіздами над нами” (8(2)). За С. Наливайком, корова Замунь цілком узгоджується з арійським міфом, де *zamin* – земля. Ведійські мудреці вважали себе синами Корови-Землі і Бика-Неба.

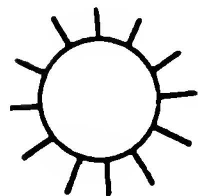

ЗАПРИНА, ЗАПРЯНА – від *заперти*; називали тоді, коли народжувалася 9-та або 10-та дитина; болгарське.

ЗАРА, ЗАРАНА, ЗАРИНА, ЗАРИЦЯ, ЗАРУНКА – зоря, зірка; болгарські, сербські.

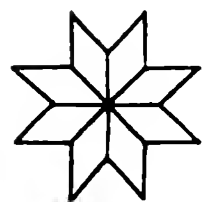

ЗАСЛАВА – вірогідно, скорочене від *ІЗЯСЛАВА*.

ЗБИҐНІВА – див. чол. *ЗБИҐНІВ*.

ЗБИЛЬКА – сербське; скорочене від *ЗБИСЛАВА*.

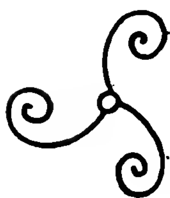
ЗБИСЛАВА – див. чол. *ЗБИСЛАВ*. Збислава Святополківна – дочка Святополка Ізяславовича, перша жона короля польського Болеслава Кривоустого; Збислава-Палагія Всеволодівна – княжна, дочка Всеволода Юрійовича (нар. 1179 р., Густинський літопис).

ЗБРАСЛАВА – вибрана Славою.

ЗВАНА – покликана.

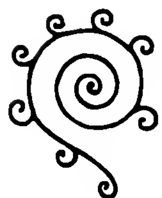
ЗВЕНИСЛАВА – те саме, що *ДЗВЕНИСЛАВА*; Звенислава Всеволодівна – ім'я дочки Всеволода II Ольговича князя київського (1139–1146 рр.).

ЗВЄЗДА, ЗВІЗДА – зоря, зірка; болгарське, російське.

ЗВЄЗДИЦЯ – зоря, зірка; болгарське.

ЗВІЗДАНА, ЗВІЗДЕНА, ЗВІЗДЕНКА – від *звізда*; болгарське, сербське; сучасна народна етимологія *звіздам дана* – показана зорям.

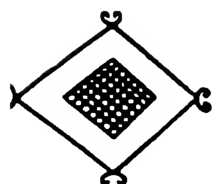

ЗВІЗДОБРАНА, ЗВІЗДОБРАНКА – зорями обрана.

ЗВІЗДОМИЛА – зорям мила.

ЗВІЗДОМИРА – зірка світу; болгарське.

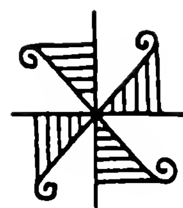
ЗВІЗДОСЛАВА – зіркова слава.

ЗВІНКА – дзвінка; "Русалка Дністрова", 1837 р.

ЗВОНА, ЗВОНКА, ЗВОНЧИЦЯ – скорочене від імен на *Звон-*.

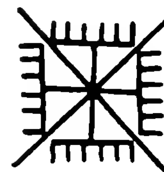
ЗВОНИМИЛА – від *дзвінка* і *мила*, сербське; див. ще імена на *Дзвін-*.

ЗВОНИМИРА – від *дзвінка* і *мирна*, сербське.

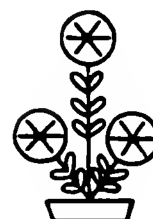
ЗВОНИСЛАВА – дзвінка слава, сербське

ЗДЕНА, ЗДЕНКА, ЗДИНКА – створена; моравське, богемське (у чехів); скорочене від *ЗДЕСЛАВА*, *ЗДІСЛАВА*.

ЗДЕСЛАВА – *створена славно*; моравське, богемське (у чехів), сербське.

ЗДІСЛАВА – *створена славно*; моравське, богемське (у чехів).

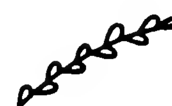

ЗДРАВА, ЗДРАВИНА, ЗДРАВИЦЯ – здорова; від назви рослини *здравець*; болгарські.

ЗДРАВКА, ЗДРАВОЙКА – скорочені від *ЗДРАВИНА*; болгарські.

ЗДРАВОМИЛА – від *здорова* і *мила*, сербське.

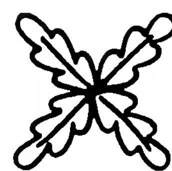
ЗДРАВОМИРА – від *здорова* і *мирна*.

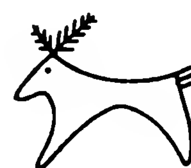
ЗДРАВОСЛАВА – здоров'ям славна.

ЗЕЛЕНА – зелена; мабуть, народжена навесні, коли з'являється зелень.

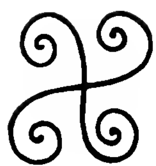
ЗЕМНА – Богиня Землі у поляків. Прокопій писав, що цій Богині приносили в жертву різні плоди полів, садів і городів, а під час жнив для неї випікали хліб.

ЗЕРНЯ – зерно; мотиви називання – народження під час посіву, символ родючості. Дітей у давніші часи ласкаво називали "зернятко моє". Існує звичай сіяти зерно на могилі родичів – вважається, що їхні душі перевтілюються в дітей цього роду.

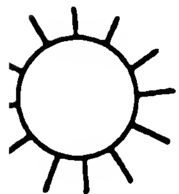
ЗИМА – Богиня зими; її уявляють як повну білосніжну

жінку в шатах із хуртовини. Буває доброю й сердитою, залежно від поведінки людей.

ЗИМАВА – 1) дослівно *дочка Зими*, народжена взимку; 2) холодна, непривітна.

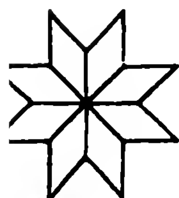
ЗИМАНА, ЗИМЕНА, ЗИМОВКА – від *зима*; сербські.

ЗІРКА – 1) зірка (небесна), планета; 2) з наголосом на другому складі – ясновидиця, далекоглядна.

ЗЛАТА, ЗЛАТАНА, ЗЛАТЕНА, ЗЛАТИВА, ЗЛАТИКА, ЗЛАТИНА – золота; західнослов'янські.

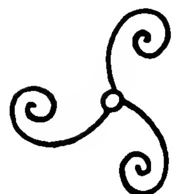
ЗЛАТИБОРА, ЗЛАТИБОРКА – 1) *золотий борець*, із сербської; 2) та, що поборює зло.

ЗЛАТИЛА – золота; болгарське.

ЗЛАТИЦА – золота; з болгарської; іменами на *Злат-*, *Золото-* називають народжених 18 жовтня (ймовірно, дата християнізована).

ЗЛАТКА, ЗЛАТНА – скорочене від імен на *Злат-*.

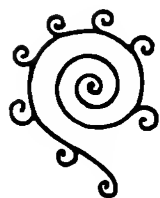

ЗЛАТОГОРКА – золота гірка; міфічний персонаж – донька підземного князя (за В. Казаковим).

ЗЛАТОДАРА, ЗЛАТОДАРКА – та, що *дарує золото*.

ЗЛАТОЗАРА – золота зоря.

ЗЛАТОЛИКА – золотолика.

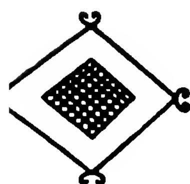

ЗЛАТОМИЛА – від *золота* й *мила*.

ЗЛАТОМИРА – золотий мир.

ЗЛАТОСАВА, ЗЛАТОСЛАВА – золота слава.

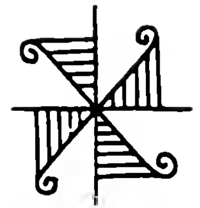
ЗЛАТОЦВІТА – золота квітка; мотиви називання – мали на увазі колір волосся новонародженої або красиву зовнішність взагалі.

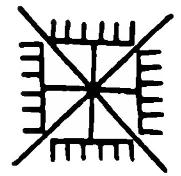

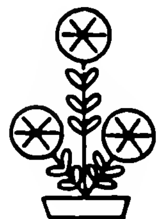
ЗЛАТУНА, ЗЛАТУНКА – скорочене від імен на *Злат-*.

ЗМІЄНОГА БОГИНЯ – за скіфською легендою, прамати

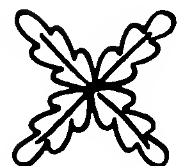
скіфів-слов'ян; грецькі писемні джерела подають дуже плутані відомості про неї: вона дочка Тартара (Підземного світу) і Геї (Землі), жила в Гілеї (на узбережжі Чорного моря), де сховала в печері коней Геракла. Побачивши таку дивну істоту, Геракл здивувався і запитав про своїх коней. Діва-Змія запропонувала взяти її за жінку, лише за такої умови вона поверне коней. Від Геракла вона народила трьох синів. Залишаючи Змієногу, Геракл передав їй свій лук, пояс і золоту чашу, що була причеплена до пояса, та наказав жінці виростити синів і випробувати їх таким чином: хто зуміє підперезатися поясом Геракла та натягнути тятиву його лука, тому бути царем землі. Це зміг виконати наймолодший син Скіф. Саме від нього походить народ скіфів. Її брат Ахіл також у грецьких джерелах вважається скіфом (див. *АХІЛ*). Символіка образу напівдіви-напівзмії може лише вказувати на її жіночу земноводну сутність (зображалася як морська діва, русалка); Змієногу Богиню ще називають Муза Борисфеніда, дочка Дніпра. Зображення Богині були поширені ще за часів Київської Русі на медальйонах, які називали *змієвиками*, що використовувалися як обереги. За легендами, що існують до нашого часу, місце печери Змієногої Богині на о. Хортиця. Див. ще *ГЕРАКЛ* та *СКІФ*.

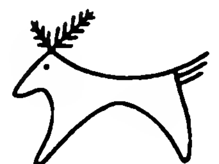

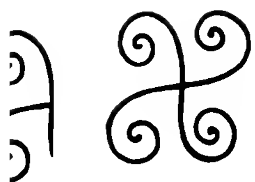

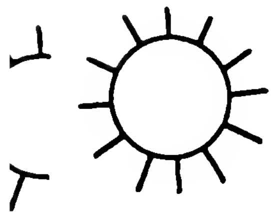

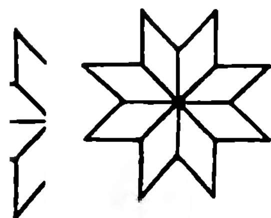
ЗМІЯ – за давньою Вірою слов'янських народів – охоронниця домашнього майна, подвір'я, добробуту родини, первісно наділена позитивною символікою: дух родоначальниці, Предкині, господині. Збереглася засторога, що зміїв (вужів) не можна вбивати в себе на подвір'ї,

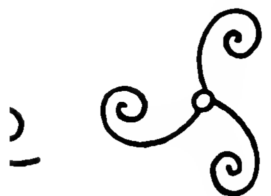

навіть якщо вони п'ють молоко з корови. Щоб цього не сталося, дворовим зміям спеціально залишають на ніч молоко в мисочці. Змія в давніх релігіях символізує достаток молока, сметани, масла, тобто багатство і родючість взагалі. Є прикмета: якщо змія повзе в двір – на добро, з двору – бути біді. В деяких країнах Слов'янщини змія зображається в короні; є багато легенд про змію, яка приносить багатство. У всіх віруваннях простежується зв'язок між поведінкою людини і тим, що приносить змія. Християнство намагалося знищити поняття священності змії в світогляді слов'ян, надавши їй негативних рис і створивши образи змієборців. Можливі мотиви називання – народження на "зміїні свята" – час сузір'я Змієносця (30 листопада – 18 грудня), Здвиження (14 вересня) тощо. Див. також *ЗМІЙ*.

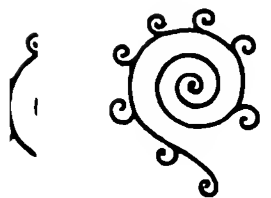

ЗНАМЕНА, ЗНАМЕНКА – знаменита.

ЗНАТА – знатна; чеське.

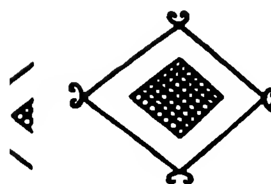
ЗОЗУЛЯ – назва пташки, що, за легендами, зберігає ключі від Вирію; мотив називання цим ім'ям – народження на свято Живи (що уособлює зозуля), 2 травня. Див. ще *ЖИВА*.

ЗОЛОТОВОЛОСКА – та, що *має золоте волосся*; ім'я казкової красуні.

ЗОРАНА, ЗОРИНА, ЗОРИНЯ – скорочені від імен на *Зор-*.

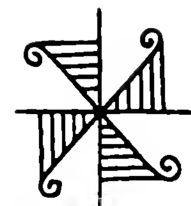
ЗОРЕМИЛА – див. чол. *ЗОРЕМИЛ*.

ЗОРЕСЛАВА – див. чол. *ЗОРЕСЛАВ*.

ЗОРИКА, ЗОРИНА, ЗОРИЦЯ – та, що *сяє, як зірка*; від *зорити* – блискати, блищати; Зарица – сербська коро-

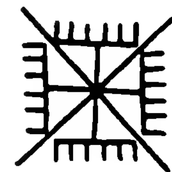
лівна (дочка короля Милутина); ім'я поширене в болгар, сербів, поляків, чехів та ін.

ЗОРИНЯ – ім'я Богині вранішньої зорі: "ти бо Зориня, Сонцю вістяща" (ВК, дощ. 7-Ж).

ЗОРИСАВА – сербське; те саме, що *ЗОРЕСЛАВА*.

ЗОРКА – зіронька; болгарське.

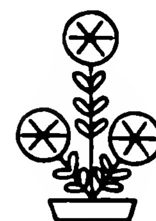

ЗОРНІЦА – Зірниця; болгарське.

ЗОРОЛЮБА – 1) зорям люба; 2) та, яка любить зорі.

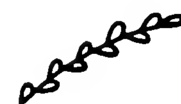
ЗОРЯ – Богиня вранішньої Зорі згадується у ВК (дощ. 8(2)): "Тут бо Красна Зоря іде і коштовності нанизує на прикраси свої".

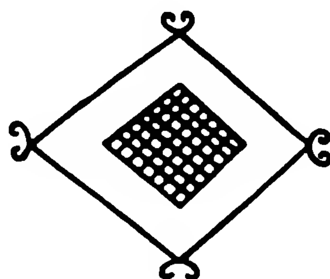
ЗОРЯНА – скорочене від імен на *Зор-*.

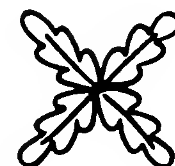

ЗРЕНА, ЗРИНА – сербські; можливо, *зірка* або від *зір*, *зрити* (дивитися).

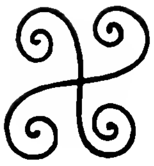
ЗРЕНКА, ЗРНИЯ, ЗРНИКА – сербські; скорочені від імен на *Зре-*, *Зрі-*.

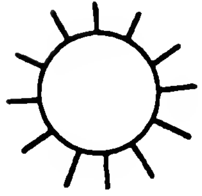

I

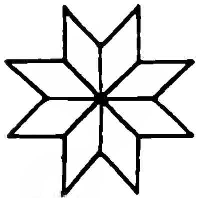

ІВА – верба; називали на Свято Вербиці.

ІВАЙЛА – від *вити*, *звивати*, *завивати*; див. чол. *ІВАЙЛО*; болгарське.

ІВАЛИНА, ІВЕЛИНА – скорочене від *ІВАЙЛА*.

ІВИАНА – форма від *ІВА*; в Болгарії ім'я-новотвір.

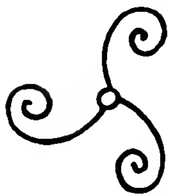

ІВИЦЯ, ІВКА – молода верба; мотиви називання – народження на свято Вербиці (неділя перед Великоднем Дажбожим).

ІВОНА – болгарське; ласкаве від *ІВА*.

ІГЛИКА – назва рослини; болгарське ім'я.

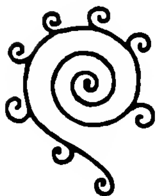
ІГРАНА, ІГРУША, ІГРОСЛАВА – сербські, від *ігра* – гра, іграшка.

ІДИСЛАВА – дослівно *іди, славо!*; сербське.

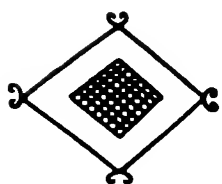
ІЗБАВА – 1) рятівниця; 2) з давньоруської *ізбыток* – достаток.

ІЗБОРА – вибрана.

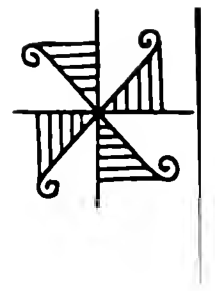
ІЗВОРАНА, ІЗВОРИНА, ІЗВОРКА – оригінальна, вишукана; сербські.

ІЗЯСЛАВА – див. чол. *ІЗЯСЛАВ*; ім'я приймачки-вихованки князя Володимира Васильковича, згадується в ПВЛ.

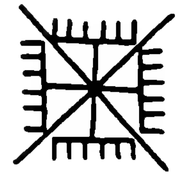

ІЛМЕРА – ім'я Богині Води (Матері Вод), яке по-фінськи звучить Ілматар-Каве; за епосом "Калевала" на честь цієї Богині назване Ільменське озеро; цим ім'ям називалася сестра Славена і Руса, про що є згадка в ПВЛ;

етимологія Ільмень – *лиман* (Пит. іст. ономастики Укр.). Пор. ведійське Індрані – жінка Індри-громовержця; українське Блискавиця, Перуниця; жінка з племені ільмів (ільмерців ВК).

ІЛОНА, ІЛОНКА – з угорської *Ilona*, з грецької *Helene* – сонячне світло; те саме, що Олена; поширені в Болгарії.

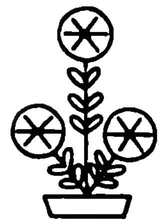

ІМЕНІЯ, ІМЕНКА – скорочені від *ІМ'ЯСЛАВА*.

ІМ'ЯСЛАВА – ім'ям славна; сербське.

ІНГА – інша; див. чол. *ІНГО*.

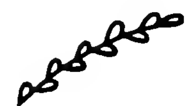
ІНКА, ІНОЙКА – інша, чужоземка.

ІНОСЛАВА – 1) чужеслава; 2) славна в чужих краях; сербське.

ІСКРА, ІСКРЕНА, ІСКРЕНИЦЯ – 1) іскра; 2) щира (старослов'янське *іскренна*).

ІСТИНА, ІСТИНКА – істина.

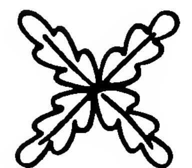

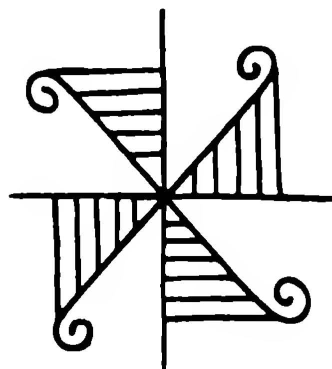
ІСТИСЛАВА – та, що *шукає славу*.

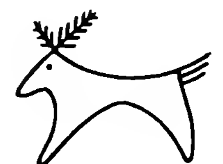
ІСТОКА, ІСТОЧНА – східня, вранішня.

ІСТОМА – знемога, млість.

ІСТРА – дочка ріки; від стародавньої назви Дунаю *Істр*; див. чол. *ІСТР*.

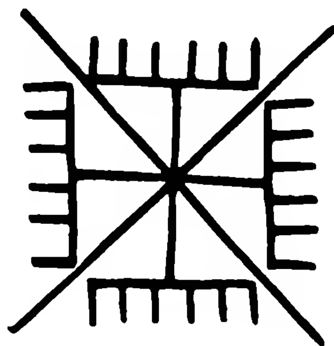

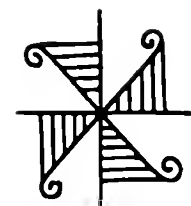

Й

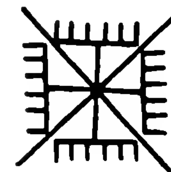
ЙОРГА, ЙОРГОВАНА, ЙОРГОВАНКА – з сербської, від назви квітки *йоргован* – бузок (рос. *сирень*).

K

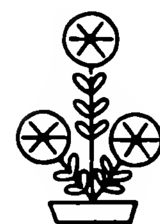

КАЗІ, КАЗКА, КАЗЯ – казкарка; ім'я чеської княгині (VIII ст.) – сестри Лібуші, дочки князя Крока.

КАЗИМИРА – та, що *повідомляє про мир* (від *казати*).

КАЛИНА – назва куща і, зокрема, його ягід; символ жіночості й краси, використовується у весільних обрядах; сербська дослідниця А. Баіч вважає, що віла-ізворкиня (джерельна віла) Калина пов'язана з пелазгійсько-слов'янським первісним міфом матріархального початку світу; національний символ України: "Без верби й калини нема України"; дівоче ім'я в значенні *гарна*, *красива* ("Русалка Дністрова"); зменшене – Каля (в Болгарії).

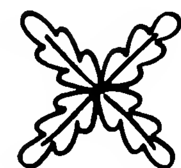

КАМЕЛІЯ – назва квітки; болгари так називають народжених на Вербицю.

КАМЕНА – кам'яна (в значенні *міцна*); болгари так називають народжених в петрівку (мотивація частково християнізована: від *Петро* – камінь).

КАНУПЕРНИЦЯ – ім'я однієї з русалок у творах Ю. Миролюбова; народна назва бальзамувальної рослини канупер, можливо, *шавлія лучна* (з латинського *cannaferula*), яку використовують в лікуванні багатьох хвороб.

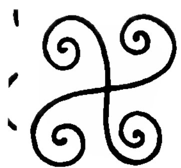

КАПКА – крапля; болгарське.

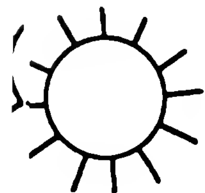
КАРИНА – 1) від *карий* – коричневий, темноволосий; 2) від *покора* – покірна.

КАРИСЛАВА – покірна Славі.

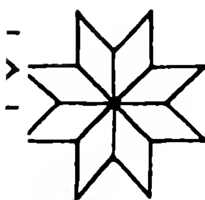
КАРНА – 1) скорботна; ім'я Богині скороботи (див. ще *ЖЕЛЯ, ЖЛЯ*); 2) карна – *кара*, кручина (від *крушити* – кришити, руйнувати; пор. старослов'янське *сокрушити*); вірогідно, пов'язане з втратами на полі бою; *кара* в деяких індоєвропейських мовах – військо.

КАТРАНИЦЯ – ім'я однієї з русалок (за Ю. Миролюбовим).

КАЧА, КАЧЕ, КАЧКА – качечка; болгарське.

КАШЕВА – від *каша* (священна їжа слов'ян), що вживається в багатьох обрядах, особливо пов'язаних з культом Предків та Рожаниць; відомий напис на пряслиці: "Верітате йу Кашєві"; вірогідні мотиви називання – жінка, яка займається приготуванням священної страви, або народжена після жертвопринесень Рожаниці: "вимолена з допомогою каші".

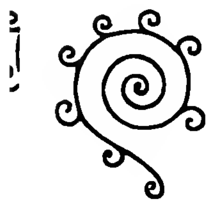

КВАСЕНА – пухка, як на дріжджах; в Богемії.

КВІТАВА, КВІТАНА, КВІТОНА – квітуча; чеські.

КВІТКА – квітка; символ цвітіння і краси; поширене у всіх слов'ян.

КВІТОСЛАВА – квітуча слава; західнослов'янське і південнослов'янське.

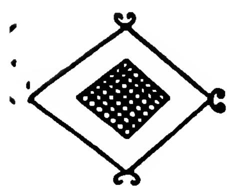
КИСЛИЦЯ – кисла; у значенні *плакса*.

КИТКА, КИТНА, КИЧКА – китиця, букет; болгарське.

КИТОДАРА – подарована квітка; болгарське.

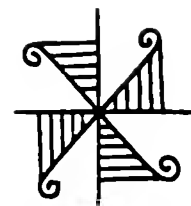
КЛЕНА – від назви дерева *клен*.

КОВА, КОВАНА, КОВНА – викувана (подає А. Маринкович-Обровська).

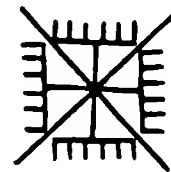

КОЛА – від *коло*; в сербському епосі – сестра Смолянича.

КОЛЕДА, КОЛЕНА, КОЛЕНДА, КОЛЯДА – народжена

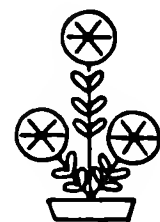
на Коляду – свято зимового сонцестояння (21-22 грудня); ім'я існує в усіх слов'ян; за міфологічними уявленнями, Коляда – Богиня, яка народжує молоде Сонце-Божича. Нині існує українське прізвище Коляда. Див. також чол. *КОЛЯДА*.

КОСА, КОСАНА, – та, що *має гарну довгу косу*; в сербських народних піснях – ім'я віли.

КОСАРА, КОСЕНІЯ, КОСЕНКА, КОСОВКА – ймовірно від *коса*; сербські; Косара – ім'я болгарської княгині.

КОСТРОМА – жіноча персоніфікація родючої сили; те саме значення, що чол. *КОСТРУБ*.

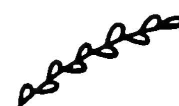

КОСТРУБНА – те саме, що *КОСТРОМА*.

КОХАНА – любима; загальнослов'янське; від українського й польського *кохати* (з польського *rozkosz* – втіха, насолода).

КОШУЛЯ – сорочка; народжена в сорочці.

КРАЇНА, КРАЙНА – з сербської *країна*.

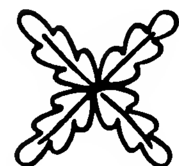

КРАЙМИРА – край світу; край миру.

КРАЙСАВА, КРАЙСЛАВА – 1) велика слава; 2) слава краю.

КРАЙЯ, КРАЯНА – місцева, землячка.

КРАЛЯ – королева, королівна; переносно – красива.

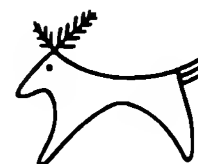

КРАСА, КРАСАВА – красива, вродлива.

КРАСИЦА, КРАСИЦЯ – красива, вродлива.

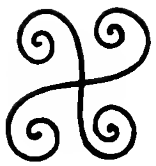
КРАСИМИРА – від *красна* – красива; вродлива миру (людям).

КРАСИСЛАВА – красна слава.

КРАСНА, КРАСЕНА, КРАСИНА – красуня; болгарське.

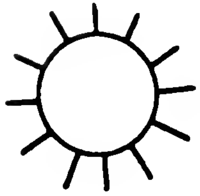
КРАСОТА – вродлива.

КРАСНОДАРА – та, яка *дарує красу*.

КРАСНОМИРА – від *красна* – красива; вродлива миру (людям).

КРАСНОРАДА – красна радість; згадується в 1200 р. в Моравії.

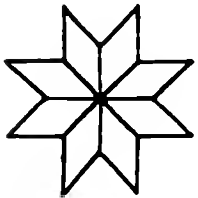

КРАСНОСЛАВА – див. чол. *КРАСНОСЛАВ*.

КРАСУЛЯ – від назви квітки; красива.

КРАСУНЯ – вродлива, красива.

КРАЧУНА, КРЕЧУНА – народжена перед Різдвом Божича; Кречун, Корочун – назва осінньо-зимового періоду, коли настають найкоротші дні в році (від осіннього рівнодення до зимового сонцестояння). Іноді Крачун, Крачуна означає *кінець* – закінчення року, а не *смерть* у буквальному значенні, і тим більше не Чорт, як це подають окремі фольклористи.

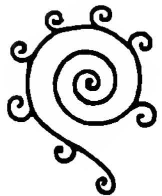

КРЕКА – те саме, що чол. *КРЕК*; одна з жінок Атили, яку він узяв із Подніпров'я (448 р.).

КРЕМЕНА, КРЕМЕНКА, КРЕМАНІЯ – від *кремінь*; сербське.

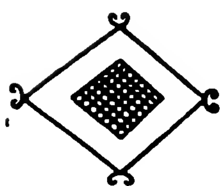
КРЕСЯ – від *кресало*, можливо, народжена на сонцекрес.

КРИВА, КРИВ'Я – жінка з племені кривичів.

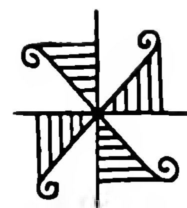
КРИЖАНА – від *крига*, *крижана* – холодна; можливо, охрещена (від польського *криж* – хрест).

КРИНА, КРИНКА – криниця; давньоруські Крини – русалки або духи джерельних та криничних вод; опікунки родючості; їхній символ – водяна лілія, поширений жіночий оберіг і елемент декоративного мистецтва Київської держави.

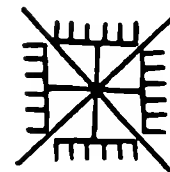

КРУНА, КРУНИЦА – *гроно* у сербів.

КРУШЕВИЦА, КРУШКА – груша, грушка; болгарське.

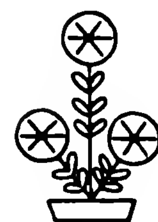

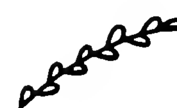
КУДІЛЬНИЦЯ – жіночий дух, що живе в каменях, які в давні часи стояли на межах земельних володінь; за народними уявленнями, вона плете віночок або пряде нитку з куделі; інша форма імені – Кадильниця, можливо, пов'язана з розпалюванням межового Вогню; пор. *ПАЛИКОПА*, *ЧУР*; ще одна форма імені – Удільниця – охорониця земельного наділу.

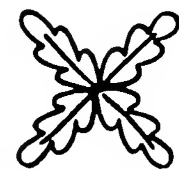
КУДРА – кучерява.

КУМА – жінка, яка, побожившись, взяла відповідальність разом із рідними батьками виховувати їхню дитину; в давніші часи саме така жінка здійснювала обряд посвячення і наречення дитини. Є повідомлення, що кума – це й "купована мати", яка заміняє хворій дитині первісно обраних кумів після спеціального обряду: жінка, якій номінально продають хвору дитину (за 2-3 коп.), від чого дитина, згідно з народним повір'ям, має одужати (за Б. Грінченком). Тобто обряд, подібний до того, який описаний під іменами *ПРОДАН*, *КУПЛЕНИК* тощо. В скіфо-сарматські часи існувало й власне ім'я Кума, відоме з напису на могилі "амазонки", яка загинула на війні (О. Чертков).

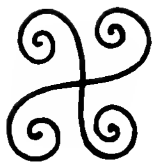

КУНА, КУНКА – куниця; наречена; символ жіночої статі (на весіллях інсценізують пошук куниці мисливцями).

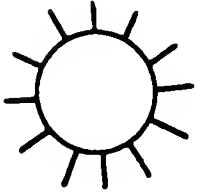

КУПАВА – від давньоарійського кореня *куп-*, що первісно мав значення *збудження*. Так називали дівчаток, народжених на свято Купайла, день літнього сонцекресу. Купавою також називають рослину – водяну лілію. Слово *купавий* означає красивий, гарно, по-

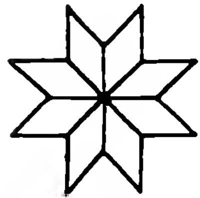

святковому вбраний: "На нашій вулиці все купали й молодці, а нема, нема найкупавшого" – співається в одній з купальських пісень. Купава, Купавна – "жінка з гордою ходою, пишно вбрана" – народне пояснення імені. Існує кримська билина про Купаву – богатиршу, амазонку.

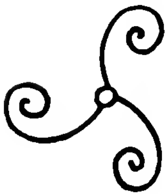
КУПАЛА – те саме, що й *КУПАВА*; жіноча пара Бога Купайла. Її вшановують 21-22 червня. Пор. з латинським *Купидон*, грецьким *Кибела* – імена Богів кохання, шлюбу і родючості.

КУПИНА, КУПИНИЦЯ, КУПИНКА – купина.

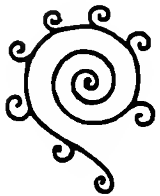
КУПЛЕНА – див. чол. *КУПЛЕНИК*.

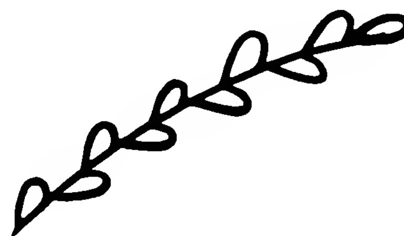
КУТИХА – жіночий дух хатнього кутка, що живе переважно в кутку під піччю; пор. назву святого кутка – *покуть*, а також назву поминальної страви *кутя*, яку присвячують духам Предків, охоронцям дому. Пор. ще московське *кутить* – пити, гуляти, веселитися (поминальні обряди завжди супроводжувалися надмірним вживанням їжі та пиття).

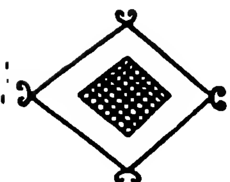

КУЧЕРА – кучерява.

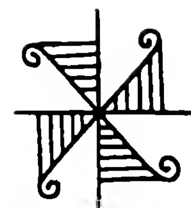
КУЯВА, КУЯЧА, КУЙОВА – сербські (подає А. Маринкович-Обровська); значення не з'ясоване; ймовірно, від *кувати*; пор. міфологічний сюжет: Сварог *виковує* дитину (функція сотворення).

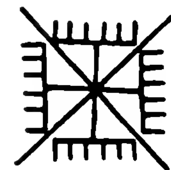

Л

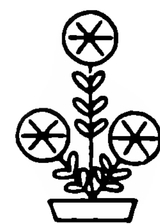
ЛАБУДА, ЛАБУДІЦА – сербські; див. *ЛАБУНЯ.*

ЛАБУНЯ – від *лабуня*, *лапуня*; пестливе ім'я.

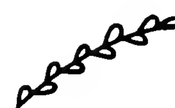

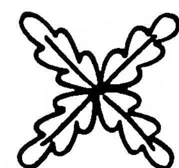
ЛАГОДА – та, що *залагоджує різні справи*, ладує, дає спокій і лад.

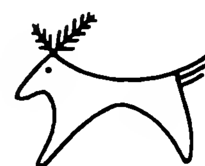
ЛАГУТА – від *лагомина* – солодощі, ласощі (див. Б. Грінченко: "всякі лагоминки – сливи вагові, родзинки, фиги та маслини").

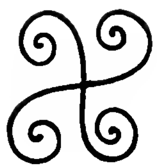

ЛАДА – Богиня материнства, старша Рожаниця, мати двох першопочатків життя Лелі (Води, жіночості) й Полеля (Вогню, мужності) – опікунка гармонії, ладу у Всесвіті. Чоловіча пара Лади – Ладо (Дід Ладо) – згадується у ВК як Бог, що відкрив людям через хороброго мужа Квасура секрет приготування священного напою сури, який русичі п'ють на славу Божу (ВК, дощ. 22). За легендами, у Києві стояв храм Богині Лади, де була її статуя, прикрашена коштовностями, її одяг гаптований золотими нитками. На голові Лади був завжди свіжий трояндовий вінок, а за руку вона тримала Божественне дитя – свого крилатого сина Леля. Його крила – символ невловимої любові. З долонь Леля сиплються іскорки – символ пристрасного вогню ("Словарь славянской мифологии"). Тотожна грецькій Богині Лето, матері Аполлона та Артеміди. Словенці встановлювали камені на честь Богині Лади з написами імен молодих, що беруть шлюб, та побажаннями щастя, наприклад:

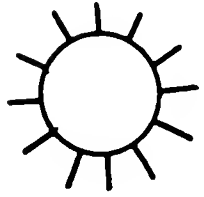

“Ладі, за обітницею, спорудила мати Виндонія для щастя Сабиніана і Юлії Бабіли” (за Ю. Венеліним).

ЛАДАНА, ЛАДАРИЦА – зменшено-пестливі від *ЛАДА*.

ЛАДИМИРА, ЛАДИМИРКА – див. *ЛАДОМИРА*.

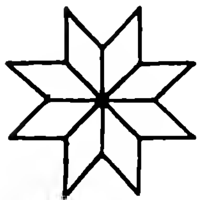
ЛАДИСЛАВА, ЛАДОСЛАВА – та, що *прославляє Богиню Ладу*.

ЛАДОГА – вірогідно, перекручене *ЛАГОДА*; від *ЛАДО*, *ЛАДА*.

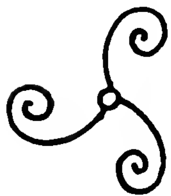
ЛАДОМИРА – від *Лада* і *мир*.

ЛАЛА, ЛАЛКА, ЛАЛО, ЛАЛЬО – від *ЛЕЛЯ*; свято 22 квітня.

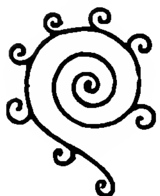
ЛАНКА – скорочене від *ІЛОНА, ІЛОНКА*.

ЛАОДІКА – ім’я слов’янської дівчини, яка несла загорнуті в солому священні дари до храму Артеміди. Можливо, перекручене Геродотом на грецький лад слов’янське Лагодіка (від *лагода*) або Ладоока (від народного “Око Лада” – купальське Сонце). Докладніше про цей історичний факт див. *ГІПЕРОХА*.

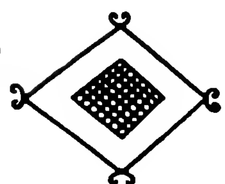
ЛАСТА, ЛАСТОВИЦЯ – ластівка.

ЛЕБІДЬ – лебідка (жін. рід від *лебідь*) – в Київській Русі слово *лебідь* вживали і в жіночому роді, пор. *лебідь біла*. Ім’я княжни, легендарної сестри Кия, Щека і Хорива, засновників Києва, відоме у формі Либідь; однойменна назва річки.

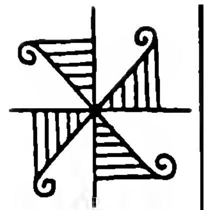
ЛЕДА – мати Леля і Полеля (за польським істориком М. Стрийковським), тотожна з Ладою.

ЛЕЛА, ЛЕЛІЯ, ЛЕЛІЦА – пестливі від *ЛЕЛЯ*.

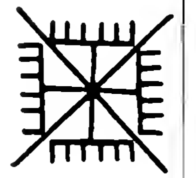
ЛЕЛЯ – Богиня дівочої любові, молодша Рожаниця, донька Богині Лади; таким іменем називали дівчаток, які народилися навесні (22 квітня – свято Лелі, Лельник).

ЛЕПА, ЛЄПА, ЛІПКА – див. *ЛІПА*.

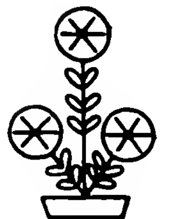
ЛЕПЕСТИНА – український народний варіант від церковного Єпистима; ймовірно, народ розумів це ім'я як квіткова пелюстка; скорочене – Пестина (мовби від *пестити*).

ЛЕСЛАВА – улеслива; див. чол. *ЛЕСЛАВ*.

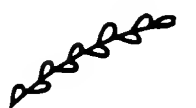
ЛЕСЯ – зменшено-пестливе від *ЛЕСЛАВА* (а не Лариса чи Олександра).

ЛЕТЕНИЦЯ – Блискавиця, жінка Бога Перуна (Перуниця); її день 22 липня; мотиви називання – народження на Перуновому тижні. Варіант імені *ЛІТАВИЦЯ*.

ЛИБІДЬ – 1) первісно від *либкий* – грузький, болотистий; з праслов'янського **lyb* – вода; 2) як варіант, *либитись* – посміхатися без видимої причини через переповнення щастям; ім'я легендарної княжни київської, див. ще *ЛЕБІДЬ*.

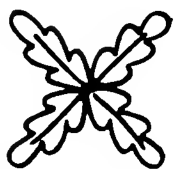
ЛИКА, ЛИКОСАВА, ЛИКОСЛАВА – лицем славна; сербські.

ЛИЛЯНА – квітка лілеї.

ЛИПА, ЛИПКА – від назви дерева *липа*; народжена в липні.

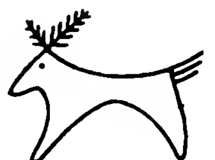
ЛІБУША – див. *ЛЮБУША*.

ЛІЛЕЯ, ЛІЛІЯ, ЛІЛЯ – квітка лілія.

ЛІЛІЯНА – від старослов'янської *леліяти* – ніжити, пестити, викохувати, плекати.

ЛІПА, ЛІПАВА, ЛЕПОЙКА – зі старослов'янської – красива; пор. *ліпше* – краще.

ЛІПОМИРА, ЛІПОМИРКА – ліпша для миру; чудова для людей (миру).

ЛІПОСАВА, ЛІПОСЛАВА – ліпша слава; чудова слава.

ЛІСАВА – лісова; пор. сербські *ЄЛІСАВА, ЄЛІСАВКА*.

ЛІТАВИЦЯ – казкова жіноча істота, що спокушає молодих чоловіків, уявляється як вогненна літаюча змія, що перетворюється на жінку-красуню (пор. з чоловічим аналогом *ЛІТАВЦЕМ*, *ПЕРЕЛЕСНИКОМ*, що спокушає жінок).

ЛІТИНКА, ЛІТИЦЯ, ЛІТОНА – від чеських Летинка, Летица, Летона.

ЛІТО – Богиня літа; мотиви називання – час народження. Уявляється як молода жінка в зелених, завитих червоними квітами шатах, з дарунками (плодами, овочами) в руках.

ЛІТОДАНА, ЛІТОДАНКА – влітку дана; народжена влітку.

ЛІТОСАВА, ЛІТОСЛАВА – літом славна.

ЛОЗА – лоза; в Болгарії так називають народжених на Вербицю.

ЛОЗАНА, ЛОЗЕНА, ЛОЗЕНКА, ЛОЗИЦЯ – від *виноградна лоза*; священний напій; болгарські, сербські.

ЛОЗКА, ЛОЗНА – зменшене від *лоза*; болгарське жіноче ім'я.

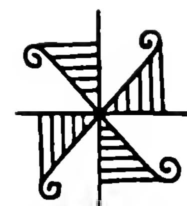
ЛОКА – ім'я волхвині, ворожбитки; згадується у 1136 р. у південних слов'ян.

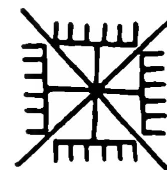
ЛОЛА –1) вірогідно, одна з форм імені *ЛЕЛЯ*; 2) в значенні *дитя*, *лялька*. Відоме пряслице з Дунайської Болгарії з написом: "Лолин пряслень".

ЛУГАВКА, ЛУГВИЦЯ, ЛУГИЦЯ – лугова.

ЛУНА – старослов'янське *відблиск*, *промінь*, *світло* (пор. *луна* – відгомін, відголосок: "пішла луна гаєм"); за-

мінили слов'янське слово *Місяць* індоєвропейським **louksna* через віру в магічні властивості Місяця як жіночої Богині чарів і через заборону (табу) використовувати без потреби первісну форму імені Богині. За Г. Дяченком, у давніх слов'ян Луна називалася Царицею Небесною, що також є замінником власного імені, вона була покровителькою жіноцтва (пор. зв'язок жіночого організму з місячними циклами).

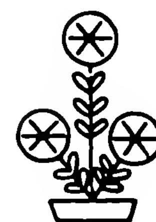

ЛУЧЕЗАРА – промінь зорі; болгарське.

ЛЮБА – скорочене від *ЛЮБОВ*, *ЛЮБАВА*.

ЛЮБАВА – любима, кохана; в українському язичництві Любава – одна із назв сузір'я Тільця, яке має найбільше народних назв; народжена в період з 14 травня по 21 червня.

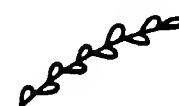

ЛЮБЕНА – те саме, що *ЛЮБАВА*, болгарське.

ЛЮБИВОЙКА – та, що *любить воювати*.

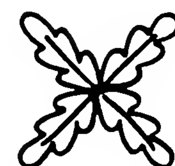
ЛЮБИНКА – скорочене від імен на *Люб-*.

ЛЮБИСЛАВА – див. чол. *ЛЮБИСЛАВ*.

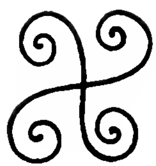
ЛЮБИСТИЦЯ – ім'я одної з русалок; від рослини *любисток* (за творами Ю. Миролюбова).

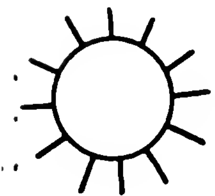
ЛЮБКА, ЛЮБИМА – кохана, те саме, що *ЛЮБАВА*, болгарське.

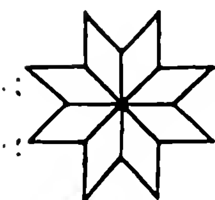
ЛЮБОВ – 1) любов; походить з індоєвропейського **leubh* – любити, кохати, бажати; як ім'я почало вживатися ще в давньослов'янські часи; 2) на думку офіційного мовознавства, ім'я Любов є калькою грецького імені Агапія, що видається непереконливим (див. ЕСУМ, том III, ст. 321); запереченням цього є велика кількість слов'янських імен з коренем *Люб-*, що засвідчує цей

іменослов; ці імена аж ніяк не могли бути кальками ні з грецької, ні з латини; 3) християнські проповідники, створюючи міфи про “святих” Віру, Надію та Любов, переклали латинське Харіта нашим іменем Любов, що тим більше виглядає як шите білими нитками.

ЛЮБОГНІВА – первісне значення, ймовірно, від *любов* і *огниво* – в значенні *запальна*, *палка*, *гаряча*, *пристрасна в любощах* (коханні); менш вірогідно – від *любить гніватися*.

ЛЮБОДРАГА – від *люба* й *дорога*.

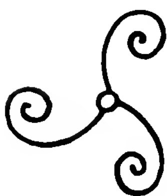

ЛЮБОЗАРА – люба зоря; болгарське.

ЛЮБОМИЛА – від *люба* й *мила*.

ЛЮБОМИРА – та, що *любить мир* (людей).

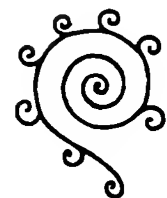
ЛЮБОМУДРА – та, що *любить мудрість*.

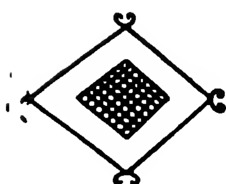
ЛЮБОНІГА – від *люба* й *ніжна*.

ЛЮБОРАДА – дослівно *любощам рада*.

ЛЮБОСЛАВА – та, що *любить славу*.

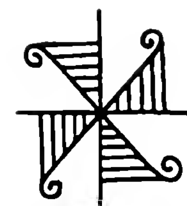
ЛЮБУША – від *люба* (чеське Лібуша); ім’я чеської княжни VIII ст., яка заснувала місто і чинила правосуддя над його мешканцями (“Лібушин суд”); вважалася віщункою (Kralodworsky rukopis, “Русалка Дністрова”). За чеською легендою – дочка короля Крока; її сестри – Казі і Тета.

ЛЮДМИЛА – слов’янське *людям мила*; Людмила Чешка – покровителька чехів (її день 16 вересня, ймовірно, дата християнізована).

ЛЮДОМИЛА – те саме, що й *ЛЮДМИЛА*.

ЛЮДОСЛАВА – уславлена людьми.

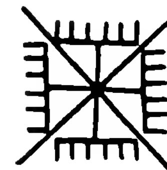
ЛЮЛЯКА – ймовірно, те саме, що й *ЛЕЛЯ*, *ЛЯЛЯ*; ім'я, вживане в Болгарії.

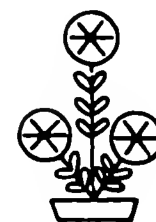
ЛЮТИЦЯ – жінка з племені лютичів.

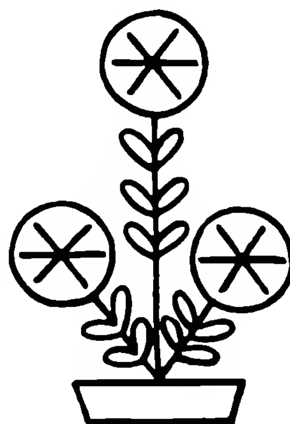
ЛЮТОМИРА, ЛЮТОМИРКА – жінка з племені лютичів.

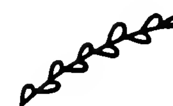
ЛЬОЛЯ – в дитячій мові – дитяча сорочечка; переносно: *народжена в сорочці* (щаслива).

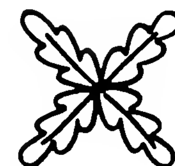

ЛЯЛЯ – 1) одна з форм імені *ЛЕЛЯ*; 2) лялечка, маленька дитинка; 3) ім'я дівчини, навколо якої водять весняний хоровод, танцюють і співають, а вона обдаровує подруг молоком, маслом, сиром, вінками. Обряд називається Лельником, Ляльником і відбувається 22 квітня, напередодні свята Ярила.

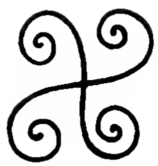

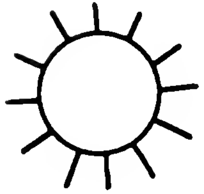

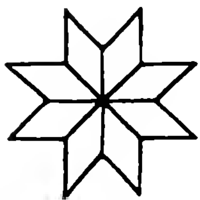

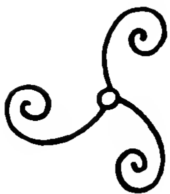
М

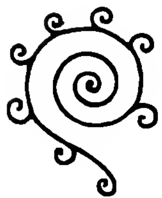

МАВКА – жіночий дух рослинності, пов'язаний зі світом Нави, тобто померлих (пор. *навка*, *нявка*); в Карпатах вірять, що це душа померлої дівчини; мавки є польові, лісові, гірські; вони близькі до русалок. Леся Українка показала в образі Мавки одвічне прагнення народу до духовної краси, гармонії Всесвіту (людини і природи). Мавок вшановують в Русальний тиждень (за астрономічним календарем – середина травня).

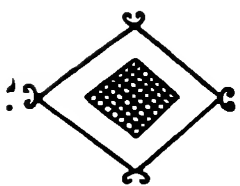
МАГУРА – одне з імен Матері-Слави: "се бо Магура співає пісню свою, і кличе до січі" (ВК, дощ. 6-Г); її уявляють у вигляді прекрасної крилатої діви у військових обладунках, яка співає закличну пісню, вселяючи воїнам віру в перемогу над ворогом. Якщо вояк падає, вражений ворожою зброєю, Магура торкається до нього своїм крилом, цілує в охололі вуста і дає випити води Живої із золотого кубка. Тоді душа убитого воїна відправляється до Лук Сварожих, щоб отримати нове тіло, і тут він вічно пам'ятатиме останній поцілунок Магури.

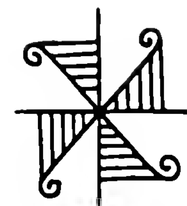
МАЗИРЯ – ласунка, солодкоїжка.

МАЇНА – дослівно *народжена в травні*; див. також *МАЙЯ*.

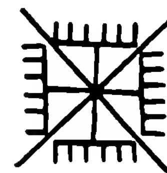
МАЙЯ – від слов'янського *маяти* – коливатися, розвіватися, хитатися; народжена на початку травня, коли Богиня Майя "замаює" дерева першими зеленими лис-

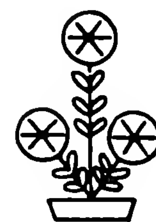
точками, які хитаються під подихом весняного вітру (асоціюється з гілками верби, берези, що є жіночими символами).

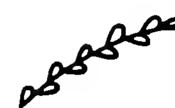

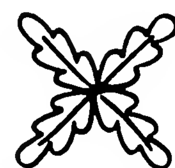
МАЛИНКА – малинка, ягідка; болгарське.

МАЛКА, МАЛУША – 1) слов'янське *маленька*, *крихітка*; 2) ім'я матері Володимира-христителя, яка за непевними джерелами, нібито була наложницею князя Святослава. В цій історичній події можна було б простежити аналогію з біблійною Естерою (Есфірою), яку юдеї "підсунули" цареві, щоб налаштувати його проти власного народу. Але в Київській Русі ця диверсія вдалася тільки з сином князя. Слова Рогнеди "не хочу роззути робичича" означали, вірогідно, рабинича, адже, за деякими гіпотезами, Малуша була дочкою рабина; родичі матері (Добриня – рідний брат Малуші), очевидно, й розіграли біблійний сценарій; 3) у ПВЛ слово *рабинич* замінили на Володимир (це вже пізніша редакція, коли літописець не вважав за потрібне передавати цей епізод дослівно, щоб не принизити князя-христителя); тут Малуша – ключниця княгині Ольги, дочка Малка Любечанина; більшість дослідників вважає, що рабинич – син рабині, однак ключниця – не рабиня, а наближена до княгині особа. Про непевність етнічного походження Малуші писав М. Грушевський: справжнє ім'я матері Володимира не Малуша, а Малфрідь (Історія України-Руси, т. 1, ст. 470); 4) ще одна версія, що князь Святослав не був батьком Володимира, адже тут є вікова невідповідність: за літописним датуванням, нібито батько був старшим від сина всього на десять (?!) ро-

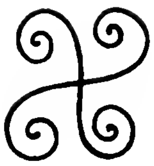

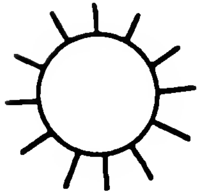

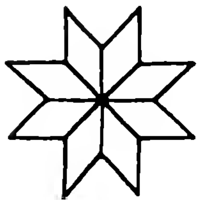

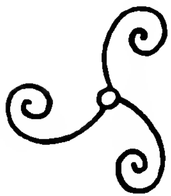

ків. До того ж, якщо вірити тому ж літопису, Святослав мав двох синів, старших від Володимира, – Ярополка і Олега. Останнім часом поширене припущення, що Святославові було не три, а двадцять п'ять років, коли древляни вбили Ігора. Однак Ольга узурпувала владу й прийняла хрищення; лише в 962 році Святослав внаслідок військового перевороту взяв владу в свої руки й поруйнував християнські церкви (про це маємо археологічні свідчення: на місці Володимирового капища знайдені залишки зруйнованої християнської церкви, яку будувала Ольга). Поки що незаперечним є лише те, що обставини хрищення Русі настільки перекручені, що ще довго залишатимуться загадкою для істориків.

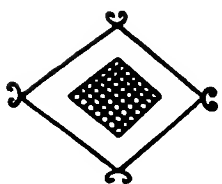

МАЛЯНА – від *мальованка* – джерело, струмок, мотиви називання пов'язані з місцем народження дівчинки або обрядом моління біля джерела, дослівно *вимолена дитина* (ЕСУМ, т. 3).

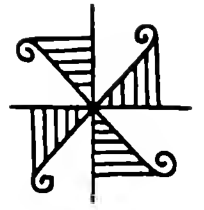

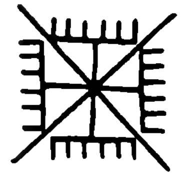
МАРА – 1) дослівно *марність, даремність*; 2) привид, марево, виснаження; за Г. Дяченком "обморок, исступление, потеря сознания"; 3) туман, темінь, сновидіння; 4) у ВК згадується Морок як усоблення темної сили: "ані Мара, ні Морока не сміємо славити, ті бо діви є нашим нещастям" (ВК, дощ. 4-Г); у повір'ях XIX ст. переважає уявлення про Мару як Долю, зиму, старість, невідворотність подій. Загалом Мара – усоблення різних світлових станів світу: вона й *марево* (біле видіння опівдні), й *морок* (нічна темінь); на її багатозначність вказував О. Потебня: корінь *мар-* позначає сонячний жар, пор. *маряний* – жаркий, рожевий ("вечір

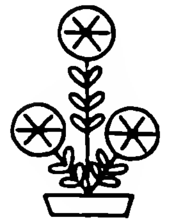

маряний", "зоря маряна" – коли небо вкрите рожевими хмарками), і водночас *марати* – бруднити, чорнити, фарбувати. Образ Мари багатозначний, набуває тих чи інших якостей залежно від ситуації та поведінки людини. Саме цим пояснюється вшанування Марени в купальських обрядах, а також її спалювання (принесення в жертву) Богам.

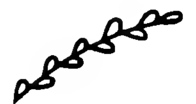
МАРЕНА – 1) назва трави, кореневище якої використовували для фарбування у червоний колір, від *марати* – бруднити, фарбувати; 2) ритуальне деревце або солом'яна лялька, що зображує Божество, яке, за обрядом, мусить відмерти, щоб дати життя новому Божеству (календарному періоду); пор. також *МАРА* та чоловіче *МАРУН* – народжений взимку.

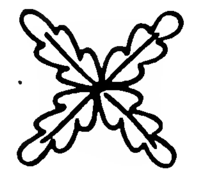
МАРЖАНА – жіноча водяна істота; від *море.*

МАСЛИНА, МАСЛИНКА – маслина; сербське.

МЕДАНА, МЕДЕНКА, МЕДИНКА – медова.

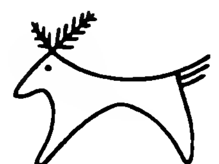

МЕДОРАДА – від *мед* і *радіти*, що переносно означало *жінка, яка дає насолоду*; чари на меду здійснювали язичниці для привороту коханих чоловіків; іноді мати здійснювала такий обряд над новонародженою дівчинкою, щоб вона мала щастя в любощах.

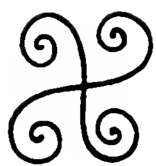

МЕТЕЛИЦЯ – заметіль; народжена в заметіль, завірюху.

МЕЧИСЛАВА – 1) та, що *прославила себе мечем* (аналог чоловічого Мечислав); 2) правдоподібніша версія – від *метати* – кинути жеребок (ворожити), отже, можливе значення *ворожила* (гадала) *на славу.*

МИГЛЕНА – від староболгарського *меглен* – вітер; побажання бути швидкою як вітер.

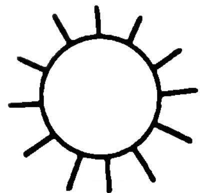

МИЛА – мила, миловидна, люба.

МИЛАВА – миловида.

МИЛАДА – мила Ладі; від *мила* і *ладна* (ладуюча).

МИЛАНА, МИЛАНЯ, МИЛАША – мила; див. також чоловіче *МИЛАН*.

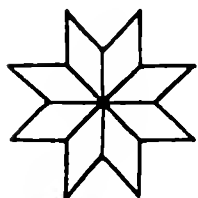

МИЛЕВА – похідне від *МИЛА*.

МИЛЕНА – миленька; ім'я згадується в "Русалці Дністровій".

МИЛИСАВА, МИЛИСЛАВА – від *мила* й *славна*.

МИЛИЦЯ – миленька; сербське ім'я.

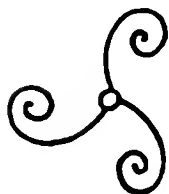
МИЛКА – мила, кохана.

МИЛКАНА – мила, кохана; болгарське.

МИЛОВАНА, МИЛОВАНКА – милувана.

МИЛОВИДА – миловидна.

МИЛОВОЯ, МИЛОВОЙКА – миленька.

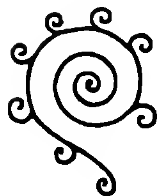

МИЛОДАНА, МИЛОДАНКА – милість даруюча.

МИЛОДАРА – милий дарунок.

МИЛОВЗОРА – мила для ока (від слов'янського *взор* – погляд).

МИЛОЛИКА – від *милий лик* (миловидна).

МИЛОМИРА – від *мила* і *мирна*; мила мирові (людям).

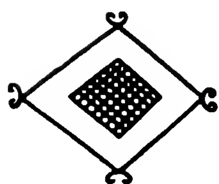
МИЛОНІГА – від *мила* і *ніжна*.

МИЛОРАДА – аналог до чол. *МИЛОРАД*.

МИЛОСЛАВА – аналог до чол. *МИЛОСЛАВ*.

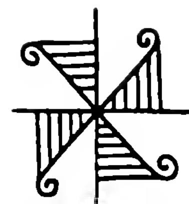
МИЛУША – зменшене від *МИЛА*.

МИРА, МИРЕНА – скорочене від імен на *Мир-*; болгарське.

МИРИНА – дослівно *та, що примирює*; ім'я болгарської царівни X сторіччя.

МИРОБОГА – див. чол. *МИРОБОГ.*

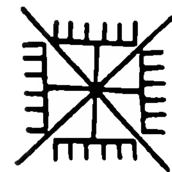
МИРОЛЮБА – аналог до чол. *МИРОЛЮБ.*

МИРОНІГА – аналог до чол. *МИРОНІГ.*

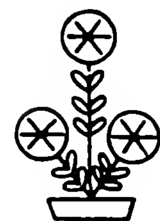
МИРОСЛАВА – аналог до чол. *МИРОСЛАВ.*

МИРЯНА – скорочене від імен на *Мир-*.

МИТРА – від давньоарійського *сонце*; у болгар є чоловіче і жіноче ім'я Митра. Ймовірно, сучасне ім'я Митра походить від християнського імені Дмитро (пор. зменшені *Митрик, Митя*), яке в свою чергу походить від грецького імені Богині родючості і землеробства Деметри.

МЛАВА – 1) від *млява* – повільна; 2) дослівно т*а, що умліває.*

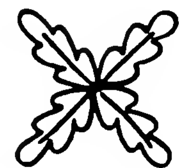

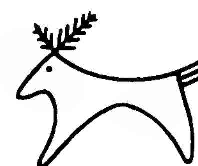
МЛАДА – 1) молода; 2) народжена на молодику (новому місяці).

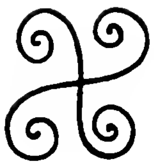
МЛАДЕНА – південнослов'янський варіант від *МЛАДА.*

МОКОША – 1) назва квітів водяних рослини (водяна лілія, лотос, латаття біле); 2) ім'я Богині – покровительки родини, материнства, здоров'я дітей, цілительки, Берегині домашнього вогнища, яка є матір'ю живучої сили природи; зображалася у вінку з колосся та пишних квітів, із піднятими до сонця руками, в оточенні двох вершників на конях, іноді з півнем у руках чи над головою, а також з рогом достатку в руках (образ у камені, на статуї Світовида), поруч зображають знаки Сварги (образ на рушниках); Мокоші приносять у жертву прядиво (вовну, нитки), бо вона Богиня-пряля, яка пряде нитку долі; в Московії вона – ще й покровителька вівчарства: "Мокуша стрижет овец"; Мокошею ще в XVI ст. також називали знахарок, чаклунок; загалом

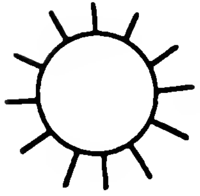

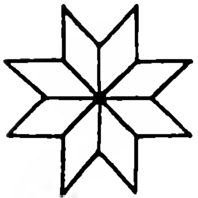
Мокоша позначає водну, жіночу природу Землі. Мотиви називання дівчинки – народження на свята Мокоші (п'ятниця на Русальному тижні та остання п'ятниця жовтня); у Колі Сварожому Мокоша також відповідає сузір'ю Водолія. Богиня Мудрості.

МОЛИБОГА – аналог до чол. *МОЛИБОГ.*

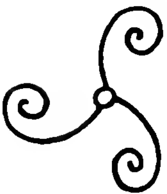
МОЛНЕЗАРА – аналог до чол. *МОЛНЕЗАР.*

МОЛОНЯ, МОЛОНІЯ – 1) від давньослов'янського *молонія* – блискавка; 2) жіноча пара Бога Перуна. Мотиви називання – народження на свято Перуна чи Перуниці 20–27 липня, 4 вересня, на Стрітення – початок лютого або взагалі під час грози; у ВК (дощ. 7-Є) збереглося слово *молинє* – блискавка, близьке до *моління* (звичай молитися під час блискавки, грози).

МОРОЗНА – народжена в мороз; "холодна".

МСТИСЛАВА – аналог чол. *МСТИСЛАВ.*

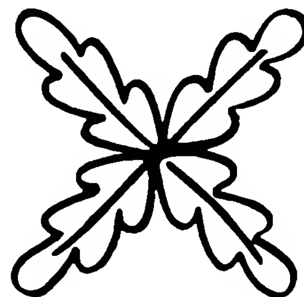

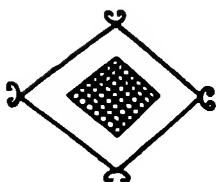
МУДРА, МУДРЕНА, МУДРИЦЯ – від *мудрість.*

МУДРОСЛАВА – славна мудрістю; ім'я-новотвір.

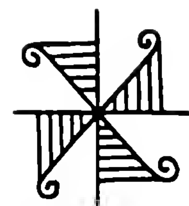
М'ЯТНИЦЯ – ім'я однієї з русалок, за Ю. Миролюбовим (від назви рослини *м'ята*).

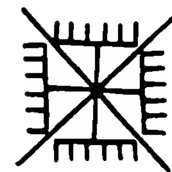

Н

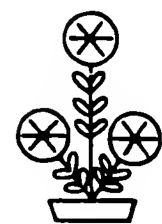
НАВА – світ Предків (потойбіччя); коріння Роду, духовний світ (ВК, дощ. 1, 11-А, 15-А та ін.). Цю назву вживають в чоловічому й жіночому родах.

НАДА – болгарське; скорочене від *НАДІЯ*.

НАДІНА, НАДКА – болгарські; скорочені від *НАДІЯ*.

НАДІЯ – давньослов'янське ім'я: надійна, міцна, добросовісна. Християнські проповідники використали наше ім'я для своїх міфів про "святих" Віру, Надію і Любов. Насправді християнка називалася Спеса, що переклали з латинської як Надія. Див. ще чол. *НАДІЙ*.

НАЙДА – знайдена; у південних слов'ян над кволою дитиною здійснювали такий обряд: виносили на роздоріжжя і залишали там, поки не знайде хтось із сусідів і не принесе батькам (вважалося, що дитина після цього набереться сили і здоров'я).

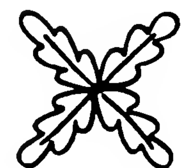

НАЙДЕНА – знайдена; те саме, що й *НАЙДА*.

НЕБЕСНА – болгарський переклад грецького Уранія.

НЕВЗОРА – непримітна; ім'я-оберіг.

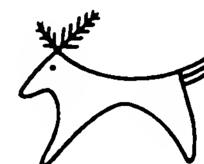
НЕВ'ЯНА – нев'януча; у болгар – назва квітки *невен* і жіноче ім'я.

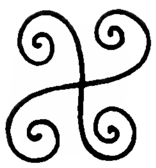
НЕГА, НЕГОВАНА – зніжена, випещена; болгарське.

НЕГОДА, НЕПОГОДА – народжена в непогоду; ім'я вили або Божества (у сербів).

НЕГОМИЛА – від *ніжна* й *мила*.

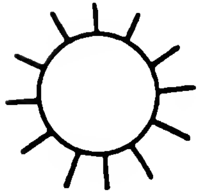

НЕГОСЛАВА – ніжністю славна; болгарське.

НЕДА – недана; західнослов'янське ім'я-оберіг, надавали важконародженим дітям.

НЕДЕЛИНА – народжена в неділю; болгарське.

НЕДКА – скорочене від *НЕДЕЛИНА*.

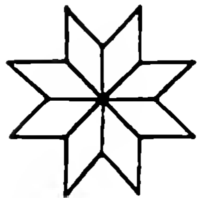

НЕДОЛЯ – Богиня злої долі; див. також *НЕСТРІЧА* та її протилежність – *ДОЛЯ*, *СТРІЧА*.

НЕДЯЛКА – неділя; болгарське.

НЕЄЛА – московське *невдача*.

НЕЖДАНА – несподівана дитина.

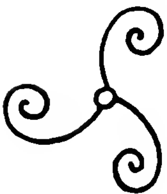
НЕЗВАНА – 1) та, яку не кликали; 2) не названа.

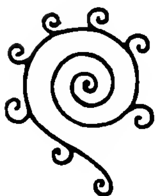

НЕКРАСА – некрасива; ім'я-оберіг.

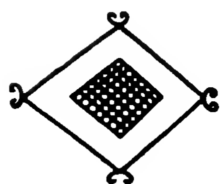
НЕМИРА, НЕМИРКА, НЕМИРНА – немирна.

НЕНАГЛЯДА – та, на яку не можна надивитися, від якої не можна відвести очей (красива, гарна).

НЕНАША – чужинка; мотиви називання: обряд-оберіг (подібне чол. *ПРОДАН*).

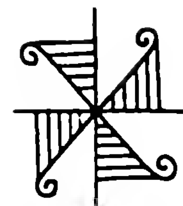

НЕСМІЯНА – серйозна, сумна, невесела; та, що *не сміється*; казкова царівна Несміяна – символ вередливої жінки; міфологема осінньо-зимового суму, що змінюється весняним пробудженням радості й кохання.

НЕСТРІЧА – Богиня злої долі у південних слов'ян, що пряде тонку нитку долі: "Несреча тонко пряде" – сербська приказка. Як антипод Нестрічі є Богиня Стріча (Добра Доля), свято якої на Стрітення (перші числа лютого). Жінки-слов'янки оберігаються від Нестрічі: "Моя Стріча Нестрічу подолала". Див. ще *НЕДОЛЯ*.

НЄЖА, НЄЖИЦА, НЄЖНА – ніжність; сербські, болгарські.

НІГОРАДА – від *ніжна* і *радісна*; та, що *радує ніжністю*.

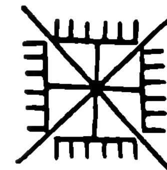
НІГОСЛАВА – славна ніжністю.

НІЖАНА – ніжна.

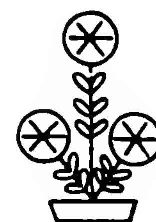
НІЧКА-МАРУХА – ім'я однієї з русалок; див. *МАРА*.

НІЧНИЦЯ – уособлення злого духа безсоння, який мучить малих дітей; в Рідній Вірі є чимало молитов-оберегів для захисту сну немовлят.

НІЯ – польська Богиня підземного царства; тотожна українській Наві; її молять про добре влаштування душ померлих у духовних житлах Неба (Лук Сварожих).

НОВИЦЯ, НОВКА – нова дитина; народжена на Молодику (новаку).

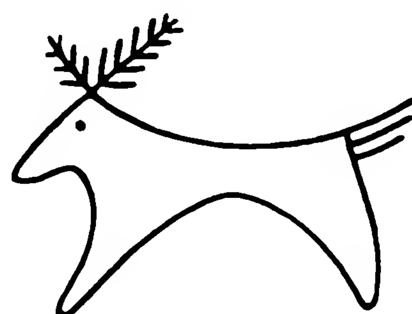
НОВОЖИВА – новонароджена для життя.

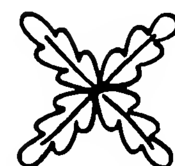
НОВОЖИЛА, НОВОЖИЯ – новонароджена.

НОЧЕНА – ім'я Божества у сербів.

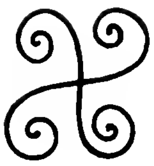
НЯНЯ – старша дівчинка, яка няньчить дітей.

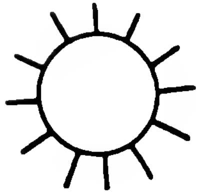

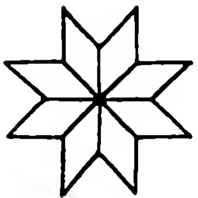

О

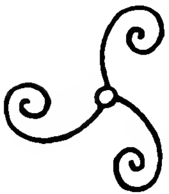

ОБАВА – чарівниця; християнство вульгаризувало це поняття, надавши йому негативного значення: "та, що відає, як спокушати чоловіків" (Поученія проти язичництва); обавничество – від *обаваніє*: ворожба, наспівування, нашіптування, заговорювання, заклинання. Сучасні російські *обаятельная*, *обворожительная* не мають негативного забарвлення, навпаки, підкреслюють чарівність і жіночність.

ОБАЯНА – від *обаяніє* – зачаровування, чаклунство, волхвування. Див. також *ОБАВА*.

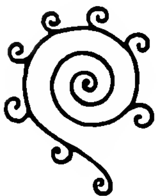
ОБИДА – птах смутку (чорний лебідь); птиця-сирена; Обідоносиця згадується у ВК (дощ. 7-Б): "І хай не встане Обідоносиця Дажбожими внукам".

ОБРЕТЕНА – придбана; болгарське.

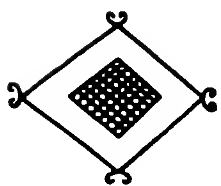
ОВИННИЦЯ – жіночий дух овина; див. чол. *ОВИННИК*.

ОВСЕНЯ – народжена на свято Овсяної (час перед Різдвом Божича – до 21 грудня – або 23 квітня, що збігається зі святом Ярила); у ВК згадується Овсяна Велика і Мала (дощ. 37-А), а також назва місяця чи періоду Овсянич (дощ. 11-Б); див. також чол. *ОВСЕНЬ*, *ОВСЯНИК*.

ОВСЯНИЦЯ – ім'я однієї з русалок.

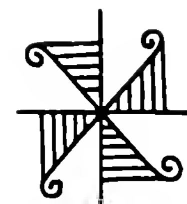
ОГНЕНА, ОГНЕНКА, ОГНЯНА, ОГНЯНКА – скорочене від імен на *Вогне-*.

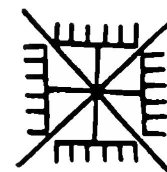
ОГНЕСЛАВА – варіант *ВОГНЕСЛАВА*.

ОДАРА, ОДАРКА – та, що *обдаровує*; від церковно-

слов'янського *Дарія*; ймовірна адаптація язичницького імені; див. ще *ДАРА*.

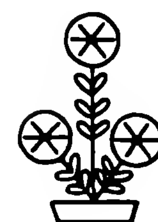

ОДОЛЯНА – 1) від назви рослини *одолян*, корені якої використовують як оберіг, що "одоліє" (переможе) будь-якого ворога; 2) дослівно *жінка, яка перемагає всіх мудрістю і чарами*.

ОЗАРА, ОЗАРКА, ОЗРЕНКА, ОЗРИНКА – та, на яку всі дивляться.

ОЛЕЛЯ – народжена напередодні свята Лелі ("о Лелі" перед 22 квітня), коли святкують Лельник; див. ще *ЛЕЛЯ*, *ЛЯЛЯ*.

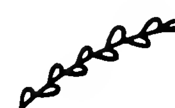

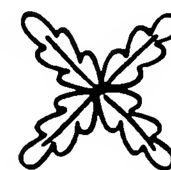
ОЛЕСЯ – див. *ЛЕСЯ*.

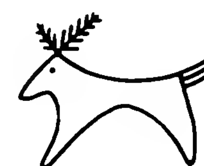
ОЛИСАВА – лисиця; ім'я жінки Ізяслава Ярославовича, згадується в літописах у другій половині XI ст.

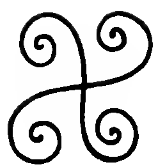
ОЛЯНА – 1) вірогідно, первісний варіант Ляна – пов'язане з льоном; 2) в московських говірках – *торішня*.

ОЛЬГА – 1) офіційно поширена думка, що ім'я Ольга походить від скандинавського *heila* – свята, що недостатньо переконливо; тут наклався вульгарно-християнський стереотип, пов'язаний із постаттю княгині Ольги, яку вважали "світочем християнства", а також плутанина з її християнським ім'ям Гелена; однак у народі склався інший образ княгині – підступної, злої жінки, яка прославилася кривавими знищеннями людей (древлян), недаремно в народному іменослові це ім'я майже вісім століть не використовували, ним почали називати своїх дітей переважно представники християнізованої верхівки вже змосковщеного суспільства в XIX ст.; 2) слов'янська етимологія залучає для пояснення слова:

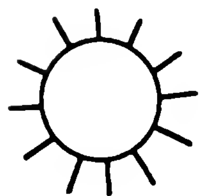

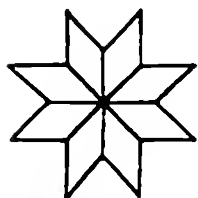

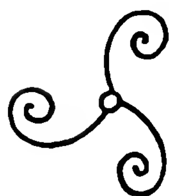
оле! – вигук на позначення здивування або скорботи, *олек* – пустий; а також варіант імені *ВОЛЬГА* – можливо, від *воля*, *волога* (пор. *Волга* – назва річки), *воліти* (бажати) тощо; 4) існує припущення, що імена Олег і Ольга становлять пару так само, як, приміром, Мирослав і Мирослава; історичний факт: Ольгу привів для Ігора Олег (Ольга – олегова).

ОМЕЛА, ОМЕЛИЦЯ – від *омела* – назва священної рослини, яка, за легендами, рятує від усяких хвороб, тільки треба знати, як і коли її зрізати з дерева (спосіб зрізання золотим ножиком і обгортання новим білим полотном), інакше лікувальні властивості втрачаються; мотиви називання дівчаток цим іменем: індивідуальне ставлення матері до цієї рослини (приміром, якщо рослина вилікувала жінку від безпліддя).

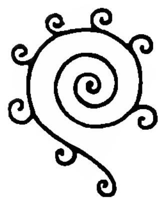

ОМИЛА, ОМИЛИНА, ОМИЛИНКА, ОМИЛЯ – варіанти від *ОМЕЛА*, *ОМЕЛИЦЯ*; сербські.

ОНОГОСТА – гостя з чужого (*оного* – іншого) краю.

ОПІДА – ім'я однієї з гіперборейських дів, яку викрали греки; пророчиця, віщунка, яка заснувала пророчий храм. Див. у статті жіночих імен легенду: *АРҐА*.

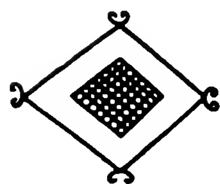

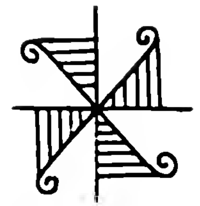
ОПОЯ – ім'я скіф'янки, жінки скіфського царя Аріопейта, матері Оріка.

ОРІМИРА – див. чол. *ОРІМИР*; ім'я-новотвір.

ОРІСЛАВА – див. чол. *ОРІСЛАВ*; ім'я-новотвір.

ОРІЯНА – жіноча пара до чол. *ОР*, *ОРІЙ*; дослівно *орійка*, *оріянська жінка*; легендарна назва Пра-України (сучасна народна етимологія: від Прабатька Орія, відомого з ВК, а також від народу оріїв, аріїв).

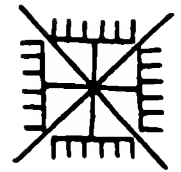
ОРЛИНА, ОРЛЯНА – жіноча пара до чол. *ОРЕЛ, ОРЛИН.*

ОРОГОСТА – аналог до чол. *ОРОГОСТЬ.*

ОСЛОВЕНА – аналог до чол. *ОСЛОВЕНЬ.*

ОСОКА – назва рослини; мотив називання – оберіг.

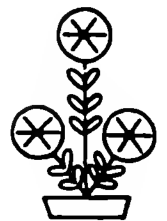
ОСТОЙКА, ОСТОЙНА, ОСТОЯ – 1) та, що *зупиняє*; 2) остання дитина.

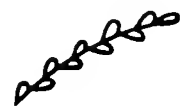
ОСТРОМИРА – аналог до чол. *ОСТРОМИР.*

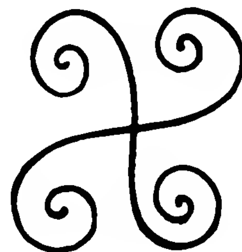
ОСЬМА – восьма дитина.

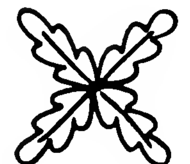
ОТАВА – зілля, що виростає після покосу – символ вічного кругообігу життя.

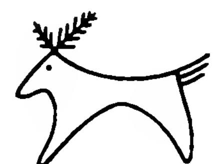

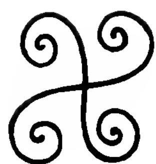
ОТАЯ – народжена чи зачата в таємниці; таємничим було народження Дажбожих отрочат (ВК, дощ. 16): за перекладом В. Шаяна, Дажбог (духовне начало) зійшов до дочок отця Русі, "тая се", а приніс отрочат Велес – Бог земного (матеріального) добробуту. Міфологема таємниці народження означала щасливу долю та святість новонародженого.

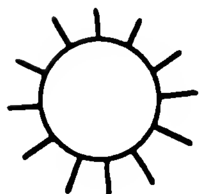

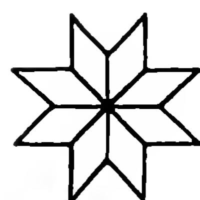

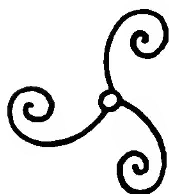
П

ПАВА – самка птаха павича; жінку порівнювали з павою, коли хотіли похвалити її ходу і гордовиту поставу.

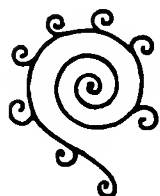
ПАЛАЖКА – 1) за О. Знойком, дослівно *пелазгійська жінка*, тобто жінка з племені пелазгів; ці племена жили на теренах України за доби трипільської культури, а пізніше розселилися на значних просторах Європи (вони відомі в Італії, Греції, Малій Азії). Сучасною наукою доведено, що давні догрецькі Боги і культи мають пелазгійське походження; вони найдовше зберігалися на острові Самофракії, а згодом стали другорядними Божествами грецької релігії. Геродот з великою повагою ставився до пелазгійських (малоазійських) звичаїв, часто плутаючи їх з єгипетськими; 2) офіційна думка: від грецького Пелагія – морська, водяна.

ПАНОНКА – панянка; панькана; пещена.

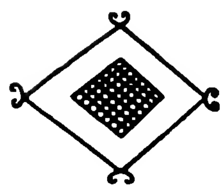
ПЕЛАГА – те саме, що й *ПАЛАЖКА*; див. також чол. *ПЕЛЕЙ*; грецьке *Pelagia* – водяничка, русалка.

ПЕНА – ймовірно, від *піна*; болгарське.

ПЕРВА, ПЕРВАНКА, ПЕРВУША – перша дитина в сім'ї; болгарське.

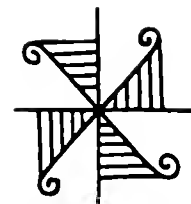
ПЕРВЕНА, ПЕРВЕНКА, ПРВІЦА – перша дитина в сім'ї; сербське.

ПЕРВОДАНА, ПЕРВОДАНКА – першою дана; перша дитина в сім'ї; сербське.

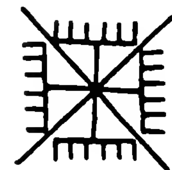
ПЕРВОЙКА – перша дитина в сім'ї; сербське.

ПЕРВОЛЕТА – народжена в перше літо шлюбу батьків.

ПЕРЕГУДА – 1) від *гудіти* – грати на музичних інструментах; можливо, переносно й *співати*, *переграватu* – найкраще грати; 2) від *гудити* – лаяти, що менш переконливо.

ПЕРЕДСЛАВА – див. *ПРЕДСЛАВА*.

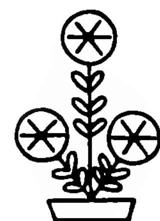

ПЕРЕМИЛА – див. чол. *ПЕРЕМИЛ*.

ПЕРЕНІГА – див. чол. *ПЕРЕНІГ*.

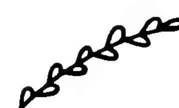
ПЕРЕЯСЛАВА – див. чол. *ПЕРЕЯСЛАВ*.

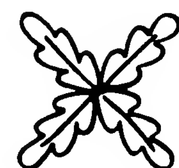
ПЕРИСАВА, ПЕРИСЛАВА – сербські варіанти від *ПЕРЕЯСЛАВА*.

ПЕРУНИКА – 1) від *ПЕРУНИЦЯ*; 2) від назви квітки *перуніка* (болгарське).

ПЕРУНИЦЯ – жіноча пара Бога Перуна; згадується у ВК: "А тому, хто впав на полі прі (битви), Перуниця дає воду живу відпити, а відпивши її, іде до Сварги на коні білому, і там Перунько стрічає його і веде до блаженних своїх чертогів, і там перебуде він час і дістане нове тіло" (дощ. 26); мотиви називання дівчаток цим ім'ям – народження під час блискавки чи Перунових свят (див. *МОЛОНЯ*). Пор. також з образом *МАГУРИ*, Матері-Слави.

ПЕТКАНА, ПЄТКАНА – західнослов'янське *п'ятниця*.

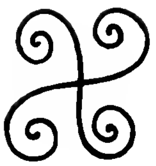
ПЄЦА, ПЕЦКА – західнослов'янське *піч*, *пічка*.

ПИРОГОСТЯ – див. чол. *ПИРОГОСТ*.

ПЛАВА, ПЛАВКА, ПЛАВУНА, ПЛАВУША, ПЛАВУЯ – сербські (подає А. Маринкович-Обровська); ймовірно, від *плавиця*, *плавчиня*.

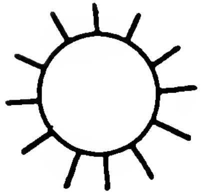
ПЛАКСА – дитяче ім'я, від *плакати*.

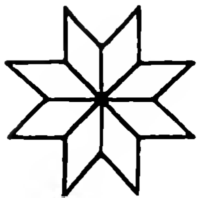
ПЛАМЕНА, ПЛАМЕНКА – полум'яна; болгарські, сербські.

ПЛЕТИКОСА – сербське *плети косу*.

ПОГОДА – у поляків і сербів Богиня ясного дня; див. також чол. *ПОГОДА, ДОГОДА*.

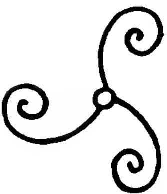

ПОДАГА – жіноча пара Дажбога, ім'я Богині збереглося в Вагрії в містечку Плуні (балтійські слов'яни, на кордоні Німеччини й Данії); Подагу згадує в своїй праці Гельмольд; О. Фамінцин висловив гіпотезу, що Дажбог і Подага – така ж Божественна пара, як Ладо і Лада. За іншою версією, Подага ідентична Мокоші.

ПОЗНА, ПОЗНАНА, ПОЗНАНКА – пізня дитина.

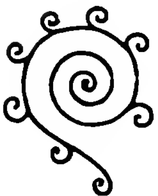
ПОЛАДА – наступна за Ладою, дослівно *після Лади*; мотиви називання – дитина, яка народилася після Лади-сестри або після Ладових свят.

ПОЛЕВА – дослівно *народжена в полі*; дочка Богумира, родоначальниця полян (ВК, дощ. 9-А).

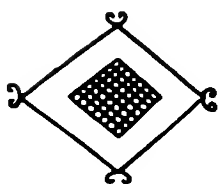
ПОЛЕЛЯ – наступна за Лелею, подібна до Лелі (пор. *ПОЛАДА*).

ПОЛОНЕЯ – дослівно *та, що полонить*, захоплює, манить красою тощо.

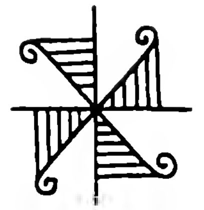
ПОЛУДНИЦЯ – ім'я однієї з русалок, яка з'являється в полудень і карає тих, хто в цей час працює; називали тих дівчаток, які народилися в полудень.

ПОЛЯНА, ПОЛЯНИЦЯ – 1) народжена в полі; 2) жінка з племені полян або полька; 3) войовнича (билина про Поляницю).

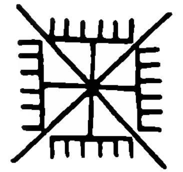
ПОРАДА – порадниця.

ПОТВОРА – потворниця, кудесниця; чарівниця, що вміє

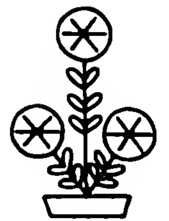
творити чудеса. Отже, давнє значення цього імені було позитивне. Відомий напис на Київському пряслиці: "Потворин пряслень", знайденому в районі сучасного Софійського майдану.

ПОТІХА – див. чол. *ПОТІХА*.

ПРАВА – див. чол. *ПРАВ, ПРАВА*.

ПРАВДА, ПРАВДАНА – правда; Богиня Права; болгарське, сербське; міфологема Правди і Кривди відома в українських казках, свідчить про уявлення наших Предків про Правду як про абстрактне поняття (силу, божественну сутність).

ПРАВДИМИРА – від *правда* і *мир*.

ПРАВДИНА – від *правда*; ім'я-новотвір.

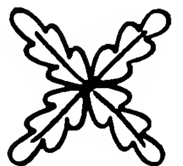
ПРАВДИСЛАВА – сербське (подає А. Маринкович-Обровська).

ПРАВДОЛЮБА – від *правду любити*; ім'я-новотвір.

ПРАВОСЛАВА – див. чол. *ПРАВОСЛАВ*.

ПРЕБРАНА – 1) вищий ступінь від *брань* – битва, можливо, виборена; 2) від *брати* – приймати пологи (пор. *баба-бранка* – повитуха), можливо, *Пребрана* – сприйнята; Татіщев згадує ім'я дочки Михалка – великого князя Володимирського (1174-1175 рр.).

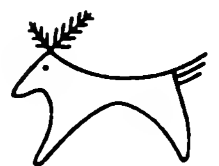

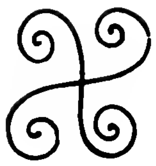
ПРЕДИВНА – чудова.

ПРЕДИСЛАВА – те саме, що *ПРЕДСЛАВА*.

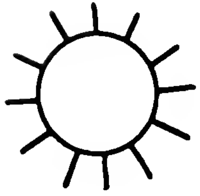
ПРЕДРАГА – див. чол. *ПРЕДРАГ*.

ПРЕДСЛАВА, ПРЕДИСЛАВА – дослівно *та, що випереджає славу*, та, що перед славою; імена княгинь Предслави Ігорівни, правнучки Рюрика, Предслави Святославівни, VII покоління від Рюрика (пом. 1116 р.),

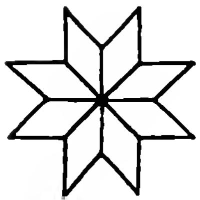

та інших. У Києві досі є вулиця Предславинська, де за княжих часів було сільце Предславине – маєтки київських княгинь на березі річки Либеді.

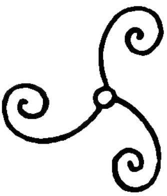

ПРЕКРАСА – вищий ступінь від *краса* – прекрасна; деякі дослідники історії вважають, що це дошлюбне ім'я княгині Ольги Псковської – жони Ігора Рюриковича; інша версія, що, навпаки, вона, за руським звичаєм, отримала це ім'я під час язичницького шлюбного обряду з Ігорем, однак новим іменем так ніколи її не називали.

ПРЕЛЕСТА – чарівна, спокуслива; від слов'янського *прелесть* – спокуса (пор. чол. *ПЕРЕЛЕСНИК*).

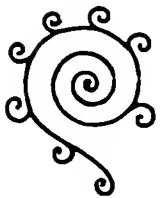
ПРЕМИСЛАВА – та, що *прийняла славу*; історичні особи: дочка Володимира Святославовича; жона угорського короля Ласло.

ПРЕСЛАВА – 1) те саме, що *ПРЕДСЛАВА*; 2) вищий ступінь слави.

ПРИБАВКА, ПРИБИНА – прибуток. Так називали дівчинку, народжену в родині, в якій уже були діти.

ПРИБИСЛАВА – див. чол. *ПРИБИСЛАВ*; ім'я княгині Прибислави Ярославівни, IX покоління від Рюрика – дочки Ярослава Святополковича, жони Ратибора I.

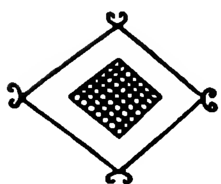

ПРИБИША – зменшене від *ПРИБИСЛАВА*.

ПРИГОДА –1) випадковість; 2) від *пригодна* – принадна.

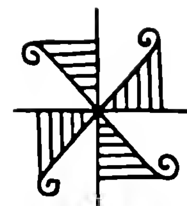
ПРИГОЖА – гарна, вродлива.

ПРІЯ – Богиня, тотожна Мокоші, Дані (пор. германське *Фрія*).

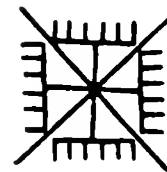
ПРОВИДА – передбачлива, провидиця.

ПРОДАНА – див. чол. *ПРОДАН*.

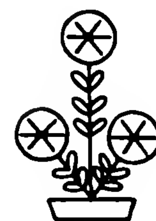

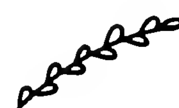
ПРОКА – західнослов'янське ім'я, дослівно *про запас*, на майбутнє; пор. московське *впрок*.

ПРОЛЕТИНА – весна; болгарське.

ПРОМЕНЕЯ – можливо, від *промінь*; ім'я пелазгійської пророчиці, яка побудувала святилище в Додоні. Геродот писав, що розмовляла вона "варварською" мовою, схожою на спів голубки (такою вважали мову предків слов'ян): "Додонцям здавалося, що її мова була схожа на спів птахів. За деякий час, кажуть, що голубка почала розмовляти людським голосом, тобто, коли жінка почала висловлюватися так, що вони її розуміли"; вона вивчила еллінську мову. І загалом, греки багато чого навчилися від пелазгійських звичаїв і релігійних вірувань. Святилище в Додоні, засноване Променеєю, було найдавнішим у Греції. Тут ріс священний дуб, біля якого жерці тлумачили всякі пророцтва, прислухаючись до шелесту дубового листя. Див. ще *ТІМАРЕТА* – також пелазгійська віщунка.

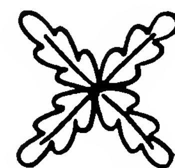

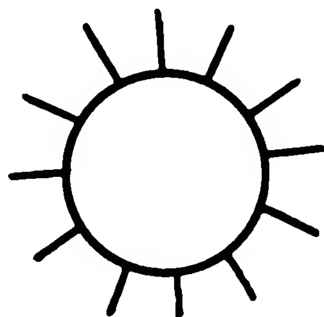
ПУТИМИРА – див. чол. *ПУТИМИР*.

ПУТИСЛАВА – див. чол. *ПУТИСЛАВ*.

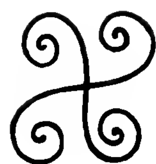
ПЧЕЛА, ПЧЕЛИЦА – сербське *бджола*.

П'ЯСТА – див. чол. *П'ЯСТ*.

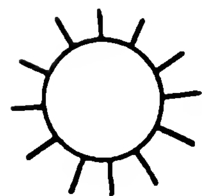

Р

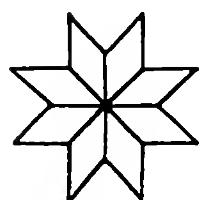

РАДА, РАДАНКА, РАДЕНА, РАДЕНКА, РАДЕЯ – 1) порадниця; 2) радісна; болгарські.

РАДИВОЯ, РАДИВОЙКА – див. чол. *РАДИВОЙ*.

РАДКА – див. *РАДА*; ім'я дружинниці чеської княгині Власти.

РАДМИЛА – дослівно *рада милуватися* або від *радісна* і *мила*.

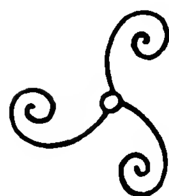

РАДОГОЩА – див. чол. *РАДОГОСТЬ*, *РАДОГОЩ*.

РАДОЙЦА, РАДОЙЦЯ – радісна; західнослов'янське.

РАДОМИЛА – радістю мила.

РАДОМИРА, РАДУМИРА – дослівно *та, хто радує мир (людей)*.

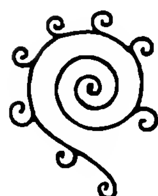
РАДОСВІТА – дослівно *радість світла*.

РАДОСЛАВА – див. чол. *РАДОСЛАВ*.

РАДОСТИНА – радісна; болгарське.

РАДОСТЬ – скорочене від імен на *Рад-*.

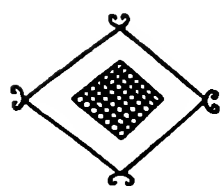
РАДУЙКА, РАДУЛА, РАДУЛИНА – скорочені від імен на *Рад-*.

РАДУША, РАДУШКА – від *радість*.

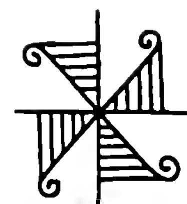
РАЗВИГОРА, РАЗВИГОРКА – від болгарського *развигор* – теплий вітер.

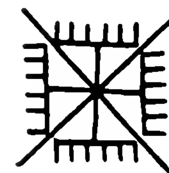
РАЙКА, РАЙНА, РАЙКІЦА, РАЇЛА – райська, сонячна; болгарські.

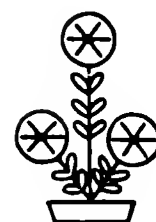
РАЛІЦА – 1) назва квітки в Польщі; 2) в Болгарії так називають сузір'я Оріон – від *рало* (плуг); Раліца – ім'я героїні в знаменитій однойменній поемі П. Славейкова.

РАНИМИЛА – раннє милування.
РАНИМИРА – ранній мир.
РАНОРАНКА – від *рано-рано*.
РАТИМИРА – та, що *бореться за мир*.
РАТИНА, РАТИНКА, РАТКА – зменшені від імен на *Рат-*.
РАТИСЛАВА – ратна слава.
РАТОБОРА, РАТОБОРКА – аналог до чол. *РАТИБОР*.
РАТОМИРА – те саме, що *РАТИМИРА*.
РАТОСЛАВА – те саме, що *РАТИСЛАВА*.

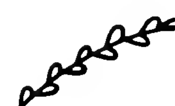

РИНДА – 1) назва царського придворного, що виконує різні дрібні царські повеління (за Г. Дяченком); 2) дослівно *готова ринутися*, щоб виконати будь-яку забаганку свого повелителя; ім'я руської княгині II століття, відоме з праці Саксона Граматика.

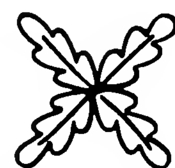

РИСТА – від *ристалище* (поле бою); південнослов'янське.

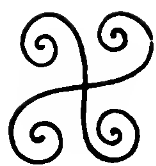
РІПКА – від *ріпа* (назва овоча); ім'я жони П'яста – родоначальника польських князів П'ястів.

РОГНЕДА, РОГНІДА – 1) корінь слова *Рог-* походить із санскритського *ruh*, *rohati*, що має значення *рости*, *родити*, тому в слов'ян ріг означає і силу, і добробут, і гори (пагорби); 2) офіційно-мовознавче виведення етимології – зі скандинавського Рагнхільд, де *Ратин* – рада, *хільд* – бій, непереконливе; пор. ім'я її батька Рогволод, що є цілком слов'янським (*ріг* і *володар*, тобто "володар рогу достатку"); чому ж тоді ім'я Рогнеда треба виводити з іноземних?; швидше тут маємо справу з фамільною традицією імен на *Рог-*: *Рог* + *Неда* (оберіг). Ім'я доньки Полоцького князя Рогволода, що була пер-

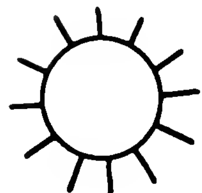

шою жоною Володимира-христителя (див. ще *ГОРИСЛАВА*); Рогніда Мстиславівна – дочка Мстислава Володимировича, княжна, власниця города Заруба.

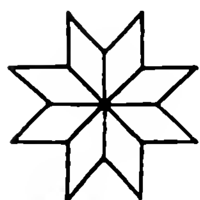
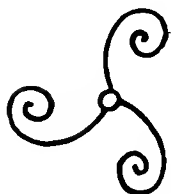
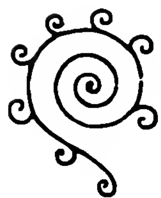
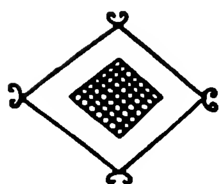
РОДИМИРА – див. чол. *РОДИМИР*.

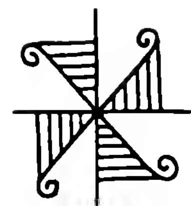
РОДИНА – родинна.

РОДНИКА – джерельце; західнослов'янське.

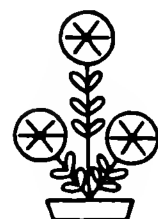
РОДОСЛАВА – дослівно *роду слава*.

РОЖАНИЦЯ – Богиня Роду в слов'ян; уявлялася як небесна Діва, хранителька живої води, наділена мудрістю пророчиця, супутниця Перуна (пор. народну назву блискавки – *Родія*). Рожаниця приносить на землю душі немовлят і забирає в потойбічний світ душі старих людей, отже, вона – розпорядниця людської долі. Ще за давніх часів наші літописці ототожнювали слов'янську Рожаницю з грецькою Артемідою, яка є покровителькою жінок і шлюбу: вона опікується пологами (дітонародженням), "розрішає пояс родильниці", виконує роль баби-повитухи і годувальниці. Грецьке *Artemis*, латинське *Diana* первісно означали Богиню Луну (Місяць), що відображає зв'язок жіночого організму з місячними циклами природи. Геродот пише, що Артеміда-Рожаниця прийшла на о. Делос з Гіперборейського краю, тобто зі Скіфії (України); щороку дівчата з України несли в святилище Богині дари, загорнуті в солому (див. про це: *АРҐА*, *ОПІДА*). Так називали дівчаток, які народжувалися в святкові дні (8-9 вересня та Різдвяні свята у грудні, зимове сонцестояння).

РОЖДЕНА – народжена; відтеонімне ім'я (від Рода і Рожаниці).

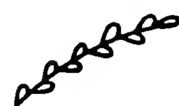

РОЗА – троянда; болгарське ім'я пов'язане з легендою: Біла Роза була царицею всіх квітів, у неї закохався слов'янин і в захваті притиснув троянду до серця, та враз був поранений колючками, краплі крові впали на білі пелюстки квітки, від чого троянда стала рожевою; відтоді ця квітка символізує кохання; в болгар багато пісень присвячено цій квітці, а також славляться болгарські парфуми, виготовлені на трояндових маслах.

РОЗЕНА, РОЗІНА, РОЗІЦА – болгарські; від *РОЗА*.

РОЗНІГА, РОЗНІЖ – вища якість ніжності (префікс **роз-** близький за значенням до префікса **пре-**, тобто преніжна).

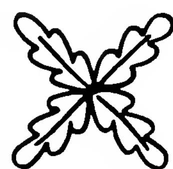

РОЗУМА, РОЗУМЕНА – розумна.

РОЗУМИРА – розумна для миру.

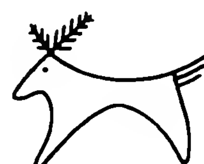
РОЙДА, РОЙКА, РОЙНА – болгарські від *рій*, *роїтися*; побажання мати багато дітей.

РОКСАНА – скорочене від *РОКСОЛЯНА*; роксани, роксолани – група сарматських племен; можливо – жінка з племені роксоланів; офіційна мовознавча думка, що це ім'я походить від перського Рушані, навряд чи переконлива.

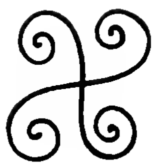

РОКСОЛАНА, РОКСОЛЯНА – дослівно *жінка з племені роксів* (роксоланів), які жили на території України, хоча досі серед вчених нема одностайності, щоб визнати їх слов'янами. ВК зберегла етнічну назву землі наших Предків Руськолунь (дощ. 4-А, 4-Б, 6-В, 7-В тощо).

РОСА, РОСАВА – роса, росяна.

РОСАНА, РОСЕНА, РОСИЦЯ – від *роса*; болгарське, сербське.

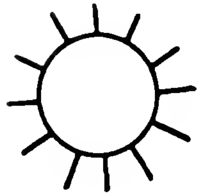
РОСЛАВА – слава, яка зростає.

РОСТИМИРА – та, що *зросла на миру* (людях).

РОСТИСЛАВА – див. чол. *РОСТИСЛАВ*.

РОСТИЧАРА – див. чол. *РОСТИЧАР*.

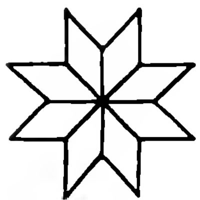
РОСТУНЯ – див. чол. *РОСТУН*.

РОЯ, РОЯНА – болгарське від *рій*, *роїтися*; побажання мати багато дітей.

РУЖА – троянда; болгарське.

РУЖЕНА, РУЖИЦЯ – рожева; пов'язане з польською назвою *ружа* (троянда).

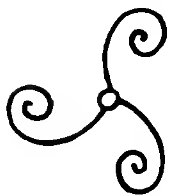

РУМЕНА, РУМЯНА – рум'яна; болгарське, сербське.

РУСА, РУСКА – русява.

РУСАВА – русява, світлокоса.

РУСАЛКА – Богиня рослинної сили і водної стихії; русалок є "тридев'ять сестріниць" (27) і кожна з них має своє ім'я, пов'язане з назвою рослини чи якоюсь її роллю в природі (наприклад, Полудниця, М'ятниця, Пшениця, Жалиця, Краса та ін.). В цьому іменословові подаються імена всіх русалок за творами Ю. Миролюбова.

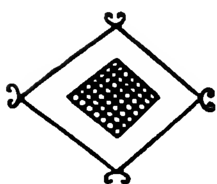
РУСАНА, РУСАНКА – світла, русява.

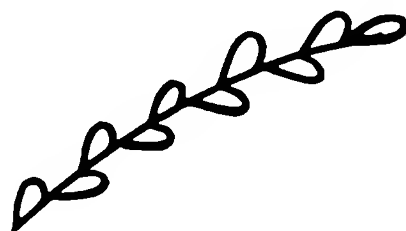
РУСИНА, РУСКА – русява; болгарське, сербське.

РУСЛАНА – див. чол. *РУСЛАН*.

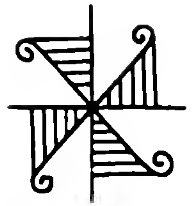
РУСУДАНА – похідне від *Рус* і *Дана*.

РУТА – руда, червона; рослина рута-м'ята використовується в жіночих чарах.

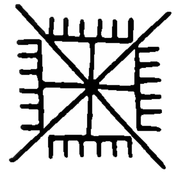

С

САМОБОРА, САМОБОРКА – сама бореться.

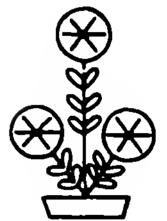
САМОВИЛА – у сербів духова істота, схожа на русалку; дух природи, водної стихії.

САМОРАДА – див. чол. *САМО*, *САМОРАД*, *САМОРОД*.

САНА – ім'я русалки у творах Ю. Миролюбова.

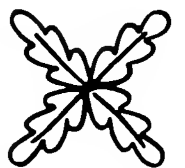
САНДРА – скорочене від Александра, Лесандра; представники нової сербської школи схильні вважати слов'янським; див. чол. *АЛЕКСАНДЕР*; поширене серед слов'ян Балкан та Адріатики.

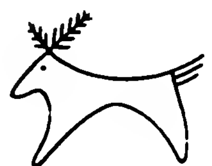

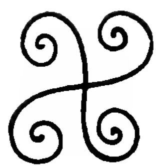
СБИСЛАВА – див. чол. *СБИСЛАВ*.

СВА – 1) багатозначний санскритський корінь, який означає *те, що саме виникає*, саме існує, і утворює слова на позначення понять: *свій* край, *своя* земля (рідне місце, материнське лоно), свій закон, своя віра, свобода; 2) Матір Сва відома з ВК в образі золотої небесної птиці й ототожнюється з Сонцем: "Маємо силу нашу в степах, що вишикувана Матір'ю – Сонцем нашим" (дощ. 7-3); "се бо мовить Мати Сва наша про нас і славу рече нам" (дощ. 23); її синоніми – Слава Суря, Мати-Птиця, Віща Птиця тощо. Вона – покровителька слов'ян, що приносить їм щастя і славу. Корінь *сва* передає загалом поняття святості, пор. слова: *свято, сват, світ, свадьба, свобода, Сварга, Сварог, Сварґа (Свастика)* – давньоарійський знак благополуччя і щастя (укр. форма слова – *свастя*).

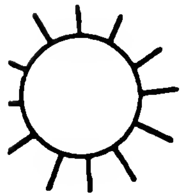

СВАМИРА, СВАМИРНА – всемирна; сербське; подає А. Маринкович-Обровська.

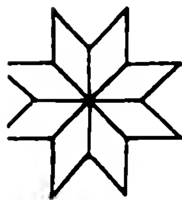
СВАРУША – див. чол. *СВАРУНА*.

СВАСЛАВА – всеславна.

СВАТАВА – та, що *приносить щастя*; ім'я дружинниці чеської княгині Власти.

СВЕНТИСЛАВА – див. чол. *СВЯТОСЛАВ*, жін. *СВЯТОСЛАВА*.

СВЄЖА, СВЄЖКА, СВІЖА – свіжа в значенні *молода*, *красива*, *здорова*; болгарське.

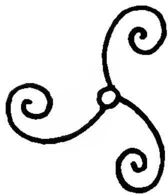

СВІТИСЛАВА – побажальне: *світи, славо!*

СВІТЛА – світла, скорочене від *СВІТЛАНА*.

СВІТЛАНА, СВІТЛИНА – від *світло*; див. також чол. *СВІТЛАН*.

СВІТОВИДА – див. чол. *СВІТОВИД;* ім'я-новотвір.

СВІТОГОРА – див. чол. *СВІТОГОР*.

СВІТОЗАРА – світла зоря.

СВІТОЛИКА – світле лице.

СВІТОМИЛА – див. чол. *СВІТОМИЛ*.

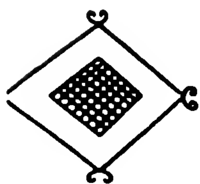
СВІТОМИРА – див. чол. *СВІТОМИР*.

СВІТОСИЛА – світла сила.

СВІТОСЛАВА – світла слава.

СВІТОЯРА – див. чол. *СВІТОЯР*.

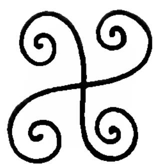
СВОБОДА – свобода, воля; ім'я княгині – жінки Володимира Ігоревича, яку він привіз від половців і обвінчався з нею в 1187 р.

СВЯТИГНІВА – див. чол. *СВЯТИГНІВ*.

СВЯТОГОРА – див. чол. *СВЯТОГОР*.

СВЯТОДАРА – див. чол. *СВЯТОДАР*.

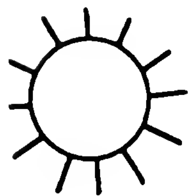
СВЯТОЛЕЛЯ – Свято Лелі; ім'я-новотвір.
СВЯТОСЛАВА – див. чол. *СВЯТОСЛАВ*.
СВЯТОХНА – святкова; народжена на святки; ім'я дочки Казимира II (початок XII ст.).
СЕВЕРА, СЕВЕРИНА, СЕВЕРКА – жінка з племені *сіверян*; українське.
СЕДЛЕНА – та, що *сидить*.
СЕЙВИНА, СІЙВИНА – словенська Богиня сібви, насіння (Ю. Венелін із посиланням на "Словенсько-Країнську граматику", Любляна, 1783 р.). Можливо, та сама Богиня Сіва західних слов'ян (померанців, ляхів і сорбів).
СЕЛА, СЕЛЕНИЦЯ – сільська.
СЕЛИМИРА – сільський мир.
СЕЛИСЛАВА – сільська слава.
СЕЛЯНА – див. чол. *СЕЛЯН*.
СЕМАШКА – сьома дитина в батьків.
СЕМИРАДА – див. чол. *СЕМИРАД*.
СЕНЯВА – ім'я однієї з русалок (за Ю. Миролюбовим).
СЕРЕДОГОСТА – див. чол. *СЕРЕДОГОСТ*.
СИЛЕНА – сильна; іноді пов'язують із грецькою Богинею Місяця Селеною, покровителькою жінок, близькою до Рожаниць.
СИЛИЧА – сила; ім'я з пряслиця.
СИНЬООКА – див. чол. *СИНЬООК*.
СІВА – у західних слов'ян Богиня-покровителька сівби; у словенців, померанців, ляхів і сорабів – Сійвина (за Ю. Венеліним).
СІВЕРА, СІВЕРИНА – див. чол. *СІВЕР*, *СИВЕР*, *СЕВЕР*, жін. *СЕВЕРИНА*.

СІЯНА – осяйна; болгарське.

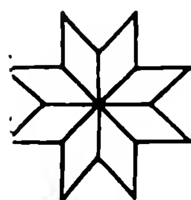
СКРЕВА – можливо, має значення *кревна* – рідна; ім'я родоначальниці племені кривичів (ВК, дощ. 9-А).

СЛАВА – слава, славетна; Богиня Слава, Мати Слава – покровителька слов'ян, яка дала їм етнічне ім'я; від імені Слави утворено багато слов'янських імен людей, як чоловічих, так і жіночих.

СЛАВЕНА, СЛАВИНА – дослівно *дочка Слави*, див. також чол. *СЛАВЕН*, *СЛАВИН*.

СЛАВЕЯ – славна; болгарське.

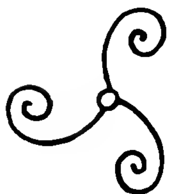

СЛАВКА, СЛАВНА – славетна, уславлена; західнослов'янське.

СЛАВОДАНА, СЛАВОДАРА – славний дарунок.

СЛАВОЛЮБА – від *любити славу*; ім'я-новотвір.

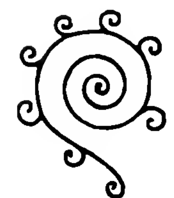
СЛАВОМИЛА – 1) прославлена милістю; 2) мила для Богині Слави.

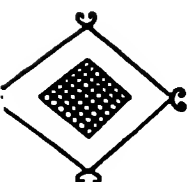
СЛАВОМИРА – див. чол. *СЛАВОМИР*.

СЛАВОНІГА – див. чол. *СЛАВОНІГ*.

СЛАВУНА – славна; ім'я жони отця Богумира (ВК, дощ. 8), родоначальника слов'янських племен: "од них три роди пішли, що були слов'янами. Од них походять деревляни, кривичі та поляни. Бо перша дочка Богумирова мала ім'я Древа, друга Скрева, а третя – Полева. Сини ж Богумирові мали свої імена Сієва і молодший Рус. Звідси походять сіверяни і руси", "А тут мати їхня, яку звали Славуна" (дощ. 9-А).

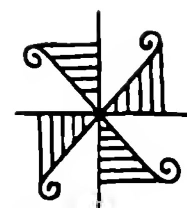

СЛАВЯНА – дослівно *жінка слов'янського племені*, слов'янка.

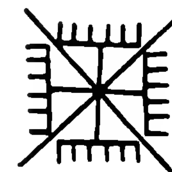
СЛИВИЦЯ – ім'я однієї з русалок (за Ю. Миролюбовим); західнослов'янське жіноче ім'я.

СЛОВЕНА, СЛОВЕНКА – слов'янка.

СМАРАГД – назва коштовного каменя "ізмарагд", "смарагд"; історична особа – дочка князя Мстислава Удалого 1235 р.

СМИЛЕНА – болгарське від назви квітки *смил* (лат. *antennaria dioica*).

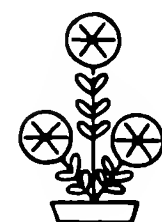
СМИРНА, СМИРЕНА – смирна.

СМІЛА, СМІЛЯНА – сербське *смілива.*

СМІШКА, СМІЯНА – та, що *сміється*, весела.

СНІЖА, СНІЖАНА – сніжна; народжена в снігопад.

СНІЖИНА, СНЄЖКА – сніжинка, болгарське.

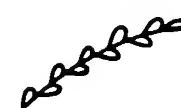
СНОВИДА – див. чол. *СНОВИД.*

СОБИНА, СОБКА, СОБОТИНА – болгарські; народжена в суботу (або на Соботку – Купайло), див. чол. *СОБИНА.*

СОБІМИЛА – самолюбна.

СОБІСЛАВА – див. чол. *СОБІСЛАВ.*

СОКОЛИНА, СОКОЛИЦЯ, СОКОЛКА – від *сокіл*; болгарське, сербське.

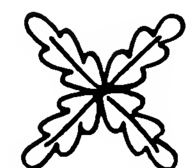

СОЛОДКА – від *солодка*; та, що дає насолоду.

СОНЦЕСЛАВА – від чол. *СОНЦЕСЛАВ;* ім'я-новотвір.

СОРОКА – див. чол. *СОРОКА.*

СПАСИМИРА – спаси мир; болгарське.

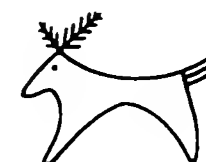

СПАСКА – скорочене від *СПАСИМИРА*; ймовірно, народжена в місяць *спасич.*

СПЄХА, СПЄША – див. чол. *СПЄХ.*

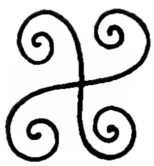
СПІТОСЛАВА – див. чол. *СПИТОСЛАВ.*

СРЕБРА, СРЕБРЕНА, СРЕБРИНА – болгарське *срібна.*

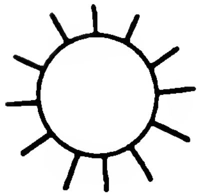

СРІБЛЯНА, СРІБНА – срібна.

СРІЧА, СТРІЧА – Богиня доброї долі; уявляється в об-

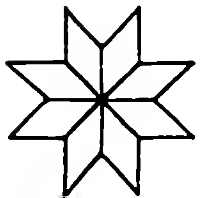
разі вродливої молодої дівчини, яка пряде міцну нитку людської долі; мотиви називання – народження на свято Стрітення (1-2 лютого за реконструйованим язичницьким календарем), її антипод – див. *НЕСТРІЧА*.

СТАНА, СТАНИЛА, СТАНКА – стійка; надавалося, щоб зупинити народжуваність, якщо дітей було понад десять або коли були самі доньки й хотілося народження сина; болгарське, сербське.

СТАНИМИРА – див. чол. *СТАНИМИР*.

СТАНІСЛАВА – див. чол. *СТАНИСЛАВ*, *СТАНІСЛАВ*.

СТАНКА – скорочене від імен на *Стан-*.

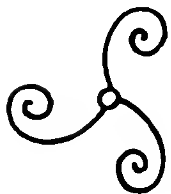
СТАСЯ, СТАШКА – зменшене від *СТАНІСЛАВА*.

СТОІМЕНА – стійка, з твердим характером; болгарське.

СТОІМИРА – стійкий мир; болгарське.

СТОЇСЛАВА – стійка слава.

СТОЇЛА, СТОЇЛКА – те саме, що *СТАНКА*.

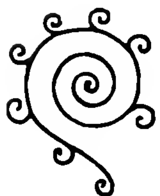

СТОЙКА, СТОЯ, СТОЯНА – болгарські; скорочені від імен на *Стой-*.

СТОРОЖИЯ – обережна, сторожка.

СТОЯНА, СТОЯНКА – стійка; див. чол. імена на *Стой-*.

СТУДЕНА – від *студити* – холодити, морозити; народжена зимою.

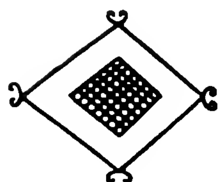
СУДИМИРА – див. чол. *СУДИМИР*.

СУДИСЛАВА – див. чол. *СУДИСЛАВ*.

СУДИША – зменшене від *СУДИСЛАВА*.

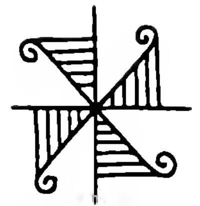
СУЛЕНА – обіцяна, від давньоруського *сулить* – обіцяти.

СУЛИСЛАВА – дослівно *та, що обіцяє славу*.

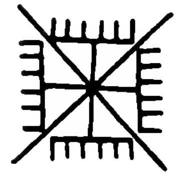
СУРІЯ – 1) від назви сонця; 2) від назви священого напою.

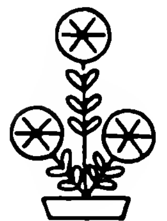
Т

ТАБІТА – чаклунка; можливо, те саме, що й *ТАБІТІ*.

ТАБІТІ – 1) ім'я скіфської Богині домашнього вогнища, опікунки сім'ї і державного устрою; 2) пор. південноукраїнське діалектне *кабиця* – пічка для приготування їжі надворі; *кадити* – курити пахучі трави на честь Богів, а також топити піч, враховуючи, що ім'я відоме через посередництво старогрецької (Геродот). Пор. також *коба* – ворожіння, чаклунство та похідне від нього *кобіта* (польське, старочеське, західноукраїнське) – жінка. Отже, можливе припущення, що ім'я Табіті пов'язане з жіночими чарами.

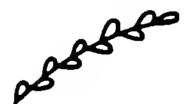

ТАЇСЛАВА – див. чол. *ТАЇСЛАВ*.

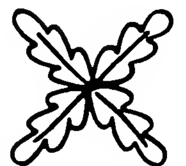
ТАЙНА – таємнича; сербське.

ТАМИСЛАВА, ТОМИСЛАВА – від *томан* – десять тисяч; багатотисячна слава.

ТАНА, ТАНКА – тонка, тендітна; болгарське.

ТАТА, ТЕТА, ТЕТКА – батьківська (татусева – від *тато*); ім'я чеської княгині (V-VI ст. або VIII ст.) – сестри Лібуші, дочки князя Крока.

ТАЯ, ТАЇНА – скорочені від *ТАЇСЛАВА*.

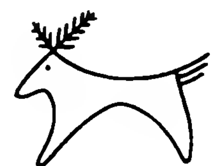
ТВЕРДА – зменшене від *ТВЕРДИСЛАВА*.

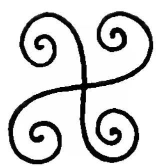
ТВЕРДИСЛАВА – тверда (міцна) слава.

ТВОЙСЛАВА – твоя слава; згадується в Моравії в 1302 р.

ТВОРИЛАДА – див. чол. *ТВОРИЛАД*.

ТВОРИМИРА – див. чол. *ТВОРИМИР*, *ТВОРИЛО*.

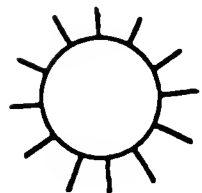

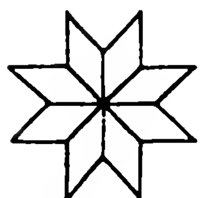
ТВОРИСЛАВА – див. чол. *ТВОРИСЛАВ*.

ТЕПЛА – народжена в теплу пору.

ТЕРЕБИЛА – вірогідно, від давньослов'янського *треба* – жертва Богам; мотиви називання – дитину посвячували для служби Божої, щоб вона вижила (коли дитина була кволою і було мало надії на її порятунок).

ТИНКА – сербське ім'я від грецького *Атина* (*Athena*) – божественна ткаля, "девојка, која мота преслицу да зора брже сване"; її прославляють на свято в середині липня (за Слободаном М. Филиповичем).

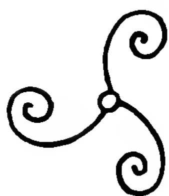
ТИХА, ТИШКА – скорочене від імен на *Тихо-*.

ТИХОМИРА – від *тиха* і *мирна*; спокійна.

ТИХОСАВА – те саме, що *ТИХОСЛАВА*.

ТИХОСЛАВА – від *тиха* і *слава* – скромна.

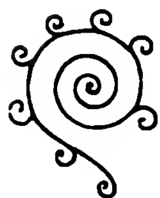
ТІМАРЕТА – значення не з'ясоване; ім'я однієї з пророчиць храму в Додоні, яка, на думку Геродота, була пелазгійського походження. Докладніше легенду див.: *ПРОМЕНЕЯ*.

ТІТЯНА – грудаста (народне "цицяста").

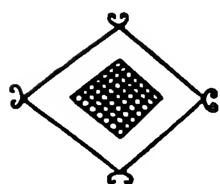
ТОЛИГНІВА – див. чол. *ТОЛИГНІВ*.

ТОЛИСЛАВА – див. чол. *ТОЛИСЛАВ*.

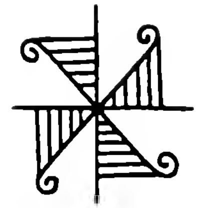
ТОМИЛА – 1) дуже мила; 2) та, що *втомлює*; від давньоруського *томити* (вірогідно, мали на увазі томити любощами); 3) скорочене від імен на *Томи-* (тьма, тисяча).

ТОМИСЛАВА – див. чол. *ТОМИСЛАВ*. Ім'я жони князя Леха – засновника Польщі, який вийшов з Білої Хорватії в 550 р.; ім'я королеви Хорватії (згадується в 914 р.).

ТОМИРА, ТОМИРИДА – багатомирна.

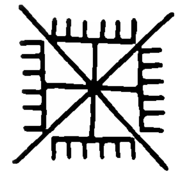
ТОМИРИС – цариця Томирис (амазонка) згадується в 529 р. до н. е. (Свод древнейших…)

ТРАВНА, ТРАВУНА – сербське *травнева.*

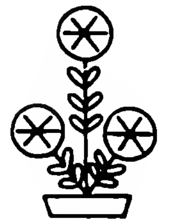
ТРАЙКА, ТРАЇНА, ТРАЯ, ТРАЯНА – третя.

ТРЕБА, ТРЕБКА, ТРЕБОВА – 1) потрібна; 2) пожертвувана Богам – батьки в якості виконання боргу перед Богами віддавали дівчинку до храму для навчання на служительку культу.

ТРЕЙДА, ТРЕНА, ТРЕНКА, ТРОЙКА – зменшені від *ТРОЯНА*.

ТРИГЛАВА – давньослов'янська Богиня Землі, означає три складові частини землі: ґрунт, вода і повітря. Див. чол. *ТРИГЛАВ*.

ТРИМИРА – див. чол. *ТРИМИР*.

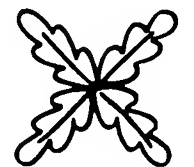
ТРИСЛАВА – триславна.

ТРОЯНА, ТРАЯНА – 1) третя дочка; 2) похідне від Бога *Трояна* (*Траяна*); болгари вважають Трояна Богом Правди; сербське.

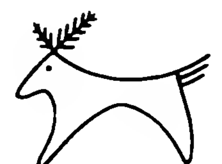
ТУГА – сум, печаль. Персоніфікація горя, близьке до *КАРНА*, *ЖЕЛЯ*, *ОБИДА* (кара, жалощі, збитки, втрати); див. у ВК (дощ. 7-Б, 8, 25 тощо).

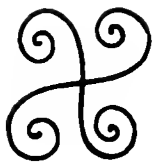
ТУКА – жирна.

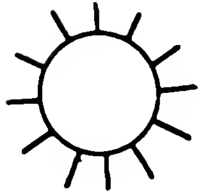
ТУРИСАВА, ТУРИСЛАВА – від *тур* і *слава*; могутня слава.

ТУТАНА – місцева, мешканка землі, країни; згадується в 1102 р. в Богемії.

У

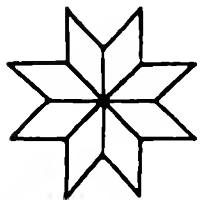
УБА, УБАВА, УБАВКА, УБАВНА – ймовірно, від сербського *збиток*. Мотивація називання – зупинити надмірну народжуваність.

УГОДА, УГОДНА – від *угодна*, догідлива.

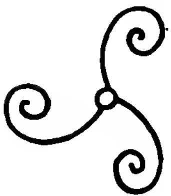
УЛАДА – спокійна; та, що *вміє ладити з усіма*.

УЛИБА – усміхнена.

УМА – розумна.

УМИЛА, УМІЛА – 1) розумна, мила, приємна; 2) умілиця, та, що *все вміє*; 3) ім'я дочки новгородського князя Гостомисла Буривойовича, останнього князя з роду Славена. Гостомисл, залишившись без спадкоємця, загиблого в боротьбі з варягами, бачив сон: з живота його дочки Умили зросло чудове дерево. Волхви пояснили йому значення сну: від сина Умили продовжиться княжіння його. Так і сталось: Умила була одружена з Годославом, князем бодричів, і народила сина Рюрика, нащадка Славена, який успадкував Новгородський княжий стіл у 862 р.

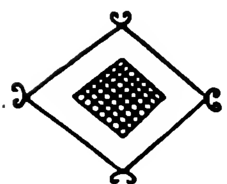

УМНА – розумна.

УНА – юна.

УНЕМИРА – див. чол. *УНЕМИР*.

УРШИЛА – не з'ясоване; історична особа, жона польського короля XVI ст.

УСИНЯ – варіант Овсеня (Овсиня).

УСЛАДА – 1) дослівно, *та, що дає насолоду*; 2) жіноча пара Бога Услада.

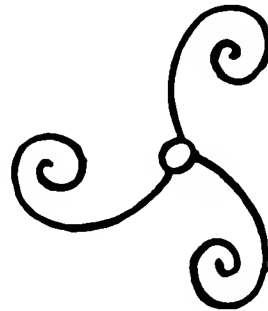
УСМІХА – усміхнена, весела.

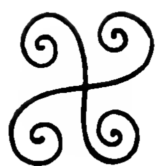
УСУДА – сербська Богиня Долі.

УТА, УТВА, УТИЦЯ – качечка.

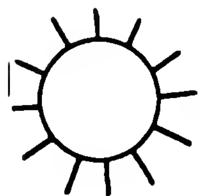
УТІХА – втіха.

УТРЕНЯ – вранішня зоря; народжена на світанку.

Х

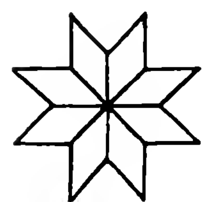

ХВАЛА – скорочене від імен на *Хвал-*. Те саме, що й *Слава*.

ХВАЛЕНА, ХВАЛИНА – скорочене від імені *ХВАЛИБОГА*.

ХВАЛИБОГА – хвала Богу.

ХВАЛИБУДА – побажальне *будь хвалена*.

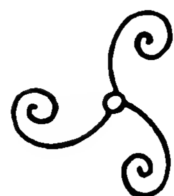
ХВАЛИМИРА – хвалена миром.

ХВАЛИСЛАВА – хвали славу; відоме у південних слов'ян у 1150 р.

ХЛАДА – холодна, народжена в холодну пору.

ХЛІБА, ХЛІБИНА, ХЛІБНА– сербські від *хліб*.

ХОВАНКА – схована, збережена.

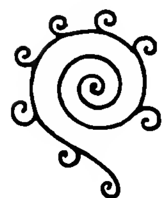
ХОДА – скорочене від імен на *Ход-*.

ХОДИМИРА, ХОДИМИРКА – від *ходити серед людей*.

ХОДИСЛАВА – ходяча слава.

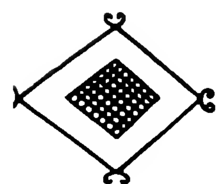
ХОРОШКА – хороша.

ХОРОШУНЯ – зменшено-пестливе від *ХОРОШКА*.

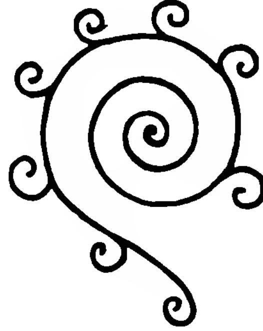
ХОТЕНА, ХОТЯНА – від давньруського *хоть* – коханка, любимиця, наложниця; бажана жінка.

ХОТИНА – те саме, що *ХОТЕНА*, *ХОТЯНА*; сучасні мовознавці неправомірно виводять це ім'я з грецького Фотинія (від *phos, photos* – світло); вірогідно, це ім'я злилося із близькозвучним слов'янським.

ХОТЬКА – зменшене від *ХОТЕНА*.

ХРАБРИНА – хоробра; болгарське.
ХРАНА, ХРАНКА – зменшені від імен на *Хран-*.
ХРАНИМИРА – та, що *зберігає мир*.
ХРАНИСЛАВА – та, що *зберігає славу*.
ХРУСАНА, ХРУСІЯ – від *Хорс* (у сербів).

Ц

ЦАРЕВНА – царівна; болгарське.

ЦАРКА, ЦАРЕВКА – царська; сербське.

ЦВІТА – західнослов'янське; від *цвіт*, *квітка*.

ЦВІТАНА – 1) від *цвісти*, квітуча; 2) народжена в цвітні (квітні).

ЦВІТИНА, ЦВІТКА – те саме, що *ЦВІТАНА*.

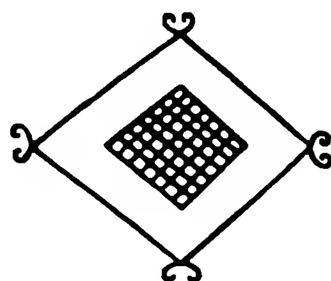
ЦВІТОЗАРА – від *квітка*, *зоря*; болгарське.

ЦВІТОСЛАВА – квітуча слава; та, що *славить квіти*.

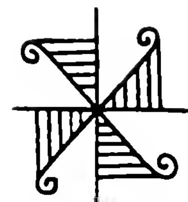
ЦВЯТКА – скорочене від імен на *Цвіт-*; болгарське.

ЦЕНКА – болгарське *цінна*.

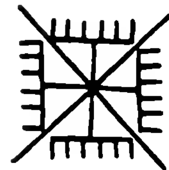
ЦЕЦА, ЦИЦА – 1) болгарське і сербське скорочене від *ЦВІТАНА*; 2) також Богиня Цеца – подібна до Живи, римської Церери, грецької Деметри, які дають поживу і саме життя людства. Ця Богиня родючості не могла бачити голодної дитини – вона вигодовувала кожну самотню дитину.

Ч

ЧАДОГОСТА – див. чол. *ЧАДОГОСТЬ*.

ЧАДОМИРА – дітьми мирна.

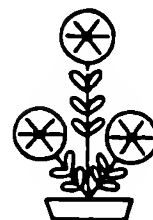
ЧАДОМИЛА – дітьми мила.

ЧАДОСЛАВА – дітьми славна.

ЧАЙКА – чайка.

ЧАРА, ЧАРНА – від *чари*; та, що *чарує*.

ЧАРОДІЯ – від *чара* і *діяти* – причаровувати.

ЧАРУНЯ – зменшено-пестливе від *ЧАРОДІЯ*.

ЧАСТАВА – значення не з'ясоване; ім'я дружинниці чеської княгині Власти.

ЧАЯНА – 1) довгоочікувана дитина, від слов'янського *чаяти* – очікувати, сподіватися; 2) бажана жінка.

ЧЕРНАВА – чорнява; жінка низького походження.

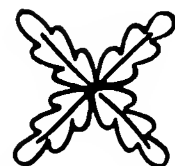
ЧЕСЛАВА– див. чол. *ЧЕСЛАВ*.

ЧЕСТА – чесна.

ЧЕСТИМИЛА – див. чол. *ЧЕСТИМИЛ*.

ЧТИРАДА – див. чол. *ЧТИРАД*.

ЧУДОДІЯ – від *чудо* і *діяти*; ім'я-новотвір.

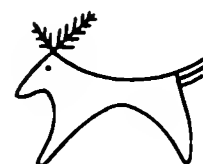

ЧУДОМИРА – чудом мирна.

ЧУДОМИЛА – чудом мила.

ЧУДОСЛАВА – чудом славна.

ЧУДА, ЧУДНА – скорочені від імен на *Чуд-*.

Ш

ШАДІЯ – не з'ясоване; західнослов'янське.

ШАНА – шанована.

ШАРКА – 1) вірогідно, від старослов'янського *шара* – колір, фарба; 2) ім'я дружинниці чеської княгини Власти; 3) див. також чол. *ШАРКО*.

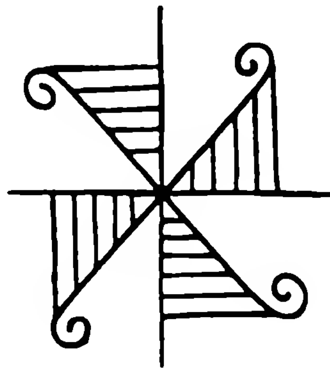
ШВАРНЕДЬ – від чеського *шварні* – вродлива, красуня.

ШОСТА – шоста в родині.

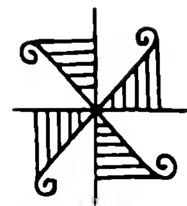
ШУЙЦЯ – лівша.

ШУМИХА – персоніфікація зелені; пов'язана з весняним буянням трав, яке називається *шум* (Шум і Шумиха згадуються в українських веснянках та гаївках).

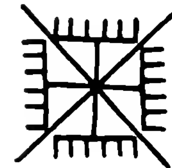
ШУТА, ШУТАНА – жартівлива.

Щ

ЩАСТИМИРА – щастя для людей; та, що *ощасливлює*; ім'я-новотвір.

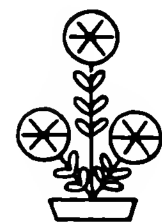

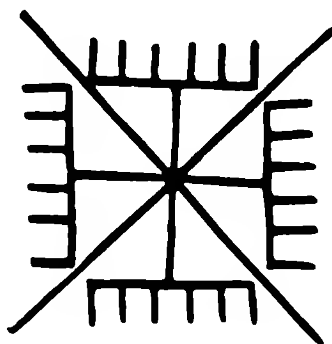
ЩЕБЕТУХА – та, що *любить щебетати*; балакуча, говірлива.

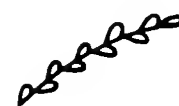
ЩЕДРА – щедра (давнє); скорочене від *ЩЕДРОМИРА*; називали народжених на Щедрий вечір.

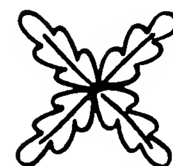
ЩЕДРИНА – щедра; болгарське.

ЩЕДРОМИРА – щедра для миру (людей); ім'я-новотвір.

Ю

ЮГА, ЮГАНА, ЮГЕНА, ЮГИНА – сербське *південна*.

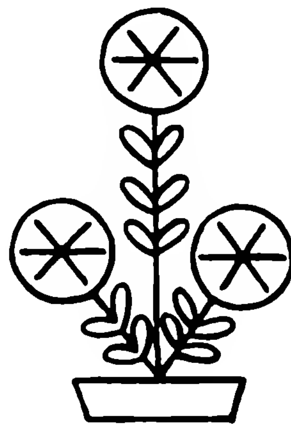
ЮГОМИЛА – мила півдню.

ЮГОМИРА – південний мир (світ); сербське.

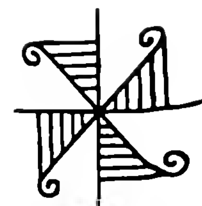
ЮГОСЛАВА, ЮГОСЛАВНА – південь славлячи; югославка.

ЮНИЦЯ – 1) юнка; 2) з давнього індоєвропейського *juvan* – молодий, новий; в язичницьких обрядах юнаки і юнки мали велике значення для початку будь-якої служби; відомі "в'юницькі" пісні на весіллях, у весняних обрядах тощо.

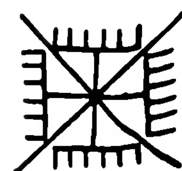
ЮТРАНА, ЮТРЕНКА – вранішня; сербське.

Я

ЯБКА, ЯБЛАНА, ЯБОЛКА – яблуня; болгарське, сербське.

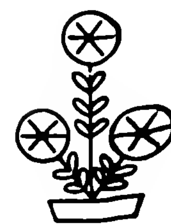

ЯБУКА – те саме, що *ЯБКА*; сербське.

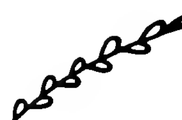
ЯВА – світ проявленого буття у світогляді слов'янських племен; світ живих людей (ВК, дощ. І та ін.).

ЯВЛИНА – та, що *з'явилася на світ*; похідне від *ЯВА*.

ЯВОРА, ЯВОРИКА, ЯВОРИНА, ЯВОРКА – від *явір*.

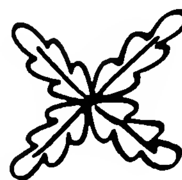

ЯГА – етимологія слова не з'ясована; Баба-Яга – межовий образ між світами Яви і Нави (світом живих і мертвих); як порубіжна постать, вона відіграє значну роль в обрядах посвячення (вікових ініціаціях), де випробовує молодих людей на знання Звичаю, вміння досягати мети тощо; як міфологічна постать Баба-Яга за тисячу років християнізації зазнала значного ідеологічного переосмислення, тому нині важко відновити чистоту образу.

ЯГДА, ЯГІТА, ЯГИЦА – сербські від *ЯГА*.

ЯГНА, ЯГНИЦЯ – вівця.

ЯГОДА, ЯГОДКА, ЯГОДИНА – ягідка.

ЯДВИГА – 1) запозичене поляками з давнього німецького Гадвіг, де *hadu* – боротьба, *wig* – битва; 2) слов'янська етимологія: можливо, що *яд* – їжа, друга частина не з'ясована; 3) ім'я польської королеви Ядвиги, жони короля Ягайла. Пор. також зменшено-пестливі: Ядзя, Ягуся (від *ЯГА*).

ЯДРА, ЯДРАНА, ЯДРАНКА – мешканка узбережжя Адріатичного моря (Ядранське море); сербське.

ЯНА, ЯНИЦЯ, ЯНОВКА, ЯНУШКА, ЯНЯ – сербські, ймовірно, від свята *Купайла*, яке в західних слов'ян називається Яньовдень; Ян – тотожний римському Янусу (Богу входу й виходу, початку і кінця).

ЯРА – див. чол. *ЯР*; княгиня з таким ім'ям згадується також в скандинавських сагах; ймовірно, скорочене від імен на *Яр-*.

ЯРИНА – від *яр* – кипуча, яра, сильна, родюча. Ім'я княжни, дочки Володимира-христителя, яка не хотіла христитися; вона втекла з дому, щоб зберегти Рідну Віру. Ярина збудувала Святиню Дажбога на горі поблизу річки, де ріс священний дуб, але князівські дружинники спалили святиню, а дуба зрубали. Ярина ж згоріла в храмі. Цю гору пізніше назвали Ярининою, а місце від святилища назвали Яр-пень (Яринин пень), нині річка має назву Ірпінь, Ірпень (за Я. Оріоном).

ЯРОМИЛА – дослівно *Ярилу мила*.

ЯРОМИРА – див. чол. *ЯРОМИР*.

ЯРОСЛАВА – див. чол. *ЯРОСЛАВ*.

ЯРУШКА – скорочене від імен на *Яр-*.

ЯСЕНА, ЯСЕНКА, ЯСИКА – зменшені від *ЯСНА*.

ЯСИНЯ – див. *ЯСНА*.

ЯСМИНА – від південнослов'янського й українського *ясмин* – жасмин (також іспанське, арабське *Jasmin* – райська квітка або дівчина, що потрапляє в рай).

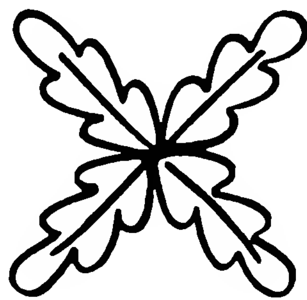
ЯСНА – ім'я Богині згадується у ВК (дощ. 7-В) разом з Інтрою (можливо, Індрою – Перуном). З контексту

видно, що це образ, близький до Перуниці, і супроводжує русичів у битві, оберігаючи від ворогів (дощ. 7-В, 28); вона з'являється також при народженні Дажбожих онуків (дощ. 16).

ЯСНОВИДА – 1) та, що *ясно бачить*; 2) та, яка має *ясний вид* (лице).

ЯСУНА – сонцесяйна; епітет Матері-Слави, Сонця у ВК (дощ. 7-Е); див. чол. *ЯСУН*.

ЯСЯ, ЯСМА, ЯСНА – зменшене від *ЯСМИН*, *ЯСМИНА* (у поляків та сербів стали самостійними іменами).

Бібліографічні скорочення

Б. Грінченко – Грінченко Б. Словарь української мови в 4-х томах. – К.: Наукова думка, 1996.

ВК – Лозко Г. Велесова Книга – волховник. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.

Г. Дяченко – Дьяченко Г. Полный церковно-славянский словарь. – М., 1900.

ЕСГЛНПР – Етимологічний словник географічних літописних назв Південної Русі. – К.: Наук. думка, 1985.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: у 7-ми томах. – Т. 1–5. – К.: Наукова думка, 1982–2006.

ПВЛ – Повість врем'яних літ // Літопис Руський. – К.: Дніпро, 1989.

ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови. 250 000 слів. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005.

Використана література та джерела

1. *Абаев В.* Культ семи Богов у скифов // Древний мир. – М., 962.
2. Антропонім // Літературознавча енциклопедія / Автор-укладач Юрій Ковалів. – Т. 1. – К.: Академія, 2007. – С. 81.
3. *Афанасьев А.* Поэтические воззрения славян на природу: В трех томах. – М., 1994.
4. *Бајић А.* Велика Богиња Словена. – Београд: Пешић и синови, 2007.
5. *Бајић А.* Словенски Богови на Балкану. – Београд: Пешић и синови, 2006.
6. *Баженова А.* Славян родные имена. Словарь исторических родокоренных имен и прозваний славян и русов за два тысячелетия. – М.: Ладога-100, 2006.
7. *Бацу Микаел.* Сказание за дъщерята на хана. – България, София, 1997.
8. *Бевзо О. А.* Львівський літопис і Острозький літописець. Джерелознавче дослідження. – К., 1971. – 200 с.
9. *Белей Л., Белей О.* Словник старослов'янсько-український. – Львів, 2001.
10. *Беринда Памво.* Лексиконъ славеноросскій и именъ тлъкованіе. – К., 1627. – Державний музей книги і друкарства України. Репринт. – К., 2001.
11. *Білик І.* Аксіоми недоведених традицій // Меч Арея. – К.: Веселка; Такі справи, 2003.
12. *Благојевић Милош.* Српске државе половином XIV века – Завод за уџбенике и наставна средства. Београд / Издавачка установа: Завод за картографију "Геокарта", Београд.
13. *Богданович А.* Пережитки древнего миросозерцания у белоруссов. Этнографический очерк. – Гродно, 1895.

14. Българските имена: http://www.angelfire.com/ca6/ivayla/A.html
15. Българска митология. Енциклопедичен речник. Съставител Анани Стойнев. – София, 1994. – 400 с.
16. *Богдановић Димитрије.* Књига о Косову. – Српска академија наука и уметности, посебна издања. – Београд, 1986.
17. *Богдановић Д.* Књига о Косову. http://www.kosovo.net/sk/rastko-kosovo/istorija/knjiga_o_kosovu/index.html
18. *Болтрик Ю.* Святилище Арея в урочище Носаки // АИУ 1976-1977. Тез. Докл. XVII конф. ИА АН УССР. – Ужгород, 1978.
19. *Боряк О.* Міфологічні персонажі – охоронниці правил поведінки людей // Фольклор у духовному житті українського народу: регіональні наукові читання, Львів, 24-25 січня 1991 р. – Львів, 1991.
20. *Брайчевський М.* Археологічні свідчення участі східних слов'ян у політичних подіях римської історії III–IV ст. н. е. // Археологія. – 1953. – Т. 8.
21. *Брайчевський М.* К вопросу расселения славян на византийских землях // Византийский временник. – 1961. – Т. 19.
22. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с. (250 000 слів).
23. *Величко С.* Літопис. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 371 с.
24. *Венелин Ю.* Влахо-болгарскія или дако-словянскія грамати. – Спб., 1840.
25. *Венелин Ю.* Древние и нынешние словене. – М., 2004.
26. *Венелин Ю.* Окружные жители Балтийского моря: Славяне. – М.: Атеней, 2006.
27. *Гельмольд.* Славянская хроника. – М., 1963.

28. *Геродот.* Історії в дев'яти книгах. – Переклад, передмова та примітки А. Білецького. – К.: Наукова думка, 1993.
29. "Глас јавности" од 21. 01. 2009; http://www.glas-javnosti.rs/clanak/tema/glas-javnosti-21-01-2009/nece-proci
30. *Голіченко Т. С.* Слов'янська міфологія та антична культура. – К., 1994. – 92 с.
31. *Головацький Я. Ф.* Виклади давньослов'янських легенд або мітологія. – К.: Довіра, 1991. – 96 с.
32. *Гринченко Б.* Словарь украинского языка в 4-х т. – К., 1997.
33. "Дан" од 05. 03. 2010; http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Feljton&clanak=221992&najdatum=2010-03-03&datum=2010-03-05
34. *Грковић Милица.* Имена у Дечанским хрисовуљама. – Филозофски факултет у Новом Саду, Институт за јужнословенске језике. – Нови Сад, 1983.
35. *Грковић Милица.* Лична имена у неким насељима северне Албаније и словенско-албанске везе у светлу антропонимије'. – Становништво словенског поријекла у Албанији. Зборник радова са Међународног научног скупа одржаног на Цетињу 21-23. јун 1990. Електронско издање: http://www.rastko.rs/rastko-al/zbornik1990/mgrkovic-imena_l.php.
36. *Грушко Е., Медведев Ю.* Словарь славянской мифологии. – Н. Новгород: Русский купец, Братья славяне, 1995. – 368 с.
37. *Гуменна Д.* Минуле пливе у прийдешнє // Слов'янське віче. – 1998. – № 1. – С. 8–78.
38. Густинський літопис // Збірник козацьких літописів. – К.: Дніпро, 2006.
39. "Дечанске хрисовуље" / Издатель Милош С. Милојевић. Гласник Српског ученог друштва, штампано у Државној штампарији у Београду, 1880.

40. *Дудко Ф.* Стрибожа внука. Оповідання з часів великого князя Ярослава Мудрого. – Авгсбург, 1948.
41. *Дьяченко Г.* Полный церковнославянский словарь. – М., 1900.
42. Енциклопедија Вук Караџић. – Larousse, Београд, 1978.
43. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. – К.: Наукова думка, 1985.
44. Етимологічний словник української мови: в 7-ми томах. – К., Наукова думка, 1982–2008.
45. *Зинухов А.* Анахарсис. – Харьков, 1993.
46. *Знойко О.* Міфи Київської землі та події стародавні. – К., 1989.
47. Золотослов. Поетичний космос Давньої Русі. – К., 1988.
48. *Иванов В., Топоров В.* Исследования в области славянских древностей. Лексические и фразеологические вопросы реконструкции текстов. – М., 1974.
49. *Иванов П. В.* Дни недели (к малорусской этнографии). – Харьков, 1902.
50. *Иванов В. В.* К этимологии балтийского и славянского названий Бога грома // Вопросы славянского языкознания. – М., 1958.
51. *Исидор Севиљски.* Хроника Света. Историја Гота, Свева и Вандала. – Београд: Пешић и синови, 2007.
52. История Русовъ, или Малой Россіи. Сочинение Георгія Кониского, Архиепископа Белорускаго. – М., 1846.
53. *Ірклієвський В.* Наші ймення, їх походження та значення. – Мюнхен, 1987.
54. *Ірклієвський В.* Етимологічний словник українських прізвищ. Прізвищезнавство. – Мюнхен, 1987.
55. *Казаков В.* Именослов. Словарь славянских имен и прозвищ. – Москва – Калуга, 2002. – 240 с.

56. *Керста Р. Й.* Українська антропонімія XVI століття. Чоловічі іменування. – К., 1984.
57. *Кочергина В. А.* Санскритско-русский словарь. – М., 1996.
58. *Кулаковский П. А.* Праздник "Слава" у сербов // Русский вестник. – 1883. – Т. 167. – № 9.
59. *Ламанский В. И.* О славянах в Малой Азии, в Африке и в Испании. – СПб., 1859.
60. *Лев Диакон.* История. – М., 1988.
61. *Лева А.* Розвідка про князя Одоацера // Українське Відродження. – 1989. – № 25. – С. 13–14.
62. Літопис Руський / Переклад Л. Махновця. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.
63. *Ловмянский Г.* Религия славян и ее упадок (VI–XII вв.) / Пер. с польского М. В. Ковальковой. – СПБ., 2003. – 512 с.
64. *Лозка А.* Беларускі народны каляндар. – Мінск, 2002. – 240 с.
65. *Лозко Г.* Велесова Книга – Волховник // Літературний переклад, релігієзнавчий коментар, словник на 8500 слів. – К.: Такі справи, 2002. – 368 с.
66. *Лозко Г.* Праслов'янський іменослов / Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994. – С. 85–90.
67. *Лозко Г.* Пробуджена Енея. Європейський етнорелігійний ренесанс. – Харків: Див, 2006. – 478 с.
68. *Лозко Г.* Православ. Молитви до рідних Богів. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2009.
69. *Лозко Г.* Іменослов: імена слов'янські, історичні та міфологічні. – К.: Вид-во часопису "Сварог", 1998. – 176 с.
70. *Лозко Г.* Коло Свароже. Відроджені традиції. – К.: Український письменник, 2004. – 222 с.
71. *Лозко Г.* Наші справжні імена // Секунда. Загальнодержавна політична газета. – 1999. – № 3.

72. *Лозко Г.* Що в імені твоїм? // Схід-Захід. Всеукраїнська газета. – 19–25 квітня. – 2002. – № 1–617. – С. 3-4.
73. *Маринковић-Обровски А.* Мали словеносрпски именослов // http://www.svevlad.org.rs/imenoslov_files/obrovska_imenoslov.html
74. *Маринкович-Обровська А.* Рідна Віра як основа національної ідеї – особливий розгляд сербської звичаєвої спадщини // Рідна Віра – духовна сутність слов'ян. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2005. – С. 91– 96.
75. *Маринов Д.* Народна вяра. – Избрани произведения в 5 тома. – Т. І., част. 1. – София, "Изток–Запад", 2003.
76. *Масенко Л.* Українські імена і прізвища. – К.: Т-во "Знання", 1990. – 48 с.
77. Махабхарата. Рамаяна. Пер. с санскрита. – М.: Художественная литература, 1974. – Т. 2. – 608 с.
78. *Маш А. Г.* Сокровища Ретры. – М.: Слава!, 2006.
79. *Миролюбов Ю.* Ригведа и язычество. – К.: Фонд імені Ю. Миролюбова, 2009.
80. *Модзалевский И. А.* Малороссийский родословник. – В 4-х томах. – К., 1908–1914.
81. *Наливайко С.* Індоарійські таємниці України. – К.: Просвіта, 2004. – 448 с.
82. *Наливайко С.* Українська індоаріка.– К.: Євшан-зілля, 2007. – 640 с.
83. *Нечуй-Левицький І.* Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.: Обереги, 2003.
84. *Николић Светозар.* Старословенски језик – правопис, гласови, облици, примери са речником. – Београд: "Бард-Фин" / "Романов" Бања Лука, 2005.
85. Орфей. Языческие таинства. Мистерии восхождения. – М., 2001. – 421 с.

86. Отреченное чтение в России XVII–XVIII веков / Отв. редакторы А. Л. Топорков, А. А. Турилов. – М.: Индрик, 2002. – 584 с.
87. *Павленко Ю.* Дохристиянські вірування давнього населення України. – К., 2000.
88. *Пенник Н., Джонс П.* История языческой Европы / Пер. с англ. – СПб., 2000.
89. Питання історичної ономастики України. – К.: Наукова думка, 1994.
90. Повість врем'яних літ: Літопис (За Іпатським списком) / Переклад з давньоруської, післяслово та коментарі В. В. Яременка. – К., Радянський письменник, 1990. – 558 с.
91. *Полідович Ю.* Образ хтонічної істоти, що живе у печері в скіфському логосі Геродота // Скелі й печери в історії та культурі стародавнього населення України. Наукова конференція. – Львів, 2-3 лютого 1995. – С. 78–80.
92. Полный церковно-славянский словарь / Составитель протоиерей Дьяченко Г. – М.: 1993 (Репринт: М., 1900).
93. *Потебня А.* Язык и народность // Эстетика и поэтика. – М., 1976.
94. *Редько Ю.* Сучасні українські прізвища. – К., 1969.
95. Реєстр усього Війська Запорозького після Зборівського договору з королем Польським Яном Казимиром, складений 1649 року жовтня 16 дня. – К.: МСП "Козаки", 1994.
96. Ригведа. Мандалы I–IV. – Изд. подготовила Т. Я. Елизаренкова. – М., 1989.
97. Ригведа. Мандалы V–VIII. – Изд. подготовила Т. Я. Елизаренкова. – М., 1999.
98. Ригведа. Мандалы IX–X. – Изд. подготовила Т. Я. Елизаренкова. – М., 1999.

99. *Рожко М.* Скельні групи Медоборів та використання їх у минулому // Медобори і духовна культура давніх, середньовічних слов'ян (Матеріали наукової конференції до 150-річчя виявлення Збруцького „Святовита"). – 1998.
100. Русалка Дністрова (Фотокопія з видання 1837 р.) / Вступна стаття О. І. Білецького. – К.: Дніпро, 1972. – 136 с.
101. *Рыбаков Б.* Язычество древней Руси. – М., 1988. – 784 с.
102. *Рыбаков Б.* Язычество древних славян. – М., 1994. – 608 с.
103. Свод древнейших письменных известий о славянах. – М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1995. – Том 2.
104. *Серяков М.* Вселенский Закон. Незримая ось мироздания. – М.: Яуза, 2005.
105. *Серяков М.* Сварог. – М.: Яуза, Эксмо, 2004.
106. *Скляренко В.* Праслов'янська акцентологія. – К.: НАН України, 1998. – 342 с.
107. *Скляренко В.* Русь і варяги. – Історико-етимологічне дослідження. – К.: Інститут мовознавства НАН України, 2006. – 118 с.
108. *Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П.* Власні імена людей. – К.: Наукова думка, 1996.
109. Славянские древности. Этнолингвистический словарь под общей ред. Н. И. Толстого: в 5-ти томах. – Т. 1–4. – М.: Международные отношения, 1995–2009.
110. Словарь древнерусского языка (XI-XIV). Под ред. Р. Аванесова. – Т. I–IV. – М.: Русский язык, 1988–1991.
111. Словник іншомовних слів. Головна редакція УРЕ АН УРСР. – Київ, 1975.
112. Словник староукраїнської мови XIV-XV ст.: у 2-х томах. – Т. I-II. – К.: Наукова думка, 2000.

113. Словник української мови XV – першої половини XVII ст. – Львів, 1994–2000. – Вип. 1–7.
114. *Сосенко К.* Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора. – К., 1994.
115. *Спиридон Йеросхимонах.* История во кратце о болгарском народе словенском. – Габрово, 2000.
116. *Срезневский И.* Святилища и обряды языческого богослужения... – Харьков, 1846.
117. *Срезневский И.* Материалы для словаря древнерусского языка по письменнымъ памятникамъ. – Санкт-Петербургъ, 1893–1903. – Т. I–III.
118. Сунце – старешина словенског народа // Зборник радова "Конференције о словенском наслеђу". – ЕЕКЦ "СФЕРА", Нови Сад, 2007 – 7515.
119. *Татищев В.* История Российская. – М., Л., 1962. – Т. 1.
120. *Толочко П., Боровський Я.* Язичницьке капище в городі Володимира // Археологія Киева: Дослідження і матеріали. – К., 1979.
121. *Толстая С. М.* Время как инструмент магии: компрессия и растягивание времени в славянской народной культуре // Логический анализ языка. Язык и время. – М., 1998.
122. *Фай Г.* Язичництво – це майбутнє світу. Інтерв'ю бельгійському журналу "Антейос", № 16, 2001 р. / Переклад з французької А. Іванова, за публікацією "Атеней", № 5. // Сварог. – 2004. – № 17-18, – С. 54–60.
123. *Фаминцын А.* Божества древних славян. – СПб., 1995. – 364 с.
124. *Филиповић Слободан М.* Божанска имена. – Сардонија, Београд, 2005.
125. *Хлєбєц Б.* О старини лужних словена. Порекло именица крушка и јабука. – Београд: Пешић и синови, 2005.

126. *Худаш М.* З історії української антропонімії. – К., 1977.
127. *Чучка П.* Антропонімія як засіб етнічної ідентифікації людності... // Мовознавство. – 1988. – № 1.
128. *Шаян В.* Віра Предків Наших. – Гамільтон, Канада, 1987. – 894 с.
129. *Шаян В.* Джерело сили української культури. – Лондон, Торонто, 1972.
130. *Шаян В.* Культ Бога-Сонця в "Поученії Володимира Мономаха" // Українське Відродження. – 1991. – Ч. 31. – С. 8–12.
131. *Шаян В.* Найвище Світло: Студія про Сварога і Хорса. – Лондон, Торонто: Орден, 1969.
132. *Шаян В.* Найвища Святість. Студія про Свантевита. – Лондон, Торонто: Орден, 1971.
133. *Шаян В.* Оссіян правдивий та неправдивий // Світання. – 1970. – № 10 (16).
134. *Шаян В.* Проблема української Віри. – Лондон, Торонто, 1972.
135. *Roerich Y.N.* Tibetan-Rusian-English Dictionary with Sanskrit parallels. – Moscow, 1985. – T. 4.
136. *Słownik geograficzny* Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1880 – 1895. – Ň. 1–14.
137. *Stachniuk J.* Czlowieczenstwo i kultura. – Wroclaw, 1996. – 262 s.
138. *Stachniuk J.* Chrzescijanstwo a ludzkost. – Wroclaw, 1997. – 228 s.
139. *Strzelczyk J.* Mity, podania i wierzenia dawnych slowian. – Poznan, 1998. – 258 s.
140. *Szyjewski A.* Religia Slowian. – Wydawnictvo WAM. – Krakow, 2003. – 270 s.

Зміст

ВСТУП . . . 5

Наукове окреслення проблеми . . . 5

Рідні імена в словесній магії . . . 13

Структура словника та його джерельна основа . . . 24

ЧОЛОВІЧІ ІМЕНА

А . . . 29
Б . . . 36
В . . . 59
Г . . . 72
Д . . . 82
Е . . . 93
Є . . . 94
Ж . . . 95
З . . . 100
І . . . 107
К . . . 110
Л . . . 124
М . . . 132
Н . . . 142
О . . . 146
П . . . 155
Р . . . 171
С . . . 181
Т . . . 213
У . . . 221
Х . . . 224

ЖІНОЧІ ІМЕНА

А . . . 244
Б . . . 246
В . . . 255
Г . . . 265
Д . . . 270
Е . . . 278
Є . . . 279
Ж . . . 280
З . . . 283
І . . . 290
Й . . . 292
К . . . 293
Л . . . 299
М . . . 306
Н . . . 313
О . . . 316
П . . . 320
Р . . . 326
С . . . 331
Т . . . 337
У . . . 340

Ц 230
Ч 231
Ш 237
Щ 239
Я 240
Х 342
Ц 344
Ч 345
Ш 346
Щ 347
Ю 348
Я 349

Бібліографічні скорочення 352
Використана література та джерела 353

Науково-популярне видання

ЛОЗКО Галина Сергіївна

РІДНІ ІМЕНА

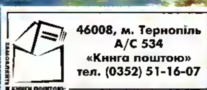
Слов'янський іменослов

Керівник проекту *Б. Фенюк*
Редактор *С. Карімова*
Літературні редактори: *Т. Мороз*, *О. Гороховська*
Технічний редактор *А. Трут*
Обкладинка *О. Курила*

Підписано до друку 10. 08. 2011. Формат 70x100 /32. Друк офсетний. Гарнітура Міньйон Про.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 11,5. Обл.-вид. арк. 14,8. Наклад 1000.
Видавництво "Мандрівець", свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3650 від 22. 12. 2009 р.
46020, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18.
Тел. (0352) 43-39-62, 42-39-62, тел./факс (0352) 52-43-38.

Друк з готових діапозитивів: ПП "Коло", м. Дрогобич, вул. Бориславська, 8.
Тел. (032244) 2-90-60.

МАНДРІВЕЦЬ
www.mandrivets.com

46008, м. Тернопіль
А/С 534
«Книга поштою»
тел. (0352) 51-16-07

ISBN 978-966-634-606-6
9 789666 346066